

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Міністерство освіти і науки України

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БУЛАТ НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 347.774.025:81'373.2:004.738.5.057.2(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ДОМЕННІ ІМЕНА В СИСТЕМІ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

081 «Право»

08 «Право»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Н. М. Булат

Науковий керівник: Валах Вікторія Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент

Одеса – 2021

АНОТАЦІЯ

Булат Н. М. Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса, 2021.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню доменних імен у системі об'єктів права інтелектуальної власності з метою розроблення теоретичних положень, що визначають правову природу доменного імені, його місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності, окреслення перспектив правової регламентації відносин у сфері доменних імен і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення правової регламентації відносин у відповідній сфері.

Дисертація має складну структуру, що обумовлено метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У **вступі** надана загальна характеристика дисертації: обґрунтовано вибір теми роботи, визначено мету та завдання дослідження відповідно до його предмета й об'єкта, перераховано використані наукові методи, відзначено, що саме досліджувалося кожним методом, обґрунтовано вибір методів дослідження, що забезпечують достовірність отриманих результатів і висновків, окреслено наукову новизну отриманих результатів, зазначено апробацію матеріалів дисертації, анонсовано структуру роботи, зазначено її обсяг, вказано практичне значення отриманих результатів.

Перший розділ «Правова природа доменного імені» об'єднує два підрозділи: «Генеза становлення та розвитку доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності» та «Поняття та структура доменного імені».

У підрозділі 1.1 «Гене́за становлення та розвитку доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності» на основі аналізу практики Європейського суду з прав людини, а також практики судових органів різних держав, Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності та нормативних положень у сфері доменних імен, що діють у світі та окремих країнах, аргументовано, що передумови для визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності були закладені в правозастосовній практиці, натомість законодавча регламентація відносин у сфері доменних імен, незважаючи на розвиток самих доменних імен, продовжує суттєво відставати від практичних потреб. *Уперше* здійснено періодизацію розвитку вітчизняного законодавства у сфері доменних імен: запропоновано виділити три періоди в історії правової регламентації відносин щодо доменних імен в Україні, визначено ключові законодавчі зміни кожного періоду.

У підрозділі 1.2 «Поняття та структура доменного імені» визначено поняття доменного імені з інформаційно-технічного погляду, окреслено структуру доменного імені. Проаналізовано основні концепції щодо правової природи доменного імені, які склались у зарубіжній літературі. Аргументовано, що відповідно до вітчизняної теорії та законодавства склалися певні передумови для розгляду доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності. Наведено визначення поняття доменного імені як особливого об'єкта права інтелектуальної власності, проаналізовано його ознаки.

Другий розділ «Місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності» об'єднує три підрозділи: «Сучасна система об'єктів права інтелектуальної власності», «Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів», «Співвідношення доменного імені із суміжними об'єктами».

У підрозділі 2.1 «Сучасна система об'єктів права інтелектуальної власності» *вперше* запропоновано застосовувати параметричну теорію

систем при вивченні системи об'єктів права інтелектуальної власності, виділяти концепт, структуру та субстрат цієї системи. Уточнено класифікацію об'єктів права інтелектуальної власності шляхом їх об'єднання в три групи: об'єкти авторського права та суміжних прав, об'єкти промислової власності та наукові відкриття.

У підрозділі 2.2 «Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів» аргументовано, що доменне ім'я є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів. Уточнено та проаналізовано спільні ознаки доменного імені та засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, а також особливості доменного імені як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсів.

У підрозділі 2.3 «Співвідношення доменного імені із суміжними об'єктами» обґрунтовано необхідність відмежування доменного імені від суміжних об'єктів. *Уперше* визначено умови та проаналізовано сутність кумулятивної правової охорони позначення як доменного імені й об'єкта авторського права. Наведено визначення поняття кіберсквотингу, уточнено та проаналізовано його види. *Уперше* запропоновано виділяти авторський кіберсквотинг, наведено його визначення. *Уперше* визначено три основні підходи, які склалися в українській судовій практиці до питання щодо порушника прав на торговельну марку шляхом реєстрації доменного імені. *Уперше* проаналізовано суперечності між нормами «Регламенту особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA» та «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA». Обґрунтовано доцільність сприйняття в українському законодавстві концепції добросовісності, яка закладена в “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”.

Третій розділ «Перспективи правової регламентації відносин у сфері доменних імен» об'єднує два підрозділи «Перспективи міжнародно-правової регламентації відносин у сфері доменних імен» і «Перспективи розвитку українського законодавства у сфері доменних імен».

У підрозділі 3.1 «Перспективи міжнародно-правової регламентації відносин у сфері доменних імен» обґрунтовано доцільність уніфікованого регулювання відносин у сфері доменних імен у межах усієї світової спільноти та провідної ролі Всесвітньої організації інтелектуальної власності в цьому питанні.

У підрозділі 3.2 «Перспективи розвитку українського законодавства у сфері доменних імен» аргументовано необхідність правової регламентації відносин у сфері доменних імен шляхом внесення змін до Цивільного кодексу України та прийняття спеціального закону, уточнено коло питань, що потребують регулювання. *Уперше* розроблено положення глави 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я», якою пропонується доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України та яка містить норми про поняття доменного імені, суб'єктів права інтелектуальної власності на цей об'єкт і майнові права інтелектуальної власності на нього. Сформульовано положення з удосконалення українського законодавства у сфері використання доменних імен і суміжних об'єктів, які базуються на теорії співвідношення доменного імені із суміжними поняттями та нормах “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”.

У висновках викладено основні результати дослідження, що можуть бути застосовані для розв'язання наукових і практичних проблем (у подальших дослідженнях, правотворчій та правозастосовній діяльності), надано рекомендації щодо використання отриманих результатів.

У додатках представлено, зокрема, статистичний аналіз практики Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо доменів .UA та .COM.UA за даними станом на 29 травня 2021 року.

Результати дослідження мають вагомe теоретичне та практичне значення та можуть бути використані в науковій, законотворчій і правозастосовній діяльності. Так, отримані результати можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень правових питань у сфері

доменних імен. Деякі з аргументованих висновків, висвітлених у публікаціях за темою дисертації, вже стали підґрунтям для подальших досліджень на рівні магістерської роботи, тез доповідей, наукових статей і дисертаційного дослідження. Робота містить рекомендації з удосконалення законодавства, що регламентує відносини щодо доменних імен, розроблені відповідні положення, які можуть бути використані у законотворчій діяльності. Результати дослідження також можуть бути використані у правозастосовній діяльності при вирішенні спорів щодо доменних імен.

Ключові слова: доменне ім'я, система об'єктів права інтелектуальної власності, правова природа доменного імені, торговельна марка, комерційне найменування, географічне зазначення, об'єкт авторського права, засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів, спори щодо доменних імен, кіберсквотинг, недобросовісна реєстрація та використання доменного імені, захист прав на доменне ім'я.

SUMMARY

Bulat N. M. Domain names in the system of intellectual property objects. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for the acquisition of a scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 08 “Law” in the speciality 081 “Law”. – Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, 2021.

The thesis is devoted to comprehensive research of domain names in the system of intellectual property objects with the purpose to create theoretical provisions which determine the legal nature of a domain name and its place in the system of intellectual property objects, to outline the prospects of legal regulation of relations in a sphere of domain names and to create scientific-practical recommendations concerning improvement of legal regulation of relations in the relevant sphere.

The thesis has a complex structure. This is necessitated by the purpose and tasks of the research. The work contains an introduction, three chapters which combine seven subchapters, a list of references and annexes.

In the introduction, the author provides a general characteristic of the thesis. The choice of the thesis theme is justified. The purpose and tasks of the research are determined according to its subject and object. The used methods are listed. The author notes which issues were explored by using each method and justifies the choice of the research methods which ensure credibility of obtained results and conclusions. The scientific novelty of the obtained results is described. The information about the thesis materials approbation is outlined. The work structure is announced, its volume is noted. The practical value of the obtained results is described.

The first chapter “The Legal Nature of a Domain Name” combines two subchapters – “The Genesis of Formation and Development of a Domain Name as an Intellectual Property Object” and “The Term and the Structure of a Domain Name”.

In the subchapter 1.1 “The Genesis of Formation and Development of a Domain Name as an Intellectual Property Object”, on the base of an analysis of the European Court of Human Rights’ practice and practice of courts of different countries and the World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center and an analysis of normative provisions which act in different countries in a sphere of domain names, the author argues that preconditions for considering a domain name to be an intellectual property object came from domain names disputes solving practice while legislative regulation of relations in a sphere of domain names, although using domain names becomes more widespread, is continuing to lag from practical needs. *For the first time,* a periodisation of national legislation development in a sphere of domain names is made. The author proposes to address three periods in the history of legal regulation of relations concerning domain names in Ukraine and describes key legislative changes of each period.

In the subchapter 1.2 “The Term and the Structure of a Domain Name”, the author provides a definition of a domain name from an informational-technical point of view and outlines the structure of a domain name. The main concepts concerning the legal nature of a domain name which were formed in foreign literature are analysed. The author argues that according to national theory and legislation, there are some preconditions for considering a domain name to be an intellectual property object. The author also provides a definition of a domain name as a special intellectual property object and analyses its features.

The second chapter “The Place of a Domain Name in the System of Intellectual Property Objects” combines three subchapters – “The Modern System of Intellectual Property Objects”, “A Domain Name as a Means of Internet-Sources Individualisation” and “The Relationships Between a Domain Name and Contiguous Objects”.

In the subchapter 2.1 “The Modern System of Intellectual Property Objects”, for the first time, the parametric theory of systems is proposed to use for examining the system of intellectual property objects. The author proposes to

determine its concept, structure and substrate. The classification of intellectual property objects is clarified by dividing them into three groups: objects of copyright and related rights, industrial property objects and scientific discoveries.

In the subchapter 2.2 “A Domain Name as a Means of Internet-Sources Individualisation”, the author argues that a domain name is a means of Internet-sources individualisation. The author also specifies and analyses common features of a domain name and means of individualisation of civil circulation participants, goods and services and particular qualities of a domain name as a means of Internet-sources individualisation.

In the subchapter 2.3 “The Relationships Between a Domain Name and Contiguous Objects”, the author justifies a necessity of distinguishing a domain name from contiguous objects. *For the first time*, conditions of a cumulative legal protection of a sign as a domain name and a copyright object are determined and the concept of such a protection is analysed. The definition of a cybersquatting is provided, its kinds are specified and analysed. *For the first time*, the author proposes to determine a copyright cybersquatting, its definition is provided. *For the first time*, the author determines three main approaches which were formed in the Ukrainian courts practice concerning an issue of a violator of rights to a trademark by a registration of a domain name. *For the first time*, inconsistencies between provisions of the “Policy on Particulars of registration of second-level private domain names in the .UA domain” and the “.UA Domain Name Dispute Resolution Policy” are analysed. The author justifies the feasibility of implementation of the concept of fair use of a domain name and use of it in bad faith which underlies in the “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” in the national legislation.

The third chapter “The Prospects of Legal Regulation of Relations in a Sphere of Domain Names” combines two subchapters – “The Prospects of International Legal Regulation of Relations in a Sphere of Domain Names” and “The Prospects of Development of the Ukrainian Legislation in a Sphere of Domain Names”.

In the subchapter 3.1 “The Prospects of International Legal Regulation of Relations in a Sphere of Domain Names”, the author justifies the feasibility of the uniform regulation of relations in a sphere of domain names in the whole global society and the main role of the World Intellectual Property Organization in this issue.

In the subchapter 3.2 “The Prospects of Development of the Ukrainian Legislation in a Sphere of Domain Names”, the author argues a necessity of legal regulation of relations in a sphere of domain names by making additions to the Civil Code of Ukraine and making a special law and specifies a class of issues which need the regulation. *For the first time,* the author creates norms of the Section 45¹ “The Intellectual Property Right to a Domain Name” which is proposed to be added to the Book Four of the Civil Code of Ukraine and which contains norms concerning the definition of a domain name, subjects of intellectual property rights to this object and intellectual property rights to it. The author also creates provisions on improvement of the Ukrainian legislation in a sphere of using domain names and contiguous objects. These provisions are based on the theory of relationships between a domain name and the contiguous objects and norms of the “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”.

In the conclusions, the author highlights the main results of the research which may be used for solving scientific and practical problems (in further research, legislative and solving disputes activities) and provides recommendations on using the obtained results.

In the annexes, the author presents, inter alia, a statistical analysis of the World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center’s practice concerning the domains .UA and .COM.UA according to data on the 29th of May 2021.

The research results have significant theoretical and practical value and may be used in scientific, legislative and solving disputes activities. For example, the obtained results may be a basis for further scientific research of legal issues in a sphere of domain names. Some of conclusions presented in publications on the

thesis theme have already become a ground for further research on levels of a thesis for acquisition of a master's degree, abstracts of scientific reports, scientific articles and a thesis for acquisition a degree of Doctor of Philosophy. The work contains recommendations on improvement of the legislation which regulates relations in a sphere of domain names. The relevant provisions were created. These provisions may be used in legislative activity. The thesis results may also be used while solving domain names disputes.

Keywords: domain name, system of intellectual property objects, legal nature of a domain name, trademark, commercial name, geographical indication, copyright object, means of Internet-sources individualisation, domain names disputes, cybersquatting, registration and use of a domain name in bad faith, protection of rights to a domain name.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті, опубліковані в наукових фахових виданнях України:

1. Булат Н. М. Поняття брендового кіберсквотингу та шляхи боротьби з ним. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Правознавство»*. 2018. Т. 23. Вип. 1 (32). С. 98-110. DOI: 10.18524/2304-1587.2018.1(32).133826.
2. Булат Н. М. Ключові положення Єдиних правил розгляду спорів про доменні імена та практика їх застосування. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 18. С. 73-82.
3. Булат Н. М. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 154-160. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.25>.
4. Булат Н. М. Основні напрями вдосконалення чинного законодавства щодо охорони доменних імен. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Том 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 74-78. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-1/14>.
5. Булат Н. М. Використання доменних імен і суміжних об'єктів: перспективи законодавчого вдосконалення. *Правові новели*. 2020. № 11. С. 45-50. DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2020.11.06>.

Статті, опубліковані в періодичних наукових виданнях держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

6. Булат Н. Співвідношення доменних імен і літературних творів. *Economic and law paradigm of modern society*. 2019. Issue 3. P. 33-40.
7. Булат Н. М. Акти, прийняті адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня: правова природа та значення. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2021. № 1. P. 11-17.

Стаття, опублікована в закордонному виданні, проіндексованому в базі даних Scopus (видання віднесено до третього квартилю (Q 3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank):

8. Bulat N. A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2020. Vol 10, No 3. P. 324-336.

Стаття, опублікована в закордонному виданні, проіндексованому в базах даних Scopus та Web of Science Core Collection (видання віднесено до другого квартилю (Q 2) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank):

9. Bulat N. The legal nature of a domain name: the Ukrainian dimension. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2021. Volume 16, Issue 2. P. 179-183. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa188>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Булат Н. М. Проблемні питання визначення місця доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Ю. С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) (м. Одеса, 15 грудня 2017 р.) / упоряд. і відп. ред. : І. С. Канзафарова, В. М. Зубар. Одеса : Астропринт, 2017. 172 с. С. 114-120.

11. Булат Н. М. Поняття доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності. *Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави* : збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 19 квітня 2018 року. Матеріали I Всеукраїнських наукових читань пам'яті академіка С. Дністрянського, м. Тернопіль, 13-14 квітня 2018 року. Тези наукових доповідей. Київ-Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка», 2018. 297 с. С. 69-71.
12. Булат Н. М. Брендний кіберсквотинг та заходи боротьби з ним. *Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) / упоряд. і відповід. ред. І. С. Канзафарова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. Одеса : Астропринт, 2018. 324 с. С. 211-216.
13. Булат Н. М. Добросовісна та недобросовісна реєстрація доменних імен відповідно до Єдиних правил розгляду спорів про доменні імена. *Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 14-15 верес. 2018 р.) / ОНУ імені І. І. Мечникова ; відп. ред. І. А. Ломачинська, А. В. Смітюх. Одеса : Фенікс, 2018. 726 с. С. 556-560.
14. Булат Н. М. Розвиток законодавчого регулювання доменних імен в Україні. *Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки та права* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ 17 листопада 2018 р.). Київ : Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» : Видавництво IBR LPNT, 2018. 262 с. С. 28-31.

15. Булат Н. М. Кумулятивна правова охорона позначень як доменних імен і літературних творів. *Матеріали Науково-практичної конференції молодих вчених «Перші економіко-правові студії»* (7 березня 2019 р., м. Одеса) відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: А. В. Левенець, О. О. Нігреєва, О. М. Савастєєва [та ін.]. Одеса : Фенікс, 2019. 81 с. С. 3-5.
16. Булат Н. Н. Международно-правовая регламентация отношений в сфере доменных имён: современное состояние и перспективы. *Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики : материалы междунар. науч.-практ. конф. 17-18 мая 2019 г. / редкол.: В. А. Богоненко (отв. ред.), Н. А. Бесецкая, И. В. Вегера.* Новополоцк : Полоц. гос. ун-т, 2019. 160 с. С. 34-38.
17. Булат Н. М. Поняття та ознаки доменного імені. *Development of modern technologies and scientific potential of the world : coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the international scientific-practical conf., London, July 29, 2019.* London : NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 2. 118 p. P. 33-36.
18. Булат Н. М. Правова регламентація відносин у сфері доменних імен в Україні: сучасний стан і перспективи. *Сучасний рух науки : тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р.* Дніпро, 2019. Т. 1. 752 с. С. 238-243.
19. Булат Н. М. Правова охорона доменних імен: зарубіжний досвід. *Topical issues of the development of modern science : Abstracts of the 4th International scientific and practical conference.* Sofia, Bulgaria : Publishing House “ACCENT”, 2019. 1064 p. P. 875-880.
20. Булат Н. М. Правова природа актів, прийнятих адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня. *Матеріали 75-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського*

національного університету імені І. І. Мечникова, 25-27 листоп. 2020, Одеса / відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: Н. Л. Кусик, А. Л. Святошнюк, Т. В. Степанова та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 226 с. С. 102-106.

21. Булат Н. М. Система об'єктів права інтелектуальної власності: методологічний аспект. *Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19-20 лютого 2021 року). Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2021. 88 с. С. 51-55.
22. Булат Н. М. Особливості реєстрації та використання приватних доменних імен другого рівня у домені .UA. *Десяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 травня 2021 р.) [Електронне видання] / відповід. ред. В. І. Труба, упор. А. Л. Святошнюк ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. Одеса : Фенікс, 2021. 276 с. С. 69-72.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

23. Булат Н. М. Періодизація українського законодавства у сфері регулювання доменних імен. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 567-570.
24. Булат Н. М. Поняття кіберсквотингу та його види. *Правова держава*. 2018. № 31. С. 72-80. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.31.143453>.
25. Булат Н. М. Правова природа договору про реєстрацію доменного імені. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 53. Т. 1. С. 81-84.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	19
Вступ	21
Розділ 1. Правова природа доменного імені	35
1.1. Генеза становлення та розвитку доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності	35
1.2. Поняття та структура доменного імені	58
Висновки до першого розділу	85
Розділ 2. Місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності	88
2.1. Сучасна система об'єктів права інтелектуальної власності	88
2.2. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів	103
2.3. Співвідношення доменного імені із суміжними об'єктами	111
Висновки до другого розділу	164
Розділ 3. Перспективи правової регламентації відносин у сфері доменних імен	169
3.1. Перспективи міжнародно-правової регламентації відносин у сфері доменних імен	169
3.2. Перспективи розвитку українського законодавства у сфері доменних імен	177
Висновки до третього розділу	197
Висновки	200

Список використаних джерел	207
Додатки	244
Додаток А	244
Додаток Б	251
Додаток В	263
Додаток Г	264
Додаток Ґ	268
Додаток Д	275

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ICANN	Інтернет-корпорація з присвоєння імен і номерів (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)
UDRP	«Єдина політика вирішення спорів про доменні імена» (“Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”)
Центр арбітражу та медіації BOIB	Центр арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності
UA-DRP	«Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA», затверджена ТОВ «Хостмайтер» (Адміністратором публічного домену .UA) 19 березня 2019 року, оновлена 19 листопада 2019 року та набула чинності з 19 грудня 2019 року
BOIB	Всесвітня організація інтелектуальної власності
Засади	«Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», затверджені Законом України від 9 січня 2007 року № 537-V
Концепція	«Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402-р
Мінекономіки	Міністерство економіки України
ТОВ «Хостмайстер»	Товариство з обмеженою відповідальністю «Хостамайстер»
Регламент .UA	«Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA» (версія 1.0), розроблений спільно товариством з

	обмеженою відповідальністю «Хостмайстер», адміністраторами публічних доменів та реєстраторами 1 квітня 2014 року
ОП «УМІЦ»	Об'єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр»
АСРА	“Anticybersquatting Consumer Protection Act” 1999 року
GAC	Урядовий консультативний комітет
MSE	Міжнародний союз електрозв'язку
WCIT-12	Світова конференція з регулювання міжнародних телекомунікацій (World Conference on International Telecommunications 2012)
Рекомендація	«Спільна рекомендація про положення щодо охорони знаків та інших прав промислової власності на позначення в Інтернеті», прийнята на Тридцять шостій серії засідань Асамблеї держав-членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності 24 вересня – 3 жовтня 2001 року Асамблеєю Паризького союзу по охороні промислової власності та Генеральною асамблеєю Всесвітньої організації інтелектуальної власності

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Важливість доменного імені в сучасному інформаційному суспільстві важко переоцінити [1, с. 567]. Адже розвиток мережі Інтернет відбувається стрімкими темпами та доменне ім'я є чи не першим, із чим стикається користувач при доступі до того чи іншого інтернет-ресурсу.

Від того, наскільки доменне ім'я буде легким для запам'ятовування, відповідатиме інформації, що розміщена на сайті, яке воно позначає, простим для введення в адресну строку, привабливим для користувачів мережі Інтернет, залежить відвідуваність сайту, активність на ньому, а отже, – його популярність. З огляду на те, що безліч сайтів містять рекламу товарів або послуг, обладнані під онлайн-магазини, іншим чином використовуються з комерційною метою, популярність сайту дуже важлива [1, с. 567]. Водночас просте та креативне доменне ім'я, що використовується з некомерційною метою, також має вагомe значення. Адже воно дозволяє асоціювати ресурс із певною організацією, особою, арт-об'єктом тощо [2, с. 180]. Усе це свідчить про те, що доменне ім'я стає не просто сукупністю позначень, а «візитною карткою» інтернет-ресурсу, засобом його індивідуалізації [1, с. 567].

З огляду на цінність доменного імені в сучасному інформаційному суспільстві питання правової охорони цього об'єкта набуває все більшої значущості [3, с. 114]. Між тим наразі правова регламентація відносин у сфері доменних імен відстає від практичних потреб. Розроблення адекватної вимогам сьогодення нормативно-правової бази в цій сфері суспільних відносин, зі свого боку, потребує ґрунтовних наукових досліджень [4, с. 33]. Велику роль при цьому відіграє визначення правової природи доменного імені, його місця в системі об'єктів права інтелектуальної власності, окреслення перспектив міжнародно-правової регламентації відносин, що виникають щодо доменних імен, та можливих шляхів розвитку національного законодавства в цій сфері.

Усе вищезазначене й обумовлює вибір теми дослідження та свідчить про її актуальність.

Варто зауважити, що питання, пов'язані з відносинами у сфері доменних імен, розглядалися в роботах українських і зарубіжних учених.

Серед комплексних праць вітчизняних науковців цієї тематики можна виділити дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук Д. В. Бойка та В. В. Бонтлаба, а також дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії О. М. Сказко. Так, дисертація Д. В. Бойка є першим в Україні комплексним дослідженням правової природи доменного імені [5]. В. В. Бонтлаб у своїй роботі аналізує цивільно-правове регулювання відносин у сфері доменних імен [6]. О. М. Сказко визначає правові засади вирішення доменних спорів в Україні [7]. Окремі питання щодо доменних імен розглядаються в більш загальних дисертаційних дослідженнях. Зокрема, Т. С. Демченко, вивчаючи проблеми гармонізації законодавства України про товарні знаки з міжнародно-правовими нормами, аргументує необхідність законодавчого визначення доменного імені та регламентації відносин щодо його використання [8]. Н. В. Аляб'єва, розглядаючи договори про надання послуг у мережі Інтернет, приділяє увагу договору реєстрації доменного імені [9]. Т. С. Кузьменко, досліджуючи бренд як складний правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, виділяє та вивчає доменне ім'я як один із основних структурних елементів бренду [10].

Серед праць зарубіжних авторів, присвячених безпосередньо правовим питанням щодо доменних імен, варто виділити дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук російського науковця А. Г. Серго. Робота автора є комплексним дослідженням правового режиму доменних імен і його розвитку в цивільному праві [11]. Правові питання у сфері доменних імен розглядалися в дисертаціях на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук багатьох російських учених, зокрема в працях К. В. Сокеріна [12], А. В. Попцова [13], І. А. Щурової [14],

К. І. Гладкої [15], Д. В. Кожемякіна [16] та інших. Так, К. В. Сокерін вивчає питання охорони права на доменне ім'я в Російській Федерації [12]. А. В. Попцов аналізує правове регулювання відносин у сфері доменних імен у Російській Федерації [13]. І. А. Щурова розглядає поняття доменного імені, здійснення прав на нього, правове забезпечення відносин щодо доменних імен у підприємницькій діяльності [14]. К. І. Гладка аналізує правовий режим доменного імені в Росії та США [15]. Д. В. Кожемякін розглядає доменне ім'я в системі об'єктів цивільних прав [16]. Серед досліджень більш загальної тематики можна виділити, зокрема, роботи М. Є. Боброва та С. В. Лукашевич. Так, М. Є. Бобров, досліджуючи засоби індивідуалізації товарів, робіт і послуг як об'єкти цивільних прав, доводить необхідність включення доменних імен у систему засобів індивідуалізації, що є об'єктами права інтелектуальної власності, та формує загальний підхід до вирішення спорів щодо доменних імен [17]. С. В. Лукашевич, розглядаючи індивідуалізацію фізичних осіб як суб'єктів цивільного права, аналізує доменне ім'я як новаторський засіб індивідуалізації фізичної особи, що використовується в мережі Інтернет [18].

Звертають на себе увагу також інші роботи зарубіжних авторів. Так, праця К. Комаїтіса є комплексним дослідженням співвідношення торговельних марок і доменних імен і відмежування останніх від перших [19]. Ш. Н. А. Абу-Газале порівнює правила вирішення спорів про доменні імена Йорданії, Сполученого Королівства, США та ті, що затверджені Інтернет-корпорацією з присвоєння імен і номерів (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, ICANN) [20]. Іншим дослідженням у сфері вирішення спорів про доменні імена є праця В. Пуасірі. Так, у цій роботі аналізуються та порівнюються різні підходи до вирішення спорів щодо доменних імен: ті, що застосовуються у зонах .UK, .EU, а також відповідні законодавчі положення США та Сполученого Королівства з метою вироблення пропозицій щодо удосконалення «Єдиної політики вирішення спорів про доменні імена» (“Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”,

UDRP) [21]. М. Аль Рамахі аналізує правове становище доменних імен у Сполученому Королівстві та світі [22]. В. Аль Раващдех здійснює порівняльний аналіз механізмів вирішення доменних спорів, що застосовуються в США, Європейському Союзі та світі [23].

Окремі правові аспекти у сфері доменних імен висвітлюються в публікаціях вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема С. Дмитрієва, О. Рузакової [24], К.-Т. Н. Нгуєна [25], М. В. Мозгова [26], Дж. М. Морінгієлло [27], Д. Сауліунаса [28], Ш. Бурштейна [29], В. А. Мордвінова [30], А. Ю. Чупрової [31], Р. С. Нагорного [32], О. О. Кулініч [33], Н. Майданик [34], С. Сінг [35], Т. В. Семенової [36], М. О. Сосновського [37], М. Долотова [38], Т. Коваленко [39], М. Пономарьова [40], К. Каруани [41], Г. Гояла, М. Порвала [42], Н. Ю. Березовської [43], Н. О. Попової [44], К. Г. Татарникової [45], М. Бахтіарванда [46], С. В. Зикова [47], О. М. Коршакової [48], К. Г. Некіт [49], А. О. Гордеюк [50], В. Філінович, І. Новгородської [51], В. М. Борівської, Т. В. Міхайліної [52] та інших.

Така кількість дисертаційних досліджень і публікацій безумовно свідчить про значний інтерес до правових питань у сфері доменних імен в Україні та світі. Водночас низка теоретичних положень носить дискусійний характер, що потребує їх уточнення та подальшого вивчення. Окремі ж питання виходять за межі здійснених досліджень, тому розглянуті не були. Варто зауважити також те, що більшість комплексних досліджень вітчизняних науковців на рівні дисертацій були проведені у 2005-2006 роках, після чого законодавство у сфері доменних імен зазнало певних змін, збагатилася практика вирішення доменних спорів, зросла кількість реєстрацій доменних імен. Така ситуація обумовлює потребу в комплексних наукових дослідженнях правових питань у сфері доменних імен.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного

університету імені І. І. Мечникова в межах тем: «Приватноправове регулювання суспільних відносин: традиції, сучасність, перспективи» (державний реєстраційний номер 0113U002740, виконувалась у період з 01.03.2013 року до 31.12.2017 року), «Забезпечення прав і законних інтересів учасників правовідносин, що виникають у сфері приватного права: проблеми теорії та практики» (державний реєстраційний номер 0118U004432, строк виконання – з 01.03.2018 року до 31.12.2022 року).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в розробленні теоретичних положень, що визначають правову природу доменного імені, його місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності, окресленні перспектив правової регламентації відносин у сфері доменних імен і розробленні науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення правової регламентації відносин у відповідній сфері.

Мета дослідження обумовила постановку та вирішення таких завдань:

- вивчити історію становлення та розвитку доменних імен у контексті визначення їх правової природи та регламентації відповідних відносин, здійснити періодизацію розвитку вітчизняного законодавства у сфері доменних імен;

- проаналізувати поняття «доменне ім'я» з інформаційно-технічного погляду, розкрити структуру доменного імені, сформулювати правове поняття доменного імені, охарактеризувати його ознаки;

- розглянути систему об'єктів права інтелектуальної власності;

- проаналізувати спільні ознаки доменного імені та засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, а також особливості доменного імені як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсів;

- визначити умови й охарактеризувати сутність кумулятивної правової охорони позначень як доменних імен і об'єктів авторського права, відмежувати доменне ім'я від торговельних марок, комерційних найменувань, географічних зазначень;

- визначити поняття кіберсквотингу як правопорушення у сфері використання доменних імен та охарактеризувати його види;

- визначити перспективи міжнародно-правової регламентації відносин у сфері доменних імен;

- розробити рекомендації з удосконалення українського законодавства щодо правової охорони доменних імен, а також використання доменних імен і суміжних об'єктів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають щодо доменних імен у їх взаємозв'язку з об'єктами права інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, українське та зарубіжне законодавство, судова й арбітражна практика, а також наукові роботи, присвячені вивченню доменних імен у системі об'єктів права інтелектуальної власності.

Методи дослідження. Філософсько-світоглядною основою дослідження є матеріалістична діалектика. Доменні імена як об'єкти права розглядаються в розвитку та взаємозв'язку з іншими об'єктами, при цьому особлива увага приділяється розгляду доменних імен у взаємозв'язку з тими об'єктами права інтелектуальної власності, з якими такі взаємозв'язки найбільше простежуються.

Дослідження базується на загальнонаукових принципах, зокрема історизму, об'єктивності, системності, всебічності, детермінізму.

Відповідно до мети та завдань дослідження в роботі були використані, зокрема, історичний, формально-логічний, системно-функціональний, порівняльний методи. Так, завдяки історичному методу було досліджено генезу становлення та розвитку доменного імені, проведено періодизацію українського законодавства у сфері доменних імен. Прийоми формальної логіки (індукція, дедукція, аналіз, синтез, узагальнення, аналогія) дозволили, зокрема, виділити визначальні ознаки доменного імені, сформулювати поняття «доменне ім'я», здійснити класифікацію кіберсквотингу, а також

виявити прогалини та колізії, що існують у законодавстві, яке регламентує відносини у сфері доменних імен, і запропонувати шляхи їх подолання. Системний підхід (зокрема параметрична теорія систем) дозволив розглянути систему об'єктів права інтелектуальної власності, розкрити взаємозв'язки доменного імені з іншими об'єктами цієї системи. Завдяки порівняльному методу доменне ім'я вдалося зіставити із суміжними поняттями та відокремити від них, також порівняльний метод дав змогу виділити спільне та відмінне в регламентації відносин у сфері доменних імен в Україні й інших державах, проаналізувати спільні та відмінні позиції у вітчизняній і зарубіжній практиці тощо. Усі методи наукового дослідження застосовувалися комплексно, що дозволило повною мірою вирішити окреслені завдання.

Теоретичну основу дослідження становлять роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, присвячені проблемам права інтелектуальної власності, ІТ-права та, зокрема, регулювання відносин у сфері доменних імен, взаємозв'язків доменних імен з об'єктами права інтелектуальної власності. Так, дослідження спирається на праці вітчизняних і зарубіжних авторів: Т. С. Демченко [8], Д. В. Бойка [5], В. В. Бонтлаба [6], Н. В. Аляб'євої [9], Т. С. Кузьменко [10], О. М. Сказко [7], К. Комаїтіса [19], К. В. Сокеріна [12], А. В. Попцова [13], Ш. Н. А. Абу-Газале [20], В. Пуасірі [21], І. А. Щурової [14], А. Г. Серго [11], М. Є. Боброва [17], М. Аль Рамахі [22], К. І. Гладкої [15], С. В. Лукашевич [18], В. Аль Равашдех [23], Д. В. Кожемякіна [16].

Нормативну основу дослідження становлять законодавство України та зарубіжних держав, міжнародно-правові акти й акти, затверджені Інтернет-корпорацією з присвоєння імен і номерів (ICANN) і адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня.

Емпіричну основу дослідження становлять рішення Європейського суду з прав людини, судових установ України та зарубіжних держав, рішення Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної

власності (Центру арбітражу та медіації ВОІВ) у спорах про доменні імена, договори між адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня та ICANN, договори про реєстрацію доменних імен.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень, присвячених вивченню правових питань у сфері доменних імен загалом, і першим в Україні комплексним дослідженням, що присвячене безпосередньо доменним іменам у системі об'єктів права інтелектуальної власності. У дисертації визначається правова природа доменного імені, його місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності, окреслюються перспективи правової регламентації відносин у сфері доменних імен, надаються науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення правової регламентації відносин у відповідній сфері.

У результаті дослідження окремі положення були сформульовані й обґрунтовані вперше, низку положень удосконалено, деякі положення набули подальший розвиток.

Уперше:

доведено можливість кумулятивної правової охорони позначення як доменного імені та водночас об'єкта авторського права за умови творчого характеру об'єкта та відсутності порушення прав автора;

запропоновано застосовувати параметричну теорію систем при вивченні системи об'єктів права інтелектуальної власності, виділяти концепт цієї системи (властивість кожного об'єкта бути об'єктом права інтелектуальної власності), структуру (відносини та зв'язки між об'єктами) та субстрат (групи, які об'єднують відповідні об'єкти права інтелектуальної власності);

здійснено періодизацію розвитку вітчизняного законодавства у сфері доменних імен: I період – 2002–2006 роки – зародження регламентації, II період – 2007–2015 роки – регламентація майже не відбувається, III період – 2015 рік – сьогодення – розвиток регламентації;

виділено авторський кіберсквотинг як самостійний вид кіберсквотингу, який полягає в порушенні прав інтелектуальної власності на об'єкти

авторського права, вчиненому шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) із літературним твором, його частиною або оригінальною назвою твору;

визначено три основні підходи, які склалися в українській судовій практиці до питання щодо порушника прав на торговельну марку шляхом реєстрації доменного імені (порушниками є реєстрант і реєстратор, порушником є реєстрант, але до реєстратора задовольняються позовні вимоги, порушником є тільки реєстрант);

доведено, що заборона реєстрації в домені .UA доменного імені за відсутності прав на відповідну торговельну марку обмежує застосування «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» (UA-DRP);

розроблено положення глави 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я», якою пропонується доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України та яка містить норми про поняття доменного імені, суб'єктів права інтелектуальної власності на цей об'єкт і майнові права інтелектуальної власності на нього.

Удосконалено:

визначення поняття доменного імені як унікального набору символів, що позначає координати сервера, на якому розміщений інтернет-ресурс, і позначає адресу самого ресурсу в мережі;

визначення поняття доменного імені як особливого об'єкта права інтелектуальної власності, що являє собою унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів;

висновок про існування спільних ознак доменного імені та засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (призначення, необов'язковість творчого характеру, наявність лише майнових прав на ці об'єкти);

істотні риси доменного імені як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсів (абсолютна унікальність, можливість делегування доменів наступних рівнів, індивідуалізація інтернет-ресурсів, можливість некомерційного використання, відсутність територіальних меж дії, наявність змістовних і технічних обмежень щодо використання деяких символів у доменних іменах);

визначення поняття кіберсквотингу як порушення прав інтелектуальної власності на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування, об'єкти авторського права тощо, а також на самі доменні імена та порушення прав на інші об'єкти, які не є об'єктами права інтелектуальної власності (наприклад, ім'я фізичної особи), вчинене шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) з охоронюваним об'єктом (його частиною);

тезу про доцільність уніфікованого регулювання відносин у сфері доменних імен у межах усієї світової спільноти та провідної ролі Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) у цьому питанні;

тезу про необхідність правової регламентації відносин у сфері доменних імен шляхом прийняття спеціального закону з формулюванням положень з удосконалення українського законодавства у сфері використання доменних імен і суміжних об'єктів, які базуються на теорії співвідношення доменного імені із суміжними поняттями та нормах UDRP.

Набули подальший розвиток:

висновок про те, що перші передумови для визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності були закладені саме в правозастосовній діяльності, натомість законодавча регламентація відносин у сфері доменних імен продовжує істотно відставати від практичних потреб;

класифікація об'єктів права інтелектуальної власності шляхом їх об'єднання в три групи: об'єкти авторського права та суміжних прав, об'єкти промислової власності та наукові відкриття;

визначення місця доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності шляхом зарахування його до засобів індивідуалізації як такого, що індивідуалізує інтернет-ресурси;

обґрунтування необхідності відмежування доменного імені від суміжних об'єктів права інтелектуальної власності: об'єктів авторського права, комерційних (фірмових) найменувань, торговельних марок, географічних зазначень;

класифікація кіберсквотингу на брендний, іменний, галузевий, географічний, авторський і тайпосквотинг залежно від кола позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання, зокрема, у науковій, законотворчій і правозастосовній діяльності. Так, отримані результати можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень правових питань у сфері доменних імен. Деякі з аргументованих висновків, висвітлених у публікаціях за темою дисертації, вже стали підґрунтям для подальших досліджень на рівні магістерської роботи, тез доповідей, наукових статей і дисертаційного дослідження. Робота містить рекомендації з удосконалення законодавства, що регламентує відносини щодо доменних імен, розроблені відповідні положення, які можуть бути використані в законотворчій діяльності. Результати дослідження також можуть бути використані в правозастосовній діяльності при вирішенні спорів щодо доменних імен.

Результати наукового дослідження рекомендовано для використання під час навчального процесу при викладанні дисциплін «Цивільне право (частина 1)» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Право»), «Право інтелектуальної власності» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Право»), «Проблеми цивільного права» (для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності «Право»), при написанні курсових і магістерських робіт, при підготовці методичних рекомендацій із відповідних дисциплін, при написанні

навчальних посібників (акт впровадження № 06.07-01-1670 від 10.09.2021). Результати дослідження впроваджено при формуванні правових позицій у спорах про доменні імена, розробленні проєктів договорів про реєстрацію доменних імен товариством з обмеженою відповідальністю “ОН-ЛАЙН” (акт впровадження від 28.08.2021), при формуванні правових позицій, підготовці консалтингових та освітніх послуг громадською організацією “Український народний контроль за діджиталізацією” (акт впровадження від 10.09.2021), при наданні консультацій і формуванні правових позицій щодо юридичних питань у сфері доменних імен адвокатом М. В. Шаталіном (довідка № 24 від 03.09.2021), рекомендовані до використання в діяльності адвоката М. В. Шаталіна (довідка № 24 від 03.09.2021).

Свою підтримку результатам дисертаційного дослідження висловили товариство з обмеженою відповідальністю “ОН-ЛАЙН” і громадська організація “Український народний контроль за діджиталізацією” (листи підтримки від 28.08.2021 та 10.09.2021).

Особистий внесок здобувача. Дослідження є самостійною завершеною комплексною науковою роботою. Висновки дисертації ґрунтуються на аналізі значної кількості теоретичних джерел, нормативних актів, матеріалів правозастосовної практики, що забезпечує високу достовірність отриманих результатів. Окремі положення в дослідженні були сформульовані й обґрунтовані вперше, низку положень удосконалено, деякі положення набули подальший розвиток.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження обговорено та схвалено на засіданнях кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (2018–2021 рр.) та апробовано на науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій пам’яті Ю. С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) «Актуальні проблеми приватного права» (м. Одеса, 15 грудня 2017 р.), Міжнародній юридичній науково-практичній конференції «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 19 квітня 2018 р.),

Міжнародній науково-практичній конференції «Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 20-річчю економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова «Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 14-15 вересня 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки та права» (м. Київ, 17 листопада 2018 р.), науково-практичній конференції молодих вчених «Перші економіко-правові студії» (м. Одеса, 7 березня 2019 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики» (м. Новополюцьк, 17-18 травня 2019 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Development of modern technologies and scientific potential of the world” (м. Лондон, 29 липня 2019 р.), VIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки» (м. Дніпро, 3-4 жовтня 2019 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції “Topical issues of the development of modern science” (м. Софія, 2019 р.), 75-ій звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 25-27 листопада 2020 р.), VI Міжнародній науково-практичній конференції «ІТ-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні» (м. Львів, 27 листопада 2020 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства» (м. Харків, 19-20 лютого 2021 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Десяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського» (м. Одеса, 28 травня 2021 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації висвітлені у 12 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних і зарубіжних виданнях,

зокрема 1 статті – у виданні, проіндексованому в базі даних Scopus і 1 статті – у виданні, проіндексованому в базах даних Scopus і Web of Science Core Collection, і тезах 13 доповідей.

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (303 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації – 282 сторінки, обсяг списку використаних джерел – 37 сторінок, обсяг додатків – 39 сторінок.

РОЗДІЛ 1. Правова природа доменного імені

1.1. Генеза становлення та розвитку доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності

Історія виникнення доменних імен тісно пов'язана з історією мережі Інтернет. Так, перша, хоча і маленька, нелокальна комп'ютерна мережа була створена в 1965 році шляхом з'єднання комп'ютера TX-2 у Массачусетсі з комп'ютером Q-32 у Каліфорнії [53, с. 71]. Після того створювалися більші мережі, розроблялись та вдосконалювались електронна пошта, нові мережеві протоколи [53, с. 71-72; 54, с. 258].

Що стосується IP-адрес, спершу вони не мали вигляд сучасних доменних імен. Усі ресурси позначалися завдяки унікальним наборам цифр [55]. Адже мережа – це фактично сукупність комп'ютерів, кожен з яких володіє унікальним номером, що його ідентифікує, – IP-адресою (наприклад, 204.71.203.160), і використання числових IP-адрес довгий час лишалося незмінним через зручність для комп'ютерів [56, с. 657].

Але в 1983 році П. Мокапетріс розробив систему доменних імен, відповідно до якої кожен сервер у мережі Інтернет може мати своє унікальне ім'я [53, с. 72], й інтернет-адреси стали позначатися передусім за допомогою букв. Водночас у цьому ж 1983 році створили сервер доменних імен, який автоматично забезпечував переклад словарного еквівалента в цифрову IP-адресу [53, с. 72].

Після введення перших доменів загального користування та вирішення ряду організаційних проблем нова система почала жити: 15 березня 1985 року було зареєстроване перше доменне ім'я – “symbolic.com” [57, с. 6].

Із загальним розповсюдженням мережі Інтернет за межі США з'явилися національні домени верхнього рівня [53, с. 72]. Так, на території колишнього СРСР домен верхнього рівня був зареєстрований у 1990 році. Домен мав ім'я

.SU і був створений спеціально для використання в цій країні [58]. В Україні домен верхнього рівня .UA був створений у 1991 році [59].

Що стосується управління адресним простором, до 1998 року за технічну інфраструктуру Інтернету відповідали спільно Агентство передових дослідницьких проєктів та Фонд національної науки [57, с. 4]. Однак стрімкий розвиток мережі Інтернет спонукав уряд США замислитися про необхідність передачі управління до рук приватного сектора [57, с. 4]. 25 листопада 1998 року між Міністерством торгівлі США та спеціально створеною для цілей інтернет-адміністрування міжнародною некомерційною організацією ICANN був підписаний «Меморандум про взаєморозуміння», відповідно до якого ICANN були передані функції адміністрування технічної інфраструктури мережі [57, с. 4].

Варто зауважити, що з припиненням 30 вересня 2009 року дії «Угоди про партнерство» між ICANN та Міністерством торгівлі США ICANN вийшла з-під безпосереднього впливу США [57, с. 5]. З 1 жовтня 2009 року набула чинність нова «Угода про підтвердження зобов'язань», яка фактично зрівняла права США з іншими країнами у справі управління системою адресації мережі Інтернет [57, с. 5]. Відтепер ICANN щорічно звітує про свою діяльність не перед урядом США, а перед усією світовою спільнотою [57, с. 5].

На сьогоднішній день процес розвитку системи доменних імен дає змогу виокремити ще один період, пов'язаний з такими подіями: перехід до більш безпечного протоколу DNSSec з метою захисту інформації в мережі [60] та використання національних алфавітів у доменах усіх рівнів, включаючи верхній [61].

Таким чином, в історії становлення та розвитку інтернет-адрес можна виділити декілька періодів:

- 1) 1965-1983 роки – період, коли інтернет-адреси мали вигляд числових IP-адрес;

2) 1983-2009 роки – період становлення та розвитку системи доменних імен;

3) 2009 рік – сьогодні – період переходу на протокол DNSSec і розвитку багатомовних доменів.

Із цієї періодизації можна зробити висновок про стрімкий розвиток інтернет-адрес, їх швидке вдосконалення та пристосування до актуальних часу вимог. Так, спершу інтернет-адреси стали прийнятними для людського сприйняття, перетворившись для виконання такої потреби із цифрових позначень у власне доменні імена. Подальше ж їх вдосконалення викликано вже наступними вимогами сьогодні, як-то безпека інтернет-ресурсів і можливість користування національними алфавітами для позначення доменних імен.

Розвиток системи доменних імен як інформаційно-технічного об'єкта зумовив появу так званих «доменних спорів» у правозастосовній практиці. Перші доменні спори припадають на другий період розвитку інтернет-адрес, коли на зміну числовим IP-адресам прийшли доменні імена та стала очевидною комерційна цінність вдало підбраного доменного імені.

Так, у 1996 році суд Великобританії зіткнувся з необхідністю розглянути один із перших спорів, що стосувався доменного імені. Універмаг “Harrods” звернувся з позовом до суду до володільця доменного імені “harrods.com” та реєстратора “Network Solution” з вимогою передати доменне ім'я. Реєстратор від участі у спорі ухилився, вказавши, що готовий виконати будь-яке рішення, що винесе суд. Другий відповідач – володільць доменного імені – проігнорував судовий процес та ніякої переконливої інформації про законність володіння доменним ім'ям не надав, що й вплинуло на результат справи [57, с. 39].

На початку 1999 року рішенням одного із судів США по справі “Umbro International Inc.” проти “Canada Inc.” та “Network Solution” доменне ім'я вперше було визначено як «нова форма інтелектуальної власності». Адже, на думку суду, доменні імена можуть мати суттєве значення для їх володільців

[24, с. 18]. Однак варто відмітити, що Верховний суд Вірджинії, переглядаючи цю справу, не погодився з подібним висновком [62, с. 136].

Між тим аналогічне визнання з аналогічною аргументацією доменне ім'я отримало у практиці Європейського суду з прав людини. Так, розглядаючи справу “Paeffgen GmbH v. Germany”, Суд у своєму рішенні від 18 вересня 2007 року дійшов висновку, зокрема, про те, що право на доменне ім'я є правом власності у розумінні статті 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», оскільки має «економічну цінність» (“an economic value”) [63].

Варто зауважити, що регулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності підпадає під сферу дії статті 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», на що прямо наголошено у Звіті «Інтернет: прецедентна практика Європейського суду з прав людини», підготовленому Відділом з проведення досліджень на вимогу Ради Європи [64]. Так, зі Звіту слідує, що поняття “possessions” [65, protocol 1, art. 1] у контексті цієї статті включає також майнові права інтелектуальної власності та частково немайнові права інтелектуальної власності [64]. Вищезгаданий Звіт було підготовлено на основі аналізу практики Європейського суду з прав людини, зокрема рішення у справі “Anheuser-Busch Inc. v. Portugal”, де Суд прямо зауважив, що «інтелектуальна власність, як така, користується захистом статті 1 Протоколу № 1» [66].

Таким чином, рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen GmbH v. Germany” заклало певні підстави для розгляду доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності [67, с. 329]. (Детальніше це питання буде розглянуто нижче).

Що стосується спроб регламентувати відносини у цій сфері, варто передусім зупинитися на Декларації принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» від 12.12.2003 року [68], а також на «Туніському зобов'язанні» від 15.11.2005 року [69] та «Туніській програмі для інформаційного суспільства»

від 18.11.2005 року [70]. Ці документи є результатами першого та другого етапів Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства (Женева, 2003 р. – Туніс, 2005 р.). У них підкреслюється, що «наука відіграє центральну роль у розвитку інформаційного суспільства», адже «безліч компонентів інформаційного суспільства є результатом науково-технічних досягнень, що стали можливими завдяки сумісному використанню результатів досліджень» [68, п. 7], а «освіта, знання, інформація та спілкування складають основу розвитку, ініціативності та добробуту людської особистості» [68, п. 8]. Також у цих документах проголошуються основні принципи побудови відкритого інформаційного суспільства, зокрема співпраці сторін для розширення доступу до інформаційних та комунікаційних інфраструктур і технологій, інформації та знань, сприяння культурному різноманіттю та його поваги, уваги до етичних аспектів інформаційного суспільства, заохочення міжнародної та регіональної співпраці тощо [68, п. 19], підтверджується «прагнення та рішучість побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і направлене на розвиток інформаційне суспільство ... з тим щоб люди в усьому світі могли створювати інформацію та знання, мати до них доступ, користуватися та обмінюватися ними, для того щоб у повній мірі розкрити свій потенціал і реалізувати узгоджені на міжнародному рівні цілі та задачі у галузі розвитку...» [69, п. 2]. Для цього «уряди й інші зацікавлені сторони повинні ... розробити ... стратегії у галузі ІКТ ... як невід'ємну частину національних планів розвитку» [70, п.п. 84, 85]. Що ж до тих положень цих документів, які стосуються безпосередньо доменних імен, то варто зазначити, що у «Туніській програмі для інформаційного суспільства» від 18.11.2005 року (п. 53) наголошено на необхідності розвитку процесу введення багатомовних доменних імен і розвитку програм, що передбачають наявність багатомовних доменних імен [70, п. 53]. Як слідує зі згаданого документа, ці задачі є важливими для багатостороннього, прозорого та демократичного процесу з надання Інтернету багатомовності [70, п. 53]. Крім

того, п.п. 63, 64 «Туніської програми для інформаційного суспільства» від 18.11.2005 року відмічають, що «державам не слід втручатися в прийняття рішень, що стосуються ccTLD якої-небудь іншої держави», натомість визнається «необхідність подальшого розвитку та зміцнення співпраці між зацікавленими сторонами в питаннях державної політики в галузі найменування загальних доменів верхнього рівня (gTLDs)» [70, п.п. 63, 64]. Однак інших положень щодо доменних імен у документах-підсумках Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства не міститься. Це і не дивно. Адже ці документи є досить загальними та присвячені інформаційному суспільству загалом. Отже, безпосередньо доменні імена як об'єкти права інтелектуальної власності вони не розглядають [71, с. 35].

Не ставиться питання щодо правової природи доменних імен і в Рекомендації ЮНЕСКО «Про розвиток та використання багатомовності та загальний доступ до кіберпростору» від 15.10.2003 року, де наголошується, зокрема, що «державам-членам і міжнародним організаціям варто сприяти встановленню відповідних партнерських відносин у сфері управління доменними іменами, включаючи багатомовні доменні імена» [72, п. 14]. Також цей документ містить визначення поняття доменного імені: «Доменне ім'я – це ім'я, яке надається адресату в Інтернеті та сприяє доступу користувачів до інтернет-ресурсів (наприклад, «unesco.org» у <http://www.unesco.org>)» [72].

Що ж до актів, які покликані регулювати відносини щодо використання доменних імен, варто відзначити UDRP, прийняту ICANN на основі рекомендацій ВОІВ 24 жовтня 1999 року [73]. Історія появи на світ UDRP така. У середині 1990-х років ВОІВ взяла на себе ініціативу з розробки універсального механізму вирішення доменних спорів і його подальшого втілення [57, с. 45]. На прохання уряду США у 1997 році ВОІВ ініціювала процес розроблення рекомендацій із вирішення доменних спорів між володільцями торговельних знаків та адміністраторами доменів у зонах

.COM, .NET, .ORG [57, с. 45]. У роботі взяли участь представники 196 країн [57, с. 45]. У Підсумковому звіті ВОІВ, оприлюдненому 30 квітня 1999 року, містилися рекомендації щодо порядку реєстрації доменних імен, порядку вирішення доменних спорів, порядку створення нових доменів верхнього рівня, співвідношення засобів індивідуалізації товарів та послуг і доменних імен [57, с. 45]. Цей Звіт являв собою результат кількарічної праці багатьох організацій і спеціалістів [57, с. 45]. Появі на світ його остаточної редакції передували проміжні версії, що відображали думки представників різних країн, міжнародних організацій, професійних асоціацій, корпорацій, приватних осіб [57, с. 45]. Підсумковий звіт був представлений державам-членам ВОІВ на Генеральній асамблеї ВОІВ у вересні 1999 року [57, с. 45; 74]. Саме на його основі була розроблена UDRP, а також “Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” (останні згодом отримали нову редакцію від 28 вересня 2013 року) [57, с. 45; 75].

Як зазначається в самій UDRP, вона застосовується всіма реєстраторами, акредитованими ICANN (серед них – повноважні реєстратори в Україні [76]), крім того, вона використовується деякими адміністраторами національних доменів верхнього рівня (.NU, .TV, .WS) [73]. З 19 березня 2019 року до UDRP підключилася й зона .UA [77]. Також у UDRP зазначено, що вона є обов’язковою та невід’ємною частиною договорів про реєстрацію доменних імен [73, п. 1], і можна зробити висновок, що саме так вона діє у випадках, коли реєстратор акредитований ICANN, а також, коли доменне ім’я реєструється у зонах, підключених до UDRP [78, с. 557]. Однак власне такий статус цієї Політики фактично обмежує її практичне застосування [78, с. 557]. Так, визначною особливістю UDRP є те, що вона встановлює обов’язкову адміністративну процедуру вирішення доменних спорів [73, п. 4] (сама процедура регламентована “Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”) [75]. Проте її недодержання не перешкоджає безпосередньому зверненню до суду [78, с. 557]. Так, як зазначено у п. 4 (k) самої UDRP, «вимоги щодо обов’язкової адміністративної процедури,

викладені у п. 4, не перешкоджають ... передати спір до суду компетентної юрисдикції для незалежного вирішення до початку обов'язкового адміністративного розгляду чи після його завершення» [73, п. 4 (k)].

Варто зазначити, що проблема впровадження у практику норм UDRP характерна як для України, так і для інших держав [79, с. 75]. Так, американським судам притаманна особливість перекреслювати рішення арбітрів у рамках міжнародної процедури UDRP, і, розглядаючи справу, судді зазначають, що вони ніяк не зв'язані рішеннями, винесеними на підставі UDRP, та приймають власне (зазвичай протилежне) рішення, що має вищу юридичну силу [57, с. 43].

Отже, слід підкреслити, що UDRP не носить загальнообов'язкового характеру [78, с. 557]. На сьогодні ICANN уповноважено 6 центрів, які розглядають доменні спори, керуючись UDRP: Арабський центр для вирішення спорів про доменні імена, Азіатський центр вирішення спорів про доменні імена, Канадський міжнародний центр вирішення інтернет-спорів, Арбітражний центр для вирішення інтернет-спорів Чеського арбітражного суду, Національний арбітражний форум і Центр арбітражу та медіації VOIB [80].

Отже, UDRP містить положення, спрямовані на вирішення доменних спорів, процедура розв'язання яких регламентована “Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” [78, с. 559]. Ці документи були розроблені на основі рекомендацій VOIB та прийнятті ICANN. Вони не є міжнародними угодами, не мають загальнообов'язкового характеру [78, с. 559]. Їх норми застосовуються під час вирішення спорів у арбітражних установах, уповноважених ICANN [78, с. 559]. Таким чином, при всій своїй цінності UDRP не спроможна належним чином врегулювати відносини у сфері використання доменних імен.

Що стосується історії регламентації цих відносин в українському законодавстві, її початок припадає на 2002–2003 роки, коли стаття 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» була доповнена

абзацом, що містить визначення поняття «доменне ім'я» (2002 рік) [81, ст. 1], та був прийнятий Закон України «Про телекомунікації», який вмістив визначення «домена», «адреси мережі Інтернет» та деяких інших суміжних понять, а також правила адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет (2003 рік) [82, ст. 1, ст. 56].

Так, відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» «доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті» [81, абз. 15 ст. 1]. Таке визначення можна вважати цілком правильним і досить вдалим з інформаційно-технічного погляду. Адже український законодавець дотримався тенденції визначати доменне ім'я через його функціональне призначення та розробив містку дефініцію шляхом об'єднання двох основних ознак доменного імені (адресація комп'ютерів і адресація ресурсів) в одному визначенні [1, с. 567]. Певні зауваження може викликати хіба що визначення доменного імені через поняття «ім'я», яке доцільно замінити на «унікальний набір символів» [1, с. 567]. Проте навряд чи таке визначення пояснює правову природу досліджуваного об'єкта [1, с. 567]. Як відмічає В. В. Бонтлаб, воно носить скоріше технічний, а не юридичний характер [6]. Адже з нього зовсім не випливає те, що законодавець визнав доменне ім'я об'єктом права інтелектуальної власності [1, с. 567].

Крім того, у 2002 році стаття 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» була доповнена абзацом, відповідно до якого використанням торговельної марки вважалось «використання доменних імен, тотожних чи подібних до знака настільки, що їх можна сплутати» [83, абз. 4 ч. 2 ст. 16]. Згідно з таким положенням доменне ім'я фактично розглядалось лише як спосіб використання торговельної марки, що не можна вважати правильним [84, с. 28]. Ця норма була змінена вже у 2003 році: «Використанням знака визнається ... застосування його ... в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах» [85, абз. 4 ч. 4 ст. 16] (така редакція норми проіснувала до 2008 року). Утім вищенаведене формулювання також не

зняло проблему співвідношення доменних імен і торговельних марок [84, с. 28]. Водночас у 2003 році серед випадків правомірного використання іншими особами позначення, що відповідає торговельній марці, було названо, зокрема, «добросовісне застосування ними своїх імен чи адрес» [85, абз. 7 ч. 6 ст. 16]. Існує припущення, що під адресами у цьому контексті необхідно розуміти інтернет-адреси, тобто доменні імена [38, с. 97], проте невдале формулювання розглядуваної норми фактично робить неможливим її застосування [86, с. 47]. (Окреслена проблема буде проаналізована нижче).

Закон України «Про телекомунікації» містить визначення низки понять, які також носять техніко-інформаційний характер і не стосуються правових ознак [1, с. 567-568]. Так, відповідно до ст. 1 цього Закону «адреса мережі Інтернет – визначений чинними в Інтернеті міжнародними стандартами цифровий та/або символічний ідентифікатор доменних імен в ієрархічній системі доменних назв» [82, абз. 5 ч. 1 ст. 1], «домен – частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється» [82, абз. 12 ч. 1 ст. 1], «домен.UA – домен верхнього рівня ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, створений на основі кодування назв країн відповідно до міжнародних стандартів, для обслуговування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет» [82, абз. 13 ч. 1 ст. 1], «домен другого рівня – частина адресного простору мережі Інтернет, що розташовується на другому рівні ієрархії імен у цій мережі» [82, абз. 14 ч. 1 ст. 1]. Окрім визначення понять, Закон України «Про телекомунікації», як зазначалося раніше, встановлює правила адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет [1, с. 568]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 56 цього Закону «адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет включає комплекс організаційно-технічних заходів, необхідних для забезпечення функціонування технічних засобів підтримки адресування, у тому числі серверів доменних назв українського сегмента мережі Інтернет, реєстру

домену.UA в координації з міжнародною системою адміністрування мережі Інтернет, спрямованих на систематизацію та оптимізацію використання, обліку та адміністрування доменів другого рівня, а також створення умов для використання простору доменних імен на принципах рівного доступу, захисту прав споживачів послуг Інтернет та вільної конкуренції» [82, ч. 1 ст. 56]. Частина 2, частина 3 статті 56 Закону України «Про телекомунікації» містять цілі, на досягнення яких спрямовано адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет [82, ч. 2 ст. 56], та посилання на суб'єкта, який здійснює цю діяльність [82, ч. 5 ст. 56]. Згідно з ч. 4 ст. 56 Закону України «Про телекомунікації» «утворення адресного простору, розподіл і надання адрес, маршрутизація інформації між адресами здійснюються відповідно до міжнародних вимог» [82, ч. 4 ст. 56].

Наступним етапом в історії регламентації відносин, так чи інакше пов'язаних із доменними іменами, на рівні закону стало прийняття Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [87] (2007 рік), який затвердив «Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (Засади), та внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [81]. Так, із вищезгаданого абзацу ст. 16 цього Закону була виключена згадка про доменні імена [81, ст. 16]. Натомість ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» була доповнена абзацом другим, який фактично встановив пріоритет інтересів володільців торговельний марок над інтересами володільців доменних імен (2008 рік) [81, абз. 2 ч. 1 ст. 20]. (Детальніше це питання буде розглянуто нижче).

Що стосується Зasad, у них, зокрема, констатується, що «розвиток нормативно-правової бази інформаційної сфери недостатній» [87, абз. 11 р. I], і планується «вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин» [87, абз. 12 п. 1 р. II]. Так, у п. 2 р. III Зasad йдеться про таке: «З метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства,

гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства... Необхідно підготувати та прийняти Інформаційний кодекс України, включивши до нього розділи, зокрема про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо» [87, п. 2 р. III]. Як бачимо, Інформаційний кодекс мав би стосуватися питань удосконалення захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет [1, с. 568]. Однак безпосередньо про право інтелектуальної власності на доменне ім'я в Засадах не йдеться [1, с. 568]. Утім Інформаційний кодекс України наразі не прийнято, і питання вдосконалення українського інформаційного законодавства на сьогодні лишається актуальним [88].

Щодо підзаконних нормативно-правових актів, які покликані регулювати відносини у сфері доменних імен, вони здебільшого стосуються питань адміністрування адресного простору, а їх прийняття припадає на 2002–2006 роки [1, с. 568]. Це і «Порядок підключення до глобальних мереж передачі даних», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2002 року (втратив чинність 08.02.2021 р.) [89], і Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про адміністрування домену “.UA”» від 22.07.2003 року [90], і «Концепція розвитку телекомунікацій в Україні», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 року [91].

Також існують підзаконні нормативно-правові акти, які присвячені питанням використання домену .GOV.UA («Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади», затверджений Державним комітетом

інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України та Державним комітетом зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 року [92], «Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2004 року [93]).

У 2015-2016 роки почалася нова сторінка в історії регламентації відносин у сфері доменних імен [1, с. 568].

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року були затверджені «Вимоги до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету» [94], відповідно до яких реєстрація доменних імен державних органів може здійснюватися як у домені .GOV.UA, так і в домені .УКР [94, п. 2]. Таким чином, україномовна доменна зона вперше отримала визнання в національному законодавстві [1, с. 568-569].

Непересічне значення в історії регламентації відносин у сфері доменних імен має «Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року (Концепція) [95]. Адже цим документом доменне ім'я вперше прямо визначено об'єктом права інтелектуальної власності [95, абз. 24 р. IV]. Так, відповідно до Концепції була запланована ліквідація Державної служби інтелектуальної власності [95, абз. 6 р. IV]. Натомість йдеться про «створення національного органу інтелектуальної власності, який є державною організацією, що утворюється на базі державного підприємства “Український інститут інтелектуальної власності”, належить до сфери управління Мінекономрозвитку та провадить некомерційну господарську діяльність» [95, абз. 7 р. IV]. На цей орган покладатиметься виконання ряду завдань, які перелічені у Концепції, і серед них – «провадження діяльності, пов'язаної з охороною нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності (доменні імена, генетичні ресурси, традиційні знання, фольклор тощо)» [95, абз. 24 р. IV].

Наразі Державна служба інтелектуальної власності припинена [96]. Постановою від 23 серпня 2016 року «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності» Кабінет Міністрів України постановив «ліквідувати Державну службу інтелектуальної власності, поклавши на Міністерство економічного розвитку і торгівлі завдання і функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності» [97, п. 1]. Були внесені відповідні зміни до «Положення про Міністерство економіки України» (Мінекономіки) [98]. Так, одним із основних завдань Мінекономіки є забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності [98, п. 3.1]. Відповідно до «Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності», затвердженого Мінекономіки Наказом від 28.12.2019 р., «Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності ... є самостійним структурним підрозділом апарату Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України» [99, п. 1.1], одним із основних завдань якого визначено «забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності» [99, п. 2.1]. Крім того, Наказом Мінекономіки від 10.12.2019 р. було наказано «реорганізувати державну організацію “Національний офіс інтелектуальної власності” ... шляхом приєднання її до державного підприємства “Український інститут інтелектуальної власності”» [100, п. 1]. Нарешті, 16.06.2020 року прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» (набрав чинності 14.10.2020 року) [101] і 13.10.2020 року прийнято Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національний орган інтелектуальної власності» (набрало чинності 14.10.2020 року), яким визначено, що «державне підприємство “Український інститут інтелектуальної власності” виконує функції Національного органу інтелектуальної власності» [102, п. 1]. Утім, незважаючи на зміни щодо органів у сфері інтелектуальної власності, які відбулися на виконання

Концепції, охорона доменних імен як об'єктів права інтелектуальної власності наразі не забезпечена.

Однак, хоча безпосередньо охорона доменних імен як об'єктів права інтелектуальної власності – завдання майбутнього, власне об'єктом права інтелектуальної власності як таким доменне ім'я визнано відповідно до Концепції з 2016 року [1, с. 569].

На жаль, подальший розвиток законодавче регулювання відносин у сфері доменних імен наразі не одержало [1, с. 569].

Натомість більш детальна регламентація цих відносин знаходить своє втілення в текстах договорів акредитації, які укладаються між адміністраторами доменів та реєстраторами, та договорів реєстрації доменних імен, які укладаються між реєстраторами та реєстрантами. (Схема укладання таких договорів представлена у додатку В).

Щодо домену .UA слід зауважити, що на офіційному сайті Товариства з обмеженою відповідальністю «Хостамайстер» (ТОВ «Хостмайстер») (Адміністратора домену .UA) розміщено «Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA» (Регламент .UA) (набрав чинності 1 квітня 2014 року) [103] та «Регламент публічного домену» (остання версія – від 24 січня 2020 року) [104]. Ці Регламенти розроблені спільно ТОВ «Хостмайстер», адміністраторами публічних доменів та реєстраторами [103; 104]. Як зазначається на сайті ТОВ «Хостмайстер», «Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA не є (в розумінні українського законодавства) нормативно-правовим документом, що встановлює права та обов'язки будь-яких третіх осіб, документом, що унормовує правовідносини між будь-якими особами. А є частиною договорів, укладених тільки між Адміністратором домену .UA та реєстраторами доменних імен» [105]. І, хоча щодо «Регламенту публічного домену» такі роз'яснення відсутні, вбачається, що правова природа цього документа є аналогічною [106, с. 103].

Слід зауважити, що до прийняття вищезгаданих Регламентів діяли «Правила домену .UA» [107]. Однак з часом ці Правила були замінені відповідними регламентами [106, с. 103].

І, хоча усі ці документи діють як частина договорів, щодо їх правової природи не існує однозначності [106, с. 103].

Так, Господарський суд міста Києва, розглядаючи справу № 910/30404/15, дійшов такого висновку: «Нормативно-правовим актом, яким регулюються відносини з приводу делегування (передачі в користування доменного імені певній особі, внесення будь-яких змін до запису про це доменне ім'я тощо) доменних імен в зоні .UA є «Правила домену .UA», видані ТОВ «Хостмайстер» [108]. Аналогічну позицію зайняв і Печерський районний суд міста Києва у справі № 757/45200/16-ц [109]. Натомість Київський апеляційний господарський суд у справі № 12/82 застосував «Правила домену .UA» як звичай: «Пунктом 1.2 Правил домену .UA визначено, що дані Правила розроблені адміністратором домену .UA з дотриманням чинних правил ICANN (RFC#1591, ICP-1), з урахуванням рекомендацій ICANN, CENTR, US DoC, WIPO, а також міжнародного досвіду, та є умовами надання адміністратором домену .UA третім особам послуг з адміністрування та технічного супроводу домену .UA. Тому, дані Правила як джерело права є звичаєм, а саме правилом поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері цивільних відносин (абз. 2 ч. 1 ст. 7 Цивільного кодексу України)» [110]. Така позиція має підтримку серед науковців. Зокрема, В. Тугай пише: «У справах про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності від їх неправомірного використання у доменних іменах судам доводиться використовувати не лише норми чинного законодавства, а й звичаї ділової практики (на підставі статті 7 Цивільного кодексу України). Такими звичаями є, наприклад, Правила домену .UA» [111]. Аналогічного погляду дотримується Н. Майданик [34].

М. Сосновський, досліджуючи правову природу «Правил домену .UA», дійшов такого висновку: «...Правила домену .UA, які по суті зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян, не є нормативно-правовим документом» [37, с. 47].

Справді, будучи частиною договорів між Адміністратором домену .UA та реєстраторами, Регламент .UA (а свого часу – «Правила домену .UA») зв'язує реєстраторів певними обов'язками, фактично диктуючи їх поведінку у відносинах з реєстрантами-контрагентами за договорами про реєстрацію доменних імен, зокрема визначаючи умови реєстрації доменних імен [112, с. 13-14]. Однак навіть така ситуація, на нашу думку, не дає підстав уважати «Правила домену .UA» або Регламент .UA нормативно-правовими актами [106, с. 103]. Так, як відомо, щоб мати статус нормативно-правового, акт має бути, по-перше, прийнятим уповноваженим органом, а по-друге, встановлювати норми права для невизначеного кола осіб і розраховуватися на неодноразове застосування [106, с. 103]. З огляду на це можна констатувати, що ТОВ «Хостмайстер» не має повноважень приймати нормативно-правові акти, а Регламент .UA (так само як діючі раніше «Правила домену .UA») не встановлює норми права для невизначеного кола осіб і не розрахований на неодноразове застосування [106, с. 103]. Адже на реєстрантів (які щодо договорів між Адміністратором домену .UA та реєстраторами є третіми особами) покладаються певні обов'язки не в силу нормативності Регламенту .UA, а в силу договорів між ними та реєстраторами [112, с. 14]. Дійсно, як і в будь-якому іншому договорі приєднання (а тут ми зазвичай маємо справу з ланцюжком з двох договорів приєднання), свобода договору дещо обмежується, проте це не дає підстав не вважати такі договори договорами [106, с. 103].

Отже, юридично коректно розглядати Регламент .UA, так само як діючі раніше «Правила домену .UA», як частину договору приєднання, умови якого встановлюються Адміністратором домену .UA та який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в

цілому [106, с. 103]. Аналогічного погляду дотримується, зокрема, М. Пономарьов, наголошуючи на тому, що «Правила домену .UA не є ні нормативно-правовим актом, ні іншим джерелом права, а визначаються лише в якості додатку до договору про надання послуг, який укладається між реєстраторами доменів та адміністратором» [40]. Така позиція також знайшла своє вираження у судовій практиці. Так, Апеляційний суд міста Києва, розглядаючи справу № 22-ц/796/9998/2014, зауважив: «Як вбачається із Правил домену .UA ... такі Правила є невід'ємною частиною договорів, які укладаються адміністратором домену .UA ... з делегування та адміністрування доменних імен в домені .UA та конкретизують права і обов'язки сторін таких договорів. Таким чином, Правила домену .UA ... є додатком до договорів, які укладаються адміністратором домену .UA і конкретизують права та обов'язки сторін таких договорів. Відповідно, такі Правила як додаток до договору, є обов'язковими до застосування сторонами відповідних договірних відносин та не розповсюджують свою дію на осіб, які не є сторонами договору, відповідно, не породжують для них певні права та обов'язки» [113].

Водночас положення Регламенту .UA можуть застосовуватися як звичай ділового обороту, адже вони є усталеними правилами поведінки у сфері делегування доменних імен [106, с. 103].

Натомість існує низка документів, прийнятих об'єднанням підприємств «Український мережевий інформаційний центр» (ОП «УМІЦ») (Адміністратором домену .УКР), зокрема «Концепція розвитку домену .UA» [114], «Тимчасова Концепція впровадження та розвитку домену .УКР» [115], «Вимоги до договору між Оператором реєстру та Реєстраторами» [116], «Положення про акредитацію Реєстраторів доменних імен в домені .УКР» [117], «Тимчасові Правила реєстрації і користування доменними іменами в домені .УКР» [118], «Технічний регламент домену .УКР» [119], «Положення про Комісію з досудового вирішення доменних спорів» [120], «Порядок розв'язання доменних спорів» [121], «Порядок надання послуг з проведення

фіксації і дослідження змісту веб-сторінок у мережі Інтернет» [122]. Правова природа цих актів також є дискусійною [106, с. 104].

По-перше, вони були прийняті ОП «УМІЦ» у частині виконання ним функцій управління в межах делегованих йому повноважень органів влади [106, с. 104], як це впливає з Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про адміністрування домену “.UA”» [90] та укладеної на його виконання «Угоди про врегулювання відносин, пов'язаних з провадженням діяльності з адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет» [123]. Так, відповідно до цієї Угоди Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України уповноважило ОП «УМІЦ» впроваджувати та контролювати дотримання порядку розподілу адресного простору, правил реєстрації та використання імен доменів у доменах .UA та .УКР [123, п. 2.4.1].

По-друге, ці документи виражають публічний державний інтерес, що впливає з їх текстів [106, с. 104]: «Метою створення такого документу [«Концепції розвитку домену .UA»] є досягнення консенсусу між зацікавленими сторонами Інтернет-співтовариства, які представляють інтереси громадськості, бізнесу та держави» [114, п. 1.2], «Концепція [впровадження та розвитку домену .УКР] визначатиме засади впровадження та розвитку домену .УКР на найближчі 10 років та створена на принципах партнерства між зацікавленими сторонами Інтернет-співтовариства, які представляють інтереси громадськості, бізнесу та держави» [115, п. 1.2]. А в «Тимчасових Правилах реєстрації і користування доменними іменами в домені .УКР» йдеться про те, що «юрисдикцією цих Правил є юрисдикція України» [118, п. 1.8]. Усе це свідчить, що акти ОП «УМІЦ» приймалися у межах делегованих державним органом повноважень [106, с. 104].

Утім, з іншого боку, ці документи були затверджені відповідними органами управління ОП «УМІЦ», а не Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України, та не є зареєстрованими у Єдиному державному реєстрі нормативно-правових актів [106, с. 104]. Як

прокоментував таку ситуацію директор ОП «УМІЦ» Ю. Гончарук, «ОП УМІЦ не є органом адміністративно-господарського управління ... не наділений будь-якими владними повноваженнями. Документи, що ухвалюються Координаційною радою ОП УМІЦ та директором ОП УМІЦ (в межах повноважень) ... носять, насамперед, характер документів, що є обов'язковими для виконання (дотримання) самим ОП УМІЦ. Крім цього, ці документи мають публічний характер та статус (на даний момент): 1) договірної права (частинами договорів між учасниками); 2) кращої практики у господарському звичаї (усталена практика) або добровільних правил (кодексу) поведінки на певному ринку. З іншого боку, і в самих Концепціях розвитку доменів .УКР та .UA, а також у Концепції розвитку телекомунікацій в Україні, що затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 р. № 316-р, зазначається мета (ціль), що питання адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет мають бути законодавчо врегульовані, а правила реєстрації і користування доменними іменами мають врешті набути нормативного характеру» [124].

Отже, акти, прийняті адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня, не є за своєю природою нормативно-правовими. Вони діють як частина договорів і з огляду на те, що є усталеними правилами поведінки у сфері доменних імен можуть застосовуватися як звичай ділового обороту [106, с. 105]. При цьому, по-перше, як у частинах договору у цих документах сторони «не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами» [125, абз. 2 ч. 3 ст. 6]. По-друге, у зв'язку з тим, що такі документи можуть застосовуватися як звичай ділового обороту, вони можуть розповсюджувати свою дію на відносини у сфері делегування доменних імен між особами, що не є сторонами відповідних договорів [112, с. 17]. Але в такому випадку їхні

положення можуть застосовуватися тільки тоді, коли вони не суперечать не лише актам цивільного законодавства, але і договору, сторонами якого є відповідні особи [125, ч. 2 ст. 7].

Повертаючись до питання регламентації відносин у сфері доменних імен у законодавстві, слід наголосити, що правова природа доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності досі залишається невизначеною, і ситуацію у цьому контексті може змінити лише законодавець [2, с. 183]. Та поки таке питання лишається відкритим.

Між тим варто зауважити, що ця проблема є актуальною не лише для нашої країни [1, с. 569].

Не отримали належного законодавчого регулювання відносини у сфері доменних імен у Російській Федерації [57, с. 26-27]. Так, ч. 2 ст. 1484 та ч. 2 ст. 1519 Цивільного кодексу Російської Федерації передбачено, що виключне право використання товарного знаку чи географічного зазначення може бути здійснено шляхом розміщення їх у мережі Інтернет, у тому числі в доменному імені та при інших способах адресації [126]. Такі положення не можуть ні вирішити всі питання у сфері використання доменних імен, ні забезпечити останнім належну правову охорону [127, с. 876]. На думку А. Г. Серго та К. І. Гладкої, для виправлення цієї ситуації необхідно прийняти самостійний нормативно-правовий акт, який би регулював відносини, що виникають щодо доменних імен [57, с. 27]. Варто також зауважити, що у проєкті частини четвертої Цивільного кодексу Російської Федерації передбачалося надання правової охорони доменному імені як об'єкту права інтелектуальної власності [128, ст. 1225, 1542-1551]. Втім в остаточній редакції від таких положень відмовилися з огляду на їх інноваційність [15, с. 130-134] та заперечення партнерів із переговорів про вступ до Всесвітньої організації торгівлі через побоювання, що охорона доменних імен може спричинити порушення прав на торговельні марки [129, с. 7; 16, с. 98-101]. Як зауважує К. І. Гладка, якби доменне ім'я стало охоронюваним результатом інтелектуальної діяльності нарівні з іншими

традиційними об'єктами, це було б «підставою для подальшої оптимізації законодавства у розглядуваній сфері» [15, с. 136].

На необхідності визначити правову природу доменного імені наголошувалося також дослідниками англійського права [127, с. 876]. Так, на думку Ш. Бурштейна, доменні імена стають дедалі більш цінними активами, проте залишається не вирішеним питання про те, «чи є доменне ім'я формою нематеріального майна або просто правом із договору [про реєстрацію доменного імені]». Адже законодавство не дає відповіді на це питання, і така невизначеність заважає цивільному обороту доменних імен [29]. Відповідно до ст. 10 «Акту про товарні знаки» 1994 року (“Trade Marks Act” 1994) особа порушує права на зареєстровану торговельну марку, якщо вона використовує в процесі торгівлі знак, який є тотожний (схожий) із торговельною маркою, щодо товарів або послуг, таких самих або споріднених із тими, для яких вона зареєстрована, що вводить в оману споживачів [130, section 10 (1, 2)]. На думку А. Ю. Чупрової, таке положення охоплює і використання відповідного знаку в доменному імені: якщо особа зареєструвала доменне ім'я, що містить у собі товарний знак, то особа-реєстрант доменного імені порушує положення «Акту про товарні знаки» 1994 року [31].

Цікавим є досвід регулювання відносин у сфері використання доменних імен у США як у країні, компанії якої контролюють більшість доменних зон у світі, і де були здійсненні найбільш ранні ініціативи законодавчого регулювання доменних спорів [15, с. 176]. Головним здобутком у цій сфері можна вважати “Anticybersquatting Consumer Protection Act” 1999 року (АСРА) [131]. АСРА направлений на захист від реєстрації, передачі або використання доменного імені, тотожного, схожого чи «послаблюючого» торговельну марку або інший об'єкт, який володіє розрізняльною здатністю на момент реєстрації доменного імені, з недобросовісним наміром отримання прибутку від ділової репутації іншого позначення [15, с. 86-87]. АСРА містить низку обставин, що можуть свідчити про добросовісність або недобросовісність реєстрації доменного імені (так звані «врівноважуючі

фактори») [15, с. 88]. Однак, хоча АСРА покликаний забезпечувати розумний баланс інтересів володільців торговельних марок і доменних імен, метою цього Акту є захист від кіберсквотингу, і доменне ім'я не розглядається в ньому як об'єкт права інтелектуальної власності [127, с. 877].

На захист від недобросовісної реєстрації доменного імені спрямоване також законодавство Бельгії [127, с. 877]. Це питання регулюється, зокрема, «Законом про неправомірну реєстрацію доменних імен» 2003 року [132].

У Німеччині підлягають охороні права на добросовісно зареєстроване доменне ім'я [127, с. 877]. Так, як зауважує В. Мордвінов, посилаючись на доповідь С. Абея, торговельна марка може бути анульована, якщо знайдеться добросовісно зареєстроване та належним чином використовуване доменне ім'я з датою реєстрації більш ранньою, ніж дата реєстрації схожої торговельної марки [30]. Більше того, як зазначає автор, існує можливість захистити право на доменне ім'я як на об'єкт авторського права. Так, оскільки сайт вважається твором із позиції авторського права, оригінальна назва сайту (зазвичай це доменне ім'я другого рівня) визнається назвою твору [30]. Звідси з'являються передумови для захисту доменного імені від більш пізньої реєстрації торговельної марки [30]. Крім того, у Німеччині використання доменного імені, тотожного торговельній марці, на діючому сайті визнається допустимим доказом використання торговельної марки у спорах про анулювання за невикористання [30]. Однак необхідно відмітити, що, хоча й існують можливості захисту прав на доменне ім'я, формально цей об'єкт лишається не визнаним як об'єкт права інтелектуальної власності [30].

В Індії доменні імена можуть бути зареєстровані й охоронятися як торговельні марки [127, с. 878]. «...Доменні імена ... можуть бути зареєстровані й охоронятися як торговельні марки чи знаки обслуговування на національному та міжнародному рівнях за умови, що доменні імена задовольняють усім вимогам для того, щоб бути належним чином зареєстрованими та охоронятися як торговельні марки або знаки обслуговування», – зазначають Г. Гоял та М. Порвал [42].

В Ірані доменне ім'я також може бути зареєстроване як торговельна марка й у такому випадку отримати відповідну правову охорону. Втім безпосередня правова охорона доменного імені є утрудненою через невизначеність статусу цього об'єкта в законодавстві [46].

У Китаї Міністерством інформаційної промисловості був прийнятий «Регламент доменних імен у мережі Інтернет» [133]. Цей документ стосується питань адміністрування та реєстрації доменних імен, а також встановлює можливість позасудового розгляду доменних спорів. Утім він не визначає правову природу доменних імен, не розглядаючи їх як об'єкти права інтелектуальної власності [133].

Отже, безпосередньої охорони доменні імена як самостійні об'єкти права інтелектуальної власності у законодавстві практично жодної з країн ще не отримали, не має й відповідних міжнародних актів, які б регулювали ці питання [1, с. 569]. У той же час самі доменні імена стають дедалі більш вагомими для їх користувачів і їх використання набуває все більшого поширення [1, с. 569].

1.2. Поняття та структура доменного імені

У спеціальній літературі існує декілька визначень поняття «доменне ім'я». Так, за М. А. Беляєвим, В. В. Лисенком і Л. О. Малиніною доменне ім'я – сукупність назв доменів. Домен – частина мережі, що знаходиться на обмеженому просторі та складається із серверу та підключених до нього комп'ютерів-клієнтів [55]. Як вважають О. П. Гожий та І. О. Калініна, доменне ім'я – це символічне ім'я, що задає координати ЕОМ [134, с. 188]. Як зазначає І. М. Рассолов, доменне ім'я – це «унікальне символічне ім'я (найменування), призначене для навігації у кіберпросторі й ідентифікації інформаційного ресурсу в мережі Інтернет» [135]. На думку О. С. Грошева, доменне ім'я – текстова адреса комп'ютера в мережі [136, с. 303]. ICANN у “Beginner’s Guide to Domain Names” від 6 грудня 2010 року дає таке

«неформальне» визначення: «Доменне ім'я – наприклад, “icann.org” – це по суті адреса особи або організації в Інтернеті» [137, с. 2]. За А. М. Степановим, доменне ім'я – альтернатива цифровій IP-адресі, що використовується для адресації та передачі інформації між комп'ютерами мережі [56, с. 657]. Існує думка, що доменне ім'я – це унікальне ім'я у мережі Інтернет, яке є адресою певного сайту [138].

Як бачимо, визначення поняття «доменне ім'я» базується, головним чином, на його функціональному призначенні, тобто кожна дефініція дає відповідь на ключове питання «для чого необхідне доменне ім'я?». Відповідей ж є декілька. Проте більшість із них є вельми синонімічною. На нашу думку, існуючі визначення можна звести до таких.

1. Доменне ім'я – це унікальний набір символів, який дає змогу асоціювати ресурс, що працює в мережі Інтернет, з сервером (зокрема, з його IP-адресою), на якому він розташований. Таке визначення близьке до тих, які дають М. А. Беляєв, В. В. Лисенко, Л. О. Малиніна [55], О. П. Гожий, І. О. Калініна [134], О. С. Грошев [136], А. М. Степанов [56].

2. Доменне ім'я – це унікальний набір символів, за допомогою якого позначається адреса певного ресурсу в мережі Інтернет. Аналогічне визначення дає І. М. Рассолов [135]. Таким шляхом іде також, зокрема, ICANN для пояснення того, що являє собою доменне ім'я [137, с. 2].

Незважаючи на певну різницю, ці визначення не є взаємовиключними. Між тим наголос у них зроблений на різних ознаках. У першому випадку акцентується на використанні доменного імені для адресації комп'ютерів, тобто на те, як утворюється доменне ім'я та на його зв'язок із сервером (технологічні особливості об'єкта). У другому випадку визначення дається з погляду функціонального призначення для користувача, доменне ім'я розглядається як буквене позначення сайту (літери, цифри та дефіс), його адреса в Інтернеті (інформаційні особливості об'єкта).

Об'єднуючи вищенаведені визначення, можна зробити висновок, що доменне ім'я – унікальний набір символів, який

1) асоціює ресурс у мережі Інтернет із сервером, на якому він розташований (використовується для адресації комп'ютерів);

2) позначає адресу ресурсу в мережі Інтернет (використовується для адресації ресурсів) [139, с. 34].

У підсумку можна констатувати, що доменне ім'я з інформаційно-технічного погляду – унікальний набір символів, що позначає координати сервера, на якому розміщений інформаційний ресурс, а також позначає адресу самого ресурсу в мережі Інтернет [140, с. 69]. Як зазначалося раніше, саме шляхом об'єднання двох основних функцій доменного імені для конструювання дефініції «доменне ім'я» пішов український законодавець, визначаючи, що «доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті» [81, абз. 15 ст. 1].

Не менш важливо для розуміння того, що є доменним іменем, з'ясувати структуру цього об'єкта.

Загальновідомо, що доменне ім'я складається з доменів. Відповідно до статті 1 Закону України «Про телекомунікації» «домен – частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється» [82, абз. 12 ч. 1 ст. 1].

Доменне ім'я включає домени різних рівнів. Їх нумерація ведеться справа наліво. Сукупність усіх доменних імен певного рівня, що входять до складу домену, створюють доменну зону [141].

Домени верхнього рівня поділяються на дві групи: домени загального користування (gTLD) та національні домени (ccTLD) [142, с. 16]. Перші, у свою чергу, поділяються на домени загального призначення, наприклад .COM, .ORG, .CLICK, .INFO, домени, пов'язані з певними областями інтересу, наприклад .COOP, .MUSEUM, .CAT, та домени, що призначені для однієї організації або торговельної марки [142, с. 16]. Національні домени представляють країни чи території, наприклад .UA, .BR, .FR [142, с. 16]. Цікаво, що домен .TV є національним доменом, а не доменом загального

користування. Річ у тім, що Тувалу (держава, за якою закріплений цей домен) вигідно відступила право реєструвати доменні імена у своїй національній зоні телевізійним компаніям, для яких домен .TV виявився вкрай привабливим. [143, с. 42]. Домени .AG та .CO використовуються як національні домени Антигуа і Барбуди та Колумбії. Але доменні імена в цих зонах реєструють не лише з метою вказати на певний географічний регіон, але й щоб підкреслити статус акціонерного товариства (“ag” є скороченням німецького слова “artiengesellschaft” (акціонерне товариство)) або компанії (“co” є скороченням англійського слова “company” (компанія)) [143, с. 42].

Український домен верхнього рівня має назву .UA. За визначенням, що дається у Законі України «Про телекомунікації», «домен.UA – домен верхнього рівня ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, створений на основі кодування назв країн відповідно до міжнародних стандартів, для обслуговування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет» [82, абз. 13 ч. 1 ст. 1]. Також для українського сегмента мережі Інтернет зареєстровано домен верхнього рівня .UKR (xp--j1amh) [144]. Таким чином, наразі український сегмент мережі Інтернет складається з двох доменних зон – .UA та .UKR. Обидва зазначені домени є національними доменами верхнього рівня, а їх адміністраторами є ТОВ «Хостмайстер» та ОП «УМІЦ», які уклали відповідні договори з ICANN (Додатки Г, Г).

Окрім доменів загального користування та національних доменів, виділяється домен верхнього рівня .INT [142, с. 18]. Цей домен створено для міжурядових договірних організацій [142, с. 18], і лише міжурядові організації можуть реєструвати доменні імена в зоні .INT [145].

За законодавчим визначенням «домен другого рівня – частина адресного простору мережі Інтернет, що розташовується на другому рівні ієрархії імен у цій мережі» [82, абз. 14 ч. 1 ст. 1]. Позначається він перед крапкою. Наприклад, домен .UA – домен верхнього рівня, якщо додати перед ним домен .IN, то отримаємо .IN.UA, де .IN – домен другого рівня.

Домени другого рівня поділяються на приватні та публічні [146]. Публічні часто за написанням співпадають з доменами загального користування верхнього рівня (.COM, .ORG тощо), однак відрізнити їх можна залежно від займаної позиції в доменному імені. Так, у доменному імені “youtube.com” .COM є доменом верхнього рівня, натомість у доменному імені “google.com.ua” .COM – публічний домен другого рівня. Прикладом приватного домену другого рівня є HOSTMASTER у доменному імені “hostmaster.ua”.

Домени бувають також третього, четвертого, п'ятого та інших рівнів. Візьмемо для прикладу доменне ім'я “zakon.rada.gov.ua”. .UA тут – домен верхнього (першого) рівня, .GOV – домен другого рівня, .RADA – домен третього рівня і ZAKON – домен четвертого рівня.

Вивчення структури доменного імені важливе не лише з огляду технологічних особливостей цього об'єкта, воно є цінним і з суто правового погляду. Адже при адмініструванні доменів виникають певні суспільні відносини, для вдалої правової регламентації яких необхідно вивчити їх сутність. До того ж з огляду на те, що на законодавчому рівні використання доменних імен майже ніяк не врегульовано, адміністратори буквально встановлюють власні «правила гри» в текстах відповідних договорів. Таким чином, щоб визначити, як використовується той чи інший домен, потрібно звернутися до відповідних правил, регламентів тощо, встановлених адміністратором, а для цього варто знати, який саме суб'єкт здійснює адміністрування того чи іншого домену.

Отже, з'ясувати сутність доменного імені можна виявивши його ключові характеристики з інформаційно-технічного боку. Однак доменне ім'я – об'єкт дослідження не тільки інформатики, але й, зокрема, правової науки. І цей факт зумовлює необхідність з'ясування того, що значить доменне ім'я з погляду права [140, с. 69].

Важливість доменного імені в сучасному інформаційному суспільстві важко переоцінити [1, с. 567], що зумовлено розвитком інновацій,

інформатизацією суспільства загалом. Так, як зазначають В. І. Борщ, Є. І. Масленніков, В. І. Труба, Л. М. Токарчук, «у наші дні інновації – це звичний феномен для багатьох економічних сфер, загалом сконцентрованих у приватному та промисловому секторах» [147, с. 2155]. Б. Пережняк, К. Кармазіна, Р. Дудник, К. Соляник, О. Северінова зауважують: «Межі застосування електронних технологій у різних сферах суспільного життя... розширюються щодня» [148, с. 289]. Л. Луць, І. Настасяк, К. Кармазіна, С. Ковбасюк виділяють інформаційні виклики як одні з викликів глобалізації сьогодення [149, с. 242]. Крім того, у літературі наголошується на розвитку суспільних відносин і необхідності адаптації законодавства до сучасних умов. Так, Г. Харченко, А. Кодинець, Л. Панова звертають увагу на те, що в умовах розвитку суспільних відносин товарообіг часто випереджає правове регулювання [150, с. 83]. «Розвиток технологій призводить до появи нових суспільних відносин, і, відповідно, існує потреба у їх правовому регулюванні», – зазначають Л. Панова, Л. Радченко, Е. Грамацький, А. Кодинець, С. Погребняк [151, с. 552]. О. Кохановська та А. Кодинець зауважують, що розвиток інформаційного компонента суспільства суттєво впливає на різні аспекти людського життя і найбільшим таким вплив є у сфері інтелектуальної власності, що робить необхідним законодавчі зміни [152, с. 104, 108]. Повертаючись безпосередньо до розвитку доменних імен, слід зауважити, що ті дні, коли доменне ім'я слугувало лише для адресації комп'ютерів у мережі, минули. Як зазначається у літературі, разом із глобалізацією та комерціалізацією Інтернету доменні імена набули нову значущість як бізнес-ідентифікатори та перестали діяти лише як засоби локалізації окремих комп'ютерів [153]. Варто погодитися з К.-Т. Н. Нгуєном у тому, що доменне ім'я буде мати більшу цінність, якщо воно коротке, просте та легке для запам'ятовування [25, с. 187-190]. Г. Гоял та М. Порвал зазначають: «Доменні імена наразі стають значно більшим, ніж просто представленням різних компаній в Інтернеті. Сьогодні... доменні імена набули статусу бізнес-ідентифікаторів» [42]. «Першочергово сфера

застосування доменних імен зводилася до технічної функції... – пише К. Каруана. – Однак доменні імена еволюціонували та розглядаються як значно більше, ніж просто зв'язок між інтернет-користувачем і комп'ютером, на якому розміщений сайт» [41]. Аналогічну точку зору висловлює Д. В. Кожемякін: «Будучи за своєю природою технічним рішенням, що забезпечує зручну адресацію в Інтернеті, воно [доменне ім'я] з часом змінило свою функцію та набуло великого значення для реклами та просування інтернет-ресурсів» [16, с. 20]. «Доменні імена є дружніми для людини формами інтернет-адрес і зазвичай використовуються, щоб знаходити вебсайти», – зазначає В. Аль Равашдех [23, с. 24].

Отже, від того, наскільки доменне ім'я буде легким для запам'ятовування, відповідатиме інформації, що розміщена на сайті, простим і привабливим для користувачів, залежить відвідуваність сайту, активність на ньому, а отже, – його популярність [1, с. 567]. З огляду на те, що безліч сайтів використовуються з комерційною метою, популярність сайту дуже важлива [1, с. 567]. У той же час просте та креативне доменне ім'я, що використовується з некомерційною метою, також має вагоме значення. Адже воно дає змогу асоціювати ресурс із певною організацією, особою, арт-об'єктом тощо [2, с. 180]. Усе це свідчить про те, що доменне ім'я стає не просто сукупністю позначень, а «візитною карткою» інтернет-ресурсу, його першоелементом [1, с. 567].

Як зазначалося раніше, існує не одне визначення поняття «доменне ім'я». Однак усі вони, включаючи те, що дається законодавцем, розкривають лише технічні особливості цього об'єкта та його основне функціональне призначення – адресація комп'ютера та ресурсу в мережі. У той же час поза увагою залишаються правові характеристики доменного імені. Адже жодне з наведених визначень не дає змогу зрозуміти його правову природу. Між тим з'ясування правової природи доменного імені має ключове значення [2, с. 179].

Варто зауважити, що дискусія щодо правової природи доменного імені довгий час ведеться серед зарубіжних науковців [41]. Особливого значення ця дискусія набула у зв'язку зі зростанням цінності доменних імен [41]. Так, на думку М. Черток та В. Е. Агіна, кредитори не завжди можуть отримати доменні імена, які являють чималу цінність, оскільки вони не захищені законом, через що кредитори інтернет-компаній знаходяться у невігідному положенні порівняно з кредиторами, наприклад, цегляних або цементних компаній [154, с. 280]. Як зазначив Ш. Бурштейн, невизначеність статусу доменного імені заважає їх цивільному обігу [29]. На необхідності з'ясування правової природи доменних імен наголосив і К. Каруана: «Роз'яснення правової природи доменних імен має вирішальне значення, оскільки це впливає на те, як компаніям слід відноситися до доменних імен, які вони реєструють та використовують» [41].

Загалом у зарубіжній літературі сформувалися два основні підходи щодо визначення правової природи доменних імен [41]. Відповідно до першого з них доменні імена розглядаються у рамках договору про надання послуг (“domain names as contracts for service” [41]), а права на доменне ім'я становлять права реєстранта, яким кореспондують відповідні обов'язки реєстратора за договором про реєстрацію доменного імені. Згідно з другим підходом права на доменне ім'я є абсолютними правами, доменні імена розглядаються як майно (“domain names as property” [41]).

Для обґрунтування вищезазначених підходів наводяться відповідні аргументи. Так, прихильники погляду, що права на доменне ім'я є правами за договором про реєстрацію доменного імені, підкреслюють, що реєстрант має лише відносне право за договором на те, щоб зареєстроване доменне ім'я було об'єднане з IP-адресою на строк реєстрації [41]. Звідси – права на доменне ім'я витікають із договору надання послуг, що укладається з реєстратором, і не можуть існувати окремо від цього договору [41].

На підтримку такого підходу проводиться аналогія між доменним ім'ям і номером телефону. Така аналогія була проведена, зокрема, судом США у

справі “Dorer v. Arel” [155]. Так, суд зауважив, що доменне ім’я, так само як і телефонний номер, набуває цінність залежно від того, як воно використовується реєстрантом і наскільки він є відомим. Водночас суд погодився, що в окремих випадках, коли як доменні імена зареєстровані загальноживані позначення, доменні імена можуть мати цінність як такі. Проте подальших роз’яснень щодо правової природи доменних імен суд не надав [155]. Прихильники позиції, що доменне ім’я має схожість із телефонним номером, наголошують, що, незважаючи на те, що номер телефону (так само – і доменне ім’я) може мати цінність для користувача, все ж він не набувається ним на праві власності [41]. Такого погляду дотримується, зокрема, Ш. Бурштейн. На його думку, позиція визнання прав на доменне ім’я як прав реєстранта за договором реєстрації відображає практику Канади у тому, що при реєстрації доменного імені у зоні .CA реєстрант погоджується, що не має права власності на доменне ім’я [29].

Іншим прикладом відображення в судовій практиці підходу, що права на доменне ім’я – це права реєстранта за договором про реєстрацію доменного імені, є справа “Network Solution Inc. v. Umbro International” [156]. Так, у цій справі Верховний суд Вірджинії дійшов висновку, що право на доменне ім’я – це право, що витікає із договору про реєстрацію, а доменні імена не можуть функціонувати за відсутності таких договорів, адже нерозривно пов’язані з послугами реєстраторів. Як наслідок – їх неможливо передати у рамках процедури “garnishment” [156] (процедури, за якої кредитор може звернути стягнення на майно боржника, що знаходиться у володінні третіх осіб [157]).

Аргументи на користь вище окресленого підходу про те, що права на доменне ім’я – це лише права реєстранта за договором про реєстрацію доменного імені, можна знайти й у тому, що в законодавстві практично жодної країни не визначено правову природу доменного імені. І навіть UDRP, незважаючи на те, що покликаний збалансувати інтереси володільців доменних імен з інтересами володільців торговельних марок, залишають поза увагою питання правової природи доменних імен, що дає змогу розглядати

права на доменні імена лише як права, що витікають із договорів реєстрації [158].

Між тим, як зазначає В. Колосов, при визначенні природи прав на доменне ім'я варто враховувати, що «природа права не залежить і не повинна залежати від того, як оборот цього права регулюється чинним законодавством, так як природа, сутність права – це те, що йому притаманне як такому, незалежно від сторонніх факторів, у тому числі законодавчого регулювання» [158]. Отже, на противагу позиції, що права на доменне ім'я – це лише права за договором про реєстрацію, прихильники іншого підходу щодо правової природи доменного імені стверджують, що доменне ім'я можна розглядати як майно, а права на нього є абсолютними.

Так, як зазначалося раніше, ще на початку 1999 року рішенням одного із судів США у справі “Umbro International Inc.” проти “Canada Inc.” та “Network Solution” доменне ім'я вперше було визначено як «нова форма інтелектуальної власності» [24]. І, хоча пізніше Верховний суд Вірджинії, переглядаючи цю справу, не погодився з таким висновком [156] (рішення Верховного суду Вірджинії аналізувалося вище як приклад відображення в судовій практиці підходу “domain names as contracts for service”), таке рішення Верховного суду Вірджинії не було прийнято одностайно. Так, суддя Комптон не погодився із загальними висновками суду, в окремій думці зазначивши, зокрема, що доменні імена являють собою нематеріальне майно [156, с. 25-27]. Крім того, як зазначає Дж. М. Морінгієлло, невірно посилатися на цю справу, стверджуючи, що доменне ім'я не є майном, адже суд просто констатував, що доменне ім'я не підпадає під процедуру “garnishment”, оскільки не являє собою “liability” для цілей “Virginia garnishment statute” [27, с. 14].

На думку К. Каруани, подальша підтримка підходу про те, що доменне ім'я є майном, забезпечується положеннями АСРА, який, як зазначалося раніше, законодавчо регулює вирішення доменних спорів у США [41]. Так, АСРА надає право володільцям торговельних марок звертатися до суду за

місцезнаходженням реєстратора доменного імені чи реєстру, якщо реєстрант доменного імені невідомий або не може бути знайдений [41]. Такі провадження називаються “in rem”, або «проти речі» (“against a thing”), і зазвичай стосуються майна [41]. Те, що аналогічні положення застосовуються щодо доменних імен, на думку К. Каруани, «доводить, що законодавець США визнає, що доменні імена наділяють свого володільця правами на майно» [41]. Така позиція простежується, зокрема, в судовому рішенні у справі “Caesars World, Inc. v. Caesars-Palace.com”, де суд зауважив, що «навіть якщо доменне ім’я – не більше, ніж дані, Конгрес може зробити дані майном» [159]. Суд також дійшов висновку, що з огляду на характеристики доменного імені (можливість володіння, передачі, продажу) ніщо не перешкоджає його зарахуванню до майна [41]. Така точка зору була підтримана судом й у справі “Cable News Network v. cnnnews.com”, де суд визнав доменні імена майном, що має місце за місцем знаходження реєстратора [41]. Водночас у справі “Porsche Cars North America v. Porsche.net” суд зауважив, що доменні імена розглядаються як майно тільки з метою застосування відповідних процесуальних норм і немає підстав розглядати їх у такому статусі для інших цілей [41]. Утім ця ситуація свідчить лише про відсутність чіткого визначення статусу доменних імен у законодавстві та не ставить крапку в наукових дискусіях щодо цього.

К. Комаїтіс відмічає, що теорія щодо зарахування доменного імені до майна є більш переконливою. Адже реєстрант доменного імені може організувати та контролювати використання доменного імені, передавати доменне ім’я, отримувати прибуток від його використання [160, с. 141, 151-153].

У судовій практиці Канади яскравим прикладом зарахування доменного імені до майна є справа “Tucows v. Renner” [161]. Так, у 2009 році бразильська компанія “Lojas Renner S. A.” спробувала в межах UDRP перереєструвати на себе доменне ім’я “renner.com” [161]. Спірне доменне ім’я було зареєстроване канадською компанією “Tucows.Com Co”. На запит

“Tucows.Com Co” спір був перенесений до канадського суду [161]. У свою чергу “Lojas Renner S. A.” заперечила проти цього, посилаючись на те, що доменне ім’я не є майном і не знаходиться в Канаді. Суд першої інстанції погодився з такими аргументами та повернув справу на позасудовий розгляд у межах UDRP. Однак у 2011 році апеляційний суд прийняв позицію “Tucows.Com Co” [161]. Рішення суду ґрунтувалося, зокрема, на аналізі судової практики та наукових публікацій у Англії, США, Індії, Австралії, Швеції, що дало змогу зробити висновок про те, що доменне ім’я може бути зараховано до нематеріального майна [161]. На думку суду, така позиція цілком відповідає положенням канадського права [16, с. 79]. Д. В. Кожемякін, аналізуючи цю справу, відмітив, що у ній, по-перше, було досліджено безпосередньо правову природу доменного імені, а по-друге, рішення було винесено з урахуванням міжнародного досвіду [16, с. 79-80]. «Рішення по справі Tucows v. Renner, – зазначає автор, – являє собою той рідкісний випадок, коли суд звернувся не тільки до положень національного права, але і вивчив зарубіжний досвід, спробувавши встановити в межах своєї юрисдикції загальний підхід до визначення правової природи доменного імені, який узгоджувався б із загальносвітовими тенденціями» [16, с. 80].

Незважаючи на недостатню правову регламентацію відносин, що виникають у зв’язку з використанням доменних імен, у законодавстві Російської Федерації, російські науковці фактично одностайні в зарахуванні прав на доменне ім’я до категорії абсолютних. Так, Р. С. Нагорний зауважує, що «самостійність доменного імені як об’єкта цивільних прав очевидна та не викликає сумнівів» [32, с. 128]. «Тому, на нашу думку, – пише автор, – з погляду цивільного законодавства право на доменне ім’я повинне кваліфікуватися саме як майнове право» [32, с. 128]. К. І. Гладка розглядає доменне ім’я як «фактично об’єкт цивільних прав», зазначаючи, що воно відповідає таким вимогам, як дискретність (визначеність та відокремленість від інших об’єктів), юридична прив’язка (нормативно гарантована

можливість правового закріплення доменного імені за суб'єктами цивільного права) та системність [15, с. 175, 137]. Д. В. Кожемякін зазначає, що «доменне ім'я являє собою абсолютне майнове право, яке полягає в можливості управління певною областю адресного простору мережі Інтернет, добуванні та присвоєнні благ, пов'язаних із використанням такого простору» [16, с. 92].

Отже, підхід, за яким доменне ім'я визначається як майно, а права на нього як абсолютні, превалює у світі [41]. Якщо ж спробувати систематизувати підстави, які дають змогу зробити висновок про те, що права на доменне ім'я – це не лише права за договором про реєстрацію, натомість доменне ім'я слід розглядати як майно, то серед них можна виділити такі.

По-перше, аргументом на користь такого висновку є економічна цінність доменного імені, його важливість у сучасному інформаційному суспільстві. Так, Європейський суд з прав людини у справі “*Raeffgen GmbH v. Germany*” дійшов таких висновків: «Суд нагадує, що поняття «майно» відносно статті 1 Протоколу 1 має автономне значення, яке не обмежено володінням лише фізичними товарами та є незалежним від формальної класифікації в національному праві... Щодо нематеріального майна Суд враховував, зокрема, чи породжує воно фінансові права й інтереси і таким чином має економічну цінність... Таким шляхом Суд визнав, що, наприклад, об'єкти права інтелектуальної власності, такі, як торговельні марки й об'єкти авторського права... являють собою майно. У цій справі договори з реєстратором надали компанії-заявнику в обмін на сплату реєстраційних зборів безстрокове право використовувати чи передавати домени, зареєстровані на її ім'я. Як наслідок, заявник міг запропонувати всім інтернет-користувачам, які вводили це доменне ім'я, наприклад, рекламу, інформацію чи послуги, можливо за кошти, або міг продати право на використання доменного імені третій особі. Виключне право використовувати ці домени, таким чином, мало економічну цінність.

Враховуючи вищенаведені критерії, це право, отже, являло собою «майно» [63].

Утім економічна цінність доменних імен – не єдина причина для їх розгляду як майна. Так, керуючись підходом, який застосовує, зокрема, К.-Т. Н. Нгуєн, можна дійти висновку, що насправді доменні імена варто визначати як майно не тому, що вони цінні, але тому, що вони несуть характеристики майна та надають своїм володільцям не менше прав, ніж у володільців традиційного майна [25, с. 190-192].

Ще одна підстава стверджувати, що права на доменні імена є не просто правами за договором про реєстрацію, вбачається в меті набуття прав на доменне ім'я. Так, на думку В. Колосова, якщо виходити з того, що права на доменне ім'я є відносними, то можна дійти висновку, що права на доменні імена набуваються з метою отримання послуг від конкретного реєстратора й у конкретному, визначеному таким реєстратором, обсязі [158]. Але, вочевидь, для володільця доменного імені не суттєво важливо, хто є його реєстратором [158]. «Якби інститут реєстрації доменних імен у тому вигляді, у якому він існує тепер... був скасований або змінений (звичайно ж, при збереженні баз доменних імен і технічних даних, при збереженні системи доменних імен), то цінність і сутність прав на доменне ім'я від цього б не змінилась, – зазначає В. Колосов. – Якби була б уведена державна реєстрація доменних імен... то доменні імена, як і раніше, продовжили б своє існування. Ось тільки прихильники ... підходу до природи прав на доменне ім'я [як до відносних прав за договором про реєстрацію] були б позбавлені свого основного аргументу, що права на доменне ім'я – це права у межах договору реєстрації доменного імені» [158].

Отже, не заперечуючи того, що основною підставою набуття прав на доменне ім'я є договір реєстрації доменного імені, за яким у реєстранта та реєстратора існують взаємні права й обов'язки, на нашу думку, більш вдалим слід вважати другий з окреслених підходів, за яким доменне ім'я здатне породжувати абсолютні права та розглядається як майно.

Водночас подібний висновок потребує певного зауваження. Так, теорії щодо зарахування чи незарахування доменного імені до майна сформувались у зарубіжній літературі, зокрема в країнах англосаксонського права. Варто погодитися з О. Сафончук, К. Глиняною, С. Мазуренко в тому, що правові поняття необхідно розглядати в контексті їх сутності з огляду на різні юрисдикції, де ці поняття використовуються [162, с. 385]. Отже, доречно з'ясувати змістовне наповнення поняття «майно» в системі загального права. Слід погодитися з Д. В. Кожемякіним, який, досліджуючи відповідне питання, зазначає, що «майно в системі загального права включає в себе дві категорії об'єктів – матеріальні (tangible) і нематеріальні (intangible)» [16, с. 69]. Варто зауважити, що ідея щодо виділення категорії безтілесних речей і, зокрема, визначення майна як предметних речей, безтілесних речей і їх сукупності пропонувалася й у вітчизняній літературі [163, с. 89; 164, с. 157, 594; 165, с. 125; 166, с. 74, 77]. Справедливим є також твердження про те, що доменне ім'я слід відносити до категорії нематеріальних об'єктів [16, с. 69]. Водночас варто зауважити, що в системі загального права нематеріальне майно (intangible property) включає в себе, зокрема, об'єкти права інтелектуальної власності (intellectual property) [167, с. 42; 168; 169].

Звідси постає питання: якщо доменне ім'я є майном (а саме – нематеріальним об'єктом), то чи можна такий підхід звужити та конкретизувати, визначивши доменне ім'я як об'єкт права інтелектуальної власності?

Деякі зарубіжні науковці погоджуються з таким визнанням. Так, Ш. Н. А. Абу-Газале, звертаючи увагу на подібність функцій, що виконують доменні імена й інші об'єкти права інтелектуальної власності, передусім торговельні марки, та подібність прав на такі об'єкти, стверджує, що доменні імена є «новою формою інтелектуальної власності», справедливо наголошуючи на їх самостійності та необхідності відмежування від торговельних марок [20, с. 196-197]. М. Аль Рамахі розглядає доменне ім'я як

об'єкт права інтелектуальної власності, права на який набуваються на підставі договору про реєстрацію доменного імені [22, с. 15, 57, 87].

Більшість українських і російських науковців, досліджуючи правову природу доменного імені, підкреслюють наближеність доменного імені до об'єктів права інтелектуальної власності, розглядаючи його в такому значенні чи зауважуючи потребу його визнання як такого в законодавстві. Так, М. В. Мозгов ще у 2002 році наголосив на необхідності визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності, називаючи такий крок необхідним для розвитку російського законодавства [26, с. 34]. Д. В. Бойко щодо правової природи доменного імені зазначає: «Доменні імена за їх правовою природою слід віднести до засобів індивідуалізації як виду об'єктів інтелектуальної власності». При цьому автор пропонує доповнити перелік об'єктів права інтелектуальної власності у ст. 420 Цивільного кодексу України доменними іменами [5]. Аналогічного погляду дотримується В. В. Бонтлаб, наголошуючи, що доменні імена за своєю правовою природою найбільш наближені до об'єктів права інтелектуальної власності. Автор аргументує позицію щодо «включення доменних імен до переліку об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг» [6]. Н. Майданик зазначає: «Доменне ім'я, яке є за своєю природою нетрадиційним способом індивідуалізації, може знаходитися у власності суб'єкта права інтелектуальної власності шляхом закріплення (делегування) заінтересованому учаснику інформаційного обміну» [34]. Т. Кузьменко зауважує, що «за своєю видовою належністю вони [доменні імена] відносяться до системи об'єктів права інтелектуальної власності, що обумовлено сукупністю притаманних цьому об'єкту ознак, а саме: нематеріальним і виключним характером... Водночас відсутність зазначення в законодавстві про доменні імена як виду об'єкта інтелектуальної власності обумовлює можливість лише поширення на цей об'єкт положень про право інтелектуальної власності і визнання його невизнаним законом

нетрадиційним об'єктом права інтелектуальної власності» [170, с. 81].

І. А. Щурова робить висновок про те, що «доменне ім'я є фактичним засобом індивідуалізації та на нього... закріплюється виключне право» [171, с. 159].

М. Є. Бобров доводить необхідність «включення доменного імені в загальну систему засобів індивідуалізації, які визнаються законом об'єктами інтелектуальних прав, як самостійного засобу індивідуалізації» [17, с. 12], для чого автор пропонує визнати доменне ім'я «самостійним об'єктом інтелектуальних прав» [17, с. 31]. Аналогічного погляду дотримується Н. Ю. Березовська, наголошуючи на необхідності зарахування доменного імені до об'єктів права інтелектуальної власності [43, с. 544]. В. І. Грицай підтримує позицію, що «доменні імена за своєю юридичною природою прирівнюються до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг» [172, с. 112]. «Доменне ім'я або унікальна ІР-адреса для адресації користувачів всесвітньої мережі Інтернет на веб-сторінку. Є об'єктом інтелектуальної власності», – пише К. Г. Татарникова [45, с. 99].

С. В. Зиков зауважує, що «доктринально слід зарахувати доменні імена до нетрадиційних об'єктів інтелектуальних прав, виконуючих функцію засобів індивідуалізації, охоронюваних у режимі загальновідомості» [47, с. 77].

О. М. Коршакова зазначає, що «з метою вдосконалення регулювання відносин із доменними іменами... доцільно визнати доменне ім'я самостійним об'єктом інтелектуальних прав» [48, с. 53]. А. О. Гордеюк наголошує на необхідності включення доменних імен до переліку об'єктів права інтелектуальної власності та наданні їм відповідної правової охорони [50, с. 79-80]. В. М. Борівська та Т. В. Міхайліна, аналізуючи правову природу доменного імені, роблять висновок, що доменне ім'я є «самостійним об'єктом інтелектуальної власності та характеризується як засіб індивідуалізації» [52, с. 29]. Отже, у літературі неодноразово підкреслюється наближеність доменного імені за своєю правовою природою до об'єктів права інтелектуальної власності.

Водночас деякі українські та російські науковці підтримують іншу, більш «обережну», точку зору на правову природу доменного імені, розглядаючи цей об'єкт як об'єкт цивільних прав і не відносячи його безпосередньо до об'єктів права інтелектуальної власності. Так, Р. С. Нагорний заперечує те, що доменне ім'я є об'єктом права інтелектуальної власності, визначає його як об'єкт цивільних прав і зауважує, що право на доменне ім'я має кваліфікуватися як майнове право [32, с. 127-128]. К. І. Гладка, хоча і погоджуючись із тим, що доменне ім'я є неохоронюваним унікальним результатом інтелектуальної діяльності, розглядає його як не включений до переліку Цивільного кодексу Російської Федерації об'єкт цивільних прав [15, с. 175]. Висновку про те, що доменне ім'я можна вважати лише абсолютним майновим правом доходить Д. В. Кожемякін [16, с. 92]. К. Г. Некіт розглядає доменне ім'я як особливий різновид майна, майнове право та, відповідно, об'єкт права власності [49, с. 43].

Для того щоб з'ясувати, чи є доменне ім'я об'єктом права інтелектуальної власності відповідно до вітчизняної теорії та законодавства, пропонуємо звернутися до визначення поняття «об'єкт права інтелектуальної власності» [140, с. 69]. Частина 1 статті 418 Цивільного кодексу України зазначає: «Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [125, ч. 1 ст. 418]. Звідси – об'єкт права інтелектуальної власності – це результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт, визначений Цивільним кодексом України й іншим законом [140, с. 69]. Стаття 420 Цивільного кодексу України містить перелік об'єктів права інтелектуальної власності [125, ст. 420]. Однак він не є вичерпним. І така позиція законодавця має очевидні причини. Адже не можна перелічити усі об'єкти права інтелектуальної власності з огляду хоча б на те, що неможливо передбачити, які ще об'єкти з'являться в майбутньому [173, с. 69]. Варто також

підкреслити, що поняття «об'єкт права інтелектуальної власності» є більш вузьким поняттям, ніж «об'єкт цивільних прав» [125, ст. 177]. Так, за О. А. Підпригорою, об'єктом права інтелектуальної власності може бути лише той нематеріальний об'єкт, тобто результат інтелектуальної, творчої діяльності, який відповідає вимогам Цивільного кодексу України й інших законів України про інтелектуальну власність. «Результати творчої діяльності, які з тих чи інших причин не стали об'єктом охорони права інтелектуальної власності, можуть бути визнані об'єктами цивільного права, але не права інтелектуальної власності» [174, с. 709]. Таким чином, об'єктом права інтелектуальної власності є такий об'єкт цивільних прав, що являє собою результат інтелектуальної, творчої діяльності (законодавець додає – інший об'єкт права інтелектуальної власності) та визначений як такий законом [140, с. 69-70].

Відтак для того, щоб визначити, чи є доменне ім'я об'єктом права інтелектуальної власності, доцільно розібратися, чи відповідає воно вищезазначеним ознакам [140, с. 70]. Безумовно, доменне ім'я є результатом певної інтелектуальної діяльності. Адже, розроблення доменного імені потребує певних зусиль і здібностей, і цей процес можна зарахувати до інтелектуальної праці [140, с. 70]. Остання за словниковим визначенням являє собою працю, «при здійсненні якої робочим органом, що створює продукт, є мозок, переважають витрати розумової енергії, продуктом праці є викладена на папері думка (ідея), для передачі іншим або втілена в чомусь» [175, с. 266]. На нашу думку, це визначення потребує деякого коригування, і його можна представити так: «Інтелектуальна праця (діяльність) – праця (діяльність), при здійсненні якої робочим органом, що створює продукт, є мозок, переважають витрати розумової енергії, продуктом праці є думка (ідея), виражена у формі, придатній для передачі іншим або втіленні в чомусь» [140, с. 70]. І саме такої праці (діяльності) потребує розробка доменного імені [140, с. 70].

Що ж до того, чи володіє доменне ім'я другою ознакою, необхідною для визнання його об'єктом права інтелектуальної власності, тобто чи визнано воно як такий об'єкт законом, слід зауважити, що тут ситуація зовсім неоднозначна [140, с. 70]. Так, як зазначалося раніше, доменне ім'я визнано об'єктом права інтелектуальної власності «Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» [95, абз. 24 р. IV]. Однак ця Концепція схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України та є, відповідно, підзаконним нормативно-правовим актом [176, с. 241], з огляду на що не підпадає під поняття «закон» у вузькому сенсі.

Інша можливість розглядати доменне ім'я як об'єкт права інтелектуальної власності певною мірою надається відповідно до рішення Європейського суду з прав людини у справі “Raeffgen GmbH v. Germany” від 18 вересня 2007 року [63]. Розглянемо спершу юридичну силу цього рішення в Україні, а потім – його зміст щодо правової природи доменного імені [2, с. 181].

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» «суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права» [177, ст. 17].

Більше того, досить аргументованою можна вважати позицію О. С. Погребняк, яка доходить висновку про те, що рішення Європейського суду з прав людини, зокрема, у тих випадках, коли вони стосуються тлумачення «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», мають перевагу перед національним законодавством у силу того, що сама «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» як міжнародний договір має пріоритет над національними законами [178, с. 158]. «Під час наявності колізій між національними законами та рішенням ЄСПЛ перевага має бути надана останньому», – зазначає О. С. Погребняк [178, с. 158]. Посилаючись на ст. 31 «Віденської конвенції

про право міжнародних договорів», С. Шевчук та Т. Шатарська роблять висновок, що рішення Європейського Суду є невід'ємною частиною «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» як практика її застосування та тлумачення [179; 180]. Так, відповідно до п. в ч. 3 ст. 31 «Віденської конвенції про право міжнародних договорів» при тлумаченні міжнародного договору має враховуватися практика його застосування [181, п. в ч. 3 ст. 31]. Отже, положення «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» мають тлумачитися з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, і така практика (зокрема, рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen GmbH v. Germany”) має пріоритет перед національними законами в силу такого пріоритету «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» [2, с. 181-182].

Проаналізувавши юридичну силу рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen GmbH v. Germany”, звернімося тепер до його змісту, щоб з'ясувати, яким чином у ньому визначено правову природу доменного імені [2, с. 182]. Розглядаючи справу, Європейський суд з прав людини зіткнувся з необхідністю з'ясувати, чи становить право на доменне ім'я «майно» у розумінні ст. 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» [63]. Провівши аналогію між доменним ім'ям і, зокрема, торговельними марками й авторськими правами, Суд дійшов висновку, що право на доменне ім'я становило майно, оскільки мало економічну цінність [63]. Як зазначалося раніше, регулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності підпадає під сферу дії статті 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» [64]. Таке твердження прямо впливає з практики Суду та підкреслюється у Звіті «Інтернет: прецедентна практика Європейського суду з прав людини», підготовленому Відділом з проведення досліджень Суду [64]. Варто зауважити, що у цьому Звіті, виключне право на використання та розпорядження зареєстрованими доменними іменами (з

посиланням на рішення у справі “Paeffgen GmbH v. Germany”) перелічується серед прав інтелектуальної власності [64].

Водночас слід відмітити, що висновок про те, що доменне ім'я – об'єкт права інтелектуальної власності, є опосередкованим [140, с. 70]. Так, Європейський суд з прав людини лише визначив право на доменне ім'я як «майно» відповідно до статті 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» [63]. Це означає, що, хоча поняття «майно» включає права інтелектуальної власності та саме серед останніх перелічено право на доменне ім'я у Звіті «Інтернет: прецедентна практика Європейського суду з прав людини» [64], не можна однозначно стверджувати, що за рішенням Суду у справі “Paeffgen GmbH v. Germany” доменне ім'я є об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки таке питання не було безпосереднім предметом розгляду в цій справі [67, с. 329].

Отже, можливість законодавчого визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності впливає з «Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» [95] й опосередковано з рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen GmbH v. Germany” [63]. Але перший документ, будучи схваленим розпорядженням Кабінету Міністрів України, не підпадає під поняття «закон» у вузькому сенсі. А рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen GmbH v. Germany”, хоча і має як частина практики застосування «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» пріоритет перед національним законодавством, проте не розглядає доменне ім'я як об'єкт права інтелектуальної власності безпосередньо [67, с. 329].

У такій ситуації виникає можливість маніпулювання законодавчими приписами та різного їх тлумачення, що свідчить про наявність прогалини в праві та необхідність її заповнення на рівні закону (у вузькому сенсі цього поняття) однозначно (ми вважаємо – позитивною) відповіддю на питання, чи є доменне ім'я об'єктом права інтелектуальної власності. [140, с. 70].

Варто зауважити, що відставання законодавства від розвитку суспільних відносин характерно не лише для сфери доменних імен, але й для інтернет-сфери загалом, на що зверталась увага, зокрема, С. В. Мазуренко [182]. Таким чином, усунення відповідних прогалин – завдання щодо законодавчого вдосконалення сьогодення.

Отже, фактично доменне ім'я є об'єктом права інтелектуальної власності, однак формальна сторона проблеми досі не вирішена. Та поки законодавець ще не встиг врегулювати відносини у сфері доменних імен, у юридичній науці доменне ім'я вже давно стало об'єктом дослідження і вітчизняними науковцями переважно розглядається як об'єкт права інтелектуальної власності [5; 6; 170; 172; 48; 50]. Таким чином, для досягнення мети дослідження пропонуємо розглядати доменне ім'я саме з такої позиції.

Окресливши загальний вектор розуміння доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності, доцільно перейти безпосередньо до формулювання визначення його поняття. У літературі наводяться різні погляди щодо цього. Так, Т. С. Демченко пропонує «визначення доменного імені як нового розрізняльного позначення, що застосовується в мережі Інтернет і дозволяє ідентифікувати суб'єкти господарювання та вирізнити їх товари і послуги з-поміж однорідної продукції». [8]. За визначенням В. Б. Наумова «домен (доменне ім'я) – це особливий об'єкт права, використання якого технічно забезпечується в рамках системи DNS-серверів, що виконує функції індивідуалізації інформаційних ресурсів у мережі Інтернет і володіє високою оборотоздатністю» [183, с. 196]. В. В. Бонтлаб доходить висновку про те, що «під доменними іменами слід розуміти унікальне слово або словосполучення, яке виступає правовим засобом індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у Всесвітній мережі Інтернет та за допомогою якого здійснюється адресація до інформаційного ресурсу (масиву, бази даних) юридичних чи фізичних осіб» [6]. А. В. Попцов розглядає доменне ім'я як «засіб індивідуалізації,

представлений у вигляді унікального символічного позначення, що служить для адресації й індивідуалізації інформаційного ресурсу в мережі Інтернет» [13, с. 14]. Як зазначає Т. С. Кузьменко, доменне ім'я є «унікальним позначенням, що складається з обмеженого числа словесних і образотворчих засобів, які можуть бути ідентичними словесному чи іншому за формою вираження засобу індивідуалізації фізичних осіб чи юридичних осіб, та використовуються як спосіб адресації, що сприяє вирізненню інформаційних ресурсів в мережі Інтернет» [10, с. 10]. І. А. Щурова визначає доменне ім'я як «символьне позначення, призначене для ідентифікації інформаційних ресурсів у мережі «Інтернет» та зареєстроване у Реєстрі відповідно до звичаїв ділового обороту» [14, с. 9; 171, с. 174]. Д. В. Бойко під доменним ім'ям пропонує розуміти буквенну адресу-ідентифікатор ресурсу в мережі [184, с. 17]. С. В. Лукашевич розглядає доменне ім'я як «унікальне, відмінне від зареєстрованих раніше фірмових найменувань, товарних знаків та знаків обслуговування символічне позначення, сформоване відповідно до правил адресації мережі «Інтернет», яке відповідає певній мережевій адресі та зареєстроване у встановленому законом порядку» [18, с. 15]. На думку К. І. Гладкої, доменне ім'я – це «неохоронюваний унікальний результат інтелектуальної діяльності, який технічно виконує функцію адресації в мережі Інтернет, а в підприємницькій сфері виконує функції індивідуалізації мережевих ресурсів і товарів, робіт, послуг і підприємств за наявності організаційного зв'язку із сайтом у мережі Інтернет» [15, с. 175].

Як бачимо, більшість авторів акцентують у своїх визначеннях на призначенні доменного імені, його основній функції. І такою функцією вони переважно називають забезпечення ідентифікації інформаційного ресурсу, індивідуалізацію учасників цивільного обороту, товарів і послуг у Всесвітній мережі Інтернет.

Так, практично кожне визначення містить термін «ідентифікація» або «індивідуалізація». Як впливає зі словникового визначення, ідентифікація – це, зокрема, «визначення відповідності предмета... певним, конкретним,

лише їм властивим ознакам» [185, с. 488], визнання яких-небудь явищ, понять тощо тотожними, однаковими, подібними, уподібнення до чого-небудь [185, с. 488, 867], натомість індивідуалізація – надання кому-, чому-небудь індивідуальних ознак, рис [185, с. 496]. Не заперечуючи того, що доменне ім'я певним чином дає змогу ідентифікувати частину інформаційного простору, встановити відповідність між IP-адресою й інтернет-ресурсом, на нашу думку, більш точно функціональне призначення доменного імені можна описати через поняття «індивідуалізація». Адже доменні імена лише дають змогу ідентифікувати інформаційний ресурс, тобто доменні імена не ідентифікують, а позначають певний сайт. Натомість, оскільки доменне ім'я являє собою унікальний набір символів, у силу такої унікальності воно надає сайту індивідуальних ознак, рис, виділяє певний інформаційний ресурс з-поміж безлічі інших [139, с. 34]. З огляду на це можливо та доречно у визначенні поняття «доменне ім'я» вживати термін «індивідуалізація».

Варто також зауважити, що інтернет-ресурси можуть містити інформацію не лише про товари, послуги, характер або сферу діяльності юридичної чи фізичної особи, що їх надає [186, с. 156]. «Доменне ім'я у деяких випадках може бути ніяк не пов'язане із засобами індивідуалізації якої-небудь конкретної особи або її продукції», – зазначає О. О. Кулініч [33, с. 196]. Як справедливо зауважують А. Г. Серго та К. І. Гладка, існує чимало некомерційних проєктів, присвячених клубам за інтересами, соціальним мережам і просто сайтам про їх розробників (міні-резюме, творчість, біографія, контакти) [57, с. 17]. Ось чому, на нашу думку, у визначеннях варто відійти від спроби надати перелік інформації, що може бути розміщена на інтернет-ресурсі, та доменне ім'я не можна вважати засобом індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, адже воно індивідуалізує не ці об'єкти як такі, а саме інтернет-ресурси, які хоча і можуть містити (але не завжди містять) інформацію про вище перелічені об'єкти, однак самі по собі такими не є [186, с. 156].

Таким чином, якщо відповісти на питання «що саме індивідуалізує доменне ім'я?» (відповідь з огляду вищенаведеного стає очевидною – певний ресурс у мережі Інтернет), то можна погодитися з висновком А. Г. Серго: доменне ім'я – «це позначення, призначене для індивідуалізації інформаційних ресурсів у комп'ютерній мережі Інтернет» [11, с. 33]. Схоже визначення надає, зокрема, М. Є. Бобров, зазначаючи, що «доменне ім'я являє собою позначення, яке використовується для індивідуалізації інформаційного ресурсу в мережі Інтернет» [17, с. 30].

На нашу думку, доменне ім'я – це особливий об'єкт права інтелектуальної власності, що являє собою унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів [140, с. 71].

Таке визначення синтезує усі наведені вище характеристики доменного імені, а саме воно об'єднує такі ознаки [139, с. 34].

1. Доменне ім'я – це особливий об'єкт права інтелектуальної власності [139, с. 34]. Звісно, кожний об'єкт права інтелектуальної власності має свої визначальні ознаки та є певною мірою особливим. Проте щодо доменного імені така особливість полягає не тільки у його ознаках, а передусім у тому, що, з огляду на відсутність належної регламентації відносин у сфері доменних імен, питання правової охорони цього об'єкта як об'єкта права інтелектуальної власності лишається відкритим [139, с. 34]. Як було зазначено раніше, доменне ім'я визнано об'єктом права інтелектуальної власності «Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» [95, абз. 24 п. IV]. Таке визнання опосередковано впливає також з практики Європейського суду з прав людини [63]. На доцільність правової охорони доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності наголошується в літературі [5; 6]. Проте на законодавчому рівні доменне ім'я не визнано об'єктом права інтелектуальної власності, що не забезпечує його належну правову охорону [139, с. 34].

2. Доменне ім'я являє собою унікальний набір символів [139, с. 34]. Розглядаючи доменне ім'я з позиції права інтелектуальної власності, між тим не можна відійти від його інформаційно-технічної природи. Так, з часу появи доменної системи імен (DNS) і можливості заміни числових IP-адрес буквеними позначеннями доменне ім'я стало являти собою унікальний набір символів [139, с. 34].

3. Доменне ім'я використовується для адресації комп'ютерів [139, с. 34]. Таке положення впливає з того, що, як зауважувалося раніше, однією з двох основних функцій доменного імені з інформаційно-технічного погляду є адресація комп'ютерів у мережі [139, с. 34].

4. Доменне ім'я є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів [139, с. 34]. Як зазначалося вище, другою основною функцією доменного імені є адресація ресурсів у мережі. Проте з погляду права інтелектуальної власності доменні імена не просто слугують для адресації ресурсів, вони не тільки позначають адреси сайтів і надають доступ до них. Їх роль полягає в індивідуалізації інтернет-ресурсів, наданні останнім унікальності [139, с. 34]. Така особливість доменного імені підкреслюється науковцями. Так, Д. Сауліунас зазначає, що доменне ім'я може бути засобом, за яким вебсайт однієї особи відрізняється від вебсайту іншої особи [28, с. 34]. «Доменні імена, прості для запам'ятовування та унікальні в силу своєї неповторності, отримали значення засобу індивідуалізації», – зауважує Н. Майданик [34]. А. В. Попцов робить висновок, що «доменне ім'я здатне виконувати дві важливі функції – функцію адресації в мережі Інтернет та індивідуалізації інформаційного ресурсу (вебсайту)» [13, с. 12]. Вище вже вказувалося на те, яке вагоме значення має вдало підібране доменне ім'я. За його допомогою реєстрант прагне виділити свій інформаційний ресурс із безлічі інших. І доменне ім'я надає таку можливість. Отже, його справедливо можна вважати засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів [139, с. 35].

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Історія становлення та розвитку інтернет-адрес свідчить про їх швидке вдосконалення та пристосування до актуальних часу вимог. Так, спершу інтернет-адреси перетворились із цифрових позначень у власне доменні імена. Подальше ж їх вдосконалення викликано вже наступними вимогами (безпека інтернет-ресурсів і можливість користування національними алфавітами для позначення доменних імен).

Історія становлення та розвитку доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності бере свій початок від так званих «доменних спорів». Саме у правозастосовній практиці були закладені перші передумови для визнання доменних імен об'єктами права інтелектуальної власності. Яскравим прикладом є рішення Європейського суду з прав людини у справі “Raeffgen GmbH v. Germany”, у якому Суд дійшов висновку про те, що право на доменне ім'я є «правом власності» у розумінні ст. 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» [63] (під дію цієї статті підпадає також регулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності [64]), оскільки має «економічну цінність» (“an economic value”) [63].

Регламентація ж відносин у сфері доменних імен суттєво відстає від практичних потреб. Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» від 12.12.2003 року, а також «Туніське зобов'язання» від 15.11.2005 року та «Туніська програма для інформаційного суспільства» від 18.11.2005 року є надто загальними документами, щоб безпосередньо визначати правову природу доменних імен [71, с. 35], а UDRP, хоча і містить детальні положення щодо регулювання відносин у сфері доменних імен, проте не має загальнообов'язкового характеру, що значно похитує позиції застосування цього документа [71, с. 35].

Що стосується вітчизняної історії правової регламентації відносин у сфері доменних імен, у ній можна виділити декілька періодів [1, с. 569]:

1) 2002–2006 роки – стаття 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» доповнюється абзацом, що містить визначення поняття «доменне ім'я», приймається Закон України «Про телекомунікації»; також приймається низка підзаконних нормативно-правових актів щодо адміністрування адресного простору та використання домену .GOV.UA [1, с. 569];

2) 2007–2015 роки – регламентація відносин у сфері доменних імен майже не відбувається, серед нормативно-правових актів цього періоду можна виділити хіба що Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» доповнюється абзацом другим, який встановлює пріоритет інтересів володільців торговельний марок над інтересами володільців доменних імен [1, с. 569];

3) 2015 рік – сьогодні – у національному законодавстві вперше отримала визнання україномовна доменна зона .УКР, «Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності» доменне ім'я визнано об'єктом права інтелектуальної власності [1, с. 569].

Паралельно відносини у сфері доменних імен знаходили своє регулювання в актах, прийнятих адміністраторами доменів .UA та .УКР. Утім така ситуація не відповідає вимогам сьогодні. Їй у час, коли доменні імена стають дедалі більш використовуваними та вагомими для своїх володільців, правове регулювання відносин у цій сфері вимагає заповнення законодавчої прогалини та передусім – визнання на рівні закону доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності [1, с. 569].

З інформаційно-технічного погляду доменне ім'я – унікальний набір символів, що позначає координати сервера, на якому розміщений

інформаційний ресурс, а також позначає адресу самого ресурсу у мережі Інтернет [140, с. 69].

Доменне ім'я складається з доменів. Відповідно до статті 1 Закону України «Про телекомунікації» «домен – частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється» [82, абз. 12 ч. 1 ст. 1]. Доменне ім'я включає домени різних рівнів. Їх нумерація ведеться справа наліво.

З погляду права доменне ім'я – це особливий об'єкт права інтелектуальної власності, що являє собою унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів [140, с. 71].

Наведене визначення об'єднує в собі такі ознаки. По-перше, доменне ім'я є особливим об'єктом права інтелектуальної власності, адже, хоча цей об'єкт – результат інтелектуальної діяльності, на законодавчому рівні він не забезпечений належною правовою охороною. По-друге, доменне ім'я являє собою унікальний набір символів. По-третє, воно використовується для адресації комп'ютерів. Нарешті, з огляду на унікальність доменного імені та його цінність, воно є засобом індивідуалізації інформаційних ресурсів у мережі Інтернет [139, с. 35].

РОЗДІЛ 2. Місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності

2.1. Сучасна система об'єктів права інтелектуальної власності

Дослідження системи об'єктів права інтелектуальної власності пропонуємо розпочати з визначення поняття «система об'єктів права інтелектуальної власності», для чого звернімося до більш широкого поняття «система» [187, с. 51].

На сьогодні існує безліч визначень поняття «система» [188]. Більшість із них акцентують увагу на тому, що система являє собою дещо цілісне та включає в себе певні елементи, які пов'язані між собою [188]. Так, традиційно систему розглядають як сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним та утворюють певну цілісність, єдність [189; 190]. З огляду на це система об'єктів права інтелектуальної власності може бути представлена як сукупність об'єктів права інтелектуальної власності, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним та утворюють певну цілісність, єдність [187, с. 51]. Це поняття слід відмежовувати від поняття «система права інтелектуальної власності», яке О. П. Світличний справедливо визначає як «сукупність правових норм та інститутів, об'єднаних єдиним предметом і методом, принципами й цілями, які характеризуються певною єдністю» [191, с. 24].

Не менш важливо, ніж визначити поняття «система об'єктів права інтелектуальної власності», є обрати необхідний методологічний інструментарій для дослідження такої системи [187, с. 51]. На нашу думку, найбільш прийнятним для цього є застосування параметричної теорії систем А. І. Уймова, яка дає змогу будь-який об'єкт представити у вигляді системи [192, с. 54]. Звертаючись до цієї теорії, можна констатувати, що система об'єктів права інтелектуальної власності (як і будь-яка система) має бути

визначена за допомогою певних дескрипторів: концепту, структури та субстрату [192, с. 55-57].

Концептом є певна визначеність (визначена властивість чи відношення), з якої починається системне уявлення [192, с. 55]. У нашому випадку концепт досліджуваної системи – це властивість кожного об'єкта бути об'єктом права інтелектуальної власності [192, с. 52]. (Поняття об'єкта права інтелектуальної власності та вимоги, яким має відповідати об'єкт, щоб бути об'єктом права інтелектуальної власності, розглядалися в розділі 1 дисертаційного дослідження).

Структурою системи є її відношення або властивості, що відповідають заданому концепту [192, с. 56]. Щодо системи об'єктів права інтелектуальної власності її структурою будуть відносини, зв'язки між її елементами [187, с. 53].

Субстратом системи є річ (може бути як матеріальна, так і ідеальна), на якій реалізується структура [192, с. 56]. Система об'єктів права інтелектуальної власності є розчленованою, тож її субстрат складають її елементи – об'єкти права інтелектуальної власності, а точніше – групи таких об'єктів [187, с. 52]. Адже, як відомо, перелік об'єктів права інтелектуальної власності (хоча і дещо умовно) прийнято поділяти на групи [3, с. 114]. Отже, систему об'єктів права інтелектуальної власності можна вважати такою, що складається з декількох підсистем, які об'єднують первинні елементи системи – об'єкти права інтелектуальної власності [187, с. 53].

Визначення груп об'єктів права інтелектуальної власності та зарахування до них тих чи інших об'єктів права інтелектуальної власності потребує їх класифікації. У літературі таке питання вирішується по-різному.

Так, В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко на підставі спільних ознак виділяють такі групи об'єктів права інтелектуальної власності: «об'єкти авторського права та суміжних прав... об'єкти промислової власності (об'єкти виключного права на результати творчої діяльності, використовувані у виробництві: винаходи, промислові зразки, корисні

моделі, комерційна таємниця (ноу-хау); засоби індивідуалізації продукції, робіт, послуг (комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення); нетрадиційні об'єкти інтелектуальної діяльності (сорти рослин і породи тварин, топографії інтегральних мікросхем)» [193].

О. О. Штефан пропонує таку класифікацію. Першу групу об'єктів права інтелектуальної власності складають об'єкти авторського права та суміжних прав. Другу групу складають об'єкти патентного права. Сюди ж автор відносить комерційну таємницю та ноу-хау. До третьої групи належать засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, робіт, послуг. Четверта група об'єднує в собі інші об'єкти інтелектуальної діяльності [173, с. 70-71].

За О. С. Тарасовим об'єкти права інтелектуальної власності поділяються на об'єкти авторського права і суміжних прав, об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі та промислові зразки, торговельні марки, фірмові найменування, географічні зазначення) та нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності [194].

М. З. Николук виділяє об'єкти авторського права і суміжних прав та об'єкти промислової власності, що включають об'єкти патентного права, засоби індивідуалізації, нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності [195, с. 113].

За П. М. Цибульовим об'єкти права інтелектуальної власності можна поділити на три групи: об'єкти авторського права і суміжних прав, об'єкти науково-технічної творчості та комерційні позначення (торговельні марки, географічні зазначення, комерційні (фірмові) найменування) [196, с. 27].

В. Ф. Москаленко в системі об'єктів права інтелектуальної власності виділяє три групи об'єктів: об'єкти промислової власності, нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності й об'єкти авторського права та суміжних прав [197, с. 19]. Критерієм такого поділу автор називає сферу застосування того чи іншого об'єкта [197, с. 19]. Так, об'єкти промислової власності застосовуються головним чином у промисловості [197, с. 19]. До

них В. Ф. Москаленко відносить винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування. Нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності, на думку автора, використовуються не тільки в промисловості [197, с. 19]. Щодо об'єктів авторського права та суміжних прав В. Ф. Москаленко зазначає, що «ця група має значні відмінності від об'єктів промислової власності як за строком набуття прав, так і за строком їх дії» [197, с. 19].

Аналогічну класифікацію об'єктів права інтелектуальної власності пропонує і В. В. Кундеус [198].

За О. А. Підопригорою, першу групу об'єктів права інтелектуальної власності складають об'єкти авторського права та суміжних прав [174, с. 711]. «До другої групи належать об'єкти промислової власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції. До третьої групи відносяться сорти рослин і породи тварин, які прирівняні до об'єктів промислової власності за своїм правовим режимом... У четверту групу включені комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення. У буквальному розумінні ці об'єкти не є результатами творчої діяльності, але за своєю юридичною природою вони також прирівнюються до об'єктів промислової власності. У спеціальній літературі їх прийнято називати засобами індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг» [174, с. 712]. Поза межами такої класифікації лишається наукове відкриття [174, с. 712].

О. П. Світличний пропонує виділяти такі групи об'єктів права інтелектуальної власності. Перша група – об'єкти авторського права і суміжних прав. Друга – об'єкти промислової власності. Третю групу об'єктів права інтелектуальної власності становлять об'єкти селекційних досліджень. До четвертої групи належать нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності (раціоналізаторські пропозиції, наукові відкриття, комерційні таємниці) [191, с. 52-53].

І. Костяшкін, А. Смітюх, О. Макеєва, Д. Гуріна, Ю. Тюря, А. Ділігул погоджуються з поділом об'єктів права інтелектуальної власності на результати інтелектуальної діяльності (об'єкти авторського права та суміжних прав, об'єкти патентного права, об'єкти, що не охороняються конвенціями (“unconventional objects”) та засоби індивідуалізації [199, с. 77].

Згідно з “What is intellectual property?” (ознайомчим документом, розміщеним на сайті ВОІВ) об'єкти права інтелектуальної власності можна поділити на дві категорії: об'єкти права промислової власності (винаходи, промислові зразки, торговельні марки та географічні зазначення) й об'єкти авторського права та суміжних прав [200, с. 3].

Відповідно до «Рекомендацій щодо вибору способів правової охорони та захисту прав на об'єкти авторського права і відповідні об'єкти права промислової власності», розміщених на офіційному сайті Мінекономіки, об'єкти права інтелектуальної власності можна поділити на об'єкти авторського права і суміжних прав, результати науково-технічної творчості та комерційні позначення [201].

Як бачимо, запропоновані класифікації хоча і дещо різняться, проте багато в чому схожі [3, с. 115]. Адже поділ об'єктів права інтелектуальної власності на групи бере свій початок із поділу творчої діяльності на духовну та науково-технічну [173, с. 27; 202], і власне сутність інтелектуальної, творчої діяльності, у результаті якої створюється той чи інший об'єкт, а також його призначення, можна вважати головними критеріями, що лежать в основі класифікації об'єктів права інтелектуальної власності [3, с. 115].

Такий підхід простежується й у міжнародних договорах. Так, відповідно до положень ст. 1 «Всесвітньої конвенції про авторське право» від 06.09.1952 року авторські права – права на літературні, наукові та художні твори, як-от: твори письмові, музикальні, драматичні та кінематографічні, твори живопису, графіки та скульптури [203, ст. 1]. Згідно зі ст. 2 «Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів» від 24.07.1971 року «термін “Літературні і художні твори” охоплює всі твори в

галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені, як-то: книги, брошури та інші письмові твори, лекції, звертання, проповіді та інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори і пантоміми, музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним кінематографії; малюнки, твори живопису, архітектури, скульптури, графіки і літографії; фотографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним фотографії; твори прикладного мистецтва; ілюстрації, географічні карти, плани, ескізи і пластичні твори, що відносяться до географії, топографії, архітектурі або наукам» [204, ч. 1 ст. 2]. У свою чергу, «Паризька конвенція про охорону промислової власності» від 20.03.1983 року до об'єктів охорони промислової власності відносить «патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції» [205, ч. 2 ст. 1].

Таким чином, відповідно до наукових досліджень, положень міжнародних договорів і національного законодавства, на нашу думку, об'єкти права інтелектуальної власності можна згрупувати так:

- 1) об'єкти авторського права та суміжних прав;
- 2) об'єкти права промислової власності:
 - об'єкти патентного права та прирівняні до них (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин);
 - засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення);
 - раціоналізаторські пропозиції, комерційні таємниці;
 - компонування напівпровідникових виробів;
- 3) наукові відкриття [3, с. 115-116].

Одразу зауважимо, що така класифікація є умовною [3, с. 116]. Адже система об'єктів права інтелектуальної власності, як і будь-яка система, характеризується не лише наявністю елементів, але й зв'язками між ними та певною єдністю, цілісністю, через що неможливо здійснити однозначний поділ об'єктів права інтелектуальної власності на групи. З іншого боку, систематизація цих об'єктів є корисною, адже дає змогу виявити спільні ознаки об'єктів, що належать до певної групи, враховуючи сутність інтелектуальної, творчої діяльності, у результаті якої створюється той чи інший об'єкт, а також його призначення. Так, об'єкти авторського права та суміжних прав відносяться до духовної творчості, натомість об'єкти права промислової власності створюються насамперед у результаті науково-технічної діяльності та знаходять своє використання передусім у промисловості. Осторонь такої класифікації лишається наукове відкриття [174, с. 721].

Характеризуючи ці групи об'єктів права інтелектуальної власності, слід зауважити таке.

Відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва» [206, ч. 1 ст. 8]. Чинне законодавство не містить повного переліку об'єктів авторського права, оскільки життя у своєму розвитку може породжувати все нові й нові форми об'єктивного вираження творчої діяльності людей [207, с. 142]. Для надання правової охорони не має значення, чи твір опублікований чи не опублікований, не є важливим також його призначення, художній рівень, обсяг, мета [206, ч. 2 ст. 8]. Натомість значення надається таким ознакам: творчий характер (оригінальність) і вираження в об'єктивній формі [174, с. 727]. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення та здійснення авторського права не вимагається виконання будь-яких формальностей [206, ч. 2 ст. 11].

Об'єкти авторського права традиційно об'єднуються в одну групу об'єктів права інтелектуальної власності з об'єктами суміжних прав, оскільки

реалізація суміжних прав здійснюється через можливість використання певних результатів творчої діяльності авторів [174, с. 753]. З огляду на це суміжні права є вторинними порівняно з авторськими правами та можуть виникати й охоронятися лише за умови дотримання авторських прав [206, ч. 2 ст. 36].

До об'єктів суміжних прав належать такі:

- 1) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів;
- 2) фонограми, відеограми;
- 3) передачі (програми) організацій мовлення [206, ст. 35; 125, ст. 449].

Суміжне право виникає внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми, виробництва відеограми, оприлюднення передачі організації мовлення [206, ч. 2 ст. 37]. При цьому для виникнення та здійснення суміжних прав, так само як і авторських, не вимагається виконання будь-яких формальностей [206, ч. 3 ст. 37].

Що стосується об'єктів патентного права, традиційно до них відносять винаходи, корисні моделі та промислові зразки [202]. Однак у зв'язку із законодавчими змінами промислові зразки можуть бути зараховані до цієї групи лише умовно, адже набуття права на промисловий зразок засвідчується не патентом, а свідоцтвом [208, абз. 1 ч. 5 ст. 5]. На відміну від об'єктів авторського права, охорона яких забезпечується з моменту втілення в об'єктивній формі, для охорони винаходів, корисних моделей, промислових зразків не достатньо лише їх зовнішнього оформлення [202]. Так, правова охорона цим об'єктам надається за умови, якщо вони не суперечать публічному порядку, загально визнаним принципам моралі та відповідають умовам патентоздатності (для винаходів і корисних моделей) або критеріям охороноздатності (для промислових зразків) [209, ч. 1 ст. 6; 208, ч. 1 ст. 5]. Набуття права інтелектуальної власності на винахід і корисну модель засвідчується патентом, на промисловий зразок – свідоцтвом [125, ч. 1 ст. 462].

До винаходів, корисних моделей і промислових зразків примикають сорти рослин і породи тварин, які прирівняні до таких об'єктів за своїм правовим режимом [174, с. 712]. Законодавство визначає певні умови, яким мають відповідати сорти рослин для надання їм правової охорони: новизна, відмінність, однорідність і стабільність [210, ч. 2 ст. 11]. Документами, що засвідчують права на сорт рослин, є свідоцтво про авторство на сорт рослин, патент на сорт рослин і свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин [210, ч. 1 ст. 35]. Правова охорона порід тварин потребує законодавчого вдосконалення [211, с. 45]. Наразі власники племінних (генетичних) ресурсів мають право отримувати племінні свідоцтва (сертифікати) [212, ст. 13]. Також законодавство передбачає державну реєстрацію суб'єктів племінної справи у тваринництві, племінних і підконтрольних тварин і селекційних досягнень у тваринництві [212, ст. 11].

Щодо засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, то традиційно до них відносять комерційні найменування, торговельні марки та географічні зазначення [174, с. 712]. Оскільки найпоширенішою точкою зору є зарахування доменних імен саме до засобів індивідуалізації [5; 6; 13; 43, с. 543], вважаємо доцільним проаналізувати цю групу об'єктів права інтелектуальної власності детальніше.

Відповідно до ч. 1 ст. 489 Цивільного кодексу України «правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності» [125, ч. 1 ст. 489]. Комерційне найменування володіє відносною унікальністю. Так, відповідно до ч. 4 ст. 489 Цивільного кодексу України «особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються» [125, ч. 4 ст. 489].

Згідно з ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України «право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового

подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки» [125, ч. 2 ст. 489]. Таке положення цілком відповідає ст. 8 «Паризької конвенції про охорону промислової власності», згідно з якою «фірмове найменування охороняється в усіх країнах Союзу без обов'язкового подання заявки чи реєстрації і незалежно від того, чи є воно частиною товарного знака» [205, ст. 8].

Варто зауважити, що законодавство не передбачає особистих немайнових прав інтелектуальної власності на комерційні найменування і зміст права інтелектуальної власності на них становлять лише майнові права [125, ч. 1 ст. 490].

Специфічною особливістю передачі майнових прав інтелектуальної власності на комерційні найменування є можливість їх передачі іншій особі лише разом із цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною [125, ч. 2 ст. 490].

Відповідно до ст. 492 Цивільного кодексу України «торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами» [125, ст. 492]. Аналогічне положення міститься й у ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», яка дає таке визначення: «торговельна марка – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб» [81, абз. 4 ст. 1].

Згідно з ч. 1 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» «правова охорона надається торговельній марці, яка не суперечить публічному порядку, загально визнаним принципам моралі, вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» та на який не поширюються підстави для відмови в наданні правової охорони, встановлені цим Законом» [81, ч. 1 ст. 5]. Перелік таких підстав наводиться у ст. 6 Закону України «Про охорону

прав на знаки для товарів і послуг» [81, ст. 6]. Торговельні марки володіють відносною унікальністю [81, ч. 3 ст. 6]. Право інтелектуальної власності на торговельні марки за загальним правилом засвідчується свідоцтвом [81, ч. 3 ст. 5].

Так само як і на комерційні найменування, зміст права інтелектуальної власності на торговельні марки становлять лише майнові права [125, ч. 1 ст. 495]. Обсяг правової охорони, що надається, визначається зображенням торговельної марки та переліком товарів і послуг, внесеними до Державного реєстру свідоцтв України на торговельні марки [81, ч. 4 ст. 5].

Як відомо, індивідуалізація товарів забезпечується не лише за допомогою торговельних марок – суттєву роль для споживача можуть мати властивості товару, пов'язані з місцем його виготовлення [202]. Відповідно до Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» «географічне зазначення – найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території» [213, п. 3 ч. 1 ст. 1]. Окремим видом географічного зазначення є назва місця походження товару – «найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території» [213, п. 9 ч. 1 ст. 1].

Статті 7 і 8 Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» визначають умови надання правової охорони географічним зазначенням і підстави для відмови в наданні правової охорони [213, ст. 7, 8].

Розділ III цього Закону регламентує порядок реєстрації географічного зазначення [213, р. III].

Так само як і на інші засоби індивідуалізації, зміст права інтелектуальної власності на географічні зазначення становлять тільки майнові права [125, ч. 1 ст. 503].

Варто також зауважити, що географічні зазначення володіють відносною унікальністю. Так, відповідно до абз. 1 ч. 3 ст. 7 Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» «правова охорона надається географічному зазначенню, яке повністю або частково омонімічне із зареєстрованим в Україні географічним зазначенням, за умови добросовісного місцевого і традиційного використання та якщо таке використання виключає можливість сплутування та введення в оману споживачів щодо дійсного походження товару» [213, абз. 1 ч. 3 ст. 7].

Отже, традиційно до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг відносять комерційні найменування, торговельні марки та географічні зазначення [174, с. 712]. Розглянувши ці об'єкти, можна зробити висновок, що їх об'єднує низка спільних ознак. По-перше, метою їх використання є індивідуалізація суб'єктів, вироблених ними товарів чи наданих послуг [214, с. 75; 202]. Варто зауважити, що саме мета використання засобів індивідуалізації, тобто їх призначення, є ключовою, головною ознакою для об'єднання цих об'єктів у єдину групу. Серед інших специфічних ознак засобів індивідуалізації можна назвати, зокрема, те, що для забезпечення правової охорони цих об'єктів не є необхідним їхній творчий характер і зміст права інтелектуальної власності на такі об'єкти становлять лише майнові права [214, с. 76].

Що стосується раціоналізаторських пропозицій і комерційних таємниць, варто зауважити таке.

Згідно з ч. 1 ст. 481 Цивільного кодексу України «раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її

діяльності» [125, ч. 1 ст. 481]. Раціоналізаторська пропозиція має відповідати профілю діяльності юридичної особи, якій подається, бути новою та корисною для юридичної особи [174, с. 788]. Для надання правової охорони раціоналізаторській пропозиції достатнє її визнання як такої юридичною особою та не потрібно виконання тих формальностей, що передбачені для надання правової охорони об'єктам патентного права [202].

Відповідно до ч. 1 ст. 505 Цивільного кодексу України «комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію» [125, ч. 1 ст. 505]. Згідно з ч. 2 ст. 505 Цивільного кодексу України «комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці» [125, ч. 2 ст. 505].

Процедура надання правової охорони комерційній таємниці, так само як і раціоналізаторській пропозиції, є більш спрощеною порівняно з процедурою набуття прав на інші об'єкти права промислової власності. Так, законодавство не вимагає здійснення патентування чи державної реєстрації прав на комерційну таємницю [202]. Натомість, як випливає з ч. 1 ст. 505 Цивільного кодексу України, для надання правової охорони комерційній таємниці достатньо лише прийняття відповідного рішення особою, що володіє комерційно цінною інформацією, та вжиття нею адекватних обставинам заходів щодо збереження її секретності [202].

Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» компонуванням напівпровідникового виробу є «сукупність пов'язаних зображень, певним

чином зафіксованих або закодованих, які становлять тривимірну конфігурацію шарів, з яких складається напівпровідниковий виріб та в яких кожне зображення містить конфігурацію або частину конфігурації напівпровідникового виробу на будь-якій стадії його виготовлення» [215, п. 11 ч. 1 ст. 1]. Умовою охороноздатності компоновання напівпровідникового виробу є оригінальність [215, ч. 1 ст. 5; 125, ст. 471]. Правова охорона цього об'єкта здійснюється шляхом реєстрації [215, ч. 1 ст. 4]. Обсяг правової охорони компоновання напівпровідникового виробу визначається сукупністю пов'язаних зображень цього компоновання на матеріальному носії [215, ч. 4 ст. 4; 125, ч. 2 ст. 472]. При цьому правовій охороні не підлягають ідеї, способи, системи, технології або закодована інформація, які можуть бути втілені в компонованні [215, ч. 2 ст. 4].

Таким чином, до об'єктів права промислової власності можна зарахувати об'єкти патентного права та прирівняні до них (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, а також сорти рослин і породи тварин), засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення), раціоналізаторські пропозиції та комерційні таємниці, компоновання напівпровідникових виробів. Ці об'єкти різняться за своєю суттю, щодо них передбачені різні умови охороноздатності та відповідні процедури надання правової охорони (від найбільш складних для об'єктів патентного права до найбільш спрощених для раціоналізаторських пропозицій та комерційних таємниць). Однак усі вищезазначені об'єкти об'єднує те, що, на відміну від об'єктів авторського права та суміжних прав, вони не відносяться до духовної творчості, а створюються в результаті науково-технічної діяльності, та знаходять своє використання передусім у промисловості.

Відповідно до ст. 457 Цивільного кодексу України «науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання» [125, ст. 457]. Звідси – поняття

наукового відкриття поширюється лише на ті положення, які, по-перше, не були відомі раніше, по-друге, існують об'єктивно, тобто незалежно від свідомості людини, по-третє, охоплюються змістом одного з понять: «закономірність», «властивість», «явище», а також, по-четверте, вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання [174, с. 763-764].

На відміну від об'єктів патентного права, наукові відкриття не лише спрямовані на покращення функціонування окремих об'єктів техніки – вони формують нові етапи пізнання людиною навколишнього світу [202]. Через це законодавство не може обмежити доступ суспільства до результатів наукового відкриття і на такі результати не може бути поширена конструкція виключного права одного суб'єкта [202]. Проте автор наукового відкриття може реалізувати права, зокрема надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву [125, ч. 1 ст. 458].

Отже, субстрат системи об'єктів права інтелектуальної власності може бути представлений через окреслені групи об'єктів права інтелектуальної власності, які, у свою чергу, об'єднують відповідні об'єкти [187, с. 54].

Що стосується структури системи об'єктів права інтелектуальної власності, її складають відносини, які існують між елементами цієї системи [187, с. 53]. Варто зауважити, що розгляд доменних імен у системі об'єктів права інтелектуальної власності вимагає виявлення та вивчення відносин передусім доменного імені з іншими об'єктами. Між тим не з усіма об'єктами досліджуваної системи доменне ім'я має певні зв'язки [187, с. 53]. Так, доменне ім'я пов'язане із засобами індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Яскравим прикладом є співвідношення доменного імені з торговельною маркою у ситуації, коли доменне ім'я однієї особи збігається з торговельною маркою іншої особи [187, с. 53-54]. Крім того, наявний взаємозв'язок доменного імені з об'єктами авторського права [187, с. 54]. Так, у випадках, коли завдяки своїй оригінальності доменні імена являють собою також об'єкти авторського права, постає питання їх кумулятивної правової охорони [216, с. 4]. (Ці питання будуть розглянуті

нижче). Водночас з іншими об'єктами системи об'єктів права інтелектуальної власності доменні імена фактично не мають точок перетину.

2.2. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів

Якщо спробувати знайти місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності, то, вочевидь, доменне ім'я варто зарахувати до другої групи, а саме – до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, послуг та, як потрібно додати, інтернет-ресурсів, бо головне призначення доменного імені – індивідуалізувати певний ресурс у мережі [3, с. 116].

Саме позиція щодо зарахування доменного імені до засобів індивідуалізації має найбільше прихильників серед науковців [186, с. 156]. Так, Д. В. Бойко наголошує: «Доменні імена за їх правовою природою слід віднести до засобів індивідуалізації як виду об'єктів інтелектуальної власності» [5]. В. В. Бонтлаб також аргументує точку зору щодо «включення доменних імен до ... засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, враховуючи їхню правову природу, в тому числі унікальність, словесну визначеність, та їхні функції» [6]. Як засіб індивідуалізації доменне ім'я розглядають, В. О. Калятін [217], М. С. Азаров [218], І. А. Щурова [14; 171, с. 98], Н. Ю. Березовська [43, с. 543]. Особливої уваги в цьому контексті заслуговує аргументація А. В. Попцова, який зазначає, що «доменні імена можуть виступати як самостійні засоби індивідуалізації поряд із традиційними засобами індивідуалізації» [13, с. 11-12]. Свою позицію автор обґрунтовує так: «Доменні імена не можна ототожнювати з винаходами, промисловими зразками та корисними моделями, так як за своєю правовою природою доменні імена не відповідають найважливішим вимогам, що пред'являються до зазначених об'єктів промислової власності: змісту й умовам патентоздатності. Одночасно доменні імена не можуть відноситись і до об'єктів авторського

права, так як вони не можуть у повній мірі відповідати сутності вимог (критеріїв), що пред'являються до об'єктів авторського права... Доменні імена ... не можуть ... бути топологією інтегральної мікросхеми, а також не належать до об'єктів інтелектуальних прав на селекційні досягнення, з огляду на те, що не є сортом рослин або породою тварин... Єдина група об'єктів цивільних прав, до яких можна зарахувати доменні імена, – це засоби індивідуалізації» [13, с. 20]. Аналогічний висновок та аналогічну аргументацію наводить також Т. В. Семенова [36, с. 163-164]. Отже, визначаючи місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності, науковці практично одностайні в зарахуванні його до засобів індивідуалізації [186, с. 156].

Однак у «Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року, доменне ім'я разом із генетичними ресурсами, традиційними знаннями, фольклором зараховано до «нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності» [95, абз. 24 р. IV]. Очевидно, під час такого висновку автори вищезгаданої Концепції виходили з новизни правового регулювання як критерію для виокремлення групи нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності [3, с. 116]. Однак застосування такого критерію не дає змогу врахувати призначення доменних імен [3, с. 116]. Між тим, на нашу думку, саме призначення доменних імен має бути вирішальним фактором для з'ясування їх місця в системі об'єктів права інтелектуальної власності [3, с. 116-117]. З огляду на це слушною є думка Н. Майданик, яка визначає доменні імена як нетрадиційні засоби індивідуалізації [34], ніби синтезуючи обидва підходи (той, що закладений у «Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», та той, що підтримується більшістю науковців) [3, с. 117].

Варто також зауважити, що поняття «засіб індивідуалізації» може вживатися у вузькому та широкому значенні [186, с. 157]. Так, М. Є. Бобров пропонує розглядати індивідуалізацію як особливий процес у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні індивідуалізація, на думку автора, являє собою «відокремлення об'єкта індивідуалізації від інших схожих із ним об'єктів шляхом виявлення у нього чи надання йому індивідуальних ознак» [17, с. 14-15], у вузькому значенні індивідуалізація – це «виділення (відокремлення) суб'єкта та/або об'єкта цивільних правовідносин із маси однорідних шляхом виявлення у суб'єкта та/або об'єкта чи надання суб'єкту або об'єкту характерних (індивідуальних) ознак» [17, с. 15]. Індивідуалізація здійснюється за допомогою системи різноманітних позначень (знаків) – засобів індивідуалізації [17, с. 15]. Під засобом індивідуалізації в широкому значенні М. Є. Бобров пропонує розуміти «позначення, що використовується для відокремлення об'єкта індивідуалізації від інших схожих із ним об'єктів» [17, с. 15]. Автор наводить декілька критеріїв для класифікації засобів індивідуалізації [17, с. 15-16]. При цьому найбільш важливою з теоретичної та практичної точок зору М. Є. Бобров називає класифікацію засобів індивідуалізації на ті, що регулюються законодавством, і ті, що не регулюються законодавством. Такий поділ проводиться залежно від того, чи визначений законодавством правовий режим засобу індивідуалізації [17, с. 15-16]. У свою чергу, засоби індивідуалізації, які регулюються законодавством, залежно від того, чи визнаються вони об'єктами права інтелектуальної власності, поділяються на засоби індивідуалізації, що визнаються об'єктами інтелектуальних прав, та ті, які не визнаються об'єктами інтелектуальних прав [17, с. 16]. Власне ті засоби індивідуалізації, що визнаються об'єктами інтелектуальних прав, становлять поняття «засоби індивідуалізації» у вузькому значенні [17, с. 16-17]. Щодо доменного імені М. Є. Бобров відносить його до тих об'єктів, правовий режим яких законодавством не визначений [17, с. 16]. Утім автор доходить висновку про необхідність «включення доменного імені до загальної системи засобів

індивідуалізації, що визнаються законом об'єктами інтелектуальних прав [тобто до засобів індивідуалізації у вузькому розумінні], як самостійного засобу індивідуалізації» [17, с. 12].

Як засоби індивідуалізації доменні імена володіють певними ознаками, що притаманні цій групі об'єктів права інтелектуальної власності [3, с. 117]. (Ознаки засобів індивідуалізації розглядалися у підрозділі 2.1 дисертаційного дослідження. Пропонуємо вивчити це питання детальніше та з'ясувати, чи відповідає доменне ім'я вищезгаданим ознакам).

Як зазначається у літературі, «метою використання засобів індивідуалізації є необхідність позначення особи чи продукції... Ціллю використання таких позначень є забезпечення ідентифікації суб'єкта-товаровиробника, вироблених ним товарів чи наданих послуг, відмежування їх від однорідної діяльності або продукції конкурентів» [202]. «Головна їх функція – виділити об'єкт або суб'єкт із загальної маси однорідних об'єктів або суб'єктів», – зазначає Н. Ю. Березовська [43, с. 543]. Отже, основним призначенням засобів індивідуалізації є індивідуалізація певних об'єктів. Таке положення справедливо і щодо доменних імен. Специфічними ж об'єктами, які позначають доменні імена, є інтернет-ресурси [3, с. 117]. Таким чином, перша ознака доменного імені – воно спрямоване на позначення, індивідуалізацію інтернет-ресурсів [186, с. 157].

Іншою специфічною ознакою засобів індивідуалізації загалом і доменних імен зокрема є те, що для забезпечення правової охорони цих об'єктів не є необхідним їхній творчий характер [3, с. 117]. Натомість враховується можливість об'єкта виконувати розрізняльну функцію та його унікальність [202]. Як зазначає А. І. Кубах, засоби індивідуалізації є результатами інтелектуальної, однак не творчої діяльності, й «у відносинах, що виникають з приводу цих об'єктів, немає такого суб'єкта, як творець» [214, с. 76]. Аналогічну точку зору висловлює, зокрема, М. Є. Бобров, зауважуючи, що «на відміну від об'єктів авторського та патентного права для

засобів індивідуалізації не важливий творчий характер їх створення та сама фігура автора» [17, с. 17].

Звідси – наступна ознака доменних імен: право на доменне ім'я не включає особисті немайнові права [3, с. 117]. Адже щодо засобів індивідуалізації не передбачено особистих немайнових прав, і зміст права інтелектуальної власності на такі об'єкти становлять лише майнові права [214, с. 76]. Таке положення цілком справедливо щодо доменного імені як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсу [186, с. 158]. При цьому варто пам'ятати про можливість так званої «кумулятивної правової охорони». Так, якщо доменне ім'я є оригінальним, то воно одночасно може розглядатись і як об'єкт-засіб індивідуалізації, і як об'єкт авторського права, і саме як останній здатне породжувати, крім майнових, також особисті немайнові права [4, с. 37-38].

Іноді в літературі наводяться й інші спільні ознаки доменного імені та засобів індивідуалізації [186, с. 158]. Так, А. В. Попцов, окрім вищезгаданої функції індивідуалізації, виділяє такі ознаки, як комерційна цінність і здатність приносити прибуток, словесна форма вираження, виникнення прав на доменне ім'я поряд із правами на торговельну марку та географічне зазначення з моменту реєстрації, охорона прав на доменне ім'я, торговельну марку та географічне зазначення протягом певного періоду часу та необмеженість загального можливого строку чинності прав, можливість анулювання прав на доменне ім'я (торговельну марку, географічне зазначення) до спливу строку їх правової охорони, можливість передачі прав на доменне ім'я поряд із правами на торговельну марку та комерційне найменування на договірних засадах [13, с. 21-22]. К. І. Гладка наводить такі спільні ознаки доменного імені та засобів індивідуалізації, як комерційна цінність, оборотоздатність прав на них, виникнення прав з моменту реєстрації (за винятком комерційних найменувань), відсутність загального строку чинності, можливість передачі прав на доменне ім'я, торговельну марку, комерційне найменування на договірних засадах, можливість

перевірки на унікальність, обмеження щодо позначень, що можуть входити до складу цих об'єктів, необхідність реєстрації [15, с. 144-149]. Однак очевидно, що відповідно до українського законодавства деякі із цих ознак не є спільними для всіх засобів індивідуалізації [186, с. 158]. Так, торговельні марки не обмежуються словесною формою вираження, необхідність реєстрації об'єктів, їх охорона протягом певного періоду часу з необмеженим загальним строком не стосується комерційних найменувань, можливість передачі прав на договірних засадах не поширюється на географічні зазначення [186, с. 158]. Натомість низка згаданих ознак є спільною не лише для засобів індивідуалізації: зокрема, комерційну цінність можуть мати всі об'єкти права промислової власності, необхідність реєстрації об'єктів, охорона прав на них протягом певного строку, як і можливість дострокового анулювання, характерна також для об'єктів патентного права, а можливість передачі прав на договірних засадах може стосуватися практично всіх об'єктів права інтелектуальної власності [186, с. 158], адже комерціалізацію результатів інтелектуальної діяльності можна розглядати як загальносоціальний феномен [219, с. 94].

Отже, основною спільною ознакою доменних імен і засобів індивідуалізації є їх функціональна спрямованість на індивідуалізацію певних об'єктів. Крім того, для охорони доменних імен зокрема та засобів індивідуалізації загалом не важливий їхній творчий характер і, відповідно, зміст прав на такі об'єкти становлять лише майнові права [186, с. 158].

Володіючи основними ознаками, що притаманні засобам індивідуалізації, доменне ім'я водночас має певні особливості [3, с. 117].

По-перше, доменне ім'я володіє абсолютною (не відносною) унікальністю [3, с. 117]. Як зазначається в літературі, «новизна засобу індивідуалізації розуміється не в абсолютному значенні як світова новизна, а у відносному, тобто позначення має бути новим щодо раніше зареєстрованих чи заявлених на реєстрацію засобів індивідуалізації у межах території відповідної держави щодо однорідних товарів чи послуг або однорідного

характеру господарської діяльності» [202]. Однак, що стосується доменного імені, воно має володіти лише абсолютною унікальністю [186, с. 159]. При цьому у різних доменних зонах можлива реєстрація тотожних доменів, тобто домен володіє відносною унікальністю в межах певної доменної зони [13, с. 22], натомість доменне ім'я є абсолютно унікальним [186, с. 159]. Як наслідок, по-перше, тотожні доменні імена не можуть позначати різні інтернет-ресурси, по-друге, з огляду на таку унікальність доменного імені право на його використання не може передаватися з одночасним збереженням такого права за первісним володільцем [3, с. 117-118], адже одне доменне ім'я позначає лише один інтернет-ресурс. Використовувати тотожні доменні імена для різних ресурсів технічно неможливо. Отже, особа, що передає право на використання доменного імені, автоматично втрачає право на позначення свого інтернет-ресурсу таким доменним ім'ям. При цьому особа зберігає за собою право на контент (зміст) сайту. Іншими словами, можна створити тотожний сайт, але вже з іншим доменним ім'ям. Однак використовувати первісне доменне ім'я навіть для іншого сайту неможливо [186, с. 159].

Утім (і це можна умовно вважати другою особливістю доменного імені як засобу індивідуалізації) володільць прав на доменне ім'я зазвичай може надати іншим особам право на використання доменного імені у «своій» доменній зоні, делегувавши відповідні домени наступних рівнів [3, с. 118]. Власне делегування доменних імен українська судова практика визначає як «процес надання можливості певній особі користуватися певним доменним іменем» [220]. Припустімо, особа зареєструвала доменне ім'я “kazka.org”. Таким чином, вона є суб'єктом права на доменне ім'я “kazka.org” і може делегувати домени наступних рівнів. Так, вона може делегувати іншій особі доменне ім'я “narodna.kazka.org”, не втрачаючи права використовувати доменне ім'я “kazka.org” [186, с. 159].

Третьою особливістю доменного імені можна назвати те, що, на відміну від інших засобів індивідуалізації, доменне ім'я індивідуалізує не товари

(послуги) або учасників цивільного обороту, а інтернет-ресурси, які, як зазначалося раніше, хоча й можуть містити (але не завжди містять) інформацію про вищеназвані об'єкти, проте самі по собі такими не є [186, с. 159]. Так, як справедливо зазначає А. В. Попцов, доменне ім'я «індивідуалізує не товари, виконувані роботи чи послуги, а передусім інформаційний ресурс у мережі Інтернет» [13, с. 22].

Інша особливість доменного імені тісно пов'язана з попередньою та полягає в тому, що право на доменне ім'я може мати (або принаймні таку можливість повинна мати) будь-яка особа, а не лише та, що виробляє товари (надає послуги), адже, на відміну від інших засобів індивідуалізації, можливим є некомерційне використання доменних імен [186, с. 159]. Так, А. В. Попцов, виділяючи розглядувану особливість доменного імені, вказує на те, що воно «може належати будь-яким суб'єктам права, включаючи органи державної влади та місцевого самоврядування» [13, с. 23]. Цю особливість виділяє також К. І. Гладка, зауважуючи, що «володільцем прав на доменне ім'я може бути, поруч з юридичною особою та індивідуальним підприємцем, фізична особа» [15, с. 149], а «сфера використання [доменного імені] не обмежена застосуванням у галузі підприємництва» [15, с. 149]. На можливість некомерційного використання доменних імен звертає увагу, зокрема, К. Комаїтіс, зауважуючи, що, якщо оцінювати доменне ім'я лише з погляду торговельної марки, можна дійти помилкового висновку, ніби Інтернет – це лише комерційний простір [19; 160].

До того ж варто погодитися з К. І. Гладкою, яка, окрім вищенаведених особливостей доменного імені, називає також такі, як відсутність територіальних меж завдяки особливостям мережі Інтернет і наявність не лише змістовних обмежень щодо символів, які можуть становити доменне ім'я, але й технічних [15, с. 149].

2.3. Співвідношення доменного імені із суміжними об'єктами

Як зазначалося раніше, розгляд структури системи об'єктів права інтелектуальної власності в контексті дослідження доменних імен у цій системі вимагає виявлення та вивчення відносин доменного імені з іншими об'єктами. Утім не з усіма об'єктами права інтелектуальної власності доменне ім'я має взаємозв'язки [187, с. 53]. Водночас можна простежити зв'язок доменного імені з певними об'єктами, які не є об'єктами права інтелектуальної власності. Таким чином, усебічне дослідження доменного імені вимагає вивчення його співвідношення з низкою суміжних понять, як-то об'єкти авторського права, засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, імена фізичних осіб тощо.

У такому контексті виникає питання про те, чи можна зарахувати доменне ім'я до вже відомих об'єктів або ж воно є самостійним. Для з'ясування цього необхідно встановити спільне та відмінне між доменним ім'ям і суміжними поняттями, а також їхні взаємозв'язки.

Передусім варто відмітити спроби ототожнити доменне ім'я з уже відомими праву інтелектуальної власності об'єктами, зокрема з такими об'єктами авторського права, як літературний твір або назва твору [4, с. 34]. Окремо слід зауважити, що під час порівняння доменного імені з об'єктами авторського права доречно вести мову не про доменне ім'я як таке, а про його частину – домен переважно другого чи третього рівня. Адже якщо реєстрант доменного імені може певним чином «створити» позначення, що використовується у відповідному домені (зазвичай другого або третього рівня), то доменну зону, яку здебільшого позначає домен верхнього рівня або публічний домен другого рівня, він лише обирає. Задля уникнення подальших термінологічних ускладнень пропонуємо в контексті порівняння доменного імені із суміжними поняттями застосовувати поняття «доменне ім'я» та «домен» як синоніми, розуміючи під ними передусім ту частину доменного імені, позначення якої безпосередньо розробляється реєстрантом

[4, с. 34]. До того ж синонімічність понять «доменне ім'я» та «домен» обґрунтовують, зокрема, А. Г. Серго та К. І. Гладка [57, с. 16].

Повертаючись до розгляду можливості застосування в українському законодавстві концепції ототожнення доменного імені з об'єктами авторського права, варто зазначити таке [4, с. 34]. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору, розглядається як твір і охороняється відповідно до цього Закону» [206, ст. 9]. На думку А. Г. Серго та К. І. Гладкої, якщо сайт розглядати як комп'ютерну програму (а остання в Україні охороняється як літературний твір [206, ст. 18]), то розгляд доменного імені як назви літературного твору має певне підґрунтя [57, с. 25]. Більше того, не викликає сумнівів, що такі короткі за обсягом твори, як хайку, танка, охороняються авторським правом [57, с. 25]. Адже правовій охороні підлягають «всі твори ... незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети» [206, ч. 2 ст. 8]. Це дає можливість розглядати доменне ім'я безпосередньо як літературний твір [216, с. 3]. Однак твір, для того щоб бути охороноздатним за нормами авторського права, повинен відповідати таким вимогам: мати творчий характер і бути вираженим в об'єктивній формі [57, с. 25]. І, якщо доменне ім'я можна вважати таким, що виражене в об'єктивній формі, щодо його творчого характеру ситуація не є однозначною [216, с. 3]. З аналогічним питанням можна зіткнутися, якщо розглядати доменне ім'я не як твір, а як його частину (назву твору) [216, с. 3]. Так, не будь-яка назва твору підлягає правовій охороні, а лише оригінальна [216, с. 3]. За позицією Вищого господарського суду України оригінальною є така назва, що включає самобутні, творчі елементи [221]. Звідси – доменне ім'я може охоронятися як твір (назва твору) тільки, якщо воно має творчий характер, є самобутнім та оригінальним. Так, доменне ім'я “shukalka.com” можна вважати оригінальним, натомість “poshuk.com” – ні. Однак, на нашу думку, будь-яке доменне ім'я – результат інтелектуальної діяльності й охоронятися повинно як самостійний об'єкт. У

тому ж разі, коли доменне ім'я є оригінальним, мова може йти про так звану «кумулятивну правову охорону» цього об'єкта і як доменного імені, і як об'єкта авторського права [216, с. 3-4].

Розглянемо питання кумулятивної правової охорони в такому випадку більш детально [4, с. 35]. Як відомо, специфіка права інтелектуальної власності полягає в тому, що один і той самий результат інтелектуальної, творчої діяльності може отримувати правову охорону в якості різних об'єктів права інтелектуальної власності [222, с. 112]. Здатність результатів інтелектуальної, творчої діяльності здобувати охорону в якості різних об'єктів права інтелектуальної власності отримала назву кумулятивної правової охорони [222, с. 112]. Отже, ознакою кумулятивної правової охорони є можливість одночасного застосування до результатів інтелектуальної, творчої діяльності різних правових інститутів [222, с. 112].

Кумулятивна правова охорона виникає завдяки тому, що іноді обсяги понять певних об'єктів права інтелектуальної власності не виключають один одного. І хоча на перший погляд кумулятивна правова охорона має розглядатись у позитивному сенсі, однак таке явище насправді здатне породжувати певні негативні наслідки. Це стосується передусім випадків, коли норми різних інститутів права інтелектуальної власності стосовно одного й того ж об'єкта застосовуються різними особами, зокрема коли виключні права однієї особи на певний об'єкт права інтелектуальної власності перехрещуються з виключними правами іншої особи на цей самий результат інтелектуальної, творчої діяльності, але представлений як інший об'єкт права інтелектуальної власності [222, с. 114].

Здавалося б, подолання кумулятивної правової охорони шляхом однозначного встановлення того інституту права інтелектуальної власності, який має регулювати той чи інший об'єкт, має сприяти вирішенню цієї проблеми [4, с. 35]. Так, Г. Уразова, досліджуючи проблему «зіткнення» авторських прав і прав на промисловий зразок, аналізує ситуацію, коли автор твору декоративно-прикладного мистецтва може запитувати охорону

сукупно або одночасно як за патентним, так і за авторським правом [223]. «Така система охорони творів декоративно-прикладного мистецтва не надасть можливості уникнути «зіткнення» авторських прав і прав на промисловий зразок, оскільки вони можуть належати різним особам», – зазначає щодо цього автор [223]. Г. Уразова доходить висновку, що «поєднання у законодавстві України двох вищенаведених форм правової охорони недоречно, оскільки основне завдання об'єктів промислового зразка – визначити зовнішній вигляд промислового виробу... Промисловим зразкам повинна надаватися правова охорона промислової власності» [223]. В. Бузанов, розглядаючи ситуацію державної реєстрації торговельної марки, створеної на основі авторського твору, висловлює думку про те, що «авторське право в такому випадку припиняється – у зв'язку з «відпаданням» об'єкта», адже «інакше ми ризикуємо опинитись у ситуації «подвійної» правової охорони із цілим клубком юридичних проблем, що навряд чи виправдано економічно» [224, с. 100].

Однак, на наш погляд, такий шлях призведе до не виправданого звуження наданих законом прав [4, с. 35]. Так, аналізуючи вищенаведену позицію В. Бузанова, М. Ус зазначає, що позбавлення автора належних йому прав у такому випадку є незрозумілим і нелогічним. Адже результат інтелектуальної, творчої діяльності, зареєстрований у формі торговельної марки, продовжує охоронятися авторським правом [225, с. 42]. На думку М. Ус, «у разі співпадіння об'єктів авторських прав і засобів індивідуалізації, останні «живуть» своїм життям, а авторські твори – своїм» [225, с. 42]. Аналогічно науковець розглядає і ситуацію, коли один і той самий об'єкт існує і як промисловий зразок, і як твір із позиції авторського права [225, с. 42]. «Така подвійна охорона, тобто можливість обрання захисного права, дозволяє уповноваженій особі якнайшвидше й ефективніше протистояти порушенню своїх прав на обидва співпадаючих об'єкти (протидіяти неправомірній поведінці, яка одночасно порушує права на декілька об'єктів права інтелектуальної власності)», – пише М. Ус

[225, с. 42]. Аналогічна позиція знайшла своє вираження й у «Рекомендаціях щодо вибору способів правової охорони та захисту прав на об'єкти авторського права і відповідні об'єкти права промислової власності», розміщених на офіційному сайті Мінекономіки. У цьому документі, зокрема, зазначається, що «особа, якій належать права на об'єкти, що одночасно можуть охоронятися як об'єкти авторського права і права промислової власності, на власний розсуд, виходячи із своїх прав та інтересів, вибирає способи їх захисту, передбачені законодавством» [201, п. 7.4].

Повертаючись безпосередньо до питання кумулятивної правової охорони об'єкта як доменного імені й об'єкта авторського права, варто зауважити, що виключення можливості правової охорони оригінального позначення як будь-якого з перелічених об'єктів буде порушенням чи то авторських прав, чи то прав на доменне ім'я. Таким чином, кумулятивна правова охорона передбачає правову охорону оригінального позначення і як об'єкта авторського права, і як доменного імені [216, с. 4].

Зрештою, аналогічна позиція простежується, зокрема, у Директиві № 98/71/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС про правову охорону промислових зразків, у ст. 17 якої зазначається: «Промисловий зразок, який охороняється правом на промисловий зразок, зареєстрований в або щодо будь-якої держави-члена відповідно до цієї Директиви, повинен також охоронятися за законодавством про авторське право такої держави з дати, коли промисловий зразок створений або зафіксований у будь-якій формі. Ступінь і умови такої охорони, включаючи рівень оригінальності, що вимагається, визначаються кожною державою-членом» [226, ст. 17].

Водночас варто погодитися з висновком А. А. Федорова у тому, що існує певна ієрархія елементів кумулятивної правової охорони [222, с. 115]. Наприклад, згідно зі ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» «не реєструються як торговельні марки позначення, які відтворюють... назви відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва або цитати і персонажі з них, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди

власників авторського права або їх правонаступників» [81, ч. 4 ст. 6]. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» свідоцтво може бути визнано в судовому порядку недійсним повністю або частково в разі його видачі внаслідок подання заявки з порушенням прав інших осіб [81, п. в ч. 1 ст. 19]. Аналогічну норму містить і ст. 25 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», згідно з якою права на промисловий зразок можуть бути визнані в судовому порядку недійсними повністю або частково в разі «здійснення державної реєстрації промислового зразка з порушенням прав інших осіб» [208, ч. 1 ст. 25]. Досліджуючи кумулятивну правову охорону дизайнерських рішень, А. А. Федоров відмічає, що «судова практика містить багато прикладів визнання недійсними свідоцтв на торговельні марки та патентів на промислові зразки у зв'язку з порушенням авторського права» [222, с. 115].

Таким чином, необхідно підкреслити, що об'єкт авторського права може використовуватися як доменне ім'я лише з дозволу відповідного правоволодільця [216, с. 5] (зокрема наданого на підставі відповідних вільних ліцензій [227]), або якщо твір перейшов у суспільне надбання, і лише так, щоб не порушувались особисті немайнові права автора [216, с. 5]. Адже оригінальне позначення передусім породжує авторські права, і вже потім у разі реєстрації доменного імені правоволодільцем або з його дозволу іншою особою виникають права на доменне ім'я. При цьому права автора є первинними та відсутність їх порушення є умовою охорони прав на відповідне доменне ім'я [4, с. 36-37].

З огляду на все вищезазначене, кумулятивна правова охорона означає можливість одночасного застосування до результатів інтелектуальної, творчої діяльності різних правових інститутів [222, с. 112]. При цьому правова охорона оригінального позначення як доменного імені й об'єкта авторського права повинна мати місце лише у випадку, коли доменне ім'я зареєстроване без порушення авторських прав [216, с. 5]. Адже, як зазначає А. А. Федоров, «якщо норми кожного з інститутів права інтелектуальної

власності будуть узгоджені між собою, негативні наслідки КПО [кумулятивної правової охорони] проявлятися не будуть. Напроти, кумуляція різних засобів правової охорони лише підсилить захищеність РІТД [результатів інтелектуальної, творчої діяльності]» [222, с. 115].

Отже, доменне ім'я не можна ототожнювати з літературними творами чи їхніми назвами, і лише в тому разі, коли позначення, використовуване як доменне ім'я, є оригінальним, мова може йти про кумулятивну правову охорону цього об'єкта і як доменного імені, і як об'єкта авторського права [216, с. 5].

Варто також наголосити, що за своєю сутністю доменне ім'я не співпадає ані з комерційним найменуванням, ані з торговельною маркою чи географічним зазначенням.

Звичайно, цим об'єктам притаманна низка спільних рис. Так, як зазначалося раніше, їх головне призначення – індивідуалізація певних об'єктів (при цьому специфічними об'єктами, які позначають доменні імена, є інтернет-ресурси), для забезпечення правової охорони цих об'єктів не є необхідним їхній творчий характер, права на вищезазначені об'єкти не включають особистих немайнових прав і зміст права інтелектуальної власності на них становлять лише майнові права [3, с. 118].

Водночас доменне ім'я має певні особливості, що дають змогу відмежувати його від комерційних найменувань, торговельних марок і географічних зазначень [3, с. 117].

Так, по-перше, на відміну від торговельної марки, доменне ім'я індивідуалізує не товари (послуги), а інформаційні ресурси, а право на доменне ім'я може мати будь-яка особа, а не лише та, що виробляє товари (надає послуги), адже, на відміну від торговельних марок, можливим є некомерційне використання доменних імен [57, с. 17].

По-друге, відмінністю між торговельними марками та доменними іменами є те, що, у той час як «об'єктом торговельної марки може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень ... зокрема, слова, у

тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори, форма товарів або їх пакування, звуки...» [81, ч. 2 ст. 5], доменне ім'я може складатися тільки з певних символів (символів алфавіту, арабських цифр і дефісу) [57, с. 17]. Крім того, існують й інші технічні вимоги щодо позначень, використовуваних як доменні імена. Так, позначення для реєстрації в доменному імені має містити не менше 1 та не більше 63 символів, починатися та закінчуватися літерою або цифрою, не містити одночасно дефіс у третій та четвертій позиціях [103, п. 3.2]. Варто також зауважити, що деякі позначення, які відповідно до ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» не можуть одержати правову охорону як торговельні марки [81, ст. 6], можуть бути зареєстровані як доменні імена. Так, неможливо зареєструвати як торговельну марку позначення, яке складається лише із загальноживаних символів і термінів, натомість реєстрація такого доменного імені дозволяється [67, с. 326].

По-третє, торговельна марка є відносно унікальною, а доменне ім'я – абсолютно унікальним [67, с. 326]. Так, відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» «не можуть бути зареєстровані як торговельні марки позначення, які... є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати, зокрема, асоціювати з: торговельними марками, раніше зареєстрованими чи заявленими на реєстрацію в Україні на ім'я іншої особи для таких самих або споріднених з ними товарів і послуг» [81, ст. 6]. У той же час для неспоріднених товарів (послуг) можуть бути зареєстровані тотожні (схожі) торговельні марки. За деякими винятками тотожні (схожі) торговельні знаки можуть бути зареєстровані в різних країнах. Іншими словами, щоб отримати правову охорону як торговельна марка, позначення повинно бути новим у певній країні стосовно певних товарів або послуг. Доменне ім'я ж є абсолютно унікальним у силу своїх технічних особливостей [57, с. 17]. Ідентичні доменні імена технічно не можуть позначати різні інформаційні ресурси. Водночас домени (не доменні імена) можуть бути тотожними в межах різних

доменних зон, тобто домен володіє відносною унікальністю в рамках певної доменної зони [13, с. 22].

Як наслідок, по-четверте, у силу абсолютної унікальності доменного імені право на його використання не може передаватися з одночасним збереженням такого права за первісним володільцем [3, с. 117-118]. Так, порівнюючи доменне ім'я з торговельною маркою, візьмемо для прикладу такий випадок. Одна особа за договором комерційної концесії надала іншій особі право на використання торговельної марки. При цьому за самим правоволодільцем лишається право на використання цієї торговельної марки. Більше того, за договором комерційної концесії або субконцесії таке право можуть набути також інші особи [125, ст. 1119]. Однак щодо доменного імені аналогічні положення застосувати неможливо з технічних причин, і особа, що передає право на використання доменного імені, автоматично втрачає право на позначення свого інтернет-ресурсу таким доменним ім'ям [186, с. 159].

По-п'яте, володілець доменного імені, на відміну від володільця торговельної марки, зазвичай має унікальне право: він може надати іншим особам право на використання доменного імені у «своій» доменній зоні, делегувавши відповідні домени наступних рівнів [3, с. 118].

Нарешті, по-шосте, доменні імена та торговельні марки реєструються різними суб'єктами відповідно до різних порядків реєстрації [67, с. 326]. Так, торговельні марки підлягають державній реєстрації (незалежно від неї охороняються лише торговельні марки, визнані добре відомими), натомість основною підставою набуття прав на доменне ім'я є договір про реєстрацію доменного імені. Як зазначають щодо цього А. Г. Серго та К. І. Гладка, «хоча поява нового доменного імені (уведення його у цивільний оборот) і пов'язана з так званою «реєстрацією», по суті це цивільно-правові договірні відносини між реєстратором і заявником... Такі відносини не являють собою державну реєстрацію» [57, с. 18-19]. Слід погодитися з В. В. Бонтлабом у тому, що «на відміну від торговельної марки, використання доменного імені має

надтериторіальний та наддержавний характер, який може бути обмежено тільки технічними можливостями розповсюдження мережі Інтернет» [6]. Подібну позицію висловлюють, зокрема, Т. Кузьменко [170, с. 81], К. І. Гладка [15, с. 148]. Варто також зауважити, що, у той час як закон стимулює використання торговельної марки під загрозою дострокового припинення правової охорони [81, ч. 4 ст. 18], аналогічні положення щодо доменного імені в законодавстві відсутні [57, с. 17]

Таким чином, незважаючи на спільні ознаки доменного імені та торговельної марки, ці об'єкти мають певні відмінні риси, які дають змогу їх відмежувати [67, с. 326].

Аналогічні відмінності можна знайти також, порівнюючи доменне ім'я з комерційним (фірмовим) найменуванням і географічним зазначенням. Так, у той час як комерційні (фірмові) найменування індивідуалізують учасників цивільного обороту, географічні зазначення – товари, доменні імена індивідуалізують інтернет-ресурси, з огляду на що можливим є також їх некомерційне використання. Різняться вимоги до позначень, що застосовуються як комерційні (фірмові) найменування, географічні зазначення та доменні імена. Комерційне (фірмове) найменування, так само і географічне зазначення, є відносно унікальним, натомість доменне ім'я володіє абсолютною унікальністю. Особливістю передачі майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування є те, що вони передаються іншій особі лише разом із цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною [125, ч. 2 ст. 490]. Щодо географічних зазначень не можна видавати ліцензію на використання географічного зазначення [213, п. а ч. 7 ст. 17]. Особливістю передачі прав на доменне ім'я є те, що право на його використання не може передаватися з одночасним збереженням такого права за первісним володільцем, натомість суб'єкт права на доменне ім'я зазвичай може делегувати іншим особам домени наступних рівнів [3, с. 117-118]. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту

першого використання цього найменування й охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації та незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки [125, ч. 2 ст. 489]. Водночас відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом [125, ч. 3 ст. 489]. Географічні зазначення підлягають державній реєстрації [213, ст. 6]. Реєстрація доменного імені, як зазначалося раніше, носить зовсім інший характер і відбувається шляхом укладання договору з відповідним реєстратором [57, с. 18-19]. Таким чином, доменне ім'я варто відмежовувати не лише від торговельних марок, але й від комерційних (фірмових) найменувань і географічних зазначень.

До речі, у спеціальній літературі доменне ім'я пропонується співвідносити не лише з вищепереліченими об'єктами, а й з такими об'єктами, як номер телефону [29] та банківський рахунок [27, с. 14].

Так, як зазначалося раніше, аналогія між доменним ім'ям і номером телефону була проведена судом США у справі “Dorer v. Arel”, вирішуючи яку, суд зауважив, що доменне ім'я, так само як і телефонний номер, набуває цінність залежно від того, як воно використовується реєстрантом і наскільки він є відомим [155]. Прихильники позиції, що доменне ім'я має схожість із телефонним номером, наголошують, що, незважаючи на те, що номер телефону (так само – і доменне ім'я) може мати цінність для користувача, все ж він не набувається ним на праві власності [29].

Аналогія між доменним ім'ям і банківським рахунком базується на тому, що, так само як банківські рахунки мають цінність лише у випадку, якщо банк веде їх належний облік, доменні імена є корисними тільки в разі, коли реєстратор пов'язує їх з IP-адресами [27, с. 14].

Як бачимо, автори проводять відповідні аналогії для обґрунтування того чи іншого погляду щодо правової природи доменного імені. Порівняння ж як таке доменного імені з телефонним номером або банківським рахунком не можна вважати доцільним. Адже часи, коли доменне ім'я мало вигляд

цифрової IP-адреси, залишились у минулому та наразі доменне ім'я – це не просто набір цифр, а унікальне позначення, цінність якого залежить передусім від його влучності, лаконічності тощо. Об'єктивні ж критерії для порівняння доменного імені з іншими об'єктами права інтелектуальної власності (крім об'єктів авторського права та торговельних марок, фірмових найменувань, географічних зазначень) вважаємо відсутніми, а будь-яке їх виведення здається надто штучним. Натомість у низці випадків слід вести мову не про порівняння об'єктів, а про конкуренцію прав на них з огляду такого явища як кіберсквотинг. Урешті, саме такого підходу дотримуються, зокрема, А. Г. Серго та К. І. Гладка, розглядаючи питання співвідношення доменного імені з прізвищем фізичної особи через призму конкуренції прав на них [57, с. 22-23].

Як зазначалося раніше, доменні імена виконують у сучасному світі не просто функції з адресації певного ресурсу, вони слугують своєрідною «візитною картою» сайту, і вдало підібране доменне ім'я робить ресурс привабливим і легким для пошуку користувачами. При цьому досить часто доменні імена використовуються суб'єктами підприємницької діяльності, які прагнуть розробити свій сайт, який би слугував якщо і не платформою для продажу товарів (надання послуг), то принаймні своєрідним рекламним матеріалом таких товарів (послуг) [228, с. 72]. Як зазначає Н. О. Попова, «доменне ім'я виступає засобом індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності у віртуальній мережі Інтернеті» [44, с. 134]. З огляду на поширеність використання доменних імен, на думку автора, все частіше виникають доменні спори [44, с. 134]. Отже, цінність і значущість доменного імені зумовила поширеність практики так званої «недобросовісної реєстрації» доменного імені [229, с. 98]. За даними ВОІВ Центр арбітражу та медіації ВОІВ наразі розглянув більше 50 тисяч спорів щодо доменних імен [230].

Як зазначають А. Г. Серго та К. І. Гладка, один із перших загальновідомих скандалів довкола доменних імен пов'язаний із доменним

ім'ям “mcdonalds.com”. Суть справи була така. У 1994 році репортер “NewsDay” зареєстрував доменне ім'я “mcdonalds.com”, після чого описав цей випадок в іронічній статті в журналі “Wired” і підписався “ronald@mcdonalds.com”. Зроблено це було передусім задля привернення уваги до проблеми реєстрації «чужих» доменних імен. Адже після того, як на прохання журналіста “McDonald's Corporation” зробила пожертву одній зі шкіл Нью-Йорка, репортер передав доменне ім'я володільцю торговельної марки. Між тим цей приклад дав свої плоди, і вже до кінця того ж таки 1994 року 14 відсотків доменів зі списку TOP-500 американських компаній були зареєстровані сторонніми людьми [57, с. 38-39].

У літературі подібні правопорушення іменуються терміном «кіберсквотинг» (англ. cybersquatting) [39; 44]. За етимологією частина цього слова «сквотинг» походить від англ. “squatting” – від “to squat”, що, зокрема, означає «селитися самовільно на чужій землі; незаконно вселятися до будинку» [231].

Т. Коваленко, посилаючись на визначення, що наводиться у «Вікіпедії», розглядає кіберсквотинг як «протизаконну діяльність, що полягає в реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені з несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на гудвілі чи торговельній марці, належній іншій особі» [39, с. 42]. На аналогічне визначення посилається, зокрема, і Н. О. Попова [44, с. 135]. Цитується воно також у судових рішеннях. Так, у своєму рішенні від 2 серпня 2013 року у справі № 760/10150/13-ц Солом'янський районний суд міста Києва зазначив: «За міжнародною практикою є підстави вважати Відповідача 2 «кіберзлочинцем» (з англійської мови – “cybersquatter”), тобто особою, яка здійснює діяльність кіберсквотингу (з англійської мови – “cybersquatting”). Також суд бере до уваги інформацію щодо поняття «кіберсквотинг» з енциклопедії «Вікіпедія» ... згідно з якою «це ... протизаконна діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені із несумлінним наміром отримати прибуток від паразитуванні на

гудвілі або торговельній марці, яка належить іншій особі. Після несумлінної реєстрації несумлінний реєстрант (кіберсквотер) зазвичай пропонує продати доменне ім'я законному власнику знака за значно вищою ціною...» [232]. Аналогічні положення наводяться й у рішенні Солом'янського районного суду міста Києва від 25 листопада 2013 року у справі 760/21375/13-ц [233].

Дещо по-іншому пропонує визначати кіберсквотинг Т. Кудрицька. На її думку, це «недобросовісна діяльність особи стосовно реєстрації у мережі Інтернет певного позначення, яке є ідентичним або схожим з об'єктом, який належить іншій особі (зокрема, зі словесною частиною знака для товарів і послуг, фірмовими найменуваннями, особистими іменами, назвами міжнародних організацій тощо), спрямована на отримання прибутку від такої діяльності, зокрема, шляхом перепродажу доменного імені» [234].

В. В. Філінович та І. М. Новгородська розглядають кіберсквотинг як порушення, що «полягає у реєстрації, торгівлі або використанні доменного імені з недобросовісним наміром отримання прибутку від торговельної марки, що належить добросовісному власнику» [51, с. 137].

На думку О. М. Сказко, «під кіберсквотингом слід розуміти недобросовісне отримання прибутку шляхом продажу (перепродажу) доменного імені, яке є ідентичним або дуже схожим за написанням на назву торговельної марки, відомого бренду, ім'я або прізвище світових (національних) знаменитостей, або прізвище власника відповідної торговельної марки» [7, с. 153].

Визначення кіберсквотингу можна знайти також у зарубіжній літературі. Так, С. Сінг пропонує розуміти під кіберсквотингом ситуацію, коли особа набуває доменне ім'я, щодо якого в неї немає законного інтересу з несумлінним наміром отримати прибуток від продажу чи здавання його компанії, якій доменне ім'я належить за правом [35, с. 14].

Досить вдалим можна вважати визначення, яке наводить Я. Б. Піскунов. Так, він пропонує в широкому розумінні визначати кіберсквотинг як «практику недобросовісної реєстрації, придбання та/або використання

доменних імен, ідентичних або схожих із охоронюваними засобами індивідуалізації або іншими об'єктами інтелектуальної власності, охоронюваними найменуваннями та нематеріальними благами (наприклад, з ім'ям фізичної особи)» [235].

Крім того, у літературі пропонується також визначення поняття «кіберсквотер». Так, на думку А. В. Попцова, «це фізична або юридична особа, яка здійснює з метою отримання прибутку реєстрацію в мережі Інтернет доменних імен, тотожних або схожих до ступеня змішування із засобами індивідуалізації, виключні права на які належать іншим особам» [13, с. 31].

Повертаючись безпосередньо до проблеми визначення поняття «кіберсквотинг», варто зазначити таке. По-перше, кіберсквотинг слід розуміти як правопорушення. Адже термін «протизаконна діяльність», який використовується в першому з наведених визначень, не одержав належного обґрунтування [229, с. 99]. По-друге, кіберсквотинг полягає передусім у недобросовісній реєстрації доменного імені, при цьому його пропонування до продажу не є обов'язковим [229, с. 99]. Натомість кіберсквотингом також слід вважати недобросовісне набуття прав на доменне ім'я іншим чином, ніж шляхом реєстрації, та недобросовісне використання доменного імені в разі, коли його реєстрація була добросовісною. Що ж до поняття недобросовісності, то, як зауважує Я. Б. Піскунов, у цьому контексті воно означає обізнаність особи про належність прав на відповідний об'єкт іншій особі, умисність використання об'єкта, характер і мету використання доменного імені [235]. По-третє, метою недобросовісної реєстрації доменного імені може бути не лише отримання прибутку від його перепродажу, а також введення в оману споживачів, обмеження діяльності конкурента тощо [229, с. 99]. Як зазначає А. В. Попцов, «діяльність кіберсквотерів не обмежується тільки перепродажем доменних імен. В окремих випадках кіберсквотери ... можуть ... вводячи клієнтів компаній в оману, виманювати у них персональну фінансову інформацію ...

реалізовувати контрафактні товари, виконувати роботи чи послуги, що на практиці не мають ніякого відношення до справжніх компаній» [13, с. 31]. Окреслити повне коло можливих намірів правопорушника не є можливим. Та й навряд чи це доцільно. Адже власне поняття «недобросовісність» вже свідчить про реалізацію права на реєстрацію доменного імені з метою, що суперечить цьому праву [229, с. 99].

Таким чином, на нашу думку, кіберсквотинг варто розуміти як порушення прав інтелектуальної власності на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування, об'єкти авторського права тощо, а також на самі доменні імена та порушення прав на інші об'єкти, які не є об'єктами права інтелектуальної власності (наприклад, ім'я фізичної особи), вчинене шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) з охоронюваним об'єктом (його частиною) [236, с. 211-212].

Із часу появи цього явища воно стало об'єктом наукових досліджень. Зокрема, у літературі пропонується класифікувати кіберсквотинг на певні види. Так, Т. Коваленко виділяє галузевий, брендовий, географічний, іменний кіберсквотинг, тайпосквотинг, а також захисний кіберсквотинг [39, с. 42]. Такий погляд поділяє і Н. О. Попова [44, с. 135-136]. При цьому основним критерієм у наведеній класифікації слугує коло позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами при реєстрації доменних імен [236, с. 212].

На нашу думку, за цим критерієм можна виділити такі види кіберсквотингу [228, с. 73-77].

1. Брендовий кіберсквотинг у літературі визначається як порушення, що «характеризується захопленням співзвучних доменних імен або таких, що мають точну назву торгових марок ... щоб згодом продати їх цим же компаніям» [44, с. 136]. До речі, коли вживають термін «кіберсквотинг», то мають на увазі частіше всього саме брендовий кіберсквотинг [234; 16, с. 110-111].

На нашу думку, виходячи з вищенаведеного поняття кіберсквотингу, брендовий кіберсквотинг слід розуміти як порушення прав інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, вчинене шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) з охоронюваним об'єктом (його частиною) [236, с. 212]. Із цього визначення випливають такі положення. По-перше, брендовий кіберсквотинг характеризується використанням у доменному імені позначень, що є тотожними (схожими) з торговельними марками, комерційними (фірмовими) найменуваннями, географічними зазначеннями (їхніми частинами). Адже не доцільно під брендовим кіберсквотингом розуміти лише порушення прав на торговельні марки, а порушення прав на інші засоби індивідуалізації виділяти як окремі види кіберсквотингу, з огляду хоча б на те, що ці об'єкти традиційно об'єднуються в одну групу об'єктів права інтелектуальної власності – засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. По-друге, визначальною ознакою брендового кіберсквотингу, як і кіберсквотингу загалом, є недобросовісність реєстрації та (або) використання доменного імені. Адже сама по собі реєстрація відповідних позначень у доменному імені ще не створює кіберсквотингу. І передусім необхідно враховувати саме мету такої реєстрації [229, с. 99-100].

Для розуміння того, яка реєстрація доменного імені визнається недобросовісною, звернімося до практики вирішення доменних спорів [229, с. 100]. Так, канадський суд у справі “Bell ExpressVu Limited Partnership” проти “Tedmonds & Co. Inc.” дійшов висновку, що, оскільки позивачу належить доменне ім'я “expressvu.com”, а відповідач використовує доменне ім'я “expressvu.org” і його комерційне застосування (тим паче у некомерційній доменній зоні) не доведено, немає підстав для задоволення вимог позивача про переделегування йому доменного імені “expressvu.org” і використання такого доменного імені відповідачем є правомірним [57, с. 39]. Цікавою є також справа щодо доменного імені “arial.nl”. Компанія

“Procter & Gamble/Magenta” звернулася з позовом до одного із судів Нідерландів, вважаючи, що використання відповідачем доменного імені “arial.nl” порушує її права на торговельну марку “Arial”. Однак відповідач у суді пояснив, що сайт використовується ним для особистих потреб, а назва домену перекладається як «лев», що є його улюбленою твариною. Суд врахував таке використання доменного імені законним і відхилив позов “Procter & Gamble/Magenta” [57, с. 42]. Ще однією справою, розглядаючи яку, суд вирішив, що реєстрація доменного імені не є кіберсквотингом з огляду на те, що в доменному імені використовується позначення, що є загальноживаним словом, є справа за позовом “EFax.com Inc” до володільця доменного імені “efax.co.uk”, що розглядалася англійським судом. Так, у цій справі суд відмовив у задоволенні позову через те, що в доменному імені відповідачем використовувалося не унікальне, а описове позначення, що є звичним для електронного бізнесу, і тому явного суміщення з бізнесом позивача бути не могло [57, с. 39].

На добросовісність реєстрації доменного імені може також вказувати те, що така реєстрація відбулася раніше за реєстрацію торговельної марки [236, с. 213], або те, що товари (послуги), які надаються володільцем доменного імені не є однорідними з тими, для яких зареєстрована відповідна торговельна марка.

Водночас одна з найбільш складних проблем у правозастосовній практиці виникла через унікальність доменного імені в межах усього світу та неунікальність торговельних марок та інших засобів індивідуалізації. Так, виникає питання, якщо для різних класів товарів зареєстровані однакові торговельні марки, кому надати перевагу в праві використовувати відповідне позначення в доменному імені [57, с. 40].

Аналогічна проблема була поставлена перед англійським правосуддям ще у 1998 році. Сутність питання зводилася до з’ясування правомірності (неправомірності) використання дилером у доменному імені товарного знаку або назви компанії поставника. Позивачами у справі виступили відомі

англійські компанії “Marks & Spencer plc”, “Ladbroke Group plc”, “J Sainsbury plc”, “Virgin Enterprises Ltd” та “British Telecommunications plc”, а відповідачами – група компаній-дилерів, що використовувала в доменних іменах позначення торговельних марок і назв компаній позивачів. Суд прийняв рішення на користь позивачів [57, с. 39]. Іншу позицію в аналогічній справі зайняв нідерландський суд у 2000 році, дійшовши висновку, що дилер має законний інтерес у реєстрації доменного імені, що збігається з товарним знаком його партнера. Вплинуло на позицію суду і те, що на самому сайті дилер вказав, що це сайт не володільця торговельної марки, а саме дилера. Адже так, на думку суду, був відсутній ризик уведення в оману споживачів [57, с. 40].

Проблема унікальності доменного імені в межах усього світу та неунікальності торговельних марок була поставлена також перед українським правосуддям [229, с. 101]. Так, розглядаючи позовні вимоги щодо зобов'язання відповідача припинити використання торговельної марки «САДКО» в доменному імені “sadko.ua”, Господарський суд Донецької області зазначив, що позов у цій частині задоволенню не підлягає, оскільки відповідач є володільцем майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку «САДКО». При цьому судом враховано, що позивач також є володільцем майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку «САДКО», однак ці торговельні марки зареєстровані для різних класів товарів і послуг та їх використання не призводить до змішування діяльності суб'єктів і не порушує прав інтелектуальної власності на торговельну марку кожного з них [237]. Аналогічну позицію зайняв і Господарський суд м. Києва у справі щодо доменного імені “24.ua”. Так, суд зіткнувся із ситуацією, коли дві особи були володільцями однакових торговельних марок, зареєстрованих для різних класів товарів. Відмовляючи у визнанні за позивачем права на спірне доменне ім'я, суд виходив, зокрема, з того, що першість у реєстрації доменного імені належить іншій особі, і тому переделегування доменного імені не є можливим [238]. Отже, при

вирішенні спорів між володільцями тотожних торговельних марок суди виходять насамперед із першості реєстрації доменного імені, наголошуючи, що делегування особі вже зареєстрованого доменного імені є неможливим [229, с. 101].

Що стосується конкуренції інтересів володільців доменних імен із володільцями комерційних (фірмових) найменувань, при вирішенні питання, чи є реєстрація доменного імені кіберсквотингом, також необхідно передусім виявляти добросовісність (недобросовісність) реєстрації [229, с. 101]. У цьому контексті варто додати таке. Відповідно до ч. 2 ст. 489 Цивільного кодексу України «право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки» [125, ч. 2 ст. 489]. Що ж до моменту першого використання комерційного (фірмового) найменування, то відповідно до Постанови Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» від 17.10.2012 року такий момент може встановлюватися, зокрема, за даними «реєстрації доменного імені» [239, п. 80]. Отже, у випадку якщо реєстрація доменного імені є використанням певного позначення як комерційного (фірмового) найменування, то подальше використання іншою особою цього ж позначення, якщо це може вводити в оману споживачів, є порушенням прав реєстранта доменного імені. Звідси також випливає, що у випадку, коли реєстрація доменного імені є використанням комерційного (фірмового) найменування та при цьому таке позначення збігається з комерційним (фірмовим) найменуванням іншої особи, однак це не вводить в оману споживачів, така реєстрація не повинна трактуватися як кіберсквотинг [236, с. 214].

Що стосується конкуренції інтересів володільців доменних імен із володільцями географічних зазначень, варто погодитися з А. Г. Серго та

К. І. Гладкою в тому, що використання географічного зазначення в доменному імені повинно бути передусім пов'язане з уведенням товару в цивільний обіг. Так, якщо на сайті, індивідуалізованому спірним доменним ім'ям, розміщена інформація, наприклад, загальноосвітнього характеру, опис місцевості, історії, населення, то, вочевидь, таке використання географічного зазначення ніяк не пов'язане з уведенням товару в цивільний обіг, а тому така реєстрація доменного імені не може вважатися кіберсквотингом. Однак, якщо сайт використовується для реклами чи продажу товарів, конкуруючих із тими, що індивідуалізуються певним географічним зазначенням, суб'єктом, що не має права на географічне зазначення, таке використання варто вважати правопорушенням [57, с. 22].

2. До брендового кіберсквотингу примикає іменний кіберсквотинг. Т. Коваленко визначає це явище як «реєстрацію, найчастіше, імені чи прізвища відомої людини, що надає можливість отримувати декілька тисяч відвідувачів на добу» [39, с. 43]. З погляду Н. О. Попової іменний кіберсквотинг – це «реєстрація доменів, що збігаються з прізвищами знаменитих людей» [44, с. 136]. На нашу думку, іменний кіберсквотинг можна визначити як недобросовісну реєстрацію та (або) використання доменів, що збігаються з іменами фізичних осіб або їхніми псевдонімами [228, с. 75]. Варто погодитися з Н. О. Поповою в тому, що іменний кіберсквотинг може перетинатися з брендовим кіберсквотингом, наприклад, у випадку, якщо прізвище є співзвучним із торговельною маркою [44, с. 136].

Відповідно до ч. 1, ч. 2 ст. 28 Цивільного кодексу України «фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям. Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить. При здійсненні окремих цивільних прав фізична особа відповідно до закону може використовувати псевдонім (вигадане ім'я) або діяти без зазначення імені» [125, ч. 1, ч. 2 ст. 28]. Як зауважують А. Г. Серго та К. І. Гладка, незважаючи на те, що ім'я фізичної

особи не є об'єктом виключних прав, воно має не меншу цінність для особи, ніж торговельна марка для товаровиробника. Адже ім'я, особливо у випадку якщо особа є популярною, неминуче асоціюється з її іміджем і репутацією [57, с. 22]. Як наслідок, відоме ім'я здатне привернути інтернет-користувачів, збільшити відвідуваність сайту [57, с. 22]. Саме такі властивості імен фізичних осіб подекуди призводять до доменних спорів.

Співвідносячи доменні імена з іменами фізичних осіб, слід враховувати специфіку останніх, яка, на думку А. Г. Серго та К. І. Гладкої, у цьому контексті полягає в такому. По-перше, ім'я фізичної особи не має територіальних меж дії, адже особа може виступати під своїм іменем у будь-якій країні. По-друге, під одним і тим самим ім'ям може виступати необмежена кількість осіб. По-третє, вибір імені необмежений ні ймовірністю плутанини, ні наявністю зареєстрованої торговельної марки, ні загальновідомістю [57, с. 22-23]. Через таку специфіку між особами, що мають однакові імена, або в разі, коли ім'я однієї особи співпадає з торговельною маркою іншої особи, існує можливість виникнення конфліктів у мережі Інтернет [57, с. 23].

Варто зауважити, що відповідно до ч. 4 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» «не реєструються як торговельні марки позначення, які відтворюють... прізвища, імена, псевдоніми та похідні від них, портрети і факсиміле відомих в Україні осіб без їх згоди» [81, ч. 4 ст. 6]. Отже, законодавство не дозволяє реєстрацію торговельних марок, якщо така реєстрація порушує права на імена фізичних осіб. Утім, як зазначалося раніше, правова регламентація відносин щодо доменних імен наразі є недостатньою, а тому відсутні будь-які норми, які б безпосередньо стосувалися проблеми іменного кіберсквотингу.

Можливість захисту особистих імен, не зареєстрованих як торговельні марки, була предметом розгляду Центру арбітражу та медіації ВОІВ у справі про доменні імена “jeanettewinterson.com”, “jeanettewinterson.net” та “jeanettewinterson.org”, де Центр арбітражу та медіації ВОІВ передав

британській письменниці Дж. Вінтерсон (Jeanette Winterson) вищезгадані доменні імена, зареєстровані М. Гогартом [240]. Значимість цього рішення полягає в тому, що, незважаючи на те, що спір вирішувався за правилами UDRP, положення якої покликані захищати від недобросовісної реєстрації доменних імен права передусім володільців торговельних марок, у зазначеній справі Центр арбітражу та медіації BOIB врахував можливим захистити право на ім'я фізичної особи. Аналізуючи це рішення, А. Г. Серго зауважує: «У цій справі арбітр застосував англійське законодавство для вирішення питання про те, чи має заявниця права на товарний знак, який містить її ім'я, що дало змогу позитивно відповісти на поставлене питання» [241]. На думку арбітрів, поняття «товарні знаки» не повинно трактуватися як таке, що вимагає реєстрації відповідно до англійського законодавства, а в більш широкому сенсі з огляду відмінних особливостей діяльності особи [240].

Водночас варто мати на увазі, що сама по собі реєстрація імені фізичної особи як доменного імені ще не створює кіберсквотинг [228, с. 75]. Так, шанувальник американської співачки Бенатар Пат (Benatar Pat) успішно захистив своє право використовувати доменне ім'я “patbenatar.com” у некомерційних цілях [241]. Отже, на перший план знову виходить питання добросовісності при реєстрації доменного імені [228, с. 75]. Так, як зазначають А. Г. Серго та К. І. Гладка, «використання імені фізичної особи також не повинно вводити відвідувачів сайту в оману, створюючи, наприклад, хибне враження про наявність у володільця сайту певних відносин із відомою фізичною особою або про схвалення цією особою товарів і послуг, що пропонуються володільцем сайту, і т. п.» [57, с. 22].

Особливо гостро питання добросовісності реєстрації доменного імені постає тоді, коли мова йде про людей з однаковими іменами, при цьому ситуація може ускладнюватися ще й тим, що одна особа володіє певною популярністю [228, с. 75]. Між тим популярність ще зовсім не дає змогу стверджувати наявність в однієї особи більших прав на використання свого імені, ніж в іншої, і не виправдано позбавляти людину, яку звать так само, як і

відомого артиста, політика тощо, права зареєструвати доменне ім'я, що відповідатиме її власному імені [57, с. 23]. Водночас така реєстрація має визнаватися кіберсквотингом, якщо здійснена вона була виключно для паразитування на чужій репутації чи перепродажу доменного імені своєму відомому тезці [57, с. 23].

Аналогічне рішення повинна знаходити і проблема, коли ім'я особи збігається з найменуванням суб'єкта підприємницької діяльності або іншим засобом індивідуалізації [228, с. 75-76]. Так, компанія "Deutsche Shell" звернулася з позовом до суду через те, що, на її думку, реєстрація доменного імені "shell.de" фізичною особою з прізвищем Shell порушувала її права на торговельну марку. (Цей випадок можна вважати прикладом брендового кіберсквотингу, між тим він перетинається з іменним, що дає змогу розглядати його в межах дослідження останнього). Федеральний верховний суд Німеччини задовольнив позов компанії "Deutsche Shell", мотивуючи свою позицію, зокрема, тим, що на сайт за адресою "www.shell.de" було зроблено більше 270 тисяч заходів відвідувачів, і це, на думку суду, свідчить про те, що відвідувачі шукали інформацію про компанію, а не про людину. Суд також погодився з тим, що відповідач може використовувати доменне ім'я, що містить слово "shell", але так, щоб не вводити в оману користувачів мережі Інтернет [242, с. 237-238].

Як справедливо зазначають А. Г. Серго та К. І. Гладка, одне з рішень подібного конфлікту було реалізовано шляхом уведення окремого домену загального користування верхнього рівня .NAME, що призначений для реєстрації доменних імен – аналогів імен фізичних осіб [57, с. 44]. Однак варто пам'ятати, що, вирішуючи проблему зіткнення інтересів володільців фірмових найменувань і осіб, чиї імена збігаються з такими найменуваннями, цей крок не зняв питання іменного кіберсквотингу загалом, оскільки залишаються можливими конфлікти між особами з однаковими іменами [57, с. 44].

3. Галузевий кіберсквотинг передбачає реєстрацію доменних імен, що є загальними назвами та позначають зазвичай ту чи іншу галузь економіки або рід товарів (послуг) [39, с. 42-43; 44, с. 135-136]. Наприклад, “авто.укр”, “іграшка.укр” тощо [228, с. 76]. Зазначений вид кіберсквотингу вважається одним із найприбутковіших [39, с. 43]. Так, Т. Коваленко серед факторів, що зумовлюють вигідність володіння такими доменними іменами наводить, зокрема, прямий набір користувача (користувач, який шукає в Інтернеті певні товари (послуги), зазвичай вказує в пошуковій системі їхній рід), престижність (у користувачів переважно більше довіри до сайтів, що позначаються «галузевими» доменами), легкість домену для запам'ятовування, що вигідно для реклами [39, с. 43]. Отже, «галузеві» доменні імена є одними з найбільш привабливих для користувачів і цінних для реєстрантів.

Водночас, на нашу думку, сама по собі реєстрація «галузевого» доменного імені ще не створює правопорушення. І тут важливим є з'ясування знову ж таки мети реєстрації та використання інтернет-адреси. Так, якщо особа реєструє, наприклад, доменне ім'я «книжки.укр» і розміщує на своєму сайті, скажімо, інформацію про те, як корисно читати, вона не стає автоматично кіберсквотером. Проте якщо подібне доменне ім'я реєструється виключно з метою «продати» його згодом, наприклад, видавництву, то подібну діяльність вже можна визначити як кіберсквотинг [228, с. 76].

Варто зауважити, що окреслений вид кіберсквотингу дещо відрізняється від інших. Більше того, існує точка зору щодо виділення його в окрему категорію – домейнінг [243; 244]. Утім подібна позиція не знайшла значної підтримки. Зрештою, галузевий кіберсквотинг, як і будь-який інший, являє собою недобросовісну реєстрацію та (або) використання доменного імені, що дає змогу розглядати його в межах цієї класифікації. Між тим основною відмінністю галузевого кіберсквотингу є те, що фактично ним порушуються передусім законні інтереси щодо реєстрації того чи іншого доменного імені, чиняться перешкоди в здійсненні права на таку реєстрацію. Так, ніхто не

може мати прав на загальнозживані символи та терміни як такі. Однак, повертаючись до вище окресленого прикладу, видавництво має законний інтерес щодо доменного імені «книжки.укр». Натомість особа, яка реєструє таке доменне ім'я без наміру використання, а виключно з метою «продати» його видавництву, порушує його законний інтерес, чинить перешкоди в здійсненні останнім свого права на реєстрацію бажаного доменного імені [228, с. 76]. Фактично така ситуація охоплюється поняттям зловживання правом, адже дії кіберсквотера, які зовні втілюються у форму здійснення права на реєстрацію та використання доменного імені, насправді є проявом недобросовісної поведінки, вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі (не допустити реєстрацію доменного імені тощо), а тому є недопустимими [125, ч. 3 ст. 13].

4. Географічний кіберсквотинг – недобросовісна «реєстрація доменних імен у вигляді географічних назв» [44, с. 136]. Як зазначає Н. О. Попова, «вигідність володіння таким доменом очевидна. Адже практично в кожного міста є свій сайт, який об'єднує всіх користувачів, що належать до конкретного географічного об'єкта» [44, с. 136].

Прикладом доменного спору в цьому контексті є спір щодо доменного імені “celle.com”. Розглядаючи цей спір, німецький суд першої інстанції встановив, що використання вищезазначеного імені вводить користувачів в оману, оскільки вони сподіваються знайти за адресою сайт, присвячений місту Celle. Однак рішення суду було відмінено судом другої інстанції, на думку якого, сайт, присвячений місту, повинен реєструватися під доменом верхнього рівня, що відповідає коду країни, а не під доменом верхнього рівня загального користування (у такому випадку доменне ім'я повинно бути “celle.de”), і використання доменного імені “celle.com” є правомірним [24, с. 21].

Географічний кіберсквотинг варто відмежовувати від брендового кіберсквотингу, коли відбувається порушення прав на географічні зазначення. Так, якщо в другому випадку назва географічного об'єкта має

бути зареєстрована як географічне зазначення та ключовим, як зазначалося раніше, є введення кіберсквотером товарів у цивільний обіг [57, с. 22], при географічному кіберсквотинзі доменне ім'я реєструється задля надання сайту більшої популярності, при цьому необхідно, щоб мала місце саме недобросовісна реєстрація доменного імені, на що може вказувати, зокрема, мета «перепродажу» доменного імені чи його використання, що не має жодного відношення до відповідного географічного об'єкта, з наміром перешкодити реєстрації доменного імені тим суб'єктом, що має законний інтерес щодо нього. Наприклад, розміщення власної реклами (очевидно, що інтернет-користувачі, які переходять на сайт, позначений певною географічною назвою, сподіваються знайти там інформацію про певний регіон, місто тощо чи туристичні послуги та навряд чи відвідали б такий сайт, знаючи, що на ньому нерелевантна інформація) та одночасне пропонування доменного імені до продажу, скажімо, туристичній компанії за значно завищеною ціною може свідчити про наявність географічного кіберсквотингу.

5. Авторський кіберсквотинг можна розглядати як порушення прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права, вчинене шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) із літературним твором, його частиною або оригінальною назвою твору [4, с. 37]. Як зауважують В. І. Труба та С. Є. Морозова, з розвитком комп'ютерних та інтернет-технологій стає складніше захистити право інтелектуальної власності на об'єкти авторського права [245, с. 106]. Науковці розглядають такі проблеми, зокрема, у контексті порушення прав на твори образотворчого мистецтва [245, с. 106]. Утім не виключна ситуація порушення прав на літературні твори з боку реєстрантів доменних імен. При цьому варто враховувати таке. За законодавством України літературні твори, їхні частини та оригінальні назви творів одержали правову охорону [206, ст. 8-9]. Як зазначалося раніше, використання твору чи оригінальної назви (частини)

твору як доменного імені можливе лише з дозволу відповідного правоволодільца (виняток – якщо твір перейшов у суспільне надбання) та лише так, щоб не порушувались особисті немайнові права автора [228, с. 77]. Однак у контексті авторського кіберсквотингу окремої уваги потребують також ті випадки, коли в доменному імені використовується частина твору, що сама по собі не є оригінальною, чи неоригінальна назва твору [4, с. 37]. На нашу думку, з огляду на те, що кіберсквотинг загалом та авторський кіберсквотинг зокрема полягає в недобросовісній реєстрації та (або) використанні доменного імені, при вирішенні ситуації, чи є реєстрація та (або) використання доменного імені порушенням авторських прав, на перший план має виходити мета такої реєстрації та (або) використання. Так, кіберсквотингом можна вважати реєстрацію доменного імені, що містить неоригінальну назву твору (його частину), з метою привернення уваги користувачів до сайту, який насправді жодним чином не стосується цього твору, що вводить в оману користувачів Інтернету [228, с. 77].

б. Тайпосквотинг (тайпсквотинг), за визначенням Н. О. Попової, являє собою «реєстрацію доменних імен, близьких за написанням з адресами популярних сайтів» [44, с. 135]. Іноді тайпосквотинг розглядається як самостійний, окремий від кіберсквотингу, вид порушень у сфері доменних імен [35, с. 17]. Утім для такого підходу характерно розглядати кіберсквотинг у вузькому значенні – лише як порушення прав на торговельні марки [35, с. 17]. Якщо ж виходити з широкого розуміння поняття «кіберсквотинг», то тайпосквотинг слід розглядати як один із його видів. Різняться думки науковців і щодо того, які порушення охоплює собою поняття «тайпосквотинг». Так, поруч із вище окресленим поглядом, що тайпосквотинг являє собою реєстрацію доменних імен, близьких за написанням із вже зареєстрованими [44, с. 135], та, відповідно, є порушенням прав на доменні імена, існує підхід, згідно з яким тайпосквотинг не обмежується цим, а включає також випадки реєстрації доменних імен, співзвучних із торговельними марками [39, с. 44]. Звісно, класифікація

кіберсквотингу носить певною мірою умовний характер і його види можуть перетинатися. Утім, якщо виходити з того, що брендовий кіберсквотинг являє собою недобросовісну реєстрацію та (або) використання доменних імен, як тотожних, так і схожих із засобами індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, очевидно, що випадки реєстрації та (або) використання доменних імен, близьких за написанням із торговельними марками охоплюються поняттям брендового кіберсквотингу. Таким чином, при дослідженні тайпосквотингу пропонуємо виходити з того, що це явище є одним із видів кіберсквотингу, яке полягає в порушенні прав на доменні імена шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменних імен, схожих із вже зареєстрованими.

Для прикладу, південноамериканський підприємець, власник сайту “download.com”, що є архівом програмного забезпечення, К. Чен викупив три доменних імені, написаних із помилкою “downlaod.com”, “donwload.com” і “dawnload.com” за 80 тис. дол. [246, с. 155]. Адже для користувачів ці доменні імена дуже схожі та їх легко сплутати, проте для комп’ютерів – це зовсім різні інтернет-адреси [57, с. 13].

Іншим відомим прикладом є справа “Shields v. Zuccarini”, що розглядалася в одному із судів США. Дж. Зуккаріні зареєстрував доменні імена, що являли собою адреси популярних сайтів, написані з помилкою. Коли інтернет-користувач потрапляв на такі фіктивні сайти, для того щоб вийти з них, він змушений був перейти до перегляду реклами, що приносило Дж. Зуккаріні від 10 до 25 центів за клік [247, с. 307; 35, с. 17]. Перший позов було подано Дж. Шилдсом, творцем серії мультфільмів “Joe Cartoon” і реєстрантом доменного імені “www.joecartoon.com”, який вимагав, зокрема, припинити використання доменних імен “joescartoon.com”, “joecarton.com”, “joescartons.com”, “joescartoons.com” і “cartoonjoe.com”. Відразу після подачі позову Дж. Зуккаріні змінив спосіб використання сайтів і замість реклами розмістив на них інформацію про те, що мультфільми “Joe Cartoon” пропагують вбивства тварин. Суд погодився з доводами позивача,

заборонивши використання спірних доменних імен [248; 35, с. 17]. Однак Дж. Зуккаріні свою діяльність не припинив. З позовами до нього зверталися, зокрема, “Wall Street Journal”, “Encyclopaedia”, “Calvin Klien”, “Yahoo!” та “Britannica” [35, с. 17]. Суди розглядали його як особу, яка винайшла просту, але високоприбуткову схему отримання грошей. Ніколи не покидаючи власної квартири, він міг зібрати майже мільйон доларів за рік за перегляд реклами [249, с. 334].

З розвитком системи багатомовних доменних імен стала можливою також реєстрація доменних імен зі змішаним алфавітом [57, с. 13]. Так, для користувачів позначення “books” та “books” не будуть мати зовсім ніякої різниці. Однак у першому випадку дві літери “o” написані англійським алфавітом, а в другому – українським. Якщо такі позначення використовувати в доменних іменах, може вийти дві зовні абсолютно тотожні, проте насправді різні інтернет-адреси. Звичайно, володілець прав на первісне доменне ім’я в такому випадку буде зацікавлений придбати права на доменне ім’я, зареєстроване пізніше, і кіберсквотер при цьому матиме можливість «диктувати» свою ціну [228, с. 77]. Як вихід із ситуації ICANN рекомендує заборонити реєстрацію доменів, що містять одночасно символи різних алфавітів [57, с. 13].

Між тим тайпосквотинг у будь-якому його варіанті продовжує набирати оберти. Адже економічний розрахунок тут досить простий: «людський» фактор грає традиційну роль, і помилки в наборі доменних імен найбільш часто відвідуваних сайтів будуть завжди, а отже, якщо навіть не вдасться «продати» доменне ім’я володільцю оригінального доменного імені, на створеному сайті завжди можна розмістити, наприклад, рекламу з розрахунку на те, що її побачать мільйони користувачів, які просто через неуважність потраплять на схожу інтернет-адресу [57, с. 13].

Як свідчить практика, кіберсквотинг – настільки розповсюджене явище, що приведена класифікація хоча і є корисною для його дослідження та пошуку шляхів боротьби із цим правопорушенням, проте не в змозі охопити

всі його прояви. Так, кіберсквотери можуть використовувати позначення, що є тотожними (схожими) з повними чи скороченими назвами міжнародних міжурядових організацій, міжнародними непатентованими назвами фармацевтичних препаратів [234; 44, с. 135], назвами державних органів тощо. Отже, приведена класифікація не є вичерпною та доречно вести мову й про інші види кіберсквотингу.

Іноді в літературі також виділяють захисний кіберсквотинг – коли володілець популярного сайту (торговельної марки тощо) реєструє всі доменні імена, близькі, співзвучні, схожі за змістом з його власним доменним ім'ям (торговельною маркою тощо) [39, с. 44; 44, с. 136]. Проте це радше можна вважати заходом боротьби з тайпосквотингом, аніж ще одним видом кіберсквотингу [228, с. 77].

Однак вочевидь такого заходу самозахисту недостатньо. Адже будь-яке суб'єктивне право має цінність, тільки коли його можна захистити у випадку порушення [250, с. 803]. Таким чином, боротьба з кіберсквотингом потребує зусиль із боку державних органів – передусім законодавчого. Але поки відповідні відносини не отримали достатньої правової регламентації (варто зауважити, що ця проблема характерна не тільки для України, але й для інших держав), суди, що змушені розв'язувати всі спори, зокрема й доменні, виробили певну практику розгляду таких спорів.

Найяскравішим прикладом у цьому сенсі є згадуване рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen v. Germany”, де Суд дійшов висновку, що заборона заявнику використовувати доменне ім'я “freundin-online.de” з огляду на те, що “freundin” є комерційним найменуванням і торговельної маркою іншої особи, є правомірним «контролем над використанням майна» (“served to control the use of its property”) [63]. Варто також зауважити, що, приймаючи рішення, Суд виходив із таких обставин. Заявник-реєстрант доменного імені “freundin-online.de” майже не використовував спірну інтернет-адресу для розміщення свого сайту. Водночас він не зміг окреслити заплановану обмежену кількість

способів використання доменного імені, що не створювали б загрозу порушення прав третіх осіб. Зокрема, заявник не зміг переконати Суд, що буде використовувати спірну інтернет-адресу для розміщення сайту так, щоб не вводити в оману користувачів мережі Інтернет щодо того, що сайт під доменним ім'ям "freundin-online.de" не має нічого спільного з комерційним найменуванням і торговельною маркою "freundin" [63].

Таким чином, Європейський суд з прав людини у своєму рішенні від 18 вересня 2007 року у цій справі, окрім визнання права на доменне ім'я «майном» у розумінні ст. 1 Протоколу 1 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» (про що вже згадувалось у дисертаційному дослідженні), дійшов висновку, що недобросовісне використання комерційного найменування, торговельної марки в позначенні доменного імені є порушенням, що тягне заборону використовувати таке доменне ім'я [63].

Недобросовісна реєстрація доменних імен засуджується також ВОІВ [57, с. 46]. Так, цій проблемі присвячено низку положень у доповіді, підготовленій ВОІВ, «Управління доменними іменами й адресами: питання інтелектуальної власності» від 30 квітня 1999 року [74]. Саме з метою боротьби з недобросовісною реєстрацією доменних імен на основі рекомендацій ВОІВ розроблена UDRP, яка була прийнята ICANN 24 жовтня 1999 року [73]. UDRP спрямована на охорону передусім прав на торговельні марки. Проте, як зауважує В. Пуасірі, положеннями UDRP керуються при розгляді справ і щодо географічних зазначень, імен фізичних осіб, загальних слів [21].

Сутність UDRP складає закладена в ній так звана «концепція добросовісності застосування доменних імен» [34]. Ця концепція зводиться до презумпції правомірності реєстрації доменного імені, якщо особа має щодо нього права та законні інтереси [34]. Відповідно до UDRP наявність права та законного інтересу визнається, зокрема, в таких трьох випадках, кожен із яких має самостійне значення [73, п. 4 (с)].

1. До отримання повідомлення про наявність спору щодо доменного імені володілець останнього має розпочати його використання (чи використання позначення, яке відповідає доменному імені) або продемонструвати підготовку до такого використання у зв'язку з добросовісною пропозицією товарів або послуг [73, п. 4 (с) (i)].

Так, приклад першого з окреслених випадків можна знайти у справі “EAuto, L.L.C. v. Triple S. Auto Parts d/b/a Kung Fu Yea Enterprises, Inc.”, яка розглядалася Центром арбітражу та медіації VOIB ще у 2000 році [251]. Позивач стверджував, що використання відповідачем доменного імені “eautolamps.com” порушує його права на торговельну марку “EAUTO”. Утім відповідач пояснив, що протягом десяти років здійснював діяльність із продажу автомобільних ламп, а, коли вирішив займатися також електронною комерцією, обрав описове доменне ім'я “eautolamps.com”. Товари для продажу через Інтернет він добросовісно пропонував ще до того, як отримав повідомлення від позивача, що, на думку Центру арбітражу та медіації VOIB, є «переконливим підтвердженням законного інтересу відповідача щодо доменного імені відповідно до Політики, параграфу 4 (с) (i)» [251].

2. Володілець доменного імені має бути загальновідомим під цим доменним ім'ям, навіть якщо він не має прав на знак для товарів і послуг [73, п. 4 (с) (ii)].

Справ, розглядаючи які Центр арбітражу та медіації VOIB прийняв рішення на користь реєстрантів доменних імен з огляду на їх загальновідомість під своїми доменними іменами, порівняно мало [79, с. 76]. Прикладом є, зокрема, справа “Shakespeare Company LLC v. Bob Pflueger”, яку Центр арбітражу та медіації VOIB розглядав у 2010 році [252]. Позивач, володілець торговельної марки “PFLUEGER” і реєстрант доменного імені “www.pfluegerfishing.com”, виробник рибальських снастей, вбачав незаконним використання відповідачем доменного імені “pflueger.com”. Відповідач пояснив, що доменне ім'я є співзвучним із його прізвищем, а сайт використовується ним з 17 квітня 1997 року як сімейний фотоальбом і

жодного відношення до продажу рибальських товарів він не має. Більше того, протягом використання спірного доменного імені відповідач розміщував на своєму сайті повідомлення про те, що сайт не стосується діяльності позивача. Як доказ того, що використання спірного доменного імені не вводить в оману інтернет-користувачів, відповідач привів також той факт, що пошук у мережі Інтернет на перших двадцяти сторінках за запитом “Pflueger fishing” не веде до сайту “www.pflueger.com”, а ті небагато людей, які знаходять цей сайт повинні розуміти, що сімейні фото та рибальські снасті не мають нічого спільного. Про загальновідомість відповідача завдяки його доменному імені, на думку Центру арбітражу та медіації ВОІВ, свідчив такий факт. На сайті зі спірним доменним ім'ям було розміщено повідомлення: «Ласкаво просимо до домашньої сторінки Pflueger!.. Ось декілька захоплюючих фото й інше... Якщо ви звідкись нас знаєте та хотіли б надіслати e-mail, щоб привітатися, натисніть ТУТ». На це посилання натиснули загалом 445 разів. Таким чином, Центр арбітражу та медіації ВОІВ дійшов висновку про те, що відповідач зареєстрував доменне ім'я «для ідентифікації вебсайту про нього та/або його сім'ю (сім'ю Pflueger) відповідно до параграфу 4 (c) (ii) Політики» [252].

3. Володілець доменного імені має здійснювати законне некомерційне використання чи добросовісне використання останнього без намірів отримати комерційну користь шляхом уведення в оману споживачів або дискредитації знака для товарів і послуг, щодо якого пред'явлені претензії [73, п. 4 (c) (iii)].

Наявність добросовісного некомерційного використання доменного імені Центр арбітражу та медіації ВОІВ встановив у справі “Bridgestone Firestone, Inc., Bridgestone/Firestone Research, Inc., and Bridgestone Corporation v. Jack Myers” [253]. Позивач, володілець прав на торговельні марки “Bridgestone” і “Firestone” і реєстрант доменних імен “bridgestone-firestone.com”, “ihatebridgestone.com”, “ihatefirestone.com” і “bridgestonesucks.com”, вбачав у використанні відповідачем доменного імені

“bridgestone-firestone.net” порушення своїх прав. Спірне доменне ім’я використовувалося відповідачем для критики та коментарів щодо діяльності позивача [253]. Центр арбітражу та медіації VOIB щодо цього зазначив: «Хоча свобода слова не включена до переліку як один із прикладів права та законного інтересу щодо доменного імені відповідно до Політики, цей перелік не є вичерпним, і Колегія доходить висновку, що здійснення свободи слова для критики та коментарів також демонструє право чи законний інтерес щодо доменного імені згідно з Параграфом 4 (c) (iii). Інтернет – це передусім структура для глобальної комунікації, і право на свободу слова повинно бути однією з основ інтернет-права» [253]. Вплинуло на висновки Центру арбітражу та медіації VOIB і те, що доменне ім’я було зареєстроване відповідачем у некомерційній зоні .NET, натомість у зоні .COM було зареєстроване відповідне доменне ім’я самого позивача [253].

Зі свого боку, на недобросовісність поведінки особи, яка зареєструвала та використовує ім’я, за правилами п. 4 (b) UDRP можуть вказувати, зокрема, такі обставини (кожен із випадків має самостійне значення) [73, 4 (b)].

1. Доменне ім’я було зареєстроване чи придбане головним чином із метою наступного продажу, здавання в оренду або іншого роду передачі зареєстрованого доменного імені заявнику, який є володільцем знака для товарів і послуг, або його конкуренту за гроші чи інші цінності, що перевищують витрати, документально підтверджені та безпосередньо пов’язані з доменним ім’ям [73, п. 4 (b) (i)].

Так, компанія “Plaza Operating Partners, Ltd.” звернулася до Центру арбітражу та медіації VOIB з вимогою передати їй доменне ім’я “plazahotel.com”. Відповідачами виступили “Pop Data Technologies, Inc.” та Дж. Піллус [254]. Спірне доменне ім’я було зареєстроване “Pop Data Technologies, Inc.” 27 вересня 1996 року та ніяк не використовувалося. Позивач звернувся до реєстранта з вимогою передати це доменне ім’я. Під час обговорення такої можливості президент “Pop Data Technologies, Inc.” вимогу відхилив і запропонував купити в нього доменне ім’я за

10000 доларів, попередивши, що в іншому разі запропонує подібну угоду третій стороні. Позивач від такої пропозиції відмовився. Тоді компанія “Pop Data Technologies, Inc.” продала доменне ім’я “Port Jefferson Asset Management Corp.”. Новий володілець доменного імені зі свого боку продав його Дж. Піллусу. Дж. Піллус звернувся до позивача та пояснив, що, хоча в нього в Бельгії є родичі – власники готелю з назвою “Plaza”, він готовий продати це доменне ім’я позивачу, та назвав ціну у 575000 доларів. Позивач відмовився та звернувся за захистом своїх прав до Центру арбітражу та медіації VOIB. На думку Центру арбітражу та медіації VOIB, обидва відповідача діяли недобросовісно. Зокрема, Дж. Піллус відразу після набуття прав на доменне ім’я запропонував продати його позивачу, вказавши суму, яка «набагато, набагато більше, ніж його витрати на придбання». Як наслідок, окреслений випадок цілком підпадає під параграф 4 (b) (i) UDRP [254].

2. Доменне ім’я зареєстровано з метою перешкодити володільцю знака для товарів і послуг відобразити цей знак у відповідному доменному імені за умови, що реєстрант брав участь у моделі такої поведінки [73, п. 4 (b) (ii)].

Прикладом застосування п. 4 (b) (ii) UDRP є рішення Центру арбітражу та медіації VOIB від 28 вересня 2003 року у справі “Revlon Consumer Products Corporation v. Domain Manager, PageUp Communications” [255]. Позивач, виробник косметики під торговельною маркою “REVLON”, вимагав передати йому доменні імена “revloncosmetics.info”, “revlononline.info” та “revlonstore.info”, зареєстровані відповідачем [255]. Як зазначив Центр арбітражу та медіації VOIB у своєму рішенні, правильне застосування п. 4 (b) (ii) UDRP вимагає дослідження двох питань: чи зареєстровано доменне ім’я з метою перешкодити позивачу здійснити таку реєстрацію та чи брав участь відповідач у моделі такої поведінки [255]. Щодо першого питання Центр арбітражу та медіації VOIB дійшов висновку, що відповідач діяв із метою перешкодити реєстрації доменного імені позивачем. Адже торговельна марка “REVLON” має міжнародну відомість, до того ж

відповідач використовував у доменному імені поєднання слова “revlon” із словом “cosmetics”, що свідчить про те, що він знав, що торговельна марка “REVLON” належить позивачу. Також ніщо не вказує на те, що відповідач мав права чи законні інтереси щодо спірних доменних імен, які не використовувалися ним більше року після реєстрації. Центр арбітражу та медіації VOIB зауважив і те, що доменне ім’я є унікальним, відповідно реєстрація спірних доменних імен відповідачем виключає можливість такої реєстрації позивачем, про що відповідач знав, враховуючи, що його комерційне найменування “PageUp Communications” припускає діяльність у сфері комунікацій. З огляду на вищенаведене, Центр арбітражу та медіації VOIB дійшов висновку про позитивну відповідь на перше питання [255]. Що ж до другого питання, тобто чи брав участь відповідач у моделі такої поведінки, Центр арбітражу та медіації VOIB зазначив, що слово «модель» (“pattern”) виявилось складним для розуміння. Адже, враховуючи те, що кіберсквотери зазвичай для максимізації вигоди реєструють велику кількість доменних імен, ситуація, коли відповідач зареєстрував лише три доменних імені, які включали лише одну торговельну марку, на перший погляд, не відповідала другому критерію, закладеному у п. 4 (b) (ii) UDRP. Утім, на думку Центру арбітражу та медіації VOIB, при розгляді питання про те, чи мала місце модель поведінки відповідно до п. 4 (b) (ii) UDRP, необхідно з’ясувати, чи повторив відповідач хоча б один раз реєстрацію з метою перешкодити володільцю торговельної марки зареєструвати доменне ім’я (навіть якщо діяльність відповідача стосувалася лише однієї торговельної марки). У розглядуваному випадку відповідач повторив таку реєстрацію двічі, що дало змогу зробити висновок про те, що його поведінка підпадає під п. 4 (b) (ii) UDRP. Таким чином, Центр арбітражу та медіації VOIB встановив недобросовісність реєстрації та використання доменних імен і прийняв рішення про їх передачу позивачу [255].

3. Доменне ім’я зареєстроване головним чином з метою перешкодити діяльності конкурента [73, п. 4 (b) (iii)].

4. При використанні доменного імені його володілець свідомо прагнув із метою отримання комерційної вигоди привернути увагу користувачів Інтернету до свого вебсайту або іншої адреси в режимі онлайн, створюючи ймовірність плутанини зі знаком заявника щодо походження, джерела фінансування, належності або підтримки сайту чи онлайн адреси, або товарів чи послуг, які пропонуються на сайті чи онлайн адресі [73, п. 4 (b) (iv)].

Прикладом застосування п. 4 (b) (iii) та п. 4 (b) (iv) UDRP є рішення Центру арбітражу та медіації VOIB від 26 березня 2001 року у справі “Express Messenger Systems, Inc. v. Golden State Overnight” щодо доменних імен “californiaovernight.com” і “calovernight.com” [256]. Позивачем виступила компанія “Express Messenger Systems, Inc.”, яка надавала поштові послуги під знаком обслуговування “CALIFORNIA OVERNIGHT” і використовувала доменне ім’я “calover.com”. Відповідач, реєстрант доменних імен “californiaovernight.com” і “calovernight.com”, використовував їх так. Доменне ім’я “californiaovernight.com” фактично було неактивним, що дало змогу Центру арбітражу та медіації VOIB зробити висновок про те, що, оскільки позивач і відповідач є конкурентами на одному та тому самому ринку, спірне доменне ім’я було зареєстроване виключно з метою перешкодити діяльності конкурента в розумінні п. 4 (b) (iii) UDRP [256]. Що ж стосується доменного імені “calovernight.com”, відповідач використовував його для перенаправлення на власний сайт, де пропонував послуги, конкуруючі з послугами позивача. З огляду на таке використання доменного імені Центром арбітражу та медіації VOIB було зроблено висновок про те, що відповідач умисно зареєстрував і використовував доменне ім’я з метою отримання комерційної вигоди, намагаючись привернути інтернет-користувачів на власний сайт шляхом створення плутанини відносно належності чи спонсорства вебсайта, що підпадає під п. 4 (b) (iv) UDRP [256]. Таким чином, спірні доменні імена були передані позивачу [256].

Варто зауважити, що як перелік обставин, які свідчать про наявність законного інтересу щодо доменного імені, так і перелік обставин, що свідчать про недобросовісність його реєстрації та використання, не мають вичерпного характеру [73, п. 4 (b), (c)].

Крім того, що доменне ім'я зареєстроване та використовується недобросовісно, володілець торговельної марки для задоволення своїх вимог має також довести, що доменне ім'я є тотожним (схожим) із відповідною торговельною маркою, а реєстрант доменного імені не має щодо нього прав і законних інтересів [73, п. 4 (a)].

Отже, UDRP визнає порушенням недобросовісну реєстрацію та використання доменного імені. При цьому її положення містять перелік підстав, за яких така реєстрація є недобросовісною, а також перелік обставин, що свідчать про наявність прав і законних інтересів щодо доменного імені [78, с. 559].

Варто зазначити, що, хоча застосування UDRP і носить досить обмежений характер, адже ця Політика практично не зв'язує своїми положеннями державні судові установи, все ж вона отримала заслужений авторитет у світі. Так, як зауважує Н. Майданик, закладена в UDRP концепція добросовісності зазвичай використовується в судовій практиці країн загального права [34].

Для українського цивільного законодавства таке оціночне поняття як «добросовісність» не є новим. Але, вирішуючи проблему боротьби з кіберсквотингом, український законодавець не сприйняв суть положень UDRP [78, с. 559]. Дійсно, з'ясувати мету, наміри реєстрації доменного імені, оцінити ступінь його відомості, як того вимагає ця Політика, досить важко. Однак концепція добросовісності, закладена в UDRP, є дієвим механізмом боротьби з кіберсквотингом, за якого виключається також порушення законних інтересів володільців прав на доменні імена [78, с. 559].

Натомість абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» зазначає: «Порушенням прав власника свідоцтва

вважається також використання без його згоди в доменних іменах торговельних марок та позначень, вказаних у пункті 5 статті 16 цього Закону» [81, абз. 2 ч. 1 ст. 20]. Такими позначеннями є

- «позначення, тотожне із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно наведених у свідоцтві товарів і послуг;

- позначення, тотожне із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві, якщо внаслідок такого використання це позначення і торговельну марку можна сплутати, зокрема, якщо може виникнути асоціація такого позначення з торговельною маркою;

- позначення, схоже із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно наведених у свідоцтві товарів і послуг, якщо внаслідок такого використання ці позначення можна сплутати, зокрема, якщо може виникнути асоціація такого позначення з торговельною маркою;

- позначення, схоже із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві, якщо внаслідок такого використання ці позначення можна сплутати, зокрема, якщо може виникнути асоціація такого позначення з торговельною маркою». [81, п. 5 ст. 16].

Отже, з комплексного аналізу норм абз. 2 ч. 1 ст. 20 та ч. 5 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» можна зробити такі висновки [229, с. 102].

По-перше, як вбачається зі змісту ч. 5 ст. 16 вищезгаданого Закону, у доменному імені не просто забороняється використання позначень чужих торговельних марок, така заборона діє тільки за умови, якщо позначення в доменному імені здатне вводити в оману споживачів. Наприклад, володілець доменного імені пропонує на своєму сайті товари (послуги), що є спорідненими з тими, що надає володілець прав на торговельну марку. [229, с. 102]. Натомість, якщо реєстрація та використання доменного імені не пов'язані з наведеними у свідоцтві товарами та послугами чи зі спорідненими

з ними, така ситуація не буде охоплюватися нормою абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [257]. Таке положення є суттєвою відмінністю від норм UDRP, де використання позначень торговельних марок у доменних іменах не пов'язується з відповідними товарами чи послугами. (Недобросовісна реєстрація та використання доменних імен визнається порушенням незалежно від того, чи є товари (послуги), пропонувані на сайті, тотожними (спорідненими) з тими, які індивідуалізує торговельна марка) [86, с. 46].

На нашу думку, більш правильним є підхід, закладений у UDRP. Адже, як зазначалося раніше, доменне ім'я є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсу, а не товарів або послуг, і його реєстрація та використання не має прив'язуватися до останніх. Крім того, підхід, закріплений UDRP, забезпечує більш ефективну охорону торговельних марок від можливих порушень, оскільки діяльність кіберсквотерів може взагалі не стосуватися виробництва товарів або надання послуг. Що ж до прив'язки використання доменного імені до пропозиції відповідних товарів (послуг), як це передбачено відповідно до норм Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», вбачається, що такий підхід не забезпечує належну правову охорону торговельних марок від можливих порушень із боку реєстрантів доменних імен [86, с. 46].

Водночас реєстранти доменних імен відповідно до українського законодавства також у низці випадків не мають можливості захистити свої права [86, с. 46].

Адже другою суттєвою відмінністю між Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» і UDRP можна назвати те, що для застосування абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» не надається значення добросовісності (недобросовісності) реєстрації та використання доменного імені [86, с. 46].

Отже, не забезпечуючи належну правову охорону торговельних марок від можливих порушень із боку реєстрантів доменних імен, українське

законодавство водночас позбавляє можливості захистити свої права останніх [86, с. 47].

Така ситуація здатна спричинити так зване «зворотне захоплення доменного імені». Визначення цього поняття міститься, зокрема, у “Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”. Відповідно до п. 1 цього документа зворотне захоплення доменного імені (Reverse Domain Name Hijacking) означає недобросовісне використання UDRP для того, щоб спробувати позбавити володільця зареєстрованого доменного імені такого доменного імені [75, п. 1]. М. Долотов, досліджуючи проблему зворотного захоплення доменних імен, звертається до практики вирішення доменних спорів у межах UDRP, зокрема до рішень Центру арбітражу та медіації BOIB у справах “Goldline International, Inc. v. Gold Line” і “Fondation Le Corbusier v. Monsieur Bernard Weber, Madame Heidi Weber” [38, с. 92]. Так, згідно з висновками Центру арбітражу та медіації BOIB, викладеними в рішенні у справі “Goldline International, Inc. v. Gold Line”, для встановлення зворотного захоплення доменного імені позивачем, відповідач повинен довести, що позивач знав про безспірні права чи законні інтереси відповідача щодо спірного доменного імені або про явну відсутність недобросовісної реєстрації та використання такого доменного імені з боку відповідача та, незважаючи на це, подав скаргу недобросовісно [258]. При цьому, як впливає з рішення Центру арбітражу та медіації BOIB у справі “Fondation Le Corbusier v. Monsieur Bernard Weber, Madame Heidi Weber”, наявність зворотного захоплення доменного імені слід встановлювати окремо щодо кожного доменного імені [259].

Варто зауважити, що поняття зворотного захоплення доменного імені не обмежується процедурою UDRP, з огляду на що М. Долотов пропонує в широкому розумінні визначати зворотне захоплення доменного імені як «зловживання будь-якими законними засобами захисту прав з метою позбавлення правомірного утримувача зареєстрованого доменного імені такого доменного імені» [38, с. 93].

Щодо наданих українським законодавцем можливостей захистити право на доменне ім'я у випадку його зворотного захоплення, слід відмітити, що, хоча в українському законодавстві немає спеціальних норм, які були б спрямовані безпосередньо на охорону доменних імен, ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» містить загальні випадки, на які не поширюється виключне право забороняти використовувати торговельну марку без згоди володільця [86, с. 47]. Серед них зокрема – «здійснення будь-якого права, що виникло до дати подання заявки або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки» [81, абз. 2 ч. 6 ст. 16], «некомерційне використання торговельної марки» [81, абз. 8 ч. 6 ст. 16], «добросовісне застосування ними своїх імен чи адрес» [81, абз. 10 ч. 6 ст. 16].

Щодо перших двох положень, очевидно, їхній зміст має охоплювати використання позначень у доменних іменах, проте з огляду на те, що такі норми не є спеціальними стосовно регулювання відносин у сфері доменних імен, на практиці при вирішенні доменних спорів вони не застосовуються [86, с. 47]. Так, передусім звертає увагу той факт, що, на відміну від абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», який розглядає як порушення прав на торговельну марку використання відповідних позначень у доменних іменах, прямої вказівки на випадки правомірного використання доменних імен абз. 2 і 8 ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» не містять [257]. З огляду на це виникає питання про доцільність доповнення ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» абзацом 2 [257]. Адаже на захист від порушень прав на торговельну марку, зокрема реєстрантами доменних імен, спрямовано положення абз. 1 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [257]: «Будь-яке посягання на права власника свідоцтва, передбачені статтею 16 цього Закону, в тому числі вчинення без згоди власника свідоцтва дій, що потребують його згоди, та готування до вчинення таких дій, вважається порушенням прав

власника свідоцтва, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України» [81, абз. 1 ч. 1 ст. 20]. Таким чином, передбачивши спеціальну норму, яка охороняє права на торговельну марку від можливих зловживань із боку реєстрантів доменних імен, законодавець не передбачив спеціальних норм, які б охороняли права на доменне ім'я від зворотного захоплення з боку володільців торговельних марок. Таку ситуацію можна охарактеризувати як пріоритет інтересів володільців торговельних марок над інтересами володільців доменних імен [176, с. 238-239].

Видається можливим, що абз. 10 ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» мав би бути спрямований на охорону прав безпосередньо на доменні імена [67, с. 331]. Так, відповідно до цього абзацу «виключне право власника свідоцтва забороняти іншим особам використовувати без його згоди зареєстровану торговельну марку не поширюється на ... добросовісне застосування ними своїх імен чи адрес» [81, абз. 10 ч. 6 ст. 16]. Утім формулювання цієї норми є вельми суперечливим [67, с. 331]. Так, у ній застосовується поняття «адреса», яке жодним чином у Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» не визначено [81]. Можна припустити, що законодавець мав на увазі інтернет-адреси, тобто доменні імена, адже, як зазначає щодо цього М. Долотов, «не зрозуміло ... які ще адреси можуть використовуватись з порушенням прав на знак для товарів та послуг» [38, с. 97], з огляду на що М. Долотов пропонує замінити в абз. 10 ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» слово «адреса» на слово «доменне ім'я» [38, с. 97]. Та поки відповідне положення лишається без змін і через невіддале формулювання досліджуваної норми суди не застосовують її на практиці та не посилаються на неї у своїх рішеннях [86, с. 47].

На необхідності скасування пріоритету прав на торговельні марки над правами на доменні імена наголошують науковці [6; 34; 172]. На нашу думку, такий пріоритет має бути скасований через те, що норма абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» не знімає

питання кіберсквотингу (зрештою, крім брендового кіберсквотингу, існують й інші його види, до того ж навіть поняття «брендовий кіберсквотинг» охоплює не лише порушення прав на торговельні марки) та не сприяє справедливому захисту прав і законних інтересів володільців доменних імен [229, с. 103].

Крім того, застосування цієї норми пов'язане зі ще однією проблемою, яка полягає в тому, що українська судова практика не однозначна у відповіді на питання, хто саме є порушником прав на торговельну марку: реєстратор чи реєстрант доменного імені. Так, можна виділити принаймні три підходи до вирішення такої проблеми [229, с. 103].

1. Реєстратор, так само як і реєстрант, є порушником прав володільця торговельної марки [229, с. 103]. Так, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, переглядаючи справу № 6-36781св12, зазначає, що саме реєстратор надав послуги реєстранту доменного імені в мережі Інтернет, порушивши переважне право володільця торговельної марки на використання спірного знаку [260]. Господарський суд міста Києва у справі № 910/1185/15-г задовольнив позовні вимоги володільця торговельної марки до реєстратора доменного імені, заборонивши реєстратору порушувати права позивача на торговельну марку «АМСТОР» шляхом незаконного делегування доменного імені “amstor.ua” на користь інших осіб і зобов'язавши реєстратора скасувати делегування доменного імені “amstor.ua” [261]. З таким висновком погодився Київський апеляційний господарський суд [262]. Вищий господарський суд України, переглядаючи справу, передав її на новий розгляд, наголосивши на необхідності з'ясувати, чи здійснювалося використання реєстратором у доменному імені “amstor.ua” торговельної марки «АМСТОР» щодо товарів і послуг, тотожних (споріднених) з товарами та послугами володільця торговельної марки [263]. Встановивши, що на сайті “amstor.ua” пропонувалися до продажу товари тих саме класів, що наведені у свідоцтві володільця торговельної марки, Господарський суд м. Києва заборонив реєстратору порушувати права

позивача на торговельну марку «АМСТОР» шляхом незаконного делегування доменного імені “amstor.ua” на користь інших осіб і зобов’язав реєстратора скасувати делегування доменного імені “amstor.ua” [264].

2. Порушником прав володільця торговельної марки є реєстрант, реєстратор не відповідає за використання спірних позначень у доменних іменах. Водночас у таких справах реєстратор є відповідачем і до нього задовольняються позовні вимоги щодо зобов’язання припинити делегування доменного імені чи переделегувати доменне ім’я на користь позивача [229, с. 103-104]. Так, Печерський районний суд м. Києва в рішенні у справі № 757/45200/16-ц зазначає: «ТОВ «ІНТЕРНЕТ ІНВЕСТ» [реєстратор] не несе відповідальності за використання доменних імен, зареєстрованих за його допомогою, а також за зміст будь-яких матеріалів на сайтах, що розміщені під цими іменами або на сервісах служби. Разом з тим... саме ТОВ «ІНТЕРНЕТ ІНВЕСТ» уповноважене на внесення змін до реєстру щодо запису в доменне ім’я... а також скасувати делегування доменного імені» [109]. Солом’янський районний суд м. Києва в рішенні у справі № 760/21375/13-ц зазначає: «...спосіб захисту прав позивача з приводу переделегування доменного імені підлягає застосуванню судом, оскільки такий спосіб відповідає змісту порушених прав інтелектуальної власності позивача, характеру порушення та наслідкам, спричиненим цим порушенням. Також даний спосіб... є ефективним засобом захисту прав позивача від будь-яких подальших зловживань правом» [233]. Аналогічну позицію зайняли, зокрема, Солом’янський районний суд м. Києва у справах № 760/26510/14-ц [265], № 760/16507/15-ц [266], № 760/21182/15-ц [267] та № 760/7328/17-ц [268], Апеляційний суд м. Києва у справі № 760/4672/14-ц [269]. Цікаво також те, що, задовольняючи позовні вимоги як до реєстрантів, так і до реєстраторів, суди в таких справах зазвичай приймали рішення про стягнення судових витрат лише з реєстрантів, а не з реєстраторів [229, с. 104]. Так, Солом’янський районний суд м. Києва в рішенні у справі № 760/21182/15-ц зазначає: «Враховуючи те, що ТОВ

«Хостінг Україна» [реєстратор], відповідно до покладених на нього повноважень, не відслідковує порушення прав власників свідоцтв України на знаки для товарів і послуг та добре відомі знаки, суд вважає, що з відповідача ОСОБА_1 [реєстранта] підлягають стягненню на користь позивача судові витрати» [267]. Аналогічних висновків дійшов, зокрема, Солом'янський районний суд м. Києва у справі № 760/16507/15-ц, задовольняючи позовну вимогу до реєстратора щодо припинення делегування доменного імені та стягуючи судові витрати лише з реєстранта [266].

3. Порушником прав володільця торговельної марки є реєстрант, позовні вимоги до реєстраторів не задовольняються [229, с. 104]. «Суд не може перебирати на себе повноваження Реєстратора, тому суд не вбачає підстав для задоволення заявлених вимог позивача в частині зобов'язання фізичної особи-підприємця ОСОБА_7 [реєстратора] внести зміни до Реєстраційної системи реєстру публічного домену .UA», – зазначає Шевченківський районний суд м. Києва в рішенні у справі № 761/39376/16-ц [270]. «Суд приходить до висновку, що, оскільки діяльність з адміністрування доменних імен передбачає здійснення реєстраційних функцій та забезпечення умов доступу абонентів до відповідних телекомунікаційних послуг, особа, яка здійснює лише делегування та адміністрування доменних назв, не є фактичним користувачем делегованих доменних імен. Адже реєстрація домену є, по суті, внесенням обумовленої інформації до реєстраційної бази даних, а не власне використанням такого домену... Оскільки відповідач є реєстратором доменного імені... тобто не є його користувачем, вимоги позивача про зобов'язання відповідача припинити неправомірне використання знаків для товарів... є необґрунтованими та позов у цій частині не підлягає задоволенню», – такого висновку доходить Господарський суд м. Києва у справі № 910/14013/17 [271]. Аналогічна правова позиція міститься у Постанові Вищого господарського суду України від 14.03.2006 у справі № 21/71 [272].

На нашу думку, кіберсквотером може визнаватися лише реєстрант доменного імені. Адже фактично саме він, а не реєстратор, використовує доменне ім'я. Реєстратор може бути залучений до участі у справі як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору [229, с. 104-105]. Утім для розв'язання проблеми брендового кіберсквотингу потрібні передусім актуальні вимогам сьогодення законодавчі положення. Адже, як бачимо, встановлений у абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» пріоритет прав на торговельні марки над правами на доменні імена не вирішує проблему кіберсквотингу [229, с. 105].

Проблема співвідношення прав на доменне ім'я та торговельну марку в українському законодавстві має бути вирішена з урахуванням самостійності цих об'єктів [67, с. 336], на що неодноразово зверталася увага науковців. Так, визначаючи співвідношення доменних імен і торговельних марок, Д. В. Бойко дійшов висновку, що «при всій зовнішній подібності доменних імен зі знаками на товари і послуги, наявність принципових відмінностей унеможливорює розуміння доменного імені як похідного виду торговельної марки» [5]. На думку В. В. Бонтлаба, «доменне ім'я слід розглядати як новий самостійний засіб індивідуалізації ... який тісно взаємодіє з торговельною маркою, проте не є її складовою чи похідною від неї» [6]. О. М. Коршакова наголошує на тому, що «торговельна марка і доменне ім'я є рівнозначними об'єктами права інтелектуальної власності» [48, с. 53]. Досліджуючи аналогічну проблему в російському законодавстві, А. Г. Серго та К. І. Гладка зауважують: «Розуміння доменного імені як способу використання товарного знака в мережі Інтернет невірне. Названа помилка ... вимагає скорішого виправлення». [57, с. 26]. Вище наводилася аргументація того, що доменне ім'я варто відмежовувати від торговельної марки й інших суміжних об'єктів. Зважаючи на відмінні ознаки доменного імені, його ототожнення з торговельною маркою та розуміння як способу використання останньої вважаємо неправильним [67, с. 327, 336]. Відтак законодавство в цій сфері

має враховувати рівнозначність доменного імені та торговельної марки [67, с. 336].

З огляду на недосконалість сучасного законодавства зростає значимість правил, регламентів тощо, які приймаються адміністраторами доменів верхнього рівня. Адже такі документи можуть встановлювати додаткові до законодавчих гарантії щодо охорони торговельних марок від можливих зловживань із боку реєстрантів доменних імен, а так само забезпечувати права на доменні імена [273, с. 69].

Однак, на відміну від законодавця, Адміністратор домену .UA у боротьбі з кіберсквотингом встановив ще більш жорсткі заходи [229, с. 105]. Так, у доменах другого рівня зони .UA можливість кіберсквотингу теоретично виключається взагалі. Адже відповідно до Регламенту .UA «приватні доменні імена другого рівня в домені .UA делегуються виключно у разі, якщо відповідне доменне ім'я повністю, або його компонент другого рівня (до знака “.”, але не включаючи цей знак), за написанням співпадає із Знаком, права на використання якого на території України належать відповідному реєстранту» [103, п. 3.3]. Під «Знаком» тут слід розуміти «словесний знак для товарів та послуг, на який центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інтелектуальної власності, видане свідоцтво України на знак для товарів та послуг, або такий, що одержав правову охорону на території України згідно з Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків, або, в разі, якщо такий зареєстрований знак для товарів та послуг складається з тексту та інших позначень, – його словесну частину, яка сама є об'єктом правової охорони» [103, абз. 1 п. 2]. Отже, приватне доменне ім'я другого рівня в зоні .UA може зареєструвати лише та особа, що має право на торговельну марку, та за умови, що заявлене доменне ім'я співпадає із цією торговельною маркою (словесною частиною) [229, с. 105]. «Реєстрація та делегування доменних імен у доменній зоні другого рівня .UA є привілеєм для власників відповідних торговельних марок, належним чином зареєстрованих на

території України», – зазначає щодо цього Вищий господарський суд України [263].

У спеціальній літературі критикується такий стан справ [48, с. 53]. Більше того, за ініціативи М. С. Хоменка 8 вересня 2015 року була подана електронна петиція Президенту України з проханням «відмінити необхідність наявності торговельної марки для реєстрації доменного імені у найвищій доменній зоні України .UA» [274]. Однак у встановлений строк ця Петиція набрала лише 98 підписів із необхідних 25000 [274], як того вимагає ст. 23¹ Закону України «Про звернення громадян» [275, ст. 23¹].

На нашу думку, з огляду на встановлене Адміністратором домену .UA положення можна виділити принаймні два спірних питання [229, с. 105].

1. Як боротися з кіберсквотингом, скажімо, у доменах третього рівня, наприклад у зоні .COM.UA [229, с. 105]? І тут для захисту від недобросовісної реєстрації доменних імен залишається або сподіватися, що адміністратор цієї зони введе аналогічні Регламенту .UA положення, або посилатися абз. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [81, абз. 2 ч. 1 ст. 20], а також на концепцію добросовісності, закладену у UDRP [73], та практику Європейського суду з прав людини [63].

2. Що робити тим особам, які не мають прав на торговельні марки (скажімо, благодійним організаціям) або мають таке право, але хочуть зареєструвати доменне ім'я співзвучне, наприклад, їхньому комерційному найменуванню, та як зареєструвати як доменні імена позначення, що є загальнозживаними термінами, назвами відомих творів літератури, деякі інші об'єкти [229, с. 105], що хоча й перелічені у ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [81, ст. 6], однак їх використання як доменних імен не порушувало б права інших осіб [229, с. 105]? Так, якщо власник літературного сайту, присвяченого творчості Т. Шевченка, хоче надати такому сайту доменне ім'я “t-shevchenko.ua”, то навряд чи він автоматично повинен вважатися кіберсквотером [229, с. 105]. У таких

випадках доведеться йти в обхід Регламенту .UA і або реєструвати домен третього рівня в зоні, наприклад, .IN.UA, причому тільки якщо адміністратор цієї зони це дозволить, або скористатися іншим доменом верхнього рівня (тут у нагоді можуть стати домени верхнього рівня загального користування), зареєструвавши, наприклад, доменне ім'я “t-shevchenko.org” [229, с. 105].

Водночас 19 березня 2019 року Адміністратор домену .UA затвердив «Політику вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» (UA-DRP) [276]. Цей документ є своєрідним «варіантом» UDRP [67, с. 334-335]. Із деякими винятками він повторює положення останнього [67, с. 335]. Головна різниця полягає в тому, що відповідно до UA-DRP володілець торговельної марки для задоволення своїх вимог має довести, що реєстрація або використання доменного імені були недобросовісними, натомість відповідно до UDRP він має довести недобросовісність як реєстрації, так і використання [277]. Щодо інших положень UA-DRP зберігають відповідні ключові норми UDRP [67, с. 335]. (Статистичний аналіз практики Центру арбітражу та медіації ВОІВ щодо доменів .UA та .COM.UA за даними станом на 29 травня 2021 року представлений у додатку Д).

Однак прийняття UA-DRP Адміністратором домену .UA не може розглядатися як послідовний крок з огляду на таке [67, с. 335]. UDRP та UA-DRP відповідно надають можливість довести права та законні інтереси щодо доменного імені [73, п. 4 (с); 276, п. 4 (с)]. У цьому контексті неважливо, аби реєстрант доменного імені мав права на відповідну торговельну марку [67, с. 335]. Наприклад, згідно з п. 4 (с) (ii) UA-DRP реєстрант доменного імені, який є відомим загалу за таким доменним ім'ям, вважається законним його володільцем, навіть якщо він не має жодних прав на знаки для товарів і послуг [276, п. 4 (с) (ii)]. Очевидно, що оскільки в Регламенті .UA існує вимога до реєстранта доменного імені бути володільцем відповідної торговельної марки, п. 4 (с) (ii) UA-DRP застосовуватися не буде [67, с. 335]. Щодо інших положень п. 4 (с) UA-DRP вони також не вимагають мати права на торговельну марку для захисту прав

на доменне ім'я [276, п. 4 (с)]. Утім через заборону реєстрації доменного імені особою, яка не має прав на відповідну торговельну марку, UA-DRP буде застосовуватись у дуже вузькому контексті. Фактично положення цього документа будуть використовуватися, лише коли реєстрант доменного імені одночасно є володільцем торговельної марки. Враховуючи, що Регламент .UA не лишає можливості для «повного» застосування UA-DRP, постає питання, з якою метою був прийнятий останній документ. Чи буде він використовуватися лише обмежено або ж стане поштовхом для дозволу реєстрації доменних імен безвідносно до володіння правами на відповідні торговельні марки? Час відповість на ці питання [67, с. 335].

З огляду на вищезазначені проблеми цікавою є пропозиція створення єдиного правового механізму реєстрації доменних імен усіх підрівнів зони .UA, «який передбачав би надання права на доменне ім'я будь-якій юридичній чи фізичній особі незалежно від характеру її діяльності та наявності у неї права на використання торговельної марки. При цьому, на заявника доцільно покласти обов'язок у переліку документів, які необхідні для реєстрації домену, надати відомості, що свідчать про наявність у нього права на використання даного позначення як торговельної марки чи про відсутність у Державному реєстрі свідоцтв України на знаки для товарів та послуг щодо однорідних товарів тотожних чи схожих словесних позначень, зареєстрованих чи заявлених на реєстрацію як торговельні марки на ім'я інших суб'єктів. Тим самим будуть створені сприятливі умови для розвитку інформаційних ресурсів національної частини Всесвітньої мережі та попереджатимуться можливі колізії прав між власниками тотожних чи схожих торговельних марок і доменних імен» [202].

Однак варто пам'ятати, що, окрім брендового кіберсквотингу, існують також інші його види, і навіть поняття «брендовий кіберсквотинг» охоплює не лише порушення прав на торговельні марки [229, с. 103, 106]. Відтак для подолання кіберсквотингу необхідна передусім адекватна проблемам сьогодення нормативно-правова база [229, с. 105]. Адже, як зазначають

А. Кодинець і Л. Майданик, «реалізація інноваційної моделі розвитку України не можлива без створення сучасної системи нормативного регулювання відносин у сфері результатів інтелектуальної діяльності» [219, с. 92].

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Систему об'єктів права інтелектуальної власності можна розглядати як сукупність об'єктів права інтелектуальної власності, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним та утворюють певну цілісність, єдність [187, с. 54]. Звертаючись до параметричної теорії систем А. І. Уйомова, яка дає змогу будь-який об'єкт представити у вигляді системи [192, с. 54], можна констатувати, що система об'єктів права інтелектуальної власності (як і будь-яка система) має бути визначена за допомогою певних дескрипторів: концепту, структури та субстрату [192, с. 55-57]. Концептом системи об'єктів права інтелектуальної власності є властивість кожного об'єкта бути об'єктом права інтелектуальної власності. Структурою – відносини та зв'язки між такими об'єктами. Субстратом – певні групи, які об'єднують відповідні об'єкти права інтелектуальної власності [187, с. 53].

Основними критеріями, що лежать в основі класифікації об'єктів права інтелектуальної власності, є сутність інтелектуальної, творчої діяльності, у результаті якої створюється той чи інший об'єкт, а також його призначення [3, с. 115]. Відповідно до наукових досліджень, положень міжнародних договорів і національного законодавства, система об'єктів права інтелектуальної власності може бути представлена так:

- 1) об'єкти авторського права та суміжних прав;
- 2) об'єкти права промислової власності:
 - об'єкти патентного права та прирівняні до них (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин);
 - засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення);
 - раціоналізаторські пропозиції, комерційні таємниці;
 - компонування напівпровідникових виробів;
- 3) наукові відкриття [3, с. 115-116].

Кожен об'єкт права інтелектуальної власності характеризується своїми особливостями. Водночас об'єкти окремої групи (підгрупи) мають низку об'єднуючих ознак. Правильне застосування критеріїв класифікації об'єктів права інтелектуальної власності дасть змогу знайти місце доменного імені у вищеокресленій системі, а виділені спільні (об'єднуючі) ознаки відповідної групи допоможуть окреслити загальні ознаки досліджуваного об'єкта.

У системі об'єктів права інтелектуальної власності доменне ім'я варто зарахувати до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, послуг та інтернет-ресурсів, бо головне призначення доменного імені полягає в індивідуалізації певного ресурсу в мережі [3, с. 118].

Як засоби індивідуалізації доменні імена володіють певними ознаками, що притаманні цій групі об'єктів права інтелектуальної власності: вони призначені для індивідуалізації певних об'єктів (інтернет-ресурсів), для забезпечення правової охорони доменних імен не є необхідним їхній творчий характер, право на доменне ім'я не включає особисті немайнові права та зміст прав на такий об'єкт складають тільки майнові права [3, с. 118].

Володіючи основними ознаками, що притаманні засобам індивідуалізації, доменне ім'я має певні особливості [3, с. 118]. Так, доменне ім'я володіє абсолютною (не відносною) унікальністю, а володілець прав на доменне ім'я зазвичай має право делегувати у відповідній доменній зоні домени наступних рівнів іншим суб'єктам [3, с. 118]. Доменне ім'я індивідуалізує не товари (послуги) або учасників цивільного обороту, а інтернет-ресурси, відповідно, можливим є некомерційне використання доменних імен і право на доменне ім'я може мати будь-яка особа. Крім того, доменне ім'я не має територіальних меж дії, а обмеження щодо використання певних символів у доменних іменах мають не лише змістовний, але й технічний характер [186, с. 160].

Доменне ім'я варто відмежовувати від суміжних об'єктів, як-то об'єкти авторського права, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки та географічні зазначення. При цьому необхідно пам'ятати, що позначення,

використовуване як доменне ім'я (якщо воно є оригінальним), може отримати кумулятивну правову охорону як доменне ім'я й об'єкт авторського права [216, с. 4]. Важливою умовою надання правової охорони доменному імені в такому разі буде його реєстрація без порушення прав автора [216, с. 5].

Проблема відмежування доменного імені від суміжних понять тісно пов'язана з проблемою конкуренції інтересів володільців доменних імен із володільцями прав на інші об'єкти. При цьому на перший план виходить дослідження такого явища як кіберсквотинг. Кіберсквотинг – це порушення прав інтелектуальної власності на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування, об'єкти авторського права тощо, а також на самі доменні імена та порушення прав на інші об'єкти, які не є об'єктами права інтелектуальної власності (наприклад, ім'я фізичної особи), вчинене шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) з охоронюваним об'єктом (його частиною). Залежно від кола позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами при реєстрації доменних імен, можна виділити брендвий, іменний, галузевий, географічний, авторський кіберсквотинг і тайпосквотинг [236, с. 211-212]. При цьому авторський кіберсквотинг полягає в порушенні прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права, вчиненому шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) із літературним твором, його частиною або оригінальною назвою твору [4, с. 37].

Ключовою ознакою кіберсквотингу є те, що таке правопорушення вчиняється шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменних імен [229, с. 100].

Поняття недобросовісної реєстрації та використання в цьому контексті розкривається у UDRP, де наводиться невиключний перелік обставин, за яких реєстрація та використання доменного імені є недобросовісними, а

також невиключний перелік обставин, що свідчать про наявність прав і законних інтересів щодо доменного імені [73, п. 4 (b), (c)].

Натомість в Україні, хоча поняття добросовісності не є новим для вітчизняного цивільного законодавства, для боротьби з кіберсквотингом встановлено пріоритет прав на торговельні марки над правами на доменні імена [78, с. 559]. Такі заходи є вкрай несправедливими, до того ж вони не вирішують проблему кіберсквотингу загалом, охоплюючи лише поодинокі його випадки [229, с. 103]. Як наслідок, норми українського законодавства не дають змогу ефективно захистити права як на доменне ім'я від зловживань із боку володільців торговельних марок, так і на торговельну марку й інші об'єкти від порушень із боку реєстрантів доменних імен [86, с. 47]. Крім того, законодавчі положення спричиняють проблеми на практиці [229, с. 107]. Так, можна визначити три основні підходи, які склалися в українській судовій практиці до питання щодо порушника прав на торговельну марку шляхом реєстрації доменного імені: порушниками є рєстратор і реєстрант, порушником є реєстрант, але реєстратор є відповідачем і до нього також задовольняються позовні вимоги, порушником є тільки реєстрант [229, с. 103-104]. На нашу думку, порушником може бути тільки реєстрант, реєстратор може бути залучений до участі у справі як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору [229, с. 104-105]. Утім така неоднорідність судової практики свідчить про недодатність правової регламентації відносин у сфері доменних імен [67, с. 334].

Не вирішують проблему кіберсквотингу й заходи, прийняті Адміністратором домену .UA [229, с. 105]. Так, не зважаючи на затвердження UA-DRP (варіанта UDRP), неможливість реєстрації в домені .UA доменного імені за відсутності прав на відповідну торговельну марку згідно з п. 3.3 Регламенту .UA [103, п. 3.3] нівелює значення положень UA-DRP, обмежуючи їх застосування [67, с. 334-335].

З огляду на вищенаведене вбачається необхідним сприйняти в українському законодавстві концепцію добросовісності, закладену в UDRP, що буде більшою мірою відповідати реаліям сьогодення [229, с. 107].

Розділ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ВІДНОСИН У СФЕРІ ДОМЕННИХ ІМЕН

3.1. Перспективи міжнародно-правової регламентації відносин у сфері доменних імен

Оскільки доменні імена функціонують у мережі Інтернет, а остання являє собою глобальну мережу, питання, пов'язані з використанням доменних імен, потребують уніфікованого регулювання в межах усієї світової спільноти [71, с. 34].

Наразі вирішенням цих питань займається передусім ICANN. Однак ця організація є міжнародною неурядовою, а тому не компетентна приймати загальнообов'язкові норми [71, с. 36]. Так, UDRP, затверджена ICANN, хоча і є досить вдалим прикладом врегулювання, напевне, найгострішого питання, пов'язаного з доменними іменами, а саме – питання щодо недобросовісної реєстрації та використання доменних імен і захисту від цього правопорушення, проте ця Політика має статус лише частини договору з реєстрації доменних імен, що дає змогу на практиці досить часто діяти в обхід її положень [78, с. 557].

Для підтвердження неможливості застосування всіх норм UDRP у вітчизняній практиці, резюмуємо основні відмінності та суперечності між UDRP й українським законодавством. Як зазначалося вище, по-перше, на відміну від положень українського законодавства, у UDRP порушення прав на торговельну марку шляхом реєстрації та використання доменного імені не пов'язується з пропозицією товарів або послуг [86, с. 46]. По-друге, UDRP надають можливість добросовісному реєстранту доменного імені захистити своє право на доменне ім'я. При цьому названі певні обставини, що свідчать про наявність прав і законних інтересів щодо доменного імені [73, п. 4 (с)]. В українському законодавстві, хоча немає спеціальних норм, які були б спрямовані безпосередньо на охорону доменних імен, ч. 6 ст. 16 Закону

України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» містить загальні випадки, на які не поширюється виключне право володільця торговельної марки на заборону іншим особам її використовувати [81, ч. 6 ст. 16]. Якщо порівняти норми п. 4 (с) UDRP та ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», можна дійти таких висновків. Обидва акти містять положення щодо правомірності некомерційного використання позначення [73, п. 4 (с) (iii); 81, абз. 8 ч. 6 ст. 16]. Але інші норми UDRP мають суттєві суперечності з нормами Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». По-перше, норми п. 4 (с) (i) UDRP та абз. 2 ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» хоча і стосуються часових меж використання позначення, проте мають різний зміст – використання до отримання повідомлення про наявність спору у зв'язку з добросовісною пропозицією товарів або послуг за UDRP [73, п. 4 (с) (i)] та «здійснення будь-якого права, що виникло до дати подання заявки або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки» за Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [81, абз. 2 ч. 6 ст. 16]. По-друге, за UDRP на правомірність використання доменного імені може вказувати загальновідомість реєстранта під таким доменним ім'ям [73, п. 4 (с) (ii)]. Крім того, перелік обставин, що можуть свідчити про добросовісність реєстрації та використання доменного імені, наведений у п. 4 (с) UDRP, є невиключним [73, п. 4 (с)]. Щодо ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» перелік випадків, наведений у ній, є вичерпним [81, ч. 6 ст. 16]. Таким чином, закритий перелік випадків, наведених у ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», та наявність прямої вказівки на те, що використання в доменних іменах торговельних марок і позначень, вказаних у п. 5 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», є порушенням прав володільців торговельних марок, не дають змогу застосовувати всі положення UDRP.

Цікаво, що іноді суди визначають правову природу UDRP як звичай [261; 278; 279; 280]. Зокрема, у рішенні Господарського суду міста Києва від 2 березня 2015 року у справі № 910/1185/15-г зазначено: «Відповідно до чинного законодавства України Принципи [UDRP] та Правила [“Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”], встановлені організацією ICANN, не мають загальнообов’язкового характеру на території України, проте в розумінні статті 7 ЦК України можуть вважатися звичаєм ділового обороту, прийнятим в міжнародній практиці та який регулює відносини з вирішення спорів, які стосуються делегування доменних імен» [261]. Але при цьому питання про те, чи суперечать критерії UDRP щодо добросовісності чи недобросовісності реєстрації та використання доменних імен законодавству України, не ставиться. Так, Господарський суд міста Києва в зазначеному рішенні розглядає UDRP як звичай ділового обороту для обґрунтування можливості скасування делегування домену [261]. У рішенні від 24 квітня 2017 року у справі № 760/9381/16-ц та в рішенні від 31 травня 2017 року у справі № 760/7324/17 Солом’янський районний суд міста Києва визначив UDRP звичаєм для обґрунтування можливості «переделегування домену, який порушує права третіх осіб, на користь цих осіб» [279; 280]. На нашу думку, з огляду на те, що низка норм UDRP суперечить Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», UDRP загалом не слід розглядати як звичай ділового обороту. Утім ті положення цієї Політики, що не суперечать законодавству, можуть застосовуватися як звичай, оскільки є усталеними в правовідносинах у сфері доменних імен.

Як зауважувалося вище, проблема застосування UDRP тісно пов’язана зі статусом ICANN, яка є міжнародною неурядовою організацією та не вповноважена приймати загальнообов’язкові норми [71, с. 36].

Крім того, статус ICANN викликає певне занепокоєння в міжнародній спільноті з таких причин. Як зазначалося у Розділі 1 дисертаційного дослідження, ICANN, у діяльності якої від початку особлива роль належала США, з плином історії свого функціонування вийшла з-під безпосереднього

впливу цієї держави, і наразі права США у справі управління системою адресації мережі Інтернет фактично зрівняні з правами інших країн, а ICANN щорічно звітує про свою діяльність не перед урядом США, а перед усією світовою спільнотою [57, с. 5]. Також при ICANN функціонує Урядовий консультативний комітет (GAC), який відповідно до п. 5 Преамбули «Принципів роботи» від 25.05.1999 року «аналізує діяльність ICANN і дає рекомендації стосовно неї, якщо вона стосується інтересів урядів, особливо в тому випадку, коли можлива взаємодія між політикою ICANN і різними законами та міжнародними угодами» [281, п. 5]. При цьому членство в GAC є відкритим для всіх національних урядів [281, ст. 4]. Однак GAC діє лише як форум для обговорення урядових й інших інтересів і питань державної політики та не має законних повноважень виконувати функції ICANN [281, ст. 1]. Отже, фактично сьогодні ICANN можна визначити як міжнародну неурядову організацію. Цікаво, що «на відміну від традиційних вертикальних моделей управління, у яких політика визначається урядом, модель багатосторонньої участі, що використовується ICANN, передбачає розробку керівних принципів на основі суспільної взаємодії та загальної згоди. Основна ідея полягає в тому, що управляти Інтернетом необхідно відповідно до принципів його функціонування: без меж і відкрито для всіх» [282, с. 2]. Це означає, що до роботи ICANN може долучитися будь-хто бажаючий. ICANN надає приватним особам можливість виступити на конференції, причому як особисто, так і віддалено [282, с. 3]. Крім того, перед прийняттям рішень з операційних, технічних та організаційних питань можливе громадське обговорення [282, с. 4], передбачені інші форми участі громадськості в роботі ICANN і її органів [282, с. 5-25].

Однак навіть з огляду на все вищенаведене, ICANN у своїй роботі з управління доменами вищих рівнів є певною мірою залежною від уряду США. Адже загальну координацію роботи ICANN з управління кореневою зоною і досі здійснює Національне управління з телекомунікацій та інформації (NTIA) Міністерства торгівлі США [142, с. 14].

Таке положення справ і спонукало низку країн (Росія, Китай, Таджикистан, Нігерія, Сирія та інші) підняти питання про передачу керування Інтернетом у підпорядкування організації, що перебуває під егідою ООН, – Міжнародному союзу електрозв'язку (МСЕ) [283]. Така можливість стала предметом розгляду на Світовій конференції з регулювання міжнародних телекомунікацій (World Conference on International Telecommunications 2012, WCIT-12), яка відбувалася впродовж 3-14 грудня 2012 року в Дубаї під егідою МСЕ [283]. У рамках цієї Конференції, зокрема, розглядалися пропозиції щодо передачі функцій управління Інтернетом МСЕ та встановлення державного регулювання національних сегментів Глобальної мережі (поширення на Інтернет існуючих принципів регулювання телефонних мереж, встановлення правил адресації та нумерації в Мережі, запровадження чіткого контролю за обігом інформації в кожній країні, яка регулюватиме на своїй території діяльність компаній, що надають доступ до Мережі, трафік і розподіляють доменні імена) [284].

Однак проти цих пропозицій розгорнулася ціла кампанія. Так, з метою недопущення реалізації таких ініціатив Палата представників Конгресу США ухвалила спеціальну резолюцію, у якій зобов'язала Білий Дім виступити на Конференції в Дубаї проти зазначеної пропозиції [283]. 22 листопада 2012 року Європарламент теж ухвалив аналогічну резолюцію, де зазначив, що «ані МСЕ, ні якась інша централізована організація не можуть претендувати на повноваження, що дозволяють регулювати Мережу» [283]. Реєстрація незгодних з потенційними нововведеннями учасників відбувалася також у рамках проекту “Protect Global Internet Freedom” [283], а документів, що перебував на обговоренні МСЕ, була протиставлена «Спільна декларація щодо свободи висловлювання та Інтернету» [285], яку підписали в 2011 році представники ООН, ОБСЄ, ОАД та цілої низки громадських організацій [283]. Головним ідеологом збереження існуючого в середовищі Інтернет «організованого хаосу» став винахідник технології передачі пакетів даних TCP/IP, керівник групи лобістів “Google” В. Церф,

який за сумісництвом є лобістом ICANN [283]. На його думку, принцип державного суверенітету не відповідає новій технологічній реальності [283]. В. Церф визначив пропонувані на WCIT-12 заходи як безнадійні спроби деяких урядів і контрольованих ними телекомунікаційних компаній заявляти про свою владу, які є «доказом того, що ця порода динозаврів із мізками розміром із горошину ще не зрозуміла, що вони вимерли, тому що сигнал ще не дійшов їхніми довгими шиями» [286].

Зрештою, у підсумковому документі WCIT-2012 у вигляді оновленого «Регламенту міжнародного електрозв'язку» (“The International Telecommunication Regulations”) були враховані лише так звані «м'які» пропозиції «щодо безпеки й стійкості мереж, безпечного середовища розвитку інтернету, а також щодо підозрілих, незапитаних адресатом, електронних повідомлень» [283]. Практичну реалізацію таких нововведень повинен забезпечити стандарт глибокого аналізу інтернет-трафіку DPI (Deep Packet Inspection), згідно з яким «інтернет-провайдери зможуть аналізувати не тільки заголовки пакетів даних, що пересилаються, але і їхній контент» [283]. Водночас найбільш «гострі» питання, як-то розширення сфери регулювання МСЕ та наділення держав-учасниць МСЕ правом брати участь у керуванні Інтернетом і регулювати свій національний сегмент Мережі, у кінцевому підсумку були зняті з обговорення на Конференції [283].

Отже, як стало зрозуміло з подій на WCIT-12, світова спільнота загалом не підтримує ідею державного регулювання Інтернету. І головним аргументом проти є те, що Глобальна мережа – самоорганізована структура, яка повинна бути максимально вільною від державного втручання. Ключова роль в адмініструванні доменів верхнього рівня лишається за ICANN. І, хоча таке положення справ з огляду на залежність цієї організації від уряду США, є предметом дискусій, консенсусу щодо альтернативних можливостей керування Інтернетом світова спільнота ще не досягла [71, с. 36].

На нашу думку, варто передусім розділити питання щодо так званого «державного керування» Інтернетом і щодо державного регулювання відносин, які виникають у зв'язку з користуванням Мережею. Стосовно першого – нинішній стан самоорганізованої структури Інтернету є цілком актуальним для сьогодення та функції з технічної координації Мережі досить вдало виконує неурядова організація ICANN. Що ж до другого, то, як свідчить практика, ICANN не спроможна вирішувати суто правові питання. Адже не компетентна встановлювати загальнообов'язкові норми. Питання ж щодо визнання доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності та врегулювання відносин, які виникають у сфері використання такого об'єкта, є суто правовими. Отже, пошуки їх рішення мають відбуватись у рамках законотворчої діяльності держав і міждержавного діалогу [71, с. 36]. Як справедливо відмічає А. Г. Серго, створення ефективного механізму участі доменних імен в обізі в межах світової економіки та забезпечення охорони прав та інтересів їх правоволодільців на міжнародному рівні потребує розробки спеціальної міжнародної угоди, де можуть бути передбачені уніфіковані колізійні та/або матеріальні норми, причому найбільш ефективним варіантом було б їх об'єднання [11, с. 21-22]. І на міжнародній арені провідна роль у цьому контексті має буде відведена не ICANN чи будь-якій іншій неурядовій організації, а передусім ВОІВ [71, с. 36]. Адже, як зазначено у «Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності», саме ВОІВ «сприяє укладенню міжнародних угод, покликаних сприяти охороні інтелектуальної власності» [287, п. 4 ст. 4]. На офіційному сайті ВОІВ зазначено, що ця організація є глобальним форумом, що займається питаннями політики, зміцнення співпраці, надання послуг та інформації в галузі інтелектуальної власності, яка об'єднує наразі 193 держави-члена. Її метою визначено «очолити розробку збалансованої й ефективної міжнародної системи інтелектуальної власності (ІВ), що робить можливими інновації та творчість на благо усіх» [288]. Зрештою, саме на основі рекомендацій ВОІВ розроблена UDRP, що є досить вдалою моделлю

регулювання відносин із вирішення спорів про доменні імена, а Центр арбітражу та медіації ВОІВ розглянув уже більше 50 тисяч таких спорів [230]. Усе це свідчить про наявність достатньої практики для того, щоб ВОІВ змогла запропонувати світовій спільноті документ, у якому доменне ім'я буде визнано об'єктом права інтелектуальної власності, а «концепція добросовісності», що закладена у UDRP, знайде своє нормативне втілення як основний підхід до розв'язання спорів щодо доменних імен [71, с. 37].

Варто зауважити, що на 36 серії засідань Асамблеї держав-членів ВОІВ 24 вересня – 3 жовтня 2001 року Асамблеєю Паризького союзу по охороні промислової власності та Генеральною асамблеєю ВОІВ була прийнята «Спільна рекомендація про положення щодо охорони знаків та інших прав промислової власності на позначення в Інтернеті» (Рекомендація) [289]. Як зазначено в пояснювальних коментарях, підготовлених Міжнародним бюро ВОІВ, Рекомендація стосується не лише прав на торговельні марки, а «усіх типів прав промислової власності на позначення, існуючі згідно із застосуванням законодавством... Права на торговельну марку є лише одним із прикладів таких прав; інші приклади могли б включати фірмові найменування чи географічні зазначення» [289, с. 25]. Варто також підкреслити, що положення Рекомендації «не є самостійним законом із промислової власності для цілей Інтернету, а призначені надати керівництво із застосування існуючого національного чи регіонального законодавства з промислової власності до правових проблем, що виникають у зв'язку з використанням позначення в Інтернеті» [289, с. 24]. Таким чином, безпосередньо про охорону прав на доменні імена в Рекомендації не йдеться, але ці об'єкти і не виключаються зі змісту поняття «позначення», тож, чи будуть підпадати доменні імена під дію Рекомендації, залежить від національного законодавства.

3.2. Перспективи розвитку українського законодавства у сфері доменних імен

Допоки питання щодо використання доменних імен не отримало належної міжнародно-правової регламентації, на нашу думку, пасивно чекати цього моменту Україна не повинна. Так, як справедливо відмічає В. В. Бонтлаб, у розвиток законодавства про інтелектуальну власність необхідно розробити та прийняти Закон України «Про доменні імена» [6].

Щодо кола питань, які потрібно врегулювати у вищезазначеному законі, варто зауважити таке.

По-перше, необхідно регламентувати відносини з адміністрування доменів [176, с. 240]. Окремі кроки з вирішення цієї проблеми вже зроблені в Законі України «Про телекомунікації» та ряді підзаконних нормативно-правових актів. Проте їх є недостатньо.

Так, визначаючи, що є українським сегментом мережі Інтернет, варто включити до нього не лише зону .UA, але й зону .УКР, про яку законодавець чомусь «забув» і яка фактично наразі згадується лише у «Вимогах до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року [94].

До того ж на законодавчому рівні має міститися не лише визначення того, що є адмініструванням адресного простору українського сегмента мережі Інтернет і для чого воно здійснюється (такі положення наразі існують у Законі України «Про телекомунікації» [82, ст. 56]), але й також повинні бути визначені повноваження адміністратора адресного простору, причому потрібно окреслити коло прав та обов'язків не лише адміністраторів національних доменів верхнього рівня (.UA та .УКР), але й адміністраторів публічних доменів другого рівня. Саме законодавче закріплення кола повноважень адміністраторів дасть змогу уникнути зловживань із боку останніх, які фактично самі встановлюють «правила гри» в цій сфері. Варто

зауважити, що 16.12.2020 р. був прийнятий Закон України «Про електронні комунікації», який набере чинності 01.01.2022 р. [290]. У зв'язку з відповідною законопроектною роботою ОП «УМІЦ» були розроблені пропозиції щодо законодавчого регулювання відносин у сфері адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет [291]. Утім у Законі України «Про електронні комунікації» відповідні пропозиції не знайшли свого втілення [290], що лишає питання вдосконалення законодавства щодо адміністрування адресного простору відкритим.

Важливо також визначити, хто може бути адміністратором національних доменів верхнього рівня. Згідно з ч. 3 ст. 56 Закону України «Про телекомунікації» «адміністрування адресного простору мережі Інтернет у домені.UA [необхідно додати «та домені.UKP»] здійснюється недержавною організацією, яка утворюється самоврядними організаціями операторів/провайдерів Інтернет та зареєстрована відповідно до міжнародних вимог» [82, ч. 3 ст. 56]. Така організація – ОП «УМІЦ» – створена згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про адміністрування домену “.UA”» [90]. Однак адміністрування домену .UA здійснюється ТОВ «Хостмайстер», що не відповідає вимогам ч. 3 ст. 56 Закону України «Про телекомунікації». Отже, окреслені вимоги для адміністраторів національних доменів верхнього рівня (з урахуванням того, що такими доменами є не лише .UA, але й .UKP) доцільно включити в Закон України «Про доменні імена». Однак, окрім законодавчої регламентації питання щодо суб'єкта адміністрування національного домену верхнього рівня, потрібно забезпечити виконання таких положень на практиці.

Оскільки основною підставою набуття права на доменне ім'я є договір про реєстрацію доменного імені [292, с. 81], регулювання відносин за цим договором має знайти відображення в пропонованому Законі України «Про доменні імена», зокрема варто дати визначення договору про реєстрацію

доменного імені, окреслити його умови, коло прав та обов'язків сторін за ним, випадки його припинення [176, с. 240].

Варто зауважити, що наразі ані законодавство України, ані акти, розроблені ОП «УМІЦ» та ТОВ «Хостмайстер» не дають визначення договору про реєстрацію доменного імені. Утім такий договір є об'єктом наукових досліджень [292, с. 81].

Так, за В. В. Бонтлабом «договір про реєстрацію доменних імен – це публічно-правова угода, згідно з якою одна сторона (реєстратор) за певну плату бере на себе обов'язки за письмовою (електронною) заявкою іншої сторони (реєстранта) надати послуги з реєстрації та технічного супроводу домену, а реєстрант зобов'язується надати необхідні для делегування матеріали, оплатити роботу реєстратора та виконувати інші вимоги, встановлені адміністратором українського національного домена» [6].

Н. Майданик зазначає: «За договором про реєстрацію доменного імені одна сторона (реєстратор) зобов'язується за замовленням та завданням іншої сторони (реєстранта) надати послуги із делегування та технічного супроводу доменних імен, а реєстрант зобов'язується оплатити реєстратору такі послуги у розмірі, визначеному договором» [34].

За Н. В. Аляб'євою «договір про надання послуг реєстрації доменних імен є домовленістю, відповідно до якої реєстратор зобов'язується на замовлення та за завданням реєстранта надати послуги щодо делегування та технічного супроводу доменних імен, а реєстратор зобов'язується надати необхідні для делегування матеріали, оплатити роботу реєстратора та виконувати інші вимоги, встановлені адміністратором українського національного домену» [9, с. 14].

Як бачимо, позиції авторів багато в чому схожі [292, с. 81].

На нашу думку, у пропонованому Законі України «Про доменні імена» необхідно встановити, що за договором про реєстрацію доменного імені одна сторона (реєстратор) зобов'язується за завданням іншої сторони (реєстранта) надати послуги із реєстрації, делегування, технічного та консультаційного

супроводу доменного імені, а реєстрант зобов'язується оплатити реєстратору такі послуги, якщо інше не встановлено договором, і виконувати інші обов'язки, передбачені договором або законом [292, с. 81].

Для обґрунтування подальших законодавчих змін щодо регулювання відносин з укладення, дії та припинення договору про реєстрацію доменного імені пропонуємо детально зупинитися на цивільно-правовій характеристиці цього договору та з'ясувати його правову природу.

Так, договір про реєстрацію доменного імені є двостороннім, оскільки і реєстратор, і реєстрант наділені взаємними правами й обов'язками [292, с. 81]. Як зазначає Н. В. Аляб'єва, такий договір може бути консенсуальним або реальним [9, с. 12]. Він може бути оплатним або безоплатним [292, с. 81]. До речі, безоплатні договори про реєстрацію доменного імені вже зараз відомі практиці [292, с. 81-82]. Так, послуги з реєстрації, перереєстрації, продовження доменних імен надаються Адміністратором .GOV.UA без оплати [293]. Також, як свідчить практика (й із цим погоджуються науковці), договір про реєстрацію доменного імені є зазвичай публічним і договором приєднання [6; 34; 9]. На нашу думку, на захист прав та інтересів реєстрантів варто встановити вимогу, що договори про реєстрацію доменних імен у доменах верхнього рівня та публічних доменах другого рівня є публічними. Крім цього, наразі договір про реєстрацію доменного імені є непоіменованим [292, с. 82], адже він не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає їх загальним засадам, і сторони мають право укласти його відповідно до ч. 1 ст. 6 Цивільного кодексу України [125, ч. 1 ст. 6].

Щодо правової природи договору про реєстрацію доменного імені варто зауважити таке [292, с. 82]. Традиційно в науковій літературі розглядуваний договір пропонується відносити до договорів про надання послуг [6; 34; 9]. Визначення договору про реєстрацію доменного імені як договору про надання послуг дає змогу поширити на нього відповідні норми Цивільного кодексу України. На нашу думку, така позиція є загалом виправданою. На

користь окресленого підходу наведемо наступні аргументи. По-перше, за договором про реєстрацію доменного імені реєстратор надає реєстранту послуги з реєстрації, делегування, технічного та консультаційного супроводу доменного імені. По-друге, такі послуги споживаються в процесі їх надання. Нарешті, вони нероздільно пов'язані з виконавцем. Отже, усе це свідчить про те, що договір про реєстрацію доменного імені можна вважати договором про надання послуг [292, с. 82].

Водночас така позиція не в повній мірі розкриває правову природу досліджуваного договору, адже не дає змогу врахувати основну мету його укладання. На нашу думку, реєстрант зацікавлений передусім в отриманні доменного імені, його створенні. Таке створення фактично відбувається шляхом реєстрації доменного імені реєстратором. Отже, внаслідок надання послуг із реєстрації доменного імені фактично виникає новий об'єкт – результат інтелектуальної діяльності (доменне ім'я). Цей результат є не просто супутнім наданим послугам. Отримання доменного імені, його створення (реєстрація) – основна мета такого договору [292, с. 82]. Як зазначалося раніше, існують певні передумови для розгляду доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності [140, с. 71]. Виходячи з такого праворозуміння доменного імені, варто констатувати, що основна мета договору про реєстрацію доменного імені – фактично створення об'єкта права інтелектуальної власності. Ця мета не може не впливати на правову природу досліджуваного договору. Таким чином, він виступає договором про надання послуг, що спрямований на створення об'єкта права інтелектуальної власності [292, с. 83].

Для того щоб з'ясувати момент, з якого виникає доменне ім'я як новий самостійний об'єкт, та, відповідно, момент, з якого виникають права на нього, охарактеризуємо процес створення доменного імені. Передусім реєстрант розробляє бажане доменне ім'я [292, с. 83]. Утім у момент, коли реєстрант визначився, яке доменне ім'я є бажаним для нього, власне доменне ім'я ще не виникає [292, с. 83]. Відповідно до Закону України «Про охорону

прав на знаки для товарів і послуг» «доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті» [81, абз. 15 ст. 1]. Отже, для того щоб доменне ім'я відповідало легальному визначенню, воно має бути передусім зареєстроване. До такої реєстрації можна вести мову лише про унікальний набір символів, який не можна вважати доменним ім'ям. Таким чином, доменне ім'я як об'єкт виникає в момент його реєстрації, відповідно, у момент реєстрації доменного імені реєстрант набуває права на нього [292, с. 83].

Розгляд договору про реєстрацію доменного імені як основної підстави набуття прав на доменне ім'я ставить питання про можливість застосування до цього договору норм права інтелектуальної власності [292, с. 83]. Якщо звернутися до глави 75 Цивільного кодексу України «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності», стає зрозуміло, що такий договір не можна зарахувати до договорів, передбачених п. 1, 2, 4, 5 ч. 1 ст. 1107 Цивільного кодексу України [125, п. 1, 2, 4, 5 ч. 1 ст. 1107]. Адже, як зазначалося раніше, права на доменне ім'я виникають тільки з моменту його реєстрації [292, с. 83].

Що стосується договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, варто зауважити таке [292, с. 83]. Відповідно до ч. 1 ст. 1112 Цивільного кодексу України «за договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленний строк» [125, ч. 1 ст. 1112]. Таке формулювання цієї норми не дає змогу поширити її на регулювання відносин щодо договору про реєстрацію доменного імені. Позаяк відомо, що творець – це особа, творчою, інтелектуальною працею якої створено об'єкт права інтелектуальної власності. Фактично у створення доменного імені свою інтелектуальну працю вносить реєстрант. Реєстратор лише здійснює необхідні дії щодо реєстрації доменного імені, а тому він не є

творцем такого об'єкта. Водночас реєстрант без відповідних дій з боку реєстратора не може самостійно створити доменне ім'я. Отже, він потребує реєстрації розробленого ним позначення реєстратором. Реєстрація об'єкта є вирішальним етапом його створення. І цей етап виконує саме реєстратор. З огляду на все вищезазначене вважаємо доцільним внести зміни до ч. 1 ст. 1112 Цивільного кодексу України та викласти її в такій редакції: «За договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності одна сторона (творець – письменник, художник тощо або виконавець – реєстратор доменного імені) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленій строк». Крім того, вважаємо необхідним доповнити ч. 3 ст. 1112 Цивільного кодексу України абзацом 2: «Права інтелектуальної власності на доменне ім'я належать реєстранту доменного імені з моменту його реєстрації». Таке положення цілком відповідатиме тому факту, що доменне ім'я розробляється інтелектуальною працею реєстранта і, хоча фактично реєстратор створює такий об'єкт права інтелектуальної власності, з огляду на лише технічний характер своїх дій жодних прав на нього він набувати не може. Отже, до моменту реєстрації доменного імені жодних майнових прав на нього бути не може, адже власне доменне ім'я ще не створено, а з моменту такої реєстрації ці права належать виключно реєстранту [292, с. 83-84].

Варто зауважити, що навіть із урахуванням пропонованих змін до законодавства договір про реєстрацію доменного імені не може цілком охоплюватися договором про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Адже послуги реєстратора не обмежуються лише реєстрацією доменного імені. Так, реєстратор також має здійснювати необхідний технічний і консультаційний супровід доменного імені. Усе це свідчить про змішану природу договору про реєстрацію доменного імені, який можна охарактеризувати як договір про надання

послуг, спрямований на створення об'єкта права інтелектуальної власності [292, с. 84].

Отже, правова природа договору про реєстрацію доменного імені обумовлює необхідність внесення змін до відповідних норм Цивільного кодексу України [292, с. 84]. Водночас детальна регламентація відносин щодо цього договору має знайти відображення в пропонованому Законі України «Про доменні імена».

Так, істотною умовою договору про реєстрацію доменного імені необхідно визначити предмет. Предметом договору реєстрації доменного імені є надання послуг із реєстрації, делегування, технічного та консультаційного супроводу доменного імені.

Водночас ціна та строк не мають вважатися істотними умовами (виняток – господарські договори, адже згідно з ч. 3 ст. 180 Господарського кодексу України «при укладенні господарського договору сторони зобов'язані у будь-якому разі погодити предмет, ціну та строк дії договору» [294, ч. 3 ст. 180]. Так, за загальним правилом, ціна має встановлюватися за домовленістю сторін [125, абз. 1 ч. 1 ст. 632]. Можливим також повинно бути укладання безоплатних договорів. При цьому, якщо в договорі не зазначено інше, він має вважатися оплатним, що відповідатиме ч. 1 ст. 901 Цивільного кодексу України [125, ч. 1 ст. 901]. Також варто встановити, що плата вноситься у строки й у порядку, визначеному в договорі, а якщо строк внесення плати не встановлений договором, реєстрант вносить її щороку (що відповідатиме практиці, яка склалась у цій сфері) [295; 296].

Строк договору реєстрації доменного імені за загальним правилом також має встановлюватися за згодою сторін. Однак у тих випадках, коли строк договором не встановлений, доцільно передбачити, що договір реєстрації доменного імені буде вважатися укладеним на невизначений строк. Від строку договору про реєстрацію доменного імені варто відрізнити строк реєстрації доменного імені. За загальним правилом такий строк також має встановлюватися за згодою сторін. Доцільно передбачити, що, якщо строк

реєстрації доменного імені в договорі не встановлений, доменне ім'я вважається зареєстрованим на один рік, якщо правилами відповідного домену не встановлений більший мінімальний строк реєстрації, при цьому в разі своєчасної оплати послуг реєстратора строк реєстрації доменного імені продовжується. Слід зауважити, що відповідно до життєвого циклу доменного імені, після періоду фактичної реєстрації (Registered) настає період автоматичного продовження (Auto Renew Grace Period) і період відновлення домену після видалення (Redemption Grace Period) [104, п. 4]. Саме тому варто передбачити, що реєстратор зобов'язується повідомляти реєстранта про зміни в життєвому циклі доменного імені із зазначенням строку відповідних періодів. Також доцільно встановити, що, у разі якщо доменне ім'я знаходиться на етапах періоду автоматичного продовження (Auto Renew Grace Period) і періоду відновлення домену після видалення (Redemption Grace Period), реєстрант має право звернутися до реєстратора із заявою про відновлення реєстрації доменного імені, а реєстратор зобов'язаний відновити реєстрацію доменного імені, якщо правилами відповідного домену, договором або законом не встановлено інше. При цьому доцільно передбачити, що відновлення реєстрації відбувається за умови оплати послуг реєстратора відповідно до договору про реєстрацію доменного імені, а за відновлення реєстрації доменного імені у період відновлення домену після видалення (Redemption Grace Period), крім того, передбачається окрема плата, якщо договором не встановлено інше. Такі положення відповідатимуть практиці, яка склалась у цій сфері [297]. Необхідно також встановити, що договір про реєстрацію доменного імені припиняється, якщо реєстратор не має можливості виконувати свої обов'язки за договором, зокрема внаслідок припинення договору акредитації, укладеного між реєстратором та адміністратором відповідного домену, а також із припиненням періоду відновлення домену після видалення (Redemption Grace Period) відповідно до життєвого циклу доменного імені.

Окреслюючи права й обов'язки сторін за договором про реєстрацію доменного імені, слід передбачити як основний обов'язок реєстратора надання послуг із реєстрації, делегування, технічного та консультаційного супроводу доменного імені, а реєстранта – своєчасну оплату таких послуг. Таким чином, як справедливо зазначає Н. Майданик, обов'язок реєстратора не має обмежуватися лише власне реєстрацією доменного імені. Реєстратор повинен також надавати необхідний технічний і консультаційний супровід із питань щодо делегування та функціонування доменного імені [34].

Варто зауважити, що права й обов'язки сторін за договором про реєстрацію доменного імені певною мірою роз'яснює ICANN у “Beginner’s Guide to DOMAIN NAMES”, де зазначено такі обов'язки реєстранта:

- 1) надати реєстратору точні та правдиві контактні дані та вчасно виправляти та поновлювати їх за необхідності;
- 2) гарантувати, що реєстрація чи спосіб використання доменного імені не порушує законні права третіх осіб;
- 3) спори, що виникають або пов'язані з використанням доменного імені, без порушення інших потенційно застосовуваних правил підпадають під дію законів і владу судів за місцем проживання реєстранта та місцем знаходження реєстратора;
- 4) погодитися, що реєстрація доменного імені підлягає зупиненню, скасуванню чи передачі відповідно до будь-якої специфікації чи правил для виправлення помилок або вирішення спорів, прийнятих ICANN [137, с. 8-9].

У цьому ж документі перелічені обов'язки реєстратора:

- 1) інформувати про цілі, з якими будуть використані персональні дані реєстранта;
- 2) вдаватися до розумних заходів для охорони персональних даних реєстранта від втрати, неправильного використання, несанкціонованого доступу чи розголошення, зміни чи видалення;
- 3) зробити розумні кроки для виправлення неточних реєстраційних даних, про які він дізнався [137, с. 9].

Як бачимо, ICANN зазначила обов'язки сторін, що стосуються здебільшого надання зі сторони реєстранта та захисту зі сторони реєстратора персональних даних. Водночас варто пам'ятати, що документи ICANN не є загальнообов'язковими для виконання. Більше того, “Beginner’s Guide to DOMAIN NAMES” є радше інформаційно-ознайомлювальним матеріалом, аніж актом ICANN, і сторони договору про реєстрацію доменного імені можуть дотримуватися його положень лише добровільно.

На нашу думку, варто звернути увагу на такі роз'яснення ICANN і з огляду на них покласти на реєстранта обов'язок надати правдиву інформацію, необхідну для реєстрації доменного імені, а на реєстратора – гарантувати використання персональних даних згідно із Законом України «Про захист персональних даних» [298] До речі, такі положення вже зараз є типовими для договорів про реєстрацію доменного імені [295; 299].

Водночас практика укладання договорів про реєстрацію доменного імені дає змогу виділити ще низку найбільш поширених обов'язків реєстранта, які носять передусім технічний характер, як-то обов'язок «зберігати параметри доступу до системи керування доменом» [300, п. 3.2.8] та обов'язок «не чинити зловмисних дій (злом, атака, спамінг та ін.), спрямованих на несанкціоновану зміну стандартного порядку роботи технологічного устаткування Реєстратора або ж на дискредитацію Реєстратора» [295, п. 2.2.2; 299, п. 4.1.6].

Також низка додаткових обов'язків на реєстрантів доменних імен покладається законодавством. Вони стосуються окремих категорій реєстрантів.

Так, згідно з «Положенням про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2004 року, можна виділити обов'язок для суб'єктів владних повноважень включати свої інтернет-ресурси до Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів [93, п. 7].

Відповідно до «Вимог до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року, реєстрант – державний орган – реєструє доменне ім'я в певних доменах («у домені GOV.UA та у разі потреби у домені .УКР відповідно до правил реєстрації та використання доменних імен, установлених адміністраторами зазначених доменів») [94, п. 2], а також використовує в доменному імені лише позначення, які відповідають п. 5 цих Вимог («у домені GOV.UA – слово (словосполучення) латинськими літерами, що відповідає повному чи скороченому офіційному найменуванню реєстранта або аббревіатурі його офіційного найменування; у домені .УКР – слово (словосполучення) кирилицею, що відповідає повному чи скороченому офіційному найменуванню реєстранта або аббревіатурі його офіційного найменування») [94, п. 5]. При цьому «у разі використання кількох доменних імен офіційним доменним іменем реєстранта є ім'я, що використовується для його офіційного веб-сайту. Зазначене доменне ім'я використовується для формування електронних адрес реєстранта» [94, п. 6].

Що ж стосується зміни та розірвання договору про реєстрацію доменного імені, доцільно передбачити право реєстранта на односторонню відмову від договору у випадку порушення реєстрантом умов договору, зокрема навмисного надання неправильної контактної інформації, невнесення у встановлені договором строки плати за надані реєстрантом послуги. Крім того, необхідно надати аналогічне право реєстранту в разі невиконання чи неналежного виконання реєстрантом своїх обов'язків за договором, зокрема у випадках ненадання передбаченого договором технічного та консультаційного супроводу з питань, пов'язаних із делегуванням і функціонуванням доменного імені.

Окреме місце в Законі України «Про доменні імена» має посісти визначення майнових прав інтелектуальної власності на доменне ім'я [176, с. 240].

Як зазначалося раніше, на доменне ім'я не може бути особистих немайнових прав, а існують тільки майнові права [3, с. 117]. Щодо кола таких прав думки науковців дещо різняться [301, с. 76]. Так, Д. В. Бойко до майнових прав на доменне ім'я зараховує такі:

1) право на використання доменного імені для адресації до ресурсу в мережі Інтернет;

2) право на делегування доменів наступних рівнів у своєму доменному імені;

3) право видавати виключну ліцензію на використання доменного імені;

4) право на використання доменного імені для ідентифікації себе та своїх товарів (послуг) шляхом застосування в рекламі, фірмових бланках, документах, у маркуванні товарів тощо;

5) право забороняти використовувати доменне ім'я для адресації в мережі Інтернет;

6) право забороняти третім особам уживати доменне ім'я без згоди його володільця для маркування товарів і послуг, у документах тощо [5].

На думку К. В. Сокеріна, право на доменне ім'я є суб'єктивним правом, що включає в себе такі правомочності:

1) використовувати доменне ім'я для ідентифікації інформаційних систем;

2) використовувати будь-яким не забороненим законом способом домен, ідентифікований цим доменним ім'ям;

3) не використовувати доменне ім'я;

4) передавати право на доменне ім'я повністю або частково іншій особі за договором;

5) передавати право використання доменних імен, що ідентифікують субдомени, іншим особам за договором;

6) передавати іншим особам права на використання імен хостів, виділених у домені за договором [12, с. 8-9].

І. А. Щурова дотримується позиції, що особі, на ім'я якої зареєстроване доменне ім'я, належить виключне право використання доменного імені будь-яким способом, що не суперечить закону, у тому числі шляхом використання доменного імені щодо інформаційних ресурсів у мережі Інтернет, включаючи виділення нових доменів у складі адресного простору, на який указує це доменне ім'я [171, с. 174].

На нашу думку, для правильного вирішення питання щодо змісту права на доменне ім'я варто звернутися до ч. 1 ст. 424 Цивільного кодексу України, яка визначає майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності [301, с. 76], а саме: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності, виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання, інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [125, ч. 1 ст. 424]. Деталізуючи ці положення щодо доменного імені, можна вести мову про такі майнові права на нього:

1) право на використання доменного імені (для адресації ресурсу, з метою реклами, шляхом зазначення в документації тощо);

2) виключне право дозволяти використання доменного імені;

3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;

4) до інших майнових прав варто зарахувати право на делегування доменів наступних рівнів у доменному імені, якщо інше не встановлено договором про реєстрацію доменного імені (право виділяти домени в межах відповідного адресного простору, надавати у використання створені так доменні імена), та право здійснювати адміністрування делегованих доменів (право встановлювати правила використання виділених доменів, здійснювати контроль за їх виконанням) [301, с. 76-77].

З огляду на вищенаведене, у Законі України «Про доменні імена» коло майнових прав інтелектуальної власності на доменне ім'я варто окреслити так:

- 1) право на використання доменного імені;
- 2) виключне право дозволяти використання доменного імені;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) право делегувати домени наступних рівнів у своєму доменному імені, якщо інше не встановлено договором про реєстрацію доменного імені;
- 5) право здійснювати адміністрування делегованих доменів [301, с. 77].

Із цього переліку слідує, що одним із прав на доменне ім'я має стати виключне право дозволяти використання доменного імені. При цьому, як справедливо зазначає Н. Майданик, «при вирішенні спорів щодо оборотоздатності доменних імен суди повинні виходити з презумпції припустимості обороту доменів на підставі договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності» [34].

Водночас ще одним вкрай важливим питанням, що потребує регулювання в Законі України «Про доменні імена», є питання кіберсквотингу [86, с. 47]. При його вирішенні слід виходити з того, що реєстрація доменного імені, яке збігається з чужою торговельною маркою (комерційним найменуванням тощо) сама по собі не є порушенням, так само як і надання виключної ліцензії на використання доменного імені, укладання договору про передання виключних майнових прав – не протиправні дії. Як зазначалося раніше, законодавцю варто врахувати так звану «концепцію добросовісності», що знайшла своє втілення у UDRP [229, с. 107]. І ключовим моментом має стати з'ясування мети реєстрації доменного імені в кожному конкретному випадку. Адже саме такий підхід буде відповідати принципу справедливості, добросовісності та розумності, що є загальною засадою цивільного законодавства [125, п. 6 ч. 1 ст. 3].

На нашу думку, з урахуванням UDRP, а також висновків, зроблених на основі вивчення співвідношення доменного імені з суміжними об'єктами, забезпечити охорону від кіберсквотингу можна за допомогою таких положень [86, с. 47].

1. Доменне ім'я та ім'я фізичної особи.

Використання в доменному імені прізвищ, імен, псевдонімів і похідних від них відомих в Україні осіб, якщо таке використання створює зв'язок між сайтом та особою, допускається лише за їхньою згодою [86, с. 47].

Недобросовісне використання в доменному імені імені фізичної особи, зокрема з метою наступної передачі їй прав на таке доменне ім'я за гроші чи інші цінності, що перевищують витрати, документально підтверджені та напряду пов'язані з доменним іменем, є порушенням прав на ім'я фізичної особи [86, с. 47].

2. Доменне ім'я й об'єкти авторського права.

Використання в доменному імені літературного твору, а також частини твору, у тому числі оригінальної назви, яка розглядається як твір і охороняється відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», допускається лише за згодою особи, якій належать права на такий літературний твір (частину твору) [86, с. 47].

Недобросовісне використання в доменному імені частини твору, у тому числі назви твору, яка не розглядається як твір і не охороняється відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», зокрема з метою введення в оману користувачів мережі Інтернет, є порушенням авторського права [86, с. 48].

3. Доменне ім'я та комерційне найменування.

Недобросовісне використання в доменному імені позначення, яке є тотожним комерційному найменуванню або схожим із комерційним найменуванням настільки, що таке позначення та комерційне найменування можна сплутати, зокрема з метою наступної передачі прав на доменне ім'я особі, якій належать права на комерційне найменування, за гроші чи інші

цінності, що перевищують витрати, документально підтверджені та напряду пов'язані з доменним іменем, або з метою введення в оману користувачів мережі Інтернет, є порушенням прав на комерційне найменування [86, с. 48].

4. Доменне ім'я та торговельна марка.

Недобросовісне використання в доменному імені позначення, яке є тотожним торговельній марці (її словесній частині) або схожим із торговельною маркою (її словесною частиною) настільки, що таке позначення та торговельну марку (її словесну частину) можна сплутати, зокрема з метою наступної передачі прав на доменне ім'я особі, якій належать права на торговельну марку, за гроші чи інші цінності, що перевищують витрати, документально підтверджені та напряду пов'язані з доменним іменем, або з метою введення в оману користувачів мережі Інтернет, є порушенням прав на торговельну марку [86, с. 48].

5. Доменне ім'я та географічне зазначення.

Недобросовісне використання в доменному імені позначення, яке є тотожним географічному зазначенню або схожим із географічним зазначенням настільки, що таке позначення та географічне зазначення можна сплутати, зокрема з метою наступної передачі прав на доменне ім'я особі, якій належать права на географічне зазначення, за гроші чи інші цінності, що перевищують витрати, документально підтверджені та напряду пов'язані з доменним іменем, або з метою введення в оману користувачів мережі Інтернет, є порушенням прав на географічне зазначення [86, с. 48].

6. Недобросовісна реєстрація та (або) використання доменного імені, схожого настільки, що його можна сплутати з раніше зареєстрованим доменним ім'ям, є порушенням прав на таке доменне ім'я [86, с. 48].

Реєстрація та (або) використання доменного імені визнається недобросовісною, зокрема, якщо права на доменне ім'я набуті з метою наступної їх передачі особі, яка набула права на схоже доменне ім'я раніше, за гроші чи інші цінності, що перевищують витрати, документально підтверджені та напряду пов'язані з доменним іменем, або якщо доменне

ім'я було зареєстроване та (або) використовується з метою введення в оману користувачів мережі Інтернет [86, с. 48].

Вважаємо прийняття таких положень доцільним, адже вони дають змогу захистити права як на доменне ім'я, так і на інші об'єкти, а також відповідають UDRP та світовій практиці вирішення спорів про доменні імена [86, с. 48]. Крім того, оскільки відсутність суперечностей між положеннями українського законодавства та UDRP дасть змогу застосовувати норми UDRP як звичай відповідно до ст. 7 Цивільного кодексу України [125, ст. 7], категорія добросовісності (недобросовісності) матиме додаткове змістовне наповнення, що зробить її застосування ефективним, а правозастосовну практику більш однорідною [86, с. 48]. Нарешті, такі положення відповідатимуть засадам судового захисту цивільного права й інтересу [125, п. 5 ч. 1 ст. 3] (що включає також захист прав та інтересів щодо об'єктів права інтелектуальної власності [199; 302]), а також справедливості, добросовісності та розумності [125, п. 6 ч. 1 ст. 3].

Окрім регламентації відносин у сфері доменних імен у спеціальному законі, базові положення щодо доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності мають бути закріплені в Цивільному кодексі України [301, с. 75]. Варто зауважити, що на необхідність рекодифікації приватного законодавства шляхом уніфікації правових норм, внесення необхідних змін і доповнень до Цивільного кодексу України зверталася увага науковців [303]. У цьому контексті, на нашу думку, має враховуватися також необхідність регламентації відносин у сфері доменних імен.

Передусім підтримуємо точку зору тих науковців, які наголошують на необхідності доповнення ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України абзацом 14 «доменні імена» [5; 6]. Так доменне ім'я буде включено до переліку об'єктів права інтелектуальної власності, зазначених у Цивільному кодексі України [176, с. 240].

З огляду на те, що в системі об'єктів права інтелектуальної власності доменне ім'я варто зарахувати до засобів індивідуалізації учасників

цивільного обороту, товарів, послуг, і, як потрібно додати, інтернет-ресурсів (адже основне призначення доменного імені – індивідуалізувати певний ресурс у мережі) [3, с. 116], для подальшої регламентації відносин у сфері доменних імен пропонуємо доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я» [301, с. 75]. У цій главі, на нашу думку, доцільно закріпити визначення поняття доменного імені, встановити, хто є суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я, та окреслити коло майнових прав інтелектуальної власності на такий об'єкт [176, с. 240].

Отже, пропонуємо доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я» такого змісту:

«Стаття 504¹. Доменне ім'я

1. Доменним ім'ям є унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсу.

Стаття 504². Суб'єкти права інтелектуальної власності на доменне ім'я

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я є реєстрант доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, а також інші особи, які набули прав на доменне ім'я за договором або законом.

Стаття 504³. Майнові права інтелектуальної власності на доменні ім'я

1. Майновими правами інтелектуальної власності на доменне ім'я є:

- 1) право на використання доменного імені;
- 2) виключне право дозволяти використання доменного імені;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) право делегувати домени наступних рівнів у своєму доменному імені, якщо інше не встановлено договором про реєстрацію доменного імені;
- 5) право здійснювати адміністрування делегованих доменів.

2. Майнові права інтелектуальної власності на доменне ім'я належать реєстранту доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, якщо інше не встановлено договором або законом» [301, с. 77].

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Наразі немає міжнародно-правового акту, який би забезпечив охорону доменних імен. Оскільки ICANN є міжнародною неурядовою організацією, положення UDRP, прийняті нею, не мають загальнообов'язкового характеру. До того ж певна залежність ICANN від уряду США породила дискусію щодо передачі керування Інтернетом у підпорядкування МСЄ. Проте, як стало зрозуміло з подій на WCIT-12, світова спільнота загалом не підтримує ідею державного керування Інтернетом [71, с. 35-36].

Між тим у той час як Інтернет може й надалі виступати самоорганізованою структурою, вільною від безпосереднього втручання держав, питання щодо регулювання відносин, що виникають у зв'язку з користуванням Мережею, потребують вирішення в межах законотворчої діяльності держав і міждержавного діалогу. Саме до таких, правових, питань і належить необхідність забезпечення охорони доменних імен [71, с. 36]. На доцільність урегулювання цієї проблеми на міжнародному рівні наголошується науковцями [11, с. 21-22; 23, с. 199; 35, с. 41].

Оскільки за своєю правовою природою доменне ім'я можна вважати об'єктом права інтелектуальної власності, у розробленні відповідного міжнародно-правового акта ключова роль має бути відведена ВОІВ [71, с. 37]. Адже саме ВОІВ «сприяє укладенню міжнародних угод, покликаних сприяти охороні інтелектуальної власності» [287, п. 4 ст. 4]. У 2001 році Асамблеєю Паризького союзу по охороні промислової власності та Генеральною асамблеєю ВОІВ була прийнята «Спільна рекомендація про положення щодо охорони знаків та інших прав промислової власності на позначення в Інтернеті», у якій хоча безпосередньо не йдеться про охорону прав на доменні імена, проте така можливість не виключається, а ставиться в залежність від національного законодавства [289]. Крім того, на основі рекомендацій ВОІВ розроблена UDRP, керуючись якою Центр арбітражу та медіації ВОІВ розглянув вже більше 50 тисяч спорів про доменні імена [230].

Усе це свідчить про наявність достатньо розробленої практики для того, щоб ВОІВ змогла запропонувати світовій спільноті документ, у якому доменне ім'я буде визнано об'єктом права інтелектуальної власності та буде відображено основний підхід до розв'язання доменних спорів, де, як вбачається, «концепція добросовісності», що нині закладена у UDRP, повинна знайти своє нормативне втілення [71, с. 37].

Для забезпечення правової охорони доменного імені в українському законодавстві вважаємо необхідним доповнити ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України абзацом 14 «доменні імена», включивши ці об'єкти до об'єктів права інтелектуальної власності. Також пропонуємо доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я» такого змісту:

«Стаття 504¹. Доменне ім'я

1. Доменним ім'ям є унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсу.

Стаття 504². Суб'єкти права інтелектуальної власності на доменне ім'я

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я є реєстрант доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, а також інші особи, які набули прав на доменне ім'я за договором або законом.

Стаття 504³. Майнові права інтелектуальної власності на доменні ім'я

1. Майновими правами інтелектуальної власності на доменне ім'я є:

- 1) право на використання доменного імені;
- 2) виключне право дозволяти використання доменного імені;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню доменного імені, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) право делегувати домени наступних рівнів у своєму доменному імені, якщо інше не встановлено договором про реєстрацію доменного імені;
- 5) право здійснювати адміністрування делегованих доменів.

2. Майнові права інтелектуальної власності на доменне ім'я належать реєстранту доменного імені за договором про реєстрацію доменного імені, якщо інше не встановлено договором або законом» [301, с. 77].

Крім цього, слід розробити та прийняти Закон України «Про доменні імена», у якому регламентувати відносини, пов'язані з адмініструванням доменів, укладанням, дією та припиненням договору про реєстрацію доменного імені, визначити обсяг прав інтелектуальної власності на доменне ім'я [176, с. 240]. Задля ж забезпечення охорони від кіберсквотингу пропонуємо включити в цей закон норми, розроблені на основі теорії співвідношення доменного імені з суміжними об'єктами та норм UDRP з урахуванням їх адаптації до українського законодавства. Вважаємо прийняття таких положень доцільним, адже вони дадуть змогу захистити права як на доменне ім'я, так і на інші об'єкти, а також відповідатимуть UDRP та світовій практиці вирішення спорів щодо доменних імен [86, с. 47-48].

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження та згідно з поставленою в роботі метою й окресленим колом завдань ми дійшли таких узагальнених висновків.

1. Історія становлення та розвитку інтернет-адрес пов'язана з історією мережі Інтернет і свідчить про швидке вдосконалення інтернет-адрес і їх пристосування до актуальних часу вимог.

Історія становлення та розвитку доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності бере свій початок від так званих «доменних спорів». Саме у правозастосовній практиці були закладені перші передумови для визнання доменних імен об'єктами права інтелектуальної власності.

Регламентация ж відносин у сфері доменних імен суттєво відстає від практичних потреб. Так, документи-підсумки Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства є надто загальними, щоб безпосередньо визначати правову природу доменних імен [71, с. 35], а UDRP, хоча і містить детальні положення щодо регулювання відносин у сфері використання доменних імен і торговельних марок, проте не має загальнообов'язкового характеру, що значно похитує позиції застосування цього документа [71, с. 35].

Що стосується вітчизняної історії правової регламентації відносин у сфері доменних імен, у ній можна виділити декілька періодів [1, с. 569]:

1) 2002–2006 роки – визначення поняття «доменне ім'я» в Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», прийняття Закону України «Про телекомунікації» та підзаконних нормативно-правових актів щодо адміністрування адресного простору та використання домену .GOV.UA [1, с. 569];

2) 2007–2015 роки – регламентація відносин у сфері доменних імен майже не відбувається, ч. 1 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» доповнюється абзацом другим, який встановлює

пріоритет інтересів володільців торговельний марок над інтересами володільців доменних імен [1, с. 569];

3) 2015 рік – сьогодні – у національному законодавстві отримала визнання україномовна доменна зона .УКР, «Концепцією реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності» доменне ім'я визнано об'єктом права інтелектуальної власності [1, с. 569].

Паралельно відносини у сфері доменних імен знаходили своє регулювання в актах, прийнятих адміністраторами доменів .UA та .УКР. Утім така ситуація не відповідає вимогам сьогодні. Адже у час, коли доменні імена стають дедалі більш використовуваними та вагомими для своїх володільців, правове регулювання відносин у цій сфері вимагає заповнення законодавчої прогалини та передусім – визнання на рівні закону доменного імені об'єктом права інтелектуальної власності [1, с. 569].

2. З інформаційно-технічного погляду доменне ім'я – унікальний набір символів, що позначає координати сервера, на якому розміщений інформаційний ресурс, а також позначає адресу самого ресурсу в мережі Інтернет [140, с. 69].

Доменне ім'я складається з доменів. «Домен – частина ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється» [82, абз. 12 ч. 1 ст. 1]. Доменне ім'я включає домени різних рівнів. Їх нумерація ведеться справа наліво.

З погляду права доменне ім'я – це особливий об'єкт права інтелектуальної власності, що являє собою унікальний набір символів, який використовується для адресації комп'ютерів і є засобом індивідуалізації інтернет-ресурсів [140, с. 71].

Наведене визначення об'єднує в собі такі ознаки. По-перше, доменне ім'я є особливим об'єктом права інтелектуальної власності. По-друге, доменне ім'я являє собою унікальний набір символів. По-третє, воно використовується для адресації комп'ютерів. По-четверте, доменне ім'я є

засобом індивідуалізації інформаційних ресурсів у мережі Інтернет [139, с. 35].

3. Систему об'єктів права інтелектуальної власності можна розглядати як сукупність об'єктів права інтелектуальної власності, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним та утворюють певну цілісність, єдність. Застосовуючи параметричну теорію систем до вивчення такої системи, можна дійти висновку, що концептом системи об'єктів права інтелектуальної власності є властивість кожного об'єкта бути об'єктом права інтелектуальної власності, структурою – відносини та зв'язки між такими об'єктами, субстратом – певні групи, які об'єднують відповідні об'єкти права інтелектуальної власності [187, с. 54].

Відповідно до наукових досліджень, положень міжнародних договорів і національного законодавства система об'єктів права інтелектуальної власності може бути представлена так:

- 1) об'єкти авторського права та суміжних прав;
- 2) об'єкти права промислової власності:
 - об'єкти патентного права та прирівняні до них (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин);
 - засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення);
 - раціоналізаторські пропозиції, комерційні таємниці;
 - компонування напівпровідникових виробів;
- 3) наукові відкриття [3, с. 115-116].

Кожен об'єкт права інтелектуальної власності характеризується своїми особливостями. Водночас об'єкти окремої групи (підгрупи) мають низку об'єднуючих ознак.

4. Зважаючи на критерії класифікації об'єктів права інтелектуальної власності, доменне ім'я в системі об'єктів права інтелектуальної власності варто зарахувати до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту,

товарів, послуг та інтернет-ресурсів, бо головне призначення доменного імені полягає в індивідуалізації ресурсу в мережі [3, с. 118].

Як засоби індивідуалізації доменні імена володіють ознаками, що притаманні цій групі об'єктів права інтелектуальної власності: вони призначені для індивідуалізації певних об'єктів, для забезпечення правової охорони доменних імен не є необхідним їхній творчий характер, право на доменне ім'я не включає особисті немайнові права [3, с. 118].

Володіючи основними ознаками, що притаманні засобам індивідуалізації, доменне ім'я має певні особливості [3, с. 118]. Так, доменне ім'я володіє абсолютною (не відносною) унікальністю, а володілець прав на доменне ім'я зазвичай має право делегувати у відповідній доменній зоні домени наступних рівнів іншим суб'єктам [3, с. 118]. Доменне ім'я індивідуалізує не товари (послуги) або учасників цивільного обороту, а інтернет-ресурси, відповідно, можливим є некомерційне використання доменних імен і право на доменне ім'я може мати будь-яка особа. Крім того, доменне ім'я не має територіальних меж дії, а обмеження щодо використання певних символів у доменних іменах мають не лише змістовний, але й технічний характер [186, с. 160].

5. Доменне ім'я варто відмежовувати від суміжних об'єктів, як-то об'єкти авторського права, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки та географічні зазначення. При цьому необхідно пам'ятати, що позначення, використовуване як доменне ім'я (якщо воно є оригінальним), може отримати кумулятивну правову охорону і як доменне ім'я, і як об'єкт авторського права [216, с. 4]. Умовою охорони доменного імені в такому разі буде відсутність порушення прав автора [216, с. 5].

Проблема відмежування доменного імені від суміжних об'єктів тісно пов'язана з проблемою кіберсквотингу. На нашу думку, кіберсквотинг можна визначити як порушення прав інтелектуальної власності на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування, об'єкти авторського права тощо, а також на самі доменні імена та порушення прав на інші об'єкти, які не є

об'єктами права інтелектуальної власності (наприклад, ім'я фізичної особи), вчинене шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) з охоронюваним об'єктом (його частиною). Залежно від кола позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами при реєстрації доменних імен, можна виділити брендовий, іменний, галузевий, географічний, авторський кіберсквотинг і тайпосквотинг [236, с. 211-212]. При цьому авторський кіберсквотинг полягає в порушенні прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права, вчиненому шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) із літературним твором, його частиною або оригінальною назвою твору [4, с. 37].

Ключовою ознакою кіберсквотингу є те, що таке правопорушення вчиняється шляхом недобросовісної реєстрації та (або) використання доменних імен [229, с. 100].

Поняття недобросовісної реєстрації та використання в цьому контексті розкривається в UDRP [73, 4 (b), (c)].

Натомість в Україні для боротьби з кіберсквотингом встановлено пріоритет прав на торговельні марки над правами на доменні імена [78, с. 559]. Як наслідок, норми українського законодавства не дають змогу ефективно захистити права як на доменне ім'я від зловживань із боку володільців торговельних марок, так і на торговельну марку й інші об'єкти від порушень із боку реєстрантів доменних імен [86, с. 47]. Крім того, законодавчі положення спричиняють низку проблем на практиці [229, с. 107]. Так, можна визначити три основні підходи, які склалися в українській судовій практиці до питання щодо порушника прав на торговельну марку шляхом реєстрації доменного імені: порушниками є реєстратор і реєстрант, порушником є реєстрант, але реєстратор є відповідачем і до нього також задовольняються позовні вимоги, порушником є тільки реєстрант [229, с. 103-104]. Така неоднорідність судової практики свідчить про

недостатність правової регламентації відносин у сфері доменних імен [67, с. 334].

Не вирішують проблему кіберсквотингу й заходи, прийняті Адміністратором домену .UA [229, с. 105]. Так, незважаючи на затвердження UA-DRP (варіанта UDRP), заборона реєстрації в домені .UA доменного імені за відсутності прав на відповідну торговельну марку нівелює значення положень UA-DRP, обмежуючи їх застосування [67, с. 334-335].

З огляду на вищенаведене вбачається необхідним сприйняти в українському законодавстві концепцію добросовісності, закладену в UDRP, що буде більшою мірою відповідати реаліям сьогодення [229, с. 107].

6. Оскільки доменні імена функціонують у мережі Інтернет, а остання являє собою глобальну мережу, питання, пов'язані з використанням доменних імен, потребують уніфікованого регулювання в межах усієї світової спільноти [71, с. 34].

Наразі немає міжнародно-правового акту, який би забезпечив охорону доменних імен. Адже з огляду на те, що ICANN є міжнародною неурядовою організацією, положення UDRP, прийняті нею, не мають загальнообов'язкового характеру [71, с. 35].

Погоджуючись із тим, що Інтернет може і надалі виступати самоорганізованою структурою, вільною від безпосереднього втручання держав, вважаємо, що питання щодо регулювання відносин, що виникають у зв'язку з користуванням Мережею, потребують вирішення в межах законотворчої діяльності держав і міждержавного діалогу [71, с. 36].

Оскільки за своєю правовою природою доменне ім'я можна вважати об'єктом права інтелектуальної власності, у розробленні відповідного міжнародно-правового акта ключова роль має бути відведена ВОІВ [71, с. 37]. Крім того, на основі рекомендацій цієї організації розроблена UDRP, керуючись якою Центр арбітражу та медіації ВОІВ розглянув вже більше 50 тисяч спорів про доменні імена [230]. Це свідчить про наявність достатньо розробленої практики для того, щоб ВОІВ змогла запропонувати

світовій спільноті документ, у якому доменне ім'я буде визнано об'єктом права інтелектуальної власності та буде відображено основний підхід до розв'язання доменних спорів, де, як вбачається, «концепція добросовісності», що нині закладена в UDRP, повинна знайти своє нормативне втілення [71, с. 37].

7. Для забезпечення правової охорони доменного імені в українському законодавстві вважаємо необхідним доповнити ч. 1 ст. 420 Цивільного кодексу України абзацом 14 «доменні імена», включивши ці об'єкти до об'єктів права інтелектуальної власності, а також доповнити Книгу четверту Цивільного кодексу України главою 45¹ «Право інтелектуальної власності на доменне ім'я» [301, с. 77]. У цій главі доцільно закріпити визначення поняття доменного імені, встановити, хто є суб'єктами права інтелектуальної власності на доменне ім'я, та окреслити коло майнових прав інтелектуальної власності на такий об'єкт [176, с. 240].

Крім цього, слід розробити та прийняти Закон України «Про доменні імена», у якому регламентувати відносини, пов'язані з адмініструванням доменів, укладанням, дією та припиненням договору про реєстрацію доменного імені, визначити обсяг прав інтелектуальної власності на доменне ім'я [176, с. 240]. Задля ж забезпечення охорони від кіберсквотингу пропонуємо включити в цей закон норми, розроблені з урахуванням UDRP та теорії співвідношення доменного імені із суміжними об'єктами [86, с. 47-48].

Таким чином, законодавчі нововведення будуть охороняти як права на доменне ім'я, так і права на торговельну марку й інші об'єкти [176, с. 241]. Це відповідатиме загальним засадам цивільного законодавства та фактичним вимогам сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булат Н. М. Періодизація українського законодавства у сфері регулювання доменних імен. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 567-570.
2. Bulat N. The legal nature of a domain name: the Ukrainian dimension. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2021. Volume 16, Issue 2. P. 179-183. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa188>.
3. Булат Н. М. Проблемні питання визначення місця доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Ю. С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) (м. Одеса, 15 грудня 2017 р.) / упоряд. і відп. ред. : І. С. Канзафарова, В. М. Зубар. Одеса : Астропринт, 2017. 172 с. С. 114-120.
4. Булат Н. Співвідношення доменних імен і літературних творів. *Economic and law paradigm of modern society*. 2019. Issue 3. P. 33-40.
5. Бойко Д. В. Правова природа доменних імен Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Х., 2005. 19 с.
6. Бонтлаб В. В. Цивільно-правове регулювання доменних імен : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2006. 15 с.
7. Сказко О. М. Правові засади вирішення доменних спорів в Україні : дис. ... доктор філософії : 081. К., 2021. 237 с.
8. Демченко Т. С. Проблеми гармонізації законодавства України про товарні знаки з міжнародно-правовими нормами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2002. 20 с.
9. Аляб'єва Н. В. Договір про надання послуг у мережі Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Х., 2010. 18 с.
10. Кузьменко Т. С. «Бренд» як складний правовий засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2011. 20 с.

11. Серго А. Г. Правовой режим доменных имён и его развитие в гражданском праве : автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.03. М., 2011. 59 с.
12. Сокерин К. В. Охрана права на доменное имя в Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14. М., 2007. 23 с.
13. Попцов А. В. Правовое регулирование доменного имени в Российской Федерации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2009. 36 с.
14. Щурова И. А. Доменные имена: понятие, осуществление и правовое обеспечение в предпринимательской деятельности : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2010. 22 с.
15. Гладкая Е. И. Правовой режим доменного имени в России и США : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. М., 2014. 214 с.
16. Кожемякин Д. В. Доменное имя в системе объектов гражданских прав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. М., 2017. 199 с.
17. Бобров М. Е. Средства индивидуализации товаров, работ и услуг как объекты интеллектуальных прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2013. 33 с.
18. Лукашевич С. В. Индивидуализация физических лиц как субъектов гражданского права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Казань, 2014. 18 с.
19. Komaitis K. The current state of domain name regulation: domain names as second class citizens in a markdominated world : Ph.D. thesis. Glasgow, 2006.
20. AbuGhazaleh Sh. N. A. The resolution of domain name disputes : a comparison of Jordan, United Kingdom, United States, and ICANN rules : Ph.D. thesis. Aberdeen, 2010.
21. Puasiri W. The Uniform Dispute Resolution Policy : a comparative study of Nominet, .eu ADR, US and UK legal system to find a proposal for an amendment : Ph.D. thesis. London, 2010.

22. Al Ramahi M. An investigation into the legal status of internet domain names : Ph.D. thesis. Manchester, 2014. 301 p.

23. Al-rawashdedh W. Dispute Resolution Mechanisms and Trademark Cybersquatting in ccTLD, Old Style gTLD and New Style gTLD Systems: comparative analysis of the US, EU and international approaches : Ph.D. thesis. Szeged, 2017. 221 p.

24. Дмитриев С., Рузакова О. Доменные имена: проблемы российского и зарубежного законодательства. *Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права*. 2001. № 6. С. 15-24.

25. Nguyen X-T. N. Cyberproperty and Judicial Dissonance: The Trouble with Domain Name Classification. *George Mason Law Review*. 2001. Vol. 10. No. 2. P. 183-214.

26. Мозгов М. В. Доменное имя – объект интеллектуальной собственности. *IV Научно-практическая конференция «Право и Интернет: теория и практика. Проблемы доступа к информации»* (17 декабря 2002 года). Москва, 2002. URL: <https://ifap.ru/pi/04/program.htm> (дата обращения: 03.12.2020).

27. Moringiello J. M. Seizing domain names to enforce judgments: looking back to look to the future. *University of Cincinnati Law Review*. 2003. Vol. 72, № 95.

28. Sauliūnas D. Problems of Legal Nature of Internet Domain Names. *Jurisprudencija*. 2003. Vol. 47 (39). P. 29-37.

29. Burshtein Sh. Is a domain name property? *Journal of Intellectual Propety Law and Practice*. 2005. Volume 1. Issue 1. P. 59-63. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpi019>.

30. Мордвинов В. А. Товарные знаки в ЕС, Германии, России. *Патентный поверенный*. 2005. № 2. С. 16-21.

31. Чупрова А. Ю. Юридические аспекты защиты доменных имен. *Организованная преступность и коррупция: результаты криминологическо-социологических исследований*. Выпуск 2. / под ред. д.ю.н.,

проф. Н. А. Лопашенко. Саратов : Саратовский Центр по исследованию проблем организованной преступности и коррупции : Сателлит, 2006. 270 с. С. 264-269.

32. Нагорный Р. С. Доменное имя как объект гражданского права. *Журнал российского права*. 2008. № 2. С. 122-132.

33. Кулініч О. О. Доменне ім'я як похідний засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних та юридичних осіб у мережі Інтернет. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 51. С. 195-201.

34. Майданик Н. Здійснення права на доменне ім'я в мережі Інтернет. *Юридична Україна*. 2009. № 7 (79). С. 62-67.

35. Singh S. Conflicts between trademarks and domain names: a critical analysis. *SSRN*. 2011. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2045222>.

36. Семёнова Т. В. Соотношение доменного имени с другими объектами гражданских прав. *Вестник Полоцкого государственного университета. Серия D*. 2012. № 6. С. 160-164.

37. Сосновський М. Проблематика національного домену верхнього рівня та можливі шляхи державного регулювання. Всі «за» і «проти». *Інтелектуальна власність*. 2012. № 11. С. 44-48.

38. Долотов М. Зворотне захоплення доменних імен та українське законодавство. *Інформація і право*. 2013. № 1 (7). С. 89-98.

39. Коваленко Т. Кіберсквотинг, ринок купівлі та продажу доменів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 6. С. 40-45.

40. Пономарьов М. Узагальнення судової практики розгляду судами справ у спорах, пов'язаних із використанням імен доменів. URL: <http://artimmer.com/ua/publicacii/uzagalnennya-sudovoi-praktyky/269-uzagal-nennya-sudovoi-praktiki-rozglyadu-sudami-sprav-u-sporax,-pov-yazanix-iz-vikoristannyam-imen-domeniv> (дата звернення: 03.12.2020).

41. Caruana C. The Legal Nature of Domain Names. *ELSA Malta Law Review*. 2014. Edition IV. URL: <http://www.elsa.org.mt/wp->

content/uploads/2015/02/5.-Caruana-Claudio-The-Legal-Nature-of-Domain-Names.pdf (last accessed: 03.12.2020).

42. Goyal H., Porwal M. India: Protection of Domain Name as a Trademark. *Mondaq*. 2014.

URL: <http://www.mondaq.com/india/x/327272/Trademark/Protection+of+Domain+Name+As+A+Trademark> (last accessed: 03.12.2020).

43. Березовская Н. Ю. Доменное имя как объект интеллектуальной собственности. *Молодой ученый*. 2015. № 9 (89). С. 543-544.

44. Попова Н. О. Кіберсквотинг як основний вид правопорушень в доменних спорах. *Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності* : Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / За заг. ред. О. В. Черевка, О. П. Орлюк. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. 145 с. С. 134-137.

45. Татарникова К. Г. Проблеми реалізації права інтелектуальної власності на інформаційні ресурси в Україні. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2015. № 1 (34). С. 97-103. DOI: 10.18372/2307-9061.34.8195.

46. Vakhtiarvand M. Legal nature and protection of domain names with emphasis on Iranian law. *Journal of intellectual property rights*. 2016. Vol. 21. P. 166-174.

47. Зыков С. В. Об отнесении доменных имён к объектам интеллектуальных прав. *Электронное приложение к «Российскому юридическому журналу»*. 2017. № 1. С. 72-78.

48. Коршакова О. М. Окремі аспекти правового регулювання доменних імен в Україні. *Право і суспільство*. 2017. № 3. Частина 2. С. 52-55.

49. Некіт К. Г. Доменне ім'я як об'єкт цивільних прав. *Часопис цивілістики*. 2017. Випуск 23. С. 40-44.

50. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства.

Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73-83. DOI: <https://doi.org/10.32620/gch.2019.2.08>.

51. Філінович В. В., Новгородська І. М. Захист прав власників доменних імен. *Порівняльно-аналітичне право.* 2019. № 5. С. 136-138. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0390/2019.5.31>.

52. Борівська В. М., Михайліна Т. В. Доменне ім'я: актуальна проблематика правового режиму. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса.* 2020. Випуск 12. Том 1. С. 27-30.

53. Украинцев Ю. Д., Цветов М. А. История связи и перспективы развития телекоммуникаций : учебное пособие. Ульяновск : УЛГТУ, 2009. 128 с.

54. Информатика для юристов и экономистов : учебник для вузов / Под ред. С. В. Симоновича. 2-е изд. СПб. : Питер, 2014. 544 с. : ил. (Учебник для вузов).

55. Беляев М. А., Лысенко В. В., Малинина Л. А. Основы информатики : Ростов н/Д : Феникс, 2006. 352 с.

56. Степанов А. Н. Информатика : Учебник для вузов. 6-е изд. СПб. : Питер, 2015. 720 с. : ил.

57. Серго А., Гладкая Е. Правовое регулирование доменных имен. *Хозяйство и право. Приложение.* 2010 № 3. 49 с.

58. Толковый словарь: .SU (SU ccTLD). URL: <http://your-hosting.ru/terms/s/su> (дата обращения: 08.12.2020).

59. Доменні імена. URL: <http://www.ua5.org/domains/414-domenni-imena.html> (дата звернення: 08.12.2020).

60. DNSSEC – что это такое и почему эта технология так важна? URL: <https://www.icann.org/resources/pages/dnssec-what-is-it-why-important-2019-03-20-ru> (дата обращения: 08.12.2020).

61. IDN ccTLD Fast Track String Evaluation Completion. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/string-evaluation-completion-2014-02-19-en> (last accessed: 08.12.2020).

62. Matsuura J. H. *Managing Intellectual Assets in the Digital Age*. Boston ; London : Artech House, 2003. 223 p.

63. DECISION AS TO THE ADMISSIBILITY OF Application nos. 25379/04, 21688/05, 21722/05 and 21770/05 by PAEFFGEN GMBH against Germany : European Court of Human Rights (Fifth Section), 18 September 2007. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82671> (last accessed: 21.01.2021).

64. Internet: case-law of the European Court of Human Rights / Council of Europe/European Court of Human Rights. 2011, June 2015 (update). URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Research_report_internet_ENG.pdf (last accessed: 08.12.2020).

65. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms : Rome, 4.XI.1950. URL : http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (last accessed: 08.12.2020).

66. GRAND CHAMBER JUDGMENT Anheuser-Busch Inc. v. Portugal (application no. 73049/01) : European Court of Human Rights, 11.01.2007. URL <http://hudoc.echr.coe.int/ENG?i=003-1891266-1986242> (last accessed: 08.12.2020).

67. Bulat N. A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2020. Vol 10, No 3. P. 324-336.

68. Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» : Декларація ООН, Міжнародний документ від 12.12.2003 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c57 (дата звернення: 08.12.2020).

69. Тунисское обязательство : Документ WSIS-05/TUNIS/DOC/7-R от 18 ноября 2005 года. URL: <http://www.itu.int/net/wsis/docs2/tunis/off/7-ru.pdf> (дата обращения: 08.12.2020).

70. Тунисская программа для информационного общества : Документ WSIS-05/TUNIS/DOC/6(Rev.1)-R от 18 ноября 2005 года. URL: <http://www.itu.int/net/wsis/docs2/tunis/off/6rev1-ru.pdf> (дата обращения: 08.12.2020).

71. Булат Н. Н. Международно-правовая регламентация отношений в сфере доменных имён: современное состояние и перспективы. *Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики* : материалы междунар. науч.-практ. конф. 17-18 мая 2019 г. / редкол.: В. А. Богоненко (отв. ред.), Н. А. Бесецкая, И. В. Вегера. Новополоцк : Полоц. гос. ун-т, 2019. 160 с. С. 34-38.

72. Рекомендация о развитии и использовании многоязычия и всеобщем доступе к киберпространству : рекомендация ЮНЕСКО от 15.10.2003. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/multilingualism_recommendation.shtml (дата обращения: 08.12.2020).

73. Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy : Approved by ICANN on October 24, 1999. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/policy-2012-02-25-en> (last accessed: 08.12.2020).

74. The Management of Internet Names and Addresses: Intellectual Property Issues : Final Report of the WIPO Internet Domain Name Process, April 30, 1999 / The World Intellectual Property Organization (WIPO). URL: <http://www.wipo.int/export/sites/www/amc/en/docs/report-final1.pdf> (last accessed: 08.12.2020).

75. Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy : As approved by the ICANN Board of Directors on 28 September 2013. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/udrp-rules-2015-03-11-en> (last accessed: 08.12.2020).

76. Descriptions and Contact Information for ICANN-Accredited Registrars. URL: <https://www.icann.org/registrar-reports/accreditation-qualified-list.html> (last accessed: 08.12.2020).

77. В домені .UA з'явилася можливість позасудового врегулювання спорів для імен другого рівня. URL: <https://hostmaster.ua/news/?pr20190401> (дата звернення: 08.12.2020).

78. Булат Н. М. Добросовісна та недобросовісна реєстрація доменних імен відповідно до Єдиних правил розгляду спорів про доменні імена. *Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 14–15 верес. 2018 р.) / ОНУ імені І. І. Мечникова ; відп. ред. І. А. Ломачинська, А. В. Смітюх. Одеса : Фенікс, 2018. 726 с. С. 556-560.

79. Булат Н. М. Ключові положення Єдиних правил розгляду спорів про доменні імена та практика їх застосування. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 18. С. 73-82.

80. List of Approved Dispute Resolution Service Providers. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/providers-6d-2012-02-25-en> (last accessed: 08.12.2020).

81. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 № 3689-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.10.2020 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (дата звернення: 09.12.2020).

82. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 24.10.2020 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення: 09.12.2020).

83. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 № 3689-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на

10.08.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/ed20020810>
(дата звернення: 09.12.2020).

84. Булат Н. М. Розвиток законодавчого регулювання доменних імен в Україні. *Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки та права* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ 17 листопада 2018 р.). Київ : Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» : Видавництво IBR LPNT, 2018. 262 с. С. 28-31.

85. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 № 3689-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 25.06.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/ed20030625>
(дата звернення: 09.12.2020).

86. Булат Н. М. Використання доменних імен і суміжних об'єктів: перспективи законодавчого вдосконалення. *Правові новели*. 2020. № 11. С. 45-50. DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2020.11.06>.

87. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 09.12.2020).

88. Проблеми інформаційного законодавства України в сфері створення, поширення та використання інформації та шляхи їх вирішення: аналітична записка / Відділ досліджень інформаційного суспільства та інформаційних стратегій Національного інституту стратегічних досліджень (В. К. Конах). URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/problemi-informaciynogo-zakonodavstva-ukraini-v-sferi> (дата звернення: 09.12.2020).

89. Порядок підключення до глобальних мереж передачі даних : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2002 р. № 522. Постанова втратила чинність на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 92 від 08.02.2021 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/522-2002-p> (дата звернення: 10.02.2021).

90. Про адміністрування домену “.UA” : Розпорядження Кабінету міністрів України від 22.07.2003 р. № 447-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-p> (дата звернення: 09.12.2020).

91. Про схвалення Концепції розвитку телекомунікацій в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2006 р. № 316-р зі зм., внес. зг. з Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1612-р від 27.12.2008 р.; станом на 27.12.2008 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2006-p> (дата звернення: 09.12.2020).

92. Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади : Наказ Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25.11.2002 р. № 327/225 зі зм., внес. зг. з Наказом Державного комітету телебачення і радіомовлення № 24/26 від 16.02.2015 р.; станом на 27.03.2015 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1022-02> (дата звернення: 09.12.2020).

93. Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 р. № 326 зі зм., внес. зг. з постановами Кабінету Міністрів України; станом на 25.02.2020 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-p> (дата звернення: 09.12.2020).

94. Вимоги до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 р. № 851 «Деякі питання використання доменних імен державними органами в українському сегменті Інтернету» зі зм., внес. зг. з Постановою Кабінету Міністрів України № 329 від 10.04.2019 р.; станом на 20.04.2019 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2015-p> (дата звернення: 09.12.2020).

95. Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : схвалена Розпорядженням Кабінету

Міністрів України від 01.06.2016 р. № 402-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-p> (дата звернення: 09.12.2020).

96. Детальна інформація про юридичну особу «ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ», отримана шляхом безкоштовного запиту до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search/person-result> (дата звернення: 09.12.2020).

97. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-p> (дата звернення: 09.12.2020).

98. Положення про Міністерство економіки України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124) із зм., внес. зг. з постановами Кабінету Міністрів України; станом на 22.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-p> (дата звернення: 29.08.2021).

99. Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності: затверджено Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 28.12.2019 р. № 842 із зм., внес. зг. з Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства № 1851 від 21.09.2020 р.; станом на 21.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0842915-19> (дата звернення: 09.12.2020).

100. Про реорганізацію державної організації “Національний офіс інтелектуальної власності”: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 10.12.2019 р. № 632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0632915-19> (дата звернення: 09.12.2020).

101. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16.06.2020 р. № 703-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20> (дата звернення: 09.12.2020).

102. Про Національний орган інтелектуальної власності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 1267-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-p> (дата звернення: 09.12.2020).

103. Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA (версія 1.0): розроблений спільно ТОВ «Хостмайстер», адміністраторами публічних доменів та реєстраторами 1 квітня 2014 року. URL: https://hostmaster.ua/policy/Reglament_UA_1.0_UK.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

104. Регламент публічного домену (версія 3.5): розроблений спільно ТОВ «Хостмайстер», адміністраторами публічних доменів та реєстраторами 24 січня 2020 року. URL: https://hostmaster.ua/registrators/docs/Reglament21d_3.5_UK.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

105. Регламент особливостей реєстрації приватних доменних імен другого рівня в домені .UA. URL: <https://hostmaster.ua/policy/?ua> (дата звернення: 26.10.2020).

106. Булат Н. М. Правова природа актів, прийнятих адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня. *Матеріали 75-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 25-27 листоп. 2020, Одеса / відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: Н. Л. Кусик, А. Л. Святошнюк, Т. В. Степанова та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 226 с. С. 102-106.*

107. Правила домену.UA. URL: <http://foresight-agency.com/contentimages/pravila-domena-ua.pdf> (дата звернення: 26.10.2020).
108. Рішення Господарського суду міста Києва від 25 лютого 2016 року у справі № 910/30404/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56276402> (дата звернення: 26.10.2020).
109. Рішення Печерського районного суду міста Києва від 30 листопада 2016 року у справі № 757/45200/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/64013904> (дата звернення: 26.10.2020).
110. Постанова Київського апеляційного господарського суду від 21 січня 2009 року у справі № 12/82. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/2898679> (дата звернення: 26.10.2020).
111. Тугай В. За іноземним досвідом. Український юрист. 2012. № 03.
112. Булат Н. М. Акти, прийняті адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня: правова природа та значення. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2021. № 1. Р. 11-17.
113. Ухвала Апеляційного суду міста Києва від 21 серпня 2014 року у справі № 22-ц/796/9998/2014. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/40865812> (дата звернення: 08.12.2020).
114. Концепція розвитку домену .UA. URL: <http://uanic.net/koncersiya-razvitiya-domena-ua> (дата звернення: 26.10.2020).
115. Тимчасова Концепція впровадження та розвитку домену .УКР : схвалена рішенням Координаційної ради ОП «Український мережевий інформаційний центр», Протокол № 13 від 16 серпня 2013 року. URL: <http://uanic.net/koncersiya-vnedreniya-i-razvitiya-domena-ukr> (дата звернення: 26.10.2020).
116. Вимоги до договору між Оператором реєстру та Реєстраторами : затверджено рішенням Координаційної Ради ОП «Український мережевий інформаційний центр» від 23 вересня 2013 року. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Vymogi%20do%20DogovorOR_1.0.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

117. Положення про акредитацію Реєстраторів доменних імен в домені .УКР (Редакція 1.0): затверджено рішенням Координаційної Ради ОП «Український мережевий інформаційний центр» від 23 вересня 2013 року. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Polozhenie-pro-accredit_2.5.1-a.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

118. Тимчасові Правила реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР (версія 5.0) : схвалені рішенням Координаційної Ради ОП «Український мережевий інформаційний центр», Протокол № 16 від 17 жовтня 2013 року; зі змінами згідно з Протоколом № 17 від 31 січня 2014 року. URL: <http://uanic.net/pravila-registracii-i-polzovaniya-domennymi-imenami-v-domene-ukr> (дата звернення: 13.01.2021).

119. Технічний регламент домену .УКР (Редакція 3.0) : затверджено Директором ОП «Український мережевий інформаційний центр» 7 листопада 2013 року. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/System%20of%20Registrations%20Technical%20Reglament_v3.0.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

120. Положення про Комісію з досудового вирішення доменних спорів : затверджено рішенням Координаційної ради ОП «Український мережевий інформаційний центр» від 28 лютого 2014 року, протокол № 18. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Polozhennya_pro_Komisiyu_2.0.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

121. Порядок розв'язання доменних спорів : затверджено рішенням Координаційної ради ОП «Український мережевий інформаційний центр» від 28 лютого 2014 року, протокол № 18. URL: http://uanic.net/docs/documents-ukr/Poryadok_sporiv_v2.0.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

122. Порядок надання послуг з проведення фіксації і дослідження змісту веб-сторінок у мережі Інтернет : затверджено директором ОП «Український мережевий інформаційний центр» 01 серпня 2016 року. URL: http://uanic.net/docs/Poryadok_fiksacii_Compotence_Center_01082016.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

123. Про врегулювання відносин, пов'язаних з провадженням діяльності з адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет : угода між Державним агентством з питань науки, інновацій та інформатизації України та Об'єднанням підприємств у галузі телекомунікацій, інформатизації та Інтернет «Український мережевий інформаційний центр» від 30 грудня 2013 року. URL: http://uanic.net/docs/Ugoda_DKNII_UANIC_30122013_copу.pdf (дата звернення: 26.10.2020).

124. Електронний лист від директора ОП «Український мережевий інформаційний центр» Ю. Гончарука від 13.10.2016 р.

125. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.08.2021 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 15.08.2021).

126. Гражданский кодекс Российской Федерации (Части первая, вторая, третья и четвертая). URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/461644> (дата обращения: 05.12.2019).

127. Булат Н. М. Правова охорона доменних імен: зарубіжний досвід. *Topical issues of the development of modern science* : Abstracts of the 4th International scientific and practical conference. Sofia, Bulgaria : Publishing House “ACCENT”, 2019. 1064 p. P. 875-880.

128. Проект части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации. URL: https://info.nic.ru/st/65/out_1218.shtml (дата обращения: 05.12.2019).

129. Павлова Е. А., Шилохвост О. Ю. Четвертая часть ГК: итоги переговоров по ВТО. *Патенты и лицензии*. 2008. № 7. С. 2-9.

130. Trade Marks Act 1994. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/section/10> (last accessed: 05.12.2019).

131. Anticybersquatting Consumer Protection Act. URL: <https://www.govtrack.us/congress/bills/106/s1255/text> (last accessed: 09.12.2020).

132. Wet betreffende het wederrechtelijk registreren van domeinnamen. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/328055> (last accessed: 05.12.2019).
133. China Internet Domain Name Regulations. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/182419> (last accessed: 05.12.2019).
134. Гожий О. П., Калініна І. О. Інформатика та комп'ютерна техніка : Навчально-методичний посібник. Для самостійного вивчення. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. Вип. 58. 212 с.
135. Рассолов И. М. Право и Интернет. Теоретические проблемы. 2-е изд., доп. М. : Норма, 2009. 383 с.
136. Грошев А. С. Информатика : Учебник для вузов. Архангельск : Арханг. гос. техн. ун-т, 2010. 470 с.
137. Beginner's Guide to DOMAIN NAMES / ICANN. URL: <https://www.icann.org/en/system/files/files/domain-names-beginners-guide-06dec10-en.pdf> (last accessed: 10.12.2020).
138. Кривошеев И. Домен. URL: http://www.neumeika.ru/domennoe_imya.html (дата обращения: 10.12.2020).
139. Булат Н. М. Поняття та ознаки доменного імені. *Development of modern technologies and scientific potential of the world* : coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the international scientific-practical conf., London, July 29, 2019. London : NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 2. 118 p. P. 33-36.
140. Булат Н. М. Поняття доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності. *Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави* : збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 19 квітня 2018 року. Матеріали I Всеукраїнських наукових читань пам'яті академіка С. Дністрянського, м. Тернопіль, 13-14 квітня 2018 року. Тези наукових доповідей. Київ-Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка», 2018. 297 с. С. 69-71.

141. Що таке доменне ім'я: види та рекомендації. URL: <http://mozok.net/domenni-imena> (last accessed: 10.12.2020).

142. Функции IANA. Общие сведения о функциях Администрации адресного пространства Интернета (IANA) / ICANN. URL: <https://www.icann.org/ru/system/files/files/iana-functions-18dec15-ru.pdf> (дата обращения: 10.12.2020).

143. Михайлец Г. ВВВ.ВАСЯ.РУ, или Домены будущего. *Компьютерный еженедельник UPGRADE*. 2002. № 24 (62). С. 42-43.

144. Report on the Delegation of the .укр (“ukr”) domain representing Ukraine in Cyrillic. URL: <https://www.iana.org/reports/2013/ukr-report-20130219.html> (last accessed: 10.12.2020).

145. .INT Policy & Procedures. URL: <https://www.iana.org/domains/int/policy> (last accessed: 10.12.2020).

146. Публічні домени другого рівня. URL: <https://hostmaster.ua/2ld> (дата звернення: 05.05.2021).

147. Borshch V. I., Maslennikov Y. I., Truba V. I., Tokarchuk L. M. Public-private partnership as an investment and innovation tool for medical facilities: a case of Ukrainian healthcare. *Wiadomosci lekarskie*. 2019. Tom LXXII, nr 11, cz. I. P. 2155–2160.

148. Perezhniak B., Karmazina C., Dudnyk R., Solyannik K., Severinova O. Electronic technologies during local elections: new challenges. *Cuestiones Politicas*. 2020. Vol. 38 (67). P. 287-301. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.382e.22>.

149. Luts L., Nastasiak I., Karmazina C., Kovbasiuk S. Prospects for the development of modern interstate legal systems in the context of globalization challenges. *Revista Amazonia Investiga*. 2021. Volume 10, Issue 40. P. 233-243. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.40.04.23>.

150. Kharchenko H., Kodynets A., Panova L. Problematic aspects of property rights in the field of settlement transactions using cryptocurrency.

International journal of advanced and applied sciences. 2020 Volume 7, Issue 9. P. 83-88.

151. Panova L., Radchenko L., Gramatskyy E., Kodynets A., Pohrebniak S. Digitization in Law: International-Legal Aspect. *Cuestiones Políticas*. 2021. Vol. 39, № 69. P. 547-563. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.34>.

152. Kokhanovska E., Kodynets A. Protection of intellectual property in development conditions of the information society. *Science and Innovation*. 2021. № 17 (1). P. 103-112. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine17.01.103>.

153. Domain names. URL: <http://cyber.law.harvard.edu/property99/domain> (last accessed: 10.12.2020).

154. Chertok M., Agin W. E. Restart.com: Identifying, Securing and Maximizing the Liquidation Value of Cyberassets in Bankruptcy Proceedings. *Am. Bankr. Inst. Law Review*. 2000. Vol. 8.

155. Dorer v. Arel, 60 F. Supp. 2d 558 (E.D. Va. 1999) : US District Court for the Eastern District of Virginia - 60 F. Supp. 2d 558 (E.D. Va. 1999), September 3, 1999. URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/60/558/2580539> (last accessed: 10.12.2020).

156. Network Solutions v. Umbro International. URL: <https://law.justia.com/cases/virginia/supreme-court/2000/1991168.html> (last accessed: 10.12.2020).

157. Garnishment. URL: <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/garnishment> (last accessed: 10.12.2020).

158. Колосов В. Природа прав на доменное имя. URL: <https://kolosov.info/kommentarii/priroda-prav-na-domennoe-imya> (дата обращения: 10.12.2020).

159. CAESARS WORLD, INC. v. CAESARS-PALACE.COM, et al., Defendants : Civil Action No. 99-550-A 112 F. Supp. 2d 502. URL: <http://www.internetlibrary.com/pdf/Caesars%20World%20v.%20Caesars-Palace.com.pdf> (last accessed: 10.12.2020).

160. Komaitis K. The current state of domain name regulation: domain names as second class citizens in a markdominated world. London ; New York : Routledge, 2010. 264 p.

161. Tucows.Com Co. v. Lojas Renner S.A., 2011 ONCA 548 : DATE: 20110805, DOCKET: C52972. URL: <https://www.ontariocourts.ca/decisions/2011/2011ONCA0548.htm> (last accessed: 10.12.2020).

162. Safonchyk O., Hlyniana K., Mazurenko S. Trust Property: Legal Aspects. *Cuestiones Politicas*. 2020. Volume 38, Issue 66. P. 383-395. DOI: 10.46398/cuestpol.38e.25.

163. Смітюх А. Оборотоспособные символы прав (транзитивные знаки) в системе объектов прав по ГК Украины. *Правова держава*. 2017. Вип. 26. С. 84-91.

164. Смітюх А. В. Корпоративні права та корпоративні паї (частки): теоретико-правові аспекти : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 662 с.

165. Смітюх А. Корпоративний пай (частка), неоформлений як цінний папір, як об'єкт речових прав і правовідносин. *Право України*. 2019. № 8. С. 120-131.

166. Смітюх А. В. Щодо узурфрукту корпоративних паїв (часток, акцій). *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 74-79.

167. Dratler J. Jr. Intellectual Property Law: Commercial, Creative and Industrial Property : update prepared by McJohn S. M. New York : Law Journal Press. 2006 (date originally published: 1991).

168. Karlsen C. D., Reilly R. F. Tangible and Intangible Property Valuation Due Diligence Procedures. *INSIGHTS*. 2018. Winter. P. 42-47.

169. Intangible Assets and Intellectual Property. URL: <https://www.aaup.org/sites/default/files/files/IntangibleAssets.pdf> (last accessed: 10.12.2020).

170. Кузьменко Т. Індивідуалізація учасників цивільного обороту, товарів та послуг у всесвітній мережі Інтернет. *Юридичний вісник*. 2012. № 3. С. 79-82.

171. Щурова И. А. Доменные имена: понятие, осуществление и правовое обеспечение в предпринимательской деятельности : монография. М.: Юридическое издательство «ЮРКОМПАНИ». 2012. 180 с. (Серия «Актуальные юридические исследования»).

172. Грицай В. І. Правовий режим доменних імен та їх місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності. *Право і безпека*. 2015 № 3 (58). С. 109-114.

173. Право інтелектуальної власності : Акад. курс. Підруч. для студ. вищих навч.закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.

174. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. 5-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. К. : Юрінком Інтер, 2013. Т. I. 832 с.

175. Экономический словарь / под ред. А. И. Архипова. М. : РГ-Пресс, 2017.

176. Булат Н. М. Правова регламентація відносин у сфері доменних імен в Україні: сучасний стан і перспективи. *Сучасний рух науки* : тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р. Дніпро, 2019. Т. 1. 752 с. С. 238-243.

177. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 02.12.2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 11.12.2020).

178. Погребняк О. С. Рішення Європейського суду з прав людини як частина національного законодавства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. № 71. С. 154-161.

179. Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння. *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.* 1999. № 2. URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=416> (дата звернення: 11.12.2020).

180. Шатарська Т. Роль і місце Конвенції в системі захисту прав та свобод людини в рамках української правової системи. Застосування Конвенції та практики ЄСПЛ в Україні. URL: <https://www.shatarska.in.ua/1-rol-i-misce-konvencii-v-sistemi-zaxistu-prav-ta-svobod-lyudini-v-ramkah-ukraïnskoï-pravovoï-sistemi-zastosuvannya-konvencii-ta-praktiki-yespl-v-ukraïni> (дата звернення: 11.12.2020).

181. Віденська конвенція про право міжнародних договорів : Конвенція ООН від 23.05.1969 р.; станом на 14.04.1986 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 11.12.2020).

182. Mazurenko S. V. Problems of Legal Regulation of Relations on the Internet. *Juridical sciences and their role in the formation of legal culture of a modern person* : collective monograph / A. A. Blinova, M. S. Kelman, R. E. Ennan, K. M. Hlynianaya, etc. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. 256 p. P. 159-175. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-142-1/159-175>.

183. Наумов В. Б. Право и Интернет. Очерки теории и практики. М. : Книжный дом «Университет», 2002. 432 с. : ил.

184. Бойко Д. В. Правова природа доменних імен Інтернет : монографія. К. : Ред. журн. «Право України» ; Х. : Право, 2013. 164 с. (Наук. зб. «Академічні правові дослідження». Дод. до юрид. журн. «Право України» ; вип. 27).

185. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

186. Булат Н. М. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 154-160. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.25>.

187. Булат Н. М. Система об'єктів права інтелектуальної власності: методологічний аспект. *Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19-20 лютого 2021 року). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2021. 88 с. С. 51-55.

188. Система. URL: <https://terme.ru/termin/sistema.html> (дата звернення: 14.12.2020).

189. Глоссарий философских терминов проекта Distance. URL: <https://terme.ru/slovari/glossarii-filosofskih-terminov-proekta-distance.html> (дата звернення: 14.12.2020).

190. Садовский В. Н. Система. *Новая философская энциклопедия*: в 4 томах / научно-редакционный совет: В. С. Степин, А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, А. П. Огурцов. М.: Мысль, 2010. Т. 3. 692 с. С. 552-553.

191. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.

192. Цофнас А. Ю. Теория систем и теория познания: монографія. Одесса: АстроПринт, 1999. 308 с.

193. Дроб'язко В. С., Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності: Навч. Посібник. К.: Юрінком Інтер, 2004. 512 с.

194. Тарасов О. С. Сутність та класифікація об'єктів інтелектуальної власності. URL: <http://intkonf.org/tarasov-os-sutnist-ta-klasifikatsiya-obektiv-intelektualnoyi-vlasnosti> (дата звернення: 15.12.2020).

195. Николук М. З. Подібність і розбіжності права власності та права інтелектуальної власності: обліковий аспект. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2008. № 2 (44). С. 111-115.

196. Цибульов П. М. Введення до інтелектуальної власності : Навчальний посібник. 6-е видання, перероблене і доповнене. К. : «Держ. інст. інтел. власн.», 2008. 124 с.

197. Патентознавство : навч. посіб. для студ. вищ. фармац. навч. закл. / В. Ф. Москаленко, Д. С. Волох, Л. А. Бутко [та ін.] ; за ред. професора В. Ф. Москаленка. Вінниця : Нова Книга, 2012. 360 с. : іл.

198. Кундеус В. В. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності. URL: <http://masters.donntu.org/2012/fimm/kundeus/library/article4.htm> (дата звернення: 15.12.2020).

199. Kostyashkin I., Smitiukh A., Makeieva O., Hurina D., Tiuria Y., Diligul A. Judicial Protection of Intellectual Property Rights as One of the Principles of Civil Law. *International Journal of Management*. 2020. Vol. 11, Issue 2. P. 75-84.

200. What is intellectual property? / WIPO. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_450_2020.pdf (last accessed: 15.12.2020).

201. Рекомендацій щодо вибору способів правової охорони та захисту прав на об'єкти авторського права і відповідні об'єкти права промислової власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5b4b28d0-3b94-4d69-98a2-2b05947d0629&title=RekomendatsiiSchodoViboruSposobivPravovoiOkhoroniTaZakhistuPravNaObktiAvtorskogoPravaIVidpovidniObktiPravaPromislovoiVlasnosti> (дата звернення: 15.12.2020).

202. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 3-тє вид., К. : Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

203. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року : Конвенція, Міжнародний документ, Декларація від 06.09.1952 р. (переглянуто 24.07.1971 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052 (дата звернення: 15.12.2020).

204. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Конвенція, Міжнародний документ від 24.07.1971 р. (змінений 02.10.1979 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051 (дата звернення: 15.12.2020).

205. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року : Конвенція, Міжнародний документ від 20.03.1883 р. (переглянуто, змінено 02.10.1979 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123 (дата звернення: 15.12.2020).

206. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.08.2021 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 15.08.2021).

207. Право інтелектуальної власності : академ. курс : підручник для студентів вищих навч. закладів / О. А. Підпригора, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін.; за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. 2-ге вид., переробл. та допов. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 672 с.

208. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12> (дата звернення: 16.12.2020).

209. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> (дата звернення: 16.12.2020).

210. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 16.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12> (дата звернення: 16.12.2020).

211. Беловол С. А., Слинко В. Г., Дрожжана О. У., Черненко Б. С. Селекційні досягнення в системі охорони прав інтелектуальної власності. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Селекційні досягнення в Україні: проблеми правової охорони та перспективи вдосконалення захисту»*. Вип. 1, Полтава: ПДАА, 2018. 88 с. С. 42-46.

212. Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15.12.1993 р. № 3691-ХІІ зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 01.01.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12> (дата звернення: 16.12.2020).

213. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-ХІV зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14> (дата звернення: 16.12.2020).

214. Кубах А. І. Право інтелектуальної власності : Навч. посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 149 с.

215. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97-ВР зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр> (дата звернення: 16.12.2020).

216. Булат Н. М. Кумулятивна правова охорона позначень як доменних імен і літературних творів. *Матеріали Науково-практичної конференції молодих вчених «Перші економіко-правові студії»* (7 березня 2019 р., м. Одеса) відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: А. В. Левенець, О. О. Нігрєєва, О. М. Савастєєва [та ін.]. Одеса : Фенікс, 2019. 81 с. С. 3-5.

217. Калятин В. О. Изменения системы объектов интеллектуальных прав в связи с принятием четвертой части Гражданского кодекса. URL: <https://wiselawyer.ru/poleznoe/25448-izmeneniya-sistemy-obektov-intellektualnykh-prav-svyazi-prinyatiem> (дата обращения: 17.12.2020).

218. Азаров М. С. Доменные имена в структуре гражданского и информационного права. URL: <https://wiselawyer.ru/poleznoe/45513-domennye-imena-strukture-grazhdanskogo-informacionnogo-prava> (дата обращения: 17.12.2020).

219. Kodynet A., Maidanyk L. Commercialization of Intellectual Property Rights as Foundation for Innovation. *Science and Innovation*. 2019. № 15 (4). P. 91-102. DOI: <https://doi.org/10.15407/scin15.04.091>.

220. Рішення Господарського суду міста Києва від 22 березня 2016 року у справі № 910/28172/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56847587> (дата звернення: 17.12.2020).

221. Постанова Вищого господарського суду України від 24 липня 2007 року у справі № 39/418 пд. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/872438> (дата звернення: 22.01.2019).

222. Федоров А. А. Кумулятивна правова охорона дизайнерських рішень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2012. № 4. С. 112-116.

223. Уразова Г. Правова охорона промислових зразків. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2011. № 6 (60).

224. Бузанов В. Авторские права на бизнес-символику: варианты в пользу предпринимателей. *Хозяйство и право*. 2004. № 3. С. 99-100.

225. Ус М. Конкуренція прав інтелектуальної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 12. С. 41-44.

226. Directive No. 98/71/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 on the legal protection of designs. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/126961> (дата звернення: 18.04.2019).

227. Мазуренко С. Вільні ліцензії Creative Commons: поняття, ознаки, правова природа, інструменти. *Юридичний вісник*. 2019. № 1. С. 76-86.

228. Булат Н. М. Поняття кіберсквотингу та його види. *Правова держава*. 2018. № 31. С. 72-80. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.31.143453>.

229. Булат Н. М. Поняття брендового кіберсквотингу та шляхи боротьби з ним. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Правознавство»*. 2018. Т. 23. Вип. 1 (32). С. 98-110. DOI: 10.18524/2304-1587.2018.1(32).133826.

230. Domain Name Dispute Resolution. URL: <http://www.wipo.int/amc/en/domains> (last accessed: 19.01.2021).

231. Онлайн-словарь “Reword”. URL: https://reword.org/online/?s_query=squat&dic_bred=yes&dic_ojegov=yes&dic_us_hakov=yes&dic_efremova=yes&dic_dal=yes&dic_brokEFR=yes&dic_foreign=yes&dic_vasmer=yes&dic_orthographic=yes&dic_ru_synonym=yes&dic_ua_explanatory=yes&dic_eng_rus=yes&dic_rus_eng=yes&dic_webster_collegiate=yes&dic_ger_rus=yes&dic_rus_ger=yes&dic_ru_ua=yes&dic_FR-RU=yes&dic_RU-FR=yes&dic_es_ru=yes&dic_ru_es=yes&dic_it_ru=yes&dic_ru_it=yes&dic_cz_ru=yes&dic_ru_cz=yes&dic_by_ru=yes&dic_ru_by=yes&dic_PL-RU=yes&dic_RU-PL=yes&dic_NL-RU=yes&dic_RU-NL=yes&dic_RU-UZ=yes&dic_UZ-RU=yes&dic_ru_tr=yes&dic_tr_ru=yes&dic_la_ru=yes&dic_ru_la=yes&dic_ru_esp=yes&dic_ru_esp_ger=yes&dic_gaguzrus=yes&dic_filosofiya=yes&dic_juridical=yes&dic_economic=yes&dic_medical=yes&dic_psychological=yes&dic_psychanalysis=yes&dic_lit_terms=yes&dic_poetic_terms=yes&dic_sexology=yes&dic_breeds=yes&dic_weapon=yes&dic_plants=yes&dic_computer=yes&dic_bb=yes (дата обращения: 19.01.2021).

232. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 2 серпня 2013 року у справі № 760/10150/13-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/45316637> (дата звернення: 22.01.2021).

233. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 25 листопада 2013 року у справі № 760/21375/13-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35717827> (дата звернення: 22.01.2021).

234. Кудрицька Т. Доменні спори в Україні: останні тенденції та перспективи застосування альтернативних способів вирішення. *Інтелектуальна власність України*. 2012. № 10.

235. Пискунов Я. Б. Понятие доменного имени и возможности юридической защиты от киберсквотинга : доклад на V Международной конференции «Право и Интернет: теория и практика». URL: <https://ifarp.ru/pi/05/piskunov.htm> (дата обращения: 19.01.2021).

236. Булат Н. М. Брендвий кіберсквотинг та заходи боротьби з ним. *Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) / упоряд. і відповід. ред. І. С. Канзафарова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. Одеса : Астропринт, 2018. 324 с. С. 211-216.

237. Рішення Господарського суду Донецької області від 14 січня 2013 року у справі № 2/59пн. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/59284488> (дата звернення: 19.01.2021).

238. Рішення Господарського суду м. Києва від 26 червня 2014 року у справі № 910/1116/14. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39554980> (дата звернення: 19.01.2021).

239. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : постанова Вищого господарського суду від 17.10.2012 року № 12. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12> (дата звернення: 19.01.2021).

240. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Jeanette Winterson v. Mark Hogarth Case No. D2000-0235 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0235.html> (last accessed: 20.01.2021).

241. Серго А. Г. Доменные имена. М. : «Бестселлер», 2006. 368 с.

242. Калятин В. О. Право в сфере Интернета. М. : Норма, 2004. 479 с.

243. What is 'domaining' and how do you make a killing off it? URL: <https://collectivehub.com/2016/03/what-is-domaining-and-how-do-you-make-a-killing-off-it> (last accessed: 20.01.2021).

244. Как не стать жертвой киберсквоттеров. URL: <https://rb.ru/longread/otday-svoy-url> (дата обращения: 20.01.2021).

245. Труба В. І., Морозова С. Є. Межі захисту прав авторів (за матеріалами судової практики). *Правова держава*. 2017. № 26. С. 104-112.

246. Ходаківський Є. І., Якобчук В. П., Литвинчук І. Л. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.

247. Smith G. J. H. *Internet law and regulation*. 4th edition. London : Sweet & Maxwell, 2007. 1296 p.

248. Shields v. Zuccarini, 89 F.Supp.2d 634, Eastern District of Pennsylvania (2000). URL: <https://www.ravellaw.com/opinions/b6f6fbb9e796838c1a8539c68fdb2c9> (last accessed: 20.01.2021).

249. Williams R. L. Trademark Law on the Internet – Mousetrapped – Shields v Zuccarini, 89 F Supp 2d 634 (E.D. Pa. 2000). *Computer Law Review and Technology Journal*. 2001-2002. Volume 6.

250. Zozulia I., Zozulia O., Melnychuk S., Luts L., Kronivets T., Karmazina C. Protection of the Right to Information on One's Health by Authorized State Bodies. *Systematic Reviews in Pharmacy*. 2020. Vol. 11, Issue 10. P. 803-806.

251. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION EAUTO, L.L.C. v. Triple S. Auto Parts d/b/a Kung Fu Yea Enterprises, Inc. Case No. D2000-0047 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0047.html> (last accessed: 21.01.2021).

252. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Shakespeare Company LLC v. Bob Pflueger Case No. D2010-1126 / WIPO Arbitration and Mediation Center.

URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/search/text.jsp?case=D2010-1126>
(last accessed: 21.01.2021).

253. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Bridgestone Firestone, Inc., Bridgestone/Firestone Research, Inc., and Bridgestone Corporation v. Jack Myers Case No. D2000-0190 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0190.html> (last accessed: 21.01.2021).

254. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Plaza Operating Partners, Ltd. v. Pop Data Technologies, Inc. and Joseph Pillus Case No. D2000-0166 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0166.html> (last accessed: 21.01.2021).

255. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Revlon Consumer Products Corporation v. Domain Manager, PageUp Communications Case No. D2003-0602 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2003/d2003-0602.html> (last accessed: 21.01.2021).

256. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Express Messenger Systems, Inc. v. Golden State Overnight Case No. D2001-0063 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2001/d2001-0063.html> (last accessed: 21.01.2021).

257. Булат Н. М. Захист прав на доменне ім'я. *IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27 листопада 2020 р. URL: <http://aphd.ua/publication-777> (дата звернення: 07.05.2021).

258. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Goldline International, Inc. v. Gold Line Case No. D2000-1151 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-1151.html> (last accessed: 21.01.2021).

259. ADMINISTRATIVE PANEL DECISION Fondation Le Corbusier v. Monsieur Bernard Weber, Madame Heidi Weber Case No. D2003-0251 / WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2003/d2003-0251.html> (last accessed: 21.01.2021).

260. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 жовтня 2012 року у справі № 6-36781св12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26933128> (дата звернення: 22.01.2021).

261. Рішення Господарського суду м. Києва від 2 березня 2015 року у справі № 910/1185/15-г. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43006782> (дата звернення: 22.01.2021).

262. Постанова Київського апеляційного господарського суду від 26 квітня 2016 року у справі № 910/1185/15-г. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57460793> (дата звернення: 22.01.2021).

263. Постанова Вищого господарського суду України від 16 серпня 2016 року у справі № 910/1185/15-г. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/59774981> (дата звернення: 22.01.2021).

264. Рішення Господарського суду м. Києва від 8 грудня 2016 року у справі № 910/1185/15-г. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63370458> (дата звернення: 22.01.2021).

265. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 24 грудня 2014 року у справі № 760/26510/14-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42172960> (дата звернення: 22.01.2021).

266. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 20 листопада 2015 року у справі № 760/16507/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53869303> (дата звернення: 22.01.2021).

267. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 18 травня 2016 року у справі № 760/21182/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57798485> (дата звернення: 22.01.2021).

268. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 16 червня 2017 року у справі № 760/7328/17-ц. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/67442077> (дата звернення: 22.01.2021).

269. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 5 жовтня 2016 року у справі № 760/4672/14-ц. URL: <http://reestr.court.gov.ua/Review/65581064> (дата звернення: 22.01.2021).

270. Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 16 листопада 2017 року у справі № 761/39376/16-ц. URL: <http://reestr.court.gov.ua/Review/70704102> (дата звернення: 22.01.2021).

271. Рішення Господарського суду м. Києва від 13 жовтня 2017 року у справі № 910/14013/17. URL: <http://reestr.court.gov.ua/Review/69718253> (дата звернення: 22.01.2021).

272. Постанова Вищого господарського суду від 14 березня 2006 року у справі № 21/71. URL: http://www.arbitr.gov.ua/docs/28_1207087.html (дата звернення: 22.01.2021).

273. Булат Н. М. Особливості реєстрації та використання приватних доменних імен другого рівня у домені .UA. *Десяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 травня 2021 р.) [Електронне видання] / відповід. ред. В. І. Труба, упор. А. Л. Святошнюк ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. Одеса : Фенікс, 2021. 276 с. С. 69-72.

274. Електронна петиція № 22/004068-еп. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/4068> (дата звернення: 22.01.2021).

275. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 01.01.2020 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення: 22.01.2021).

276. Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA : затверджена ТОВ «Хостмайтер» (Адміністратор публічного домену .UA)

19 березня 2019 року, оновлена 19 листопада 2019 року та набула чинності з 19 грудня 2019 року. URL: <https://hostmaster.ua/policy/ua-drp/files/UA-Policy-UK.pdf> (дата звернення: 22.01.2021).

277. WIPO Domain Name Dispute Resolution Service for .UA. URL: www.wipo.int/amc/en/domains/cctld/ua/index.html (last accessed: 22.01.2021).

278. Рішення Господарського суду м. Києва від 19 квітня 2016 року у справі № 910/2115/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/57459994> (дата звернення: 26.01.2021).

279. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 24 квітня 2017 року у справі № 760/9381/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66507100> (дата звернення: 26.01.2021).

280. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 31 травня 2017 року у справі № 760/7324/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67246725> (дата звернення: 26.01.2021).

281. Принципи роботи : затверджено та прийнято 25 травня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_363 (дата звернення: 26.01.2021).

282. Руководство по участию в работе ICANN для начинающих / ICANN. URL: <https://www.icann.org/en/system/files/files/participating-08nov13-ru.pdf> (дата обращения: 26.01.2021).

283. Спроби впровадження міжнародного контролю за діяльністю в Інтернеті під егідою ООН: нові можливості реалізації Україною інформаційного суверенітету : аналітична записка / Відділ досліджень інформаційного суспільства та інформаційних стратегій Національного інституту стратегічних досліджень (М. А. Ожеван). URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/sprobi-vprovadzhennya-mizhnarodnogo-kontrolyu-za-diyalnistyu-v> (дата звернення: 26.01.2021).

284. Вайден А. Судьба интернета решится в Дубае. *Русская Германия*. 2012. № 49. URL: <http://www.rg->

rb.de/index.php?option=com_rg&task=item&id=8328&Itemid=13 (дата
обращення: 26.01.2021).

285. JOINT DECLARATION ON FREEDOM OF EXPRESSION AND
THE INTERNET. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/9/78309.pdf>
(last accessed: 26.01.2021).

286. Menn J. Bitter struggle over Internet regulation to dominate global
summit URL: [http://www.reuters.com/article/net-us-un-internet-
idUSBRE8AQ06320121127](http://www.reuters.com/article/net-us-un-internet-idUSBRE8AQ06320121127) (last accessed: 26.01.2021).

287. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної
власності : Конвенція, підписана 14.07.1967 та змінена 02.10.1979. URL:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_169 (дата звернення: 26.01.2021).

288. Inside WIPO / WIPO. URL: [http://www.wipo.int/about-
wipo/en/index.html](http://www.wipo.int/about-wipo/en/index.html) (last accessed: 26.01.2021).

289. Совместная рекомендация о положениях в отношении охраны
знаков и других прав промышленной собственности на обозначения в
Интернете (с пояснительными комментариями) : принята Ассамблеей
Парижского союза по охране промышленной собственности и Генеральной
Ассамблеей Всемирной организации интеллектуальной собственности
(ВОИС) на Тридцать шестой серии заседаний Ассамблей государств-членов
ВОИС 24 сентября – 3 октября 2001 г. URL:
https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo_pub_845.pdf (дата обращения:
26.01.2021).

290. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020
№ 1089-IX; набрання чинності відбудеться 01.01.2022 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1089-20> (дата звернення: 27.01.2021).

291. Зміни і доповнення до проекту Закону України «Про електронні
комунікації». URL: [http://uanic.net/zmini-i-dopovnennya-do-proektu-zakonu-
ukraini-pro-elektronni-komunikacii](http://uanic.net/zmini-i-dopovnennya-do-proektu-zakonu-ukraini-pro-elektronni-komunikacii) (дата звернення: 27.01.2021).

292. Булат Н. М. Правова природа договору про реєстрацію доменного імені. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 53. Т. 1. С. 81-84.

293. Часті запитання / ТОВ «Хостмайстер». URL: <http://www.gov.ua/faq.html> (дата звернення: 27.01.2021).

294. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.08.2021 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/436-15> (дата звернення: 15.08.2021).

295. ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ З РЕЄСТРАЦІЇ ДОМЕННОГО ІМЕНІ (ІМЕН). URL: http://infosvyaz.net.ua/domain/dog_domain.pdf (дата звернення: 27.01.2021).

296. Договір про надання телекомунікаційних послуг. URL: <https://www.datagroup.ua/storage/editor/files/dogovir-pro-reestracijy.pdf> (дата звернення: 27.01.2021).

297. Жизненный цикл и восстановление домена. URL: <https://blog.ukrnames.com/domeny/zhiznennyj-cikl-i-vostranovlenie-domena> (дата звернення: 27.01.2021).

298. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI зі зм. та доп., внес. зг. із законами України; станом на 14.08.2021 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/2297-17> (дата звернення: 15.08.2021).

299. ДОГОВІР про надання послуг з реєстрації доменного імені на умовах публічної оферти. URL: <https://adamant.ua/dokumenti/dogovir-na-nadannja-poslugi-reiestracii-domennogo-imeni> (дата звернення: 27.01.2021).

300. ПУБЛІЧНИЙ ДОГОВІР про надання послуг реєстрації та підтримки доменного імені. URL: <https://hostpro.ua/ua/publichnyj-dogovor-o-predostavlenii-uslug-registratsii-domennogo-imeni.html> (дата звернення: 28.01.2021).

301. Булат Н. М. Основні напрями вдосконалення чинного законодавства щодо охорони доменних імен. *Вчені записки Таврійського*

національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2020. Том 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 74-78. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-1/14>.

302. Kostyashkin I., Smitiukh A., Makeieva O., Hurina D., Tiuria Y., Diligul A. Digital rights management in protection of intellectual property rights as one of the principles of civil law. *International Journal of Scientific and Technology Research*. 2020. 9 (3). P. 1786-1792.

303. Труба В. І., Морозова С. Є. Теоретичні передумови рекодифікації приватного законодавства України. *Правова держава*. 2020. № 38. С. 86–91. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2020.38.204101>.

**СПИСОК
ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті, опубліковані в наукових фахових виданнях України:

1. Булат Н. М. Поняття брендового кіберсквотингу та шляхи боротьби з ним. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Правознавство»*. 2018. Т. 23. Вип. 1 (32). С. 98-110. DOI: 10.18524/2304-1587.2018.1(32).133826.
2. Булат Н. М. Ключові положення Єдиних правил розгляду спорів про доменні імена та практика їх застосування. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 18. С. 73-82.
3. Булат Н. М. Доменне ім'я як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 154-160. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.25>.
4. Булат Н. М. Основні напрями вдосконалення чинного законодавства щодо охорони доменних імен. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Том 31 (70). № 2. Ч. 1. С. 74-78. DOI: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-1/14>.

5. Булат Н. М. Використання доменних імен і суміжних об'єктів: перспективи законодавчого вдосконалення. *Правові новели*. 2020. № 11. С. 45-50. DOI: <https://doi.org/10.32847/ln.2020.11.06>.

Статті, опубліковані в періодичних наукових виданнях держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

6. Булат Н. Співвідношення доменних імен і літературних творів. *Economic and law paradigm of modern society*. 2019. Issue 3. P. 33-40.
7. Булат Н. М. Акти, прийняті адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня: правова природа та значення. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2021. № 1. P. 11-17.

Стаття, опублікована в закордонному виданні, проіндексованому в базі даних Scopus (видання віднесено до третього квартилю (Q 3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank):

8. Bulat N. A domain name and a trademark: a comparison and a relationship according to Ukrainian legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2020. Vol 10, No 3. P. 324-336.

Стаття, опублікована в закордонному виданні, проіндексованому в базах даних Scopus та Web of Science Core Collection (видання віднесено до другого квартилю (Q 2) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank):

9. Bulat N. The legal nature of a domain name: the Ukrainian dimension. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2021. Volume 16, Issue 2. P. 179-183. DOI: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpaa188>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Булат Н. М. Проблемні питання визначення місця доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Ю. С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) (м. Одеса, 15 грудня 2017 р.) / упоряд. і відп. ред. : І. С. Канзафарова, В. М. Зубар. Одеса : Астропринт, 2017. 172 с. С. 114-120.
11. Булат Н. М. Поняття доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності. *Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави* : збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 19 квітня 2018 року. Матеріали I Всеукраїнських наукових читань пам'яті академіка С. Дністрянського, м. Тернопіль, 13-14 квітня 2018 року. Тези наукових доповідей. Київ-Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка», 2018. 297 с. С. 69-71.
12. Булат Н. М. Брендний кіберсквотинг та заходи боротьби з ним. *Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) / упоряд. і відповід. ред. І. С. Канзафарова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. Одеса : Астропринт, 2018. 324 с. С. 211-216.
13. Булат Н. М. Добросовісна та недобросовісна реєстрація доменних імен відповідно до Єдиних правил розгляду спорів про доменні імена. *Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 14-15 верес. 2018 р.) / ОНУ імені І. І. Мечникова ; відп. ред. І. А. Ломачинська, А. В. Смітюх. Одеса : Фенікс, 2018. 726 с. С. 556-560.

14. Булат Н. М. Розвиток законодавчого регулювання доменних імен в Україні. *Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки та права*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ 17 листопада 2018 р.). Київ: Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»: Видавництво IBR LPNT, 2018. 262 с. С. 28-31.
15. Булат Н. М. Кумулятивна правова охорона позначень як доменних імен і літературних творів. *Матеріали Науково-практичної конференції молодих вчених «Перші економіко-правові студії»* (7 березня 2019 р., м. Одеса) відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: А. В. Левенець, О. О. Нігрєєва, О. М. Савастєєва [та ін.]. Одеса: Фенікс, 2019. 81 с. С. 3-5.
16. Булат Н. Н. Международно-правовая регламентация отношений в сфере доменных имён: современное состояние и перспективы. *Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики*: материалы междунар. науч.-практ. конф. 17-18 мая 2019 г. / редкол.: В. А. Богоненко (отв. ред.), Н. А. Бесецкая, И. В. Вегера. Новополюцк: Полоц. гос. ун-т, 2019. 160 с. С. 34-38.
17. Булат Н. М. Поняття та ознаки доменного імені. *Development of modern technologies and scientific potential of the world*: coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the international scientific-practical conf., London, July 29, 2019. London: NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 2. 118 p. P. 33-36.
18. Булат Н. М. Правова регламентація відносин у сфері доменних імен в Україні: сучасний стан і перспективи. *Сучасний рух науки*: тези доп. VIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р. Дніпро, 2019. Т. 1. 752 с. С. 238-243.
19. Булат Н. М. Правова охорона доменних імен: зарубіжний досвід. *Topical issues of the development of modern science*: Abstracts of the 4th International

- scientific and practical conference. Sofia, Bulgaria : Publishing House "ACCENT", 2019. 1064 p. P. 875-880.
20. Булат Н. М. Правова природа актів, прийнятих адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня. *Матеріали 75-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*, 25-27 листоп. 2020, Одеса / відп. ред. А. В. Смітюх; ред. кол.: Н. Л. Кусик, А. Л. Святошнюк, Т. В. Степанова та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 226 с. С. 102-106.
21. Булат Н. М. Система об'єктів права інтелектуальної власності: методологічний аспект. *Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19-20 лютого 2021 року). Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2021. 88 с. С. 51-55.
22. Булат Н. М. Особливості реєстрації та використання приватних доменних імен другого рівня у домені .UA. *Десяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 травня 2021 р.) [Електронне видання] / відповід. ред. В. І. Труба, упор. А. Л. Святошнюк ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; економ.-прав. ф-т. Одеса : Фенікс, 2021. 276 с. С. 69-72.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

23. Булат Н. М. Періодизація українського законодавства у сфері регулювання доменних імен. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 567-570.
24. Булат Н. М. Поняття кіберсквотингу та його види. *Правова держава*. 2018. № 31. С. 72-80. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2018.31.143453>.

25. Булат Н. М. Правова природа договору про реєстрацію доменного імені. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2018. Вип. 53. Т. 1. С. 81-84.

Відомості про апробацію результатів дисертації

Результати дослідження, викладені в дисертації, обговорено та схвалено на засіданнях кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (2018–2021 рр.) та апробовано на науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій пам'яті Ю. С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) «Актуальні проблеми приватного права» (м. Одеса, 15 грудня 2017 р., очно), Міжнародній юридичній науково-практичній конференції «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 19 квітня 2018 р., заочно), Міжнародній науково-практичній конференції «Восьмі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського» (м. Одеса, 18 травня 2018 р., очно), Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 20-річчю економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова «Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 14-15 вересня 2018 р., заочно), Міжнародній науково-практичній конференції «Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки та права» (м. Київ, 17 листопада 2018 р., заочно), науково-практичній конференції молодих вчених «Перші економіко-правові студії» (м. Одеса, 7 березня 2019 р., заочно), Міжнародній науково-практичній конференції «Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики» (м. Новополюцьк, 17-18 травня 2019 р., заочно), Міжнародній науково-практичній конференції “Development of modern technologies and scientific potential of the world” (м. Лондон, 29 липня 2019 р., заочно), VIII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції

«Сучасний рух науки» (м. Дніпро, 3-4 жовтня 2019 р., заочно), IV Міжнародній науково-практичній конференції “Topical issues of the development of modern science” (м. Софія, 2019 р., заочно), 75-й звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 25-27 листопада 2020 р., дистанційно), VI Міжнародній науково-практичній конференції «ІТ-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні» (м. Львів, 27 листопада 2020 р., заочно), Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства» (м. Харків, 19-20 лютого 2021 р., заочно), Міжнародній науково-практичній конференції «Десяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам’яті Є. В. Васьковського» (м. Одеса, 28 травня 2021 р., дистанційно).

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

65082, Україна, м. Одеса, вул. Дворянська, 2 тел. (048) 723-52-54
 E-mail: rector@onu.edu.ua факс (048) 723-35-15

19. 09. 2021 № 06. 07 - 01 - 1670

нак № _____ від _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Одеського національного
 університету імені І. І. Мечникова
 д.ю.н., проф. Труба В. І.

_____ 2021 року

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Булат Наталії Миколаївни
на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної
власності»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Дисертаційна робота Булат Н. М. виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в процесі виконання тем: «Приватноправове регулювання суспільних відносин: традиції, сучасність, перспективи» (державний реєстраційний номер 0113U002740, виконувалась в період з 01.03.2013 року до 31.12.2017 року), «Забезпечення прав і законних інтересів учасників правовідносин, що виникають у сфері приватного права: проблеми теорії та практики» (державний реєстраційний номер 0118U004432, строк виконання – з 01.03.2018 року до 31.12.2022 року), що підтверджує актуальність і цінність таких напрацювань.

Результати наукового дослідження авторки, висновки, окремі теоретико-прикладні пропозиції рекомендовано для використання під час навчального процесу при викладанні дисциплін «Цивільне право (частина 1)»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Право»), «Право інтелектуальної власності» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Право»), «Проблеми цивільного права» (для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності «Право»), при написанні курсових і магістерських робіт, при підготовці методичних рекомендацій з відповідних дисциплін, при написанні навчальних посібників.

Зважаючи на зазначене, комісія у складі: Токарчук Л. М. – декана економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, к.ю.н., професора, професора кафедри цивільно-правових дисциплін – голова комісії, Канзафарової І. С. – завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, д.ю.н., професора, професора кафедри цивільно-правових дисциплін, Святошнюк А. Л. – к.ю.н., доцента кафедри цивільно-правових дисциплін, зазначає, що результати дисертації Булат Наталії Миколаївни на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», впроваджені у навчальний процес економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

**Декан економіко-правового факультету
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
к.ю.н., професор, професор кафедри
цивільно-правових дисциплін**

Л. М. Токарчук

**Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
д.ю.н., професор, професор кафедри
цивільно-правових дисциплін**

І. С. Канзафарова

**К.ю.н., доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова**

А. Л. Святошнюк

АКТ
про впровадження результатів дисертаційного
дослідження
Булат Наталії Миколаївни
на тему «Доменні імена в системі об'єктів права
інтелектуальної власності»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора
філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Цим Актом засвідчується, що результати дисертаційного дослідження Булат Н. М. на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», впроваджено у практику ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОН-ЛАЙН", реєстратора доменних імен в українських і міжнародних доменах, зокрема при формуванні правових позицій у спорах про доменні імена, розробленні проектів договорів про реєстрацію доменних імен.

Автором проаналізовано судову практику України з вирішення спорів про доменні імена та обґрунтовано точку зору про те, що у випадку недобросовісної реєстрації або використання доменного імені порушником прав на торговельну марку є реєстрант доменного імені, а не реєстратор. Така позиція є важливою для захисту прав та законних інтересів реєстраторів доменних імен в Україні.

Також автором проаналізовано положення та практику застосування «Єдиної політики вирішення спорів про доменні імена» ("Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy") та «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» ("UA-DRP"). З огляду на затвердження «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» ("UA-DRP") та долучення таким шляхом до «Єдиної політики вирішення спорів про доменні імена» ("Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy") українських доменів .UA, .COM.UA, .KYIV.UA, .KIEV.UA, .IVANO-FRANKIVSK.UA, .IF.UA, .POLTAVA.UA, .PL.UA, .UZHGOROD.UA, .UZ.UA дослідження зазначених питань є особливо актуальним і має практичне значення. Результати статистичного аналізу практики Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо доменів .UA та .COM.UA, проведеного Булат Н. М., є інноваційним інструментом з простеження правових позицій Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності у спорах щодо доменних імен, зареєстрованих в українських доменах.

Рекомендації автора щодо змісту договорів про реєстрацію доменних імен дозволяють враховувати інтереси сторін і забезпечити їх розумний баланс.

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОН-ЛАЙН" підтримує та поділяє погляди Булат Н. М. щодо доцільності регламентації відносин у сфері доменних імен з тим, аби права усіх учасників таких відносин отримали належну правову охорону.

28.08.2021

Дата

www.besthosting.ua

f@besthosting.ua

044 590-08-07,

0432 65-66-44

Підпис

Гуренко Вадим Р.В.
Посада, ініціали, прізвище

АКТ
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Булат Наталії Миколаївни
на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Цим Актом ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ” засвідчує впровадження у практику результатів дисертаційного дослідження Булат Наталії Миколаївни на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», зокрема при формуванні правових позицій, підготовці консалтингових та освітніх послуг.

Авторкою проаналізовано правову природу доменного імені, визначено його місце у системі об'єктів права інтелектуальної власності, розкрито взаємозв'язки цього об'єкта із суміжними, окреслено перспективи міжнародної регламентації відносин у сфері доменних імен і надано рекомендації для вдосконалення національного законодавства.

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ” наголошує на особливій актуальності проведеного дослідження. Інформатизація сучасного суспільства робить необхідною вдосконалення законодавства й адаптацію практики до нових умов. При цьому важливо, аби нові сфери суспільних приватноправових відносин регулювалися відповідно до загальних засад цивільного законодавства (на що звертається увага у роботі), щоб забезпечити логічність і послідовність розвитку законодавства й однорідність практики.

Авторкою проаналізовано діючі нормативні положення національного та зарубіжного законодавства, міжнародних договорів, положення “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” та документів, затверджених адміністраторами українських національних доменів верхнього рівня. Крім того, представлений ретельний аналіз судової практики вирішення спорів про доменні імена, яка склалася в Україні та інших державах, практики Європейського суду з прав людини, і позасудової практики вирішення спорів про доменні імена на підставі “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” та «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA».

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ” підтримує та поділяє висновки та пропозиції Булат Наталії Миколаївни, викладені у роботі, та засвідчує їх врахування у діяльності організації.

Керівник ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
“УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ
ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ”

Перевірка підпису на документі

Цей файл має накладені підписи

Все добре - ми перевірили!

Підписаний файл

Завантажте та прогляньте оригінальний файл на який було накладено підпис

 Підписаний_АКТ.docx.pdf

Накладені підписи

 РОГОВСЬКИЙ АНДРІЙ ЄПІХТОВИЧ

Організація

УНКД

Посада

ДИРЕКТОР

Час підпису, підтверджений центром сертифікації

10 вересня 2021 р., 21:05

РНОКПП ЕДРПОУ
2849704795 44012759

Сертифікат виданий

АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер

2B6C7DF9A3891DA10400000BAF57700BF8F3F02

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:21:27 11.09.2021

Назва файлу з підписом: Підписаний_АКТ.docx.pdf
Розмір файлу з підписом: 72.7 КБ

Назва файлу без підпису: Підписаний_АКТ.docx.pdf
Розмір файлу без підпису: 68.0 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: РОГОВСЬКИЙ АНДРІЙ ЕРІХТОВИЧ
П.І.Б.: РОГОВСЬКИЙ АНДРІЙ ЕРІХТОВИЧ
РНОКПП: 2849704795
Організація (установа): УНКД
Код ЄДРПОУ: 44012759
Посада: ДИРЕКТОР
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача): 21:05:42
10.09.2021
Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
Серійний номер: 2B6C7DF9A3891DA104000000BAF57700BF8F3F02
Тип носія особистого ключа: Незахищений
Алгоритм підпису: ДСТУ-4145
Тип підпису: Удосконалений
Формат підпису: Базовий (CAdES-BES)
Сертифікат: Кваліфікований

Рада адвокатів Одеської області
Адвокат Шаталін Микола Вікторович

(Свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю № 1590 від 30.10.2007,
видане Одеською обласною КДКА, Рішення № 16/137 від 26.10.2007)

Вих. № 24 від 03.09.2021 р.

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Булат Наталії Миколаївни
на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності»

Результати дисертаційного дослідження Булат Наталії Миколаївни на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності» впроваджені у мою практику як адвоката, зокрема при наданні консультацій і формуванні правових позицій щодо юридичних питань у сфері доменних імен, та рекомендовані до використання у моїй діяльності як адвоката.

Автором визначено правову природу доменного імен, розкриті взаємозв'язки цього об'єкта зі суміжними (передусім торговельними марками, комерційними найменуваннями, географічними зазначеннями й об'єктами авторського права), надані пропозиції щодо правової регламентації відносин у відповідній сфері.

У роботі детально проаналізовані нормативні положення, які діють у сфері доменних імен у світі, Україні та інших державах. Особливо значимим для формування правових позицій у справах вбачається вивчення сутності рішення Європейського суду з прав людини у справі "Paeffgen GmbH v. Germany". Автором розкрито як юридичну силу цього рішення в Україні, так і його зміст щодо визначення правової природи доменного імені.

Робота також представляє аналіз практики вирішення спорів про доменні імена. Окрему увагу автор приділяє позасудовим способам вирішення спорів на підставі "Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy". Особлива актуальність цього дослідження пояснюється тим, що 19 березня 2019 року Адміністратором публічного домену .UA була затверджена «Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA», яка сьогодні діє у десяти українських доменах. Автором також проаналізовано практику Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо доменів .UA та .COM.UA, що дозволяє простежити правові позиції Центру у спорах щодо доменних імен, зареєстрованих в українських доменах, і формувати на основі цього правові позиції сторін у справах.

Я, адвокат Шаталін Микола Вікторович, підтримую та поділяю позицію автора щодо необхідності вдосконалення законодавства у сфері доменних імен, а пропозиції, представлені у роботі, вважаю такими, що сприятимуть правовій охороні доменних імен і визначених нині у діючому законодавстві об'єктів права інтелектуальної власності.

Довідка видана для подання у спеціалізовану вчену раду із разового захисту дисертації.

Адвокат М. В. Шаталін

ЛИСТ ПІДПРИМКИ
результатів дисертаційного дослідження
Булат Наталії Миколаївни
на тему «Доменні імена в системі об'єктів права
інтелектуальної власності»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»

Цим Листом ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОН-ЛАЙН", реєстратор доменних імен в українських і міжнародних доменах, висловлює свою підтримку результатам дисертаційного дослідження Булат Наталії Миколаївни на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Автором визначено правову природу доменного імені, його місце у системі об'єктів права інтелектуальної власності, окреслено перспективи регламентації відносин у сфері доменних імен.

Окрема увага приділена обґрунтуванню точки зору про те, що у випадку недобросовісної реєстрації або використання доменного імені порушником прав на торговельну марку є реєстрант доменного імені, а не реєстратор, що має особливе значення для захисту прав та законних інтересів реєстраторів доменних імен в Україні.

Також проаналізовані позасудові способи вирішення доменних спорів у рамках «Єдиної політики вирішення спорів про доменні імена» ("Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy") та «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» ("UA-DRP"). З огляду на затвердження «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» ("UA-DRP") та долучення таким шляхом до «Єдиної політики вирішення спорів про доменні імена» ("Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy") українських доменів .UA, .COM.UA, .KYIV.UA, .KIEV.UA, .IVANO-FRANKIVSK.UA, .IF.UA, .POLTAVA.UA, .PL.UA, .UZHGOROD.UA, .UZ.UA дослідження зазначених питань є особливо актуальним і має практичне значення.

Окремої уваги заслуговують результати статистичного аналізу практики Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо доменів .UA та .COM.UA, проведеного Булат Наталією Миколаївною, що є інноваційним інструментом, який дозволяє відстежити правові позиції Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності у спорах щодо доменних імен, зареєстрованих в українських доменах.

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОН-ЛАЙН" підтримує та поділяє погляди Булат Наталії Миколаївни щодо доцільності регламентації відносин у сфері доменних імен з тим, аби права усіх учасників таких відносин отримали належну правову охорону.

Дисертаційна робота Булат Наталії Миколаївни є оригінальним, комплексним, завершеним дослідженням, що має вагомое теоретичне та практичне значення та надає право на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

28.08.2021

Дата

Підпис

директор *Зармавський Р.В.*
Посада, ініціали, прізвище

www.besthosting.ua

f@besthosting.ua

044 590-08-07,

0432 65-66-44

ЛИСТ ПІДТРИМКИ
результатів дисертаційного дослідження
Булат Наталії Миколаївни
на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ” цим Листом висловлює свою підтримку результатам дисертаційного дослідження Булат Наталії Миколаївни на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ” підтримує та поділяє висновки та пропозиції Булат Наталії Миколаївни, викладені у роботі, та відмічає наступне.

1. При аналізі правової природи доменного імені авторкою враховано теоретичні напрацювання, положення законодавства, практику вирішення спорів про доменні імена у різних країнах, а також рішення Європейського суду з прав людини у справі “Paeffgen GmbH v. Germany”.

2. У роботі розкрито взаємозв'язки доменного імені із суміжними об'єктами, що дало змогу розробити рекомендації для законодавчого вдосконалення.

3. У роботі представлений ретельний аналіз зарубіжної та вітчизняної практики вирішення спорів про доменні імена, що дозволяє простежити різні правові позиції у спорах щодо доменних імен. Аналіз практики Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо застосування норм “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” та «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» є особливо актуальним у контексті затвердження останнього документа. Так, «Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA» є варіацією “Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy” і нині застосовується при вирішенні спорів щодо доменних імен, зареєстрованих в українських доменах .UA, .COM.UA, .KYIV.UA, .KIEV.UA, .IVANO-FRANKIVSK.UA, .IF.UA, .POLTAVA.UA, .PL.UA, .UZHGOROD.UA, .UZ.UA.

4. Авторкою проведено статистичний аналіз практики Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо розгляду спорів про доменні імена за нормами «Політики вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA». Результати такого аналізу надають змогу вивчати правові позиції Центру арбітражу та медіації Всесвітньої організації інтелектуальної власності у спорах щодо доменних імен, зареєстрованих в українських доменах.

5. У роботі справедливо наголошується на необхідності удосконалення законодавства у сфері доменних імен і обґрунтовуються пропозиції щодо такого вдосконалення, які спрямовані на те, щоб усі учасники відповідних правовідносин мали можливість захистити свої права та законні інтереси.

Дисертаційне дослідження Булат Наталії Миколаївни на тему «Доменні імена в системі об'єктів права інтелектуальної власності» є комплексним і завершеним, оригінальним і практично значимим, що надає право на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Керівник ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
“УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ КОНТРОЛЬ
ЗА ДІДЖІТАЛІЗАЦІЄЮ”

Перевірка підпису на документі

Цей файл має накладені підписи

Все добре - ми перевірили!

Підписаний файл

Завантажте та прогляньте оригінальний файл на який було накладено підпис

 Підписаний_ЛИСТ ПІДТРИМКИ.docx.pdf

Накладені підписи

 РОГОВСЬКИЙ АНДРІЙ ЄПІХТОВИЧ

Організація

УНКД

Посада

ДИРЕКТОР

Час підпису, підтверджений центром сертифікації

10 вересня 2021 р., 21:06

РНОКПП

ЕДРПОУ

2849704795

44012759

Сертифікат виданий

АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер

2B6C7DF9A3891DA104000000BAF57700BF8F3F02

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:19:03 11.09.2021

Назва файлу з підписом: Підписаний_ЛИСТ ПІДТРИМКИ.docx.pdf
Розмір файлу з підписом: 91.8 КБ

Назва файлу без підпису: Підписаний_ЛИСТ ПІДТРИМКИ.docx.pdf
Розмір файлу без підпису: 87.2 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: РОГОВСЬКИЙ АНДРІЙ ЕІРІХТОВИЧ

П.І.Б.: РОГОВСЬКИЙ АНДРІЙ ЕІРІХТОВИЧ

РНОКПП: 2849704795

Організація (установа): УНКД

Код ЄДРПОУ: 44012759

Посада: ДИРЕКТОР

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача): 21:06:00
10.09.2021

Сертифікат виданий: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Серійний номер: 2B6C7DF9A3891DA104000000BAF57700BF8F3F02

Тип носія особистого ключа: Незахищений

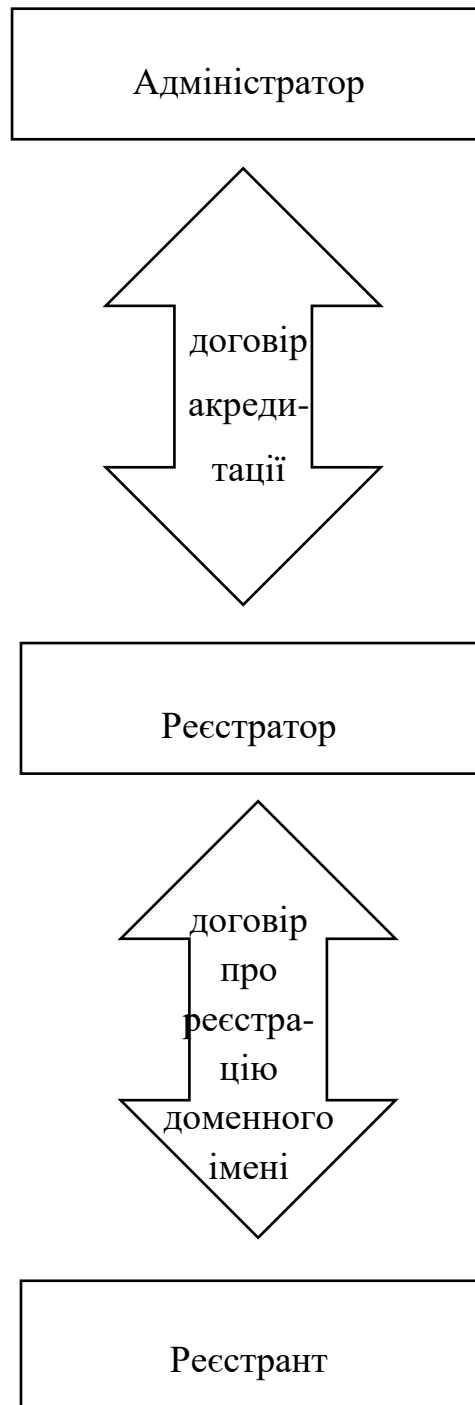
Алгоритм підпису: ДСТУ-4145

Тип підпису: Удосконалений

Формат підпису: Базовий (CAAdES-BES)

Сертифікат: Кваліфікований

**УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ АКРЕДИТАЦІЇ ТА РЕЄСТРАЦІЇ
ДОМЕННИХ ІМЕН**

КОПІЯ ДОГОВОРУ МІЖ ТОВ «ХОСТМАЙСТЕР» ТА ICANN

ACCOUNTABILITY FRAMEWORK

This Accountability Framework ("AF") is between:

Hostmaster Ltd., an organisation incorporated under the laws of the Ukraine, with its registered seat in Kyiv, Ukraine, 'ccTLD',

And

THE INTERNET CORPORATION FOR ASSIGNED NAMES AND NUMBERS, hereinafter referred to as 'ICANN',

jointly to be referred to as: 'parties' and individually to be referred to as: 'party'.

A. Recitals

1. The parties want to demonstrate their commitment to further enhancing the stability, security and interoperability of the Internet's Domain Name System (DNS) from a global perspective and for the benefit of the local and global Internet community in an evolutionary manner on the basis of a peer relationship.
2. The .UA Top Level Domain and has been delegated to Hostmaster Ltd. in 1992 and Hostmaster Ltd. is an organization incorporated under the laws of the Ukraine in a form of a Limited Company with the name "Hostmaster" and executes its operation in Ukraine.
3. Hostmaster Ltd.'s functions regarding the stability and interoperability of the DNS are to:
 1. Maintain and keep maintained name servers for the .UA domain;
 2. Generate updates to .UA zone data when changes occur and propagate those changes to all public authoritative name servers for the .UA domain; and
 3. Ensure continued and stable domain name system interoperability with the global Internet.
4. ICANN is responsible for providing technical-coordination functions for the management of the system of unique identifiers of the global Internet, including the DNS. Among ICANN's responsibilities is to oversee operation of the Internet's Authoritative Root Server System. As part of ICANN's responsibilities ICANN enters and maintains data in the Authoritative Root database and generates updates of the root zone file.
5. ICANN:
 - a) Coordinates the allocation and assignment of the three sets of unique identifiers for the Internet, which are:
 1. domain names (forming a system referred to as "DNS");
 2. Internet protocol ("IP") addresses and autonomous system ("AS") numbers; and
 3. Protocol port and parameter numbers.
 - b) Coordinates the operation and evolution of the DNS root name server system.
 - c) Coordinates policy development reasonably and appropriately related to these technical functions.

B. Mutual Recognition

1. **Recognition of Hostmaster Ltd.** ICANN recognizes Hostmaster Ltd. as the manager and sponsoring organization of the .UA Top Level Domain, and the entity responsible for maintaining the .UA Top Level Domain, as a stable and interoperable part of the global domain naming system for the Internet in a manner that is consistent with Ukraine national law and public policy and naming policy.

Page 1 of 4

2. **Recognition of ICANN.** The ccTLD Manager acknowledges that ICANN is the entity responsible for maintaining and keeping the root of the Internet DNS stable and globally interoperable in a manner that is consistent with ICANN's Mission and Core Values as reflected in its bylaws.

C. Commitments

1. Commitments of ICANN.

ICANN shall use its best endeavours to:

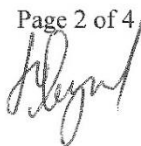
- a) **Authoritative-Root Database** maintain a stable, secure, and authoritative publicly available database of relevant information about .UA, the Delegated country code Top Level Domain, in accordance with ICANN publicly available policies and procedures. At the start of this AF, the Authoritative Root Database shall contain information for the public authoritative name servers for .UA, contact information for .UA, the designated administrative contact(s), and the designated technical contact(s) as notified to ICANN;
- b) **Update of Name Server Information** implement on notification by the Hostmaster Ltd. a change to the domain name or IP address(es) of the name servers for .UA as recorded in the Authoritative-Root Data for .UA in the Authoritative-Root Database according to ICANN's publicly available policies and procedures. The initial format and technical requirements for such a change are set out in ICANN's publicly available policies and procedures;
- c) **Publication of Root-zone Whois Information** publish data maintained in the Authoritative Root Database about .UA which shall include at least the names of Hostmaster Ltd. as the Sponsoring Organization, the administrative contact(s), the technical contact(s), and the domain names and IP addresses of the authoritative name servers for the domain;
- d) **Operation of Authoritative Root Server System** coordinate the Authoritative Root Server System so that it is operated and maintained in a stable and secure manner; and cause the Authoritative Root Server System to publish DNS resource records delegating the Top Level Domain .UA to the name servers recorded in the Authoritative Root Database and to inform the named administrative contact(s) and technical contact(s) of the published changes to the name servers for .UA.
- e) **Maintenance of Authoritative Records and Audit Trail** maintain authoritative records and an audit trail regarding changes to .UA delegations and records related to those delegations and shall inform Hostmaster Ltd. of the status of a requested change related to .UA in accordance with the policies, procedures and format as made publicly available by ICANN; and
- f) **Notification of Contact Changes** notify Hostmaster Ltd. of any changes to ICANN's contact information no later than seven days after the change becomes effective.

2. Commitments of Hostmaster Ltd.

Hostmaster Ltd. shall use its best endeavours to:

- a) **Provision of zone data for .UA** generate regular updates of the .UA zone data in compliance with relevant standards as set out in paragraph c) and subject to and within the limits of relevant national law and national public policy.

Page 2 of 4

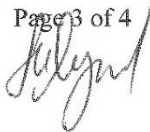
- b) **Provision of Name Service for .UA** operate and maintain, the authoritative name servers for .UA in a stable and secure manner, adequate to resolve names within the .UA domain by users throughout the Internet and in compliance with relevant standards as set out in paragraph c) and subject to and within the limits of relevant national law and national public policy.
- c) Applicable relevant standards are standards-track or best current practice RFCs sponsored by the Internet Engineering Task Force.
- d) **Accuracy and Completeness of Information** notify ICANN, through ICANN's designated point of contact of:
 - 1. any change of the contact information of its administrative or technical contact(s), and
 - 2. any change to the administrative and /or technical contact details about .UA in the Authoritative-Root Database no later than seven days after the change becomes effective. The administrative contact for .UA must be directly associated with Hostmaster Ltd. and must reside in the territory of Ukraine during the entire period he or she is designated as such.
- 3. **Financial Contribution to ICANN.** Hostmaster Ltd. shall contribute to ICANN's cost of operations in the amount of USD \$15 000,00 per annum. The parties agree to review in good faith on the every anniversary of the date of AF, the contribution to ICANN set out above with a view to agreeing continued contributions by the cc [TLD] on an annual basis to ICANN's cost of operations. The review of the parties will take into account all relevant circumstances, including taking into account Guidelines for Voluntary Contributions of ccTLDs to ICANN as approved by the Country-Code Names Supporting Organization in November 2013.

D. Dispute Resolution

- 1. All disputes and claimed breach(s) of this AF that cannot be settled between the parties or cured after thirty (30) days written notice to the defaulting party shall be referred by either party to the International Chamber of Commerce [ICC] to be finally settled under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC) by three arbitrators.
- 2. The arbitration shall be conducted in English and shall occur at a location agreed by the parties.
- 3. There shall be three arbitrators: each party choosing one arbitrator, with the third chosen by the parties' arbitrators from the ICC list of arbitrators. If the arbitrators cannot agree on the third, that third shall be chosen according to the ICC rules. The parties shall bear the costs of the arbitration in equal shares, subject to the right of the arbitrators to reallocate the costs in their award as provided in the ICC rules. The parties shall bear their own attorneys' fees in connection with the arbitration, and the arbitrators may not reallocate the attorneys' fees in conjunction with their award.
- 4. Issues of law arising in connection with the interpretation of this AF shall be resolved by the rules of law considered by the arbitrators to be most appropriately applied in all the circumstances; provided that the validity, interpretation, and effect of acts of [ccTLD] and its legal status at the start of the dispute shall be judged according to the laws of [country] and the validity, interpretation, and effect of acts of ICANN and its legal status shall be judged according to the laws of the State of California.

E. Termination. This AF may only be terminated in the following circumstances;

Page 3 of 4

1. there has been a determination by arbitration under Section D that a party is in violation of the AF and that party continues to behave in the same manner for a period stated in the arbitration decision, or if no period is stated, twenty-one days;
2. either party will not or is unable to perform its duties under the AF and has given written notice to such effect;
3. a party comes under legal restraint or receivership;
4. by mutual consent of the parties; or
5. by either party in the event that a re-delegation takes place, provided that in any re-delegation discussions the existence of this AF shall be taken into account.

F. Effects of Termination. All obligations under this AF shall cease, ICANN and Hostmaster Ltd. are still obligated to perform their duties in accordance with this AF to the extent this is within their powers and can be reasonably expected under the circumstances in order to maintain the stability and interoperability of the DNS.

G. No Liability. No breach of an obligation contained in this AF or performance or non-performance under this AF shall give rise to any monetary liability by one party to another.

H. Transfer or Assignment. No party may transfer, assign or sub-contract this AF or any of its obligations under this AF without the prior written consent of the other party.

I. Entire AF. This AF contains the entire agreement of the parties in relation to the subject matter contained within it. No variation of this AF shall be binding unless it is in writing and signed by both parties.

IN WITNESS WHEREOF the parties have caused this AF to be executed by their duly authorized representatives

INTERNET CORPORATION FOR ASSIGNED NAMES AND NUMBERS

By
Fadi Chehadé
President and CEO

Date 10 FEB 2015

HOSTMASTER LTD

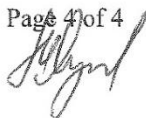
By
Levchenko Oleg
CEO

Date

10.02.2015

Page 4 of 4

КОПІЯ ДОГОВОРУ МІЖ ОП «УКРАЇНСЬКИЙ МЕРЕЖЕВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР» ТА ICANN

Documentation of Responsibilities

This Documentation of Responsibilities ("DoR") is between:

'Association of Telecommunication, Informatization and Internet companies "Ukrainian Network Information Center" an organization incorporated under the laws of the Ukraine, in Kiev, hereinafter referred to as 'UANIC',

and

THE INTERNET CORPORATION FOR ASSIGNED NAMES AND NUMBERS, hereinafter referred to as 'ICANN',

jointly to be referred to as: 'parties' and individually to be referred to as: 'party'.

A. Background

1. The parties want to demonstrate their commitment to maintain and enhance the stability, security and interoperability of the Internet's Domain Name System (DNS) from a global perspective and for the benefit of the local and global Internet community in an evolutionary manner on the basis of a peer relationship.
2. The .UKR Top Level Domain has been selected in Ukraine in 2009 and endorsed amongst others by the relevant public authority as a meaningful representation of the name of the territory.
3. The request for delegation of the .UKR Top Level Domain was submitted by UANIC in 2009 and UANIC is non-profit organization and executes its operation in Ukraine. UANIC functions regarding the stability and interoperability of the DNS are to:

- a. Maintain name servers for the .UKR domain;
- b. Generate updates to .UKR zone data when changes occur and propagate those changes to all public authoritative name servers for the .UKR domain; and
- c. Ensure continued and stable domain name system interoperability with the global Internet.

4. ICANN is responsible for providing technical-coordination functions for the management of the system of unique identifiers of the global Internet, including the DNS. Among ICANN's responsibilities is to oversee operation of the Internet's Authoritative Root Server System. As part of ICANN's responsibilities it:

- a. Enters and maintains data in the Authoritative Root database and triggers updates of the root zone file.
- b. Coordinates the allocation and assignment of the three sets of unique identifiers for the Internet, which are:
 - 1) domain names (forming a system referred to as "DNS");
 - 2) Internet protocol ("IP") addresses and autonomous system ("AS") numbers; and
 - 3) Protocol port and parameter numbers.

УГОДА ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Ця Угода щодо відповідальності («DoR») полягає між:

об'єднанням підприємств у сфері інформатизації, телекомунікації і Інтернет «УКРАЇНСЬКИЙ МЕРЕЖЕВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР», організацією, заснованою відповідно до законодавства України, в Києві, що іменується надалі 'UANIC',

ІНТЕРНЕТ КОРПОРАЦІЯ З ПРИСВОЄННЯ НОМЕРІВ ТА АДРЕС, що іменується надалі ICANN далі спільно іменовані: "сторони" і окремо іменовані: "сторона".

A. Історія

1. Сторони бажають продемонструвати свої зобов'язання по підтримці і поліпшенню стабільності, безпеці і сумісності доменної системи імен (DNS) Інтернету з глобальної точки зору і для користі локального і світового Інтернет-співтовариства еволюційним чином на основі рівноправних стосунків.
2. Домен верхнього рівня .UKR був вибраний в Україні в 2009 році і затверджений, окрім іншого, відповідним представником влади як значиме представлення назви території.
3. Запит про делегування домену верхнього рівня .UKR був представлений UANIC, що є неприбутковою організацією і здійснює діяльність в Україні, в 2009 році. UANIC виконує наступні функції по забезпеченню стабільності і функціональної сумісності DNS:

- a. Підтримка серверів імен для домену .UKR;
- b. Здійснення оновлень даних зони .UKR, в разі виникнення і поширення змін на всіх публічних повноважних серверах для домену .UKR; і

c. Забезпечення безперервної і стабільної сумісності доменної системи імен зі світовим Інтернетом.

4. ICANN несе відповідальність за надання технічних координаційних функцій для управління системою унікальних ідентифікаторів світового Інтернету, включаючи DNS. У сферу відповідальності ICANN входить нагляд за роботою офіційної системи кореневих серверів. В рамках своєї відповідальності корпорація ICANN:

a. Вводить і зберігає дані в базі даних офіційного кореня і ініціює оновлення файлу кореневої зони.

b. Управляє призначенням і передачею наступних трьох типів унікальних ідентифікаторів Інтернету:

- 1) доменних імен (які формують систему, іменовану «DNS»);
- 2) Адрес Інтернет-протоколу («IP-адрес») і номерів автономної системи («AS») і
- 3) Портів протоколу і номерів параметрів.

c. Координує роботу і розвиток системи кореневих

c. Coordinates the operation and evolution of the DNS root name server system.

d. Coordinates policy development reasonably and appropriately related to these technical functions.

B. Mutual Recognition

1. **Recognition of UANIC.** ICANN recognizes UANIC as the manager and sponsoring organization of the .UKP IDN ccTLD, and the entity responsible for maintaining the .UKP IDN ccTLD as a stable and interoperable part of the global domain naming system for the Internet in a manner that is consistent with Ukraine national law, public policy and naming policy.

2. **Recognition of ICANN.** UANIC acknowledges that ICANN is the entity responsible for maintaining and keeping the root of the Internet DNS stable and globally interoperable in a manner that is consistent with ICANN's Mission and Core Values as reflected in its bylaws.

C. Commitments

1. **Commitments of ICANN.** ICANN shall use its best endeavors to:

a. **Authoritative-Root Database:** maintain a stable, secure, and authoritative publicly available database of relevant information about .UKP, the Delegated IDN country code Top Level Domain, in accordance with ICANN publicly available policies and procedures. The Authoritative Root Database shall contain information for the public authoritative name servers for .UKP, contact information for UANIC, the designated administrative contact(s), and the designated technical contact(s) as notified to ICANN;

b. **Update of Name Server Information:** implement on notification by the UANIC a change to the domain name or IP address(es) of the name servers for .UKP as recorded in the Authoritative-Root Data, for .UKP in the Authoritative-Root Database according to ICANN's publicly available policies and procedures. The initial format and technical requirements for such a change are set out in ICANN's publicly available policies and procedures;

c. **Publication of Root-zone Whois Information:** publish data maintained in the Authoritative Root Database about .UKP which shall include at least the names of UANIC as the Sponsoring Organization, the administrative contact(s), the technical contact(s), and the domain names and IP addresses of the authoritative name servers for the domain;

d. **Operation of Authoritative Root Server System:** coordinate the Authoritative Root Server System so that it is operated and maintained in a stable and secure manner; and cause the Authoritative Root Server System to publish DNS resource records delegating the .UKP IDN ccTLD to the name servers recorded in the

серверів імен DNS.

d. Управляє політикою розвитку, що має безпосереднє відношення до цих технічних функцій.

B. Взаємне визнання

1. **Визнання UANIC.** ICANN визнає UANIC адміністратором і спонсорською організацією .UKP IDN ccTLD, і юридичною особою, відповідальною за підтримку .UKP IDN ccTLD як стабільну і сумісну частину глобальної доменної системи імен для Інтернету, відповідно до національного законодавства України, публічної політики і політики щодо імен.

2. **Визнання ICANN.** UANIC визнає, що корпорація ICANN є організацією, відповідальною за підтримку і збереження стабільності і глобальної сумісності кореня DNS Інтернету, відповідно до Місії і основних цінностей корпорації ICANN, як сказано у Статуті корпорації.

C. Зобов'язання

1. **Зобов'язання ICANN.** Корпорація ICANN докладе всі зусилля у відношенні:

a. **База даних офіційних кореневих серверів:** підтримка стабільної, безпечної і повноважної, такої, що знаходиться у відкритому доступі бази даних відповідної інформації про делегований .UKP IDN домен верхнього рівня коду країни, відповідно до політиків і процедур корпорації ICANN, що знаходяться у відкритому доступі. База даних офіційного кореня повинна містити інформацію для публічних офіційних серверів імен для .UKP, контактну інформацію для UANIC, призначений(і) адміністративний(і) контакт(и) і призначений(і) технічний(і) контакт(и), як було повідомлено ICANN;

b. **Оновлення інформації про DNS сервери:** впровадження повідомлення UANIC про зміни в доменних іменах або IP-адресах серверів імен для .UKP, як записано в даних офіційного кореня, для .UKP в Базі даних офіційного кореня відповідно до політиків і процедур корпорації ICANN, що знаходяться у відкритому доступі. Первинний формат і технічні вимоги до подібної зміни встановлені політиками і процедурами корпорації ICANN, що знаходяться у відкритому доступі;

c. **Публікація інформації "WHOIS" про кореневу зону:** публікує дані, записані в офіційній кореневій базі даних про домен .UKP, які повинні включати, щонайменше, назву UANIC як спонсорській організації, адміністративний контакт (и), технічний контакт (и), доменні імена і IP-адреса повноважних серверів імен для домену;

d. **Робота офіційної системи кореневих серверів:** координує роботу системи повноважних кореневих серверів так, щоб її управління і підтримка була стабільною і безпечною; і забезпечує системою повноважних кореневих серверів публікацію ресурсних записів DNS, що передаються DNS серверам .UKP IDN ccTLD, зареєстрованим в офіційній кореневій базі даних і інформує названі

Authoritative Root Database and to inform the named administrative contact(s) and technical contact(s) of the published changes to the name servers for .UKP.

e. Maintenance of Authoritative Records and Audit Trail: maintain authoritative records and an audit trail regarding changes to .UKP delegations and records related to those delegations and shall inform UANIC of the status of a requested change related to .UKP in accordance with the policies, procedures and format as made publicly available by ICANN; and

f. Notification of Contact Changes: notify UANIC of any changes to ICANN's contact information no later than seven days after the change becomes effective.

2. Commitments of UANIC. UANIC shall use its best endeavors to:

a. Provision of zone data for .UKP: generate regular updates of the .UKP zone data in compliance with relevant standards as set out in paragraph c) and subject to and within the limits of relevant national law and national public policy.

b. Provision of Name Service for .UKP: operate and maintain the authoritative name servers for .UKP in a stable and secure manner, adequate to resolve names within the .UKP domain by users throughout the Internet and in compliance with Relevant Applicable Standards subject to and within the limits of relevant national law and national public policy. Relevant Applicable Standards are standards-track or best current practice RFCs sponsored by the Internet Engineering Task Force.

c. Adherence to relevant IDN standards and guidelines: register IDN domain names in accordance with its publicly available registration policy which shall comply on an ongoing basis with Relevant Applicable Standards to IDNs, such as the IDNA Protocol, and with the IDN guidelines as updated and published from time to time on the ICANN website, all subject to and within the limits of relevant applicable national law and public policy. This includes, but is not limited to, adherence to RFCs 3490, 3491 3492, 3454 and their successors.

d. Accuracy and Completeness of Information: notify ICANN, through ICANN's designated point of contact of:

- 1) any change of the contact information of its administrative or technical contact(s), and
- 2) any change to the administrative and /or technical contact details about .UKP in the Authoritative-Root Database no later than seven days after the change becomes effective. The administrative contact for .UKP must be directly associated with UANIC and must reside in the territory of Ukraine.

D. No implementation of DNS redirection and

адміністративні контакти і технічні контакти про публіковані зміни для DNS серверів домену .UKP.

е. Підтримка офіційних записів і журналу реєстрації подій: ведення офіційних записів і журналу реєстрації подій відносно змін делегування .UKP і записів, пов'язаних з цими делегуваннями, і повинен інформувати UANIC про статус запрошуваних змін, пов'язаних з .UKP відповідно до публічно доступних політик і процедур ICANN; і

ф. Повідомлення про зміни контакту: повідомляє UANIC про будь-які зміни, пов'язані з контактною інформацією ICANN не пізніше чим сім днів після того, як зміни набрали чинності.

2. Зобов'язання UANIC. UANIC докладатиме всі зусилля у відношенні:

a. Надання даних зони для .UKP: здійснювати регулярні оновлення даних зони .UKP відповідно до відповідних стандартів як викладено в параграфі с) і відповідно до законодавства України і національної публічної політики щодо доменних імен.

b. Надання служби імен для .UKP: управляти і підтримувати повноважні сервери DNS для .UKP в стабільному і безпечному стані, так, щоб дозволити вирішувати імена в домені .UKP користувачами всього Інтернет відповідно до відповідних застосовних стандартів, а також відповідно до законодавства України і національної суспільної політики відносно доменних імен. Відповідні застосовні стандарти - це стандарти RFC "standards-track" або "Best current practice", що спонсоруються Інженерною групою вирішення проблем Інтернет (IETF).

с. Відповідність відповідним стандартам IDN і керівним принципам: реєструвати IDN доменні імена відповідно до своєї публічно доступної політики реєстрації, яка повинна знаходитися в постійній відповідності з відповідними застосовними стандартами для IDN, такими як Протокол IDNA, і Керівними принципами IDN як опублікованим, так і поновлюваними час від часу на веб-сайті ICANN, по всіх предметах відповідно до законодавства України і національної публічної політики відносно доменних імен. Це включає, але не обмежено, відповідність RFC 3490, 3491 3492, 3454 і їхні наступні редакції.

d. Точність і повнота інформації: повідомляти ICANN, через призначену ICANN точку контакту:

- 1) про будь-яку зміну контактної інформації його адміністративного або технічного контакту (ів), і
- 2) про будь-яку зміну деталей адміністративного та/або технічного контакту про домен .UKP в повноважній кореневій базі даних не пізніше чим сім днів після набуття чинності зміни. Адміністративний контакт для домену .UKP має бути безпосередньо пов'язаний з UANIC і повинен знаходитися на території України.

D. Відмова від перенаправлення DNS і синтезованих DNS-відповідей. UANIC

synthesized DNS responses. UANIC agrees that for domain names which are either not registered by a domain name registrant, or the domain name registrant has not supplied valid records such as NS records for listing in the DNS zone file, or their status does not allow them to be published in the DNS: the use of DNS redirection and synthesized DNS responses as described in RFC 4592 or any other method or technology for synthesizing DNS Resources Records or using redirection within the DNS by the Registry is forbidden. In other words, when queried for such domain names the authoritative name servers must return a "Name Error" response (also known as NXDOMAIN), RCODE 3 as described in RFC 1035 and related RFCs. This provision applies for all DNS zone files at all levels in the DNS tree for which the UANIC (or an affiliate engaged in providing Registration Services for the IDN ccTLD) maintains data, arranges for such maintenance, or derives revenue from such maintenance.

E. No conference of Intellectual Property rights in IDN Top Level Domain. Nothing in this agreement shall confer any intellectual property rights or preferences in the TLD string.

F. Voluntary Contribution. UANIC shall, on a voluntary basis, contribute on an annual basis to ICANN's cost of operations in the amount of US\$2000 (two thousand) per annum. Contribution is made during each twelfth month of the appropriate period. The parties agree to annually review in good faith and by 31 March every year, the contribution to ICANN as set out above, to see if that sum is still adequate. The review will take into account all relevant circumstances.

G. Termination. This DoR may only be terminated in the following circumstances:

a. There has been a determination by arbitration under Section I that a party is in violation of the DoR and that party continues to behave in the same manner for a period stated in the arbitration decision, or if no period is stated, twenty-one days;

b. Either party will not or is unable to perform its duties under the DoR and has given written notice to such effect;

c. In the event either party shall voluntarily or involuntarily be subject to bankruptcy or insolvency proceedings and such proceedings are not dismissed within 60 (sixty) days;

d. By mutual consent of the parties; or

e. By either party in the event that a re-delegation takes place, provided that in any re-delegation discussions the existence of this DoR shall be taken into account.

H. Effects of Termination. All obligations under this DoR shall cease. ICANN and UANIC are still obligated to perform their duties in accordance with this DoR to the extent this is within their powers and can be reasonably

погоджується, що доменні імена, які або не зареєстровані реєстратором доменного імені, або реєстратор доменного імені не надав дійсних записів, таких як записи NS для реєстру у файлі зони DNS, або їх статус не дозволяє їм публікуватися в DNS: використання перенаправлення DNS і синтезованих DNS-відповідей відповідно до RFC 4592, будь-якого іншого методу або технології для синтезування ресурсних записів DNS, а також використання перенаправлення Реєстром в DNS заборонене. Іншими словами, при подачі запиту на такі доменні імена, повноважні сервери імен повинні повернути відповідь "Name Error" (також відому як NXDOMAIN), RCODE 3, як описано в RFC 1035 і інших пов'язаних RFC. Це положення застосовується до всіх DNS файлів зони на всіх рівнях у дереві DNS, для якого UANIC (або філія, зайнята наданням реєстраційних послуг для IDN ccTLD), містить дані, організовує їх обслуговування або отримує дохід від такого обслуговування.

E. Відмова від передачі прав на інтелектуальну власність в домені верхнього рівня IDN. Цей договір не передбачає передачу яких-небудь прав на інтелектуальну власність або переважних прав відносно рядка TLD.

F. Добровільний Вклад. UANIC на добровільній основі вноситиме щорічний внесок для покриття експлуатаційних витрат ICANN у розмірі 2000 (двох тисяч) доларів США. Внесок вноситься впродовж кожного дванадцятого місяця відповідного періоду. Сторони погоджуються щорічно сумлінно розглянути до 31 березня будь-якого року, вклад в ICANN як викладено вище, чи є ця сума достаточною. Огляд візьме до уваги всі відповідні обставини.

G. Припинення дії. Дія DoR може бути припинена при наступних обставинах:

a. Арбітражним судом відповідно до розділу I визначено, що будь-яка із сторін порушує DoR та продовжує порушувати DoR під час, вказаний у вирішенні арбітражного суду, або, якщо період часу не вказаний, протягом двадцяти одного дня;

b. Або будь-яка із сторін не збирається або буде нездібною виконати обов'язки відповідно до DoR і дала письмове повідомлення такому факту;

c. В разі, якщо будь-яка із сторін піддається добровільній або примусовій процедурі банкрутства або неспроможності і не буде звільнена від проходження такої процедури впродовж 60 (шістдесяти) днів;

d. По взаємній згоді сторін; або

e. Будь-якій із сторін в разі переделегування за умови, що під час обговорення переделегування береться до уваги існування DoR.

H. Припинення дії. Всі зобов'язання відповідно до цього DoR мають бути припинені. ICANN і UANIC все ще будуть зобов'язані виконати їх зобов'язання відповідно до цього DoR в межах їх повноважень і в

expected under the circumstances in order to maintain the stability, security and interoperability of the DNS.

I. Cooperative Engagement.

a. In the event of an activity or lack of activity that generates a serious concern regarding the stability, security and interoperability of the Internet's Domain Name System (DNS) from a global perspective or a disagreement between UANIC and ICANN arising under or out of this DoR, either party may by notice to the other invoke the cooperative engagement provisions in this section.

b. If either party provides written notice to the other demanding cooperative engagement, then each party will, within 7 (seven) calendar days, designate by email a single executive officer as its representative to resolve the dispute.

c. The designated representatives shall, within 2 (two) business days after being designated, confer by telephone or in person to attempt to resolve the dispute.

d. If they are not able to resolve the dispute during such telephone conference or meeting, they shall further meet in person at a location mutually agreed to within 7 (seven) calendar days after such initial meeting, at which the parties shall attempt to reach a definitive resolution.

e. The time schedule and process may be modified with respect to any dispute, but only if Parties agree to a revised time schedule or process in writing.

J. Resolution of Disputes.

a. All disputes arising out of or in connection with the present agreement shall be finally settled under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC) provided, however, that before either party may initiate arbitration as provided in this section, UANIC and ICANN must attempt to resolve the dispute by cooperative engagement as set forth in the previous section I.

b. The arbitration shall be conducted in the English language.

c. If the Parties cannot mutually agree on a location Brussels, Belgium shall be the default location.

d. There shall be three arbitrators: each party shall choose one arbitrator, with the third chosen from the parties' arbitrators from the ICC list of arbitrators. If the parties' selected arbitrators cannot agree on the selection of the third arbitrator, that third arbitrator shall be appointed according to the ICC Rules of Arbitration.

e. Issues of law arising in connection with the interpretation of this DoR shall be resolved by the rules of law considered by the arbitrators to be most

міру можливості і залежно від обставин, в цілях підтримки стабільності, безпеки і функціональної сумісності DNS.

I. Мирова угода.

a. В разі здійснення дій або бездіяльності, що створюють значну загрозу для стабільності, безпеки або функціональної сумісності доменної системи імен (DNS) мережі Інтернет в глобальній перспективі, або в разі розбіжностей між UANIC і ICANN, що виникли або пов'язані з цим DoR, будь-яка із сторін може вдатися до положень про мирову угоду, приведених в даному розділі, направивши відповідне повідомлення іншій стороні.

b. Якщо будь-яка сторона направляє іншій стороні письмове повідомлення про мирову угоду, кожна із сторін протягом 7 (семи) календарних днів по електронній пошті призначає по одному виконавцеві, уповноваженому діяти від імені цієї сторони для вирішення суперечки.

c. Уповноважені представники повинні протягом 2 (два) робочих днів після призначення провести телефонні переговори або особисто в цілях вирішення суперечки.

d. Якщо вони не будуть в змозі вирішити суперечку під час телефонних переговорів або під час зустрічі особисто, вони повинні організувати особисту зустріч в погодженому місці протягом 7 (семи) календарних днів після первинних переговорів. На цій зустрічі сторони повинні зробити спробу прийти до остаточного рішення.

e. Графік часу і процедура можуть бути змінені відносно будь-якої суперечки, лише якщо Сторони виражать письмову згоду із змінами до графіку часу або процедури у письмовій формі.

J. Вирішення Суперечок.

a. Будь-які спори, що виникають у зв'язку з цим договором, підлягають остаточному врегулюванню згідно Регламенту Арбітражного суду Міжнародної торгівельної палати (ICC) за умови, що до початку арбітражного процесу, передбаченого справжнім розділом, UANIC і ICANN повинні спробувати вирішити суперечку мировою угодою як вказано в попередньому розділі I.

b. Арбітраж повинен проводитися англійською мовою.

c. Якщо Сторонам не вдається домовитися про місце вирішення суперечки, містом за умовчанням буде Брюссель, Бельгія.

d. Мають бути призначені три арбітри: Кожна сторона повинна вибрати одного арбітра; третій арбітр буде вибраний арбітрами, призначеними сторонами, із списку арбітрів ICC. Якщо арбітрам, вибраним сторонами, не вдається досягти угоди про кандидатуру третього арбітра, третій арбітр буде призначений згідно Правилам ICC Арбітражу.

e. Спори по питаннях права, що виникають у зв'язку з інтерпретацією цього DoR, повинні вирішуватися по встановленим законом правилам, які, на думку арбітрів, найбільшою мірою застосовні у всіх випадках; за умови, що обґрунтованість,

appropriately applied in all the circumstances; provided that the validity, interpretation, and effect of acts of UANIC and its legal status at the start of the dispute shall be judged according to the laws of Ukraine and the validity, interpretation, and effect of acts of ICANN and its legal status shall be judged according to the laws of the State of California.

f. The parties shall bear the costs of the arbitration as set forth in the Rules. The prevailing party in the arbitration shall have the right to recover its costs, if an order for recovering costs is included in the arbitration award. The parties shall bear their own attorneys' fees in connection with the arbitration, though the prevailing party may seek the recovery of reasonable attorneys' fees to be included in the arbitration award.

g. The decision of the arbitration panel shall be final and binding on the parties as contemplated in the Rules, while the parties each retain rights to apply for correction or interpretation of the award as specified in the Rules. The parties agree that any award of the arbitration panel may be enforced in any court of competent jurisdiction.

K. No Liability. The arbitrators shall have no authority to award consequential, incidental, indirect or punitive damages to either Party. UANIC and ICANN agree that irreparable damage could occur if any of the provisions of this Agreement are not performed in accordance with its specific terms. Accordingly, the parties agree that they each shall be entitled to seek from the arbitrator's specific performance of the terms of this Agreement. No breach of an obligation under this DoR other than dispute resolution fees shall give rise to any monetary liability by one party to another. This Agreement shall not be construed to create any obligation by either ICANN or UANIC to any non-party to this Agreement.

L. Transfer or Assignment. No party may transfer, assign or sub-contract this DoR or any of the party's obligations under this DoR without the prior written consent of the other party.

M. Notice. Any notices to be sent pursuant to this DoR shall be given in writing at the address of the appropriate party below, unless this DoR authorizes a notice to be provided by email. Otherwise, any notice required by this DoR shall be deemed to have been properly given when delivered in person, when sent by electronic facsimile with receipt of confirmation of delivery, or when scheduled for delivery by internationally recognized courier service.

If to ICANN, addressed to:

Internet Corporation for Assigned Names and Numbers
12025 Waterfront Drive, Suite 300

інтерпретація і наслідки дій UANIC і його правового статусу на початку суперечки мають бути оцінені згідно з законами України, а обґрунтованість, інтерпретація і наслідки дій ICANN і його правового статусу мають бути оцінені згідно з законами Каліфорнії.

f. Сторони несуть витрати по арбітражному процесу згідно Правилам. Сторона, що виграла арбітражний процес, має право на відшкодування своїх витрат, якщо до арбітражного рішення арбітрами внесено розпорядження про відшкодування судових витрат. Сторони оплачують послуги своїх адвокатів, притягнених до арбітражного процесу, а сторона, що виграла справу, має право на включення пункту про витрати на послуги адвокатів в арбітражне рішення.

g. Вирішення арбітражної комісії є остаточним і обов'язковим для сторін згідно Правилам, але сторони зберігають право вимагати внесення змін або інтерпретації арбітражного рішення, як вказано в Правилах. Сторони погоджуються, що вирішення арбітражної комісії може бути приведені у виконання в будь-якому суді відповідної юрисдикції.

K. Відсутність фінансових зобов'язань. Арбітри не мають права присуджувати випадкові, побічні, непрямі або штрафні збитки який-небудь із Сторін. UANIC і ICANN погоджуються, що невиконання будь-яких положень і умов цього Договору може привести до невідшкодованого збитку. Таким чином, сторони погоджуються, що вони мають право вимагати від арбітрів реального виконання умов цього Договору. Жодне порушення зобов'язань по цьому DoR, окрім витрат на вирішення суперечок, не може спричинити фінансових зобов'язань однієї сторони перед іншою. Цей Договір не передбачає появи яких-небудь зобов'язань з боку ICANN або UANIC перед третіми особами, сторонами за даною угодою.

L. Передача або переуступання зобов'язань. Сторони не мають права передавати або переуступати цей DoR або будь-які зобов'язання сторін по цьому DoR (або укласти субдоговори відносно цього DoR або будь-яких зобов'язань сторін по цьому DoR) без попередньої письмової згоди іншої сторони.

M. Повідомлення. Всі повідомлення, передбачені цим DoR, прямують письмово за вказаною нижче адресою відповідної сторони, якщо цій DoR не передбачає відправку повідомлень по електронній пошті. Всі повідомлення по цьому DoR вважаються направленими правильно, якщо вони доставлені особисто, факсом із здобуттям підтвердження про доставку або заплановані до доставки всесвітньо відомою кур'єрською службою.

Якщо адресат ICANN:

Інтернет Корпорация з присвоєння номерів та адрес
(Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)
4676 Waterfront Drive, Suite 300
Los Angeles, CA 90094-2536,
USA

До уваги: Veni Markovski

Los Angeles, CA 90094-2536
USA
Attention: Veni Markovski
Telephone: 1/310/823-9358
Facsimile: 1/310/823-8649
e-mail: [veni.markovski@icann.org]
with a cc to ICANN's General Counsel

If to UANIC, addressed to:
Ukrainian Network Information Centre (UANIC), Inc.

73, Artema str., office #112, Kyiv, 04053, Ukraine
PostBox #29, Kyiv, 04053, Ukraine
Attention: Honcharuk Yuriy
Telephone: +380503302554
Facsimile: +380442309344
e-mail: ceo@uanic.net

N. English Language Controls. This DoR is made in Ukrainian and English languages, both language versions have equal force. In the event of any conflict or discrepancy between the Ukrainian and English versions of this DoR the English language version controls. Notices, designations, determinations, and specifications made under this DoR shall be in the English language

Entire Agreement.

This DoR contains the entire agreement of the parties in relation to the subject matter contained within it. No variation of this DoR shall be binding unless it is in writing and signed by both parties.

Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN)

By
Fadi Chehadé
President and CEO

Nov. 18, 2013

The Ukrainian Network Information Centre (UANIC), Inc.

By
Yuriy Honcharuk
CEO

Телефон: 1/310/823-9358
Факс: 1/310/823-8649
електронна пошта: [veni.markovski@icann.org]
з сс Головному юрисконсультіві ICANN

Якщо адресат UANIC:

ОП «Український Мережевий Інформаційний Центр»
Україна, 04053, Київ, вул. Артема, 73, офіс 112
Україна, Київ, 04053, поштова скринька №29
Кому: Гончарук Юрій
Телефон: +380503302554
Факс: +380442309344
e-mail: ceo@uanic.net

N. Перевага англійського тексту. Ця Угода щодо відповідальності складена на українській і англійській мовах, обоє мови вважаються рівносильними. За наявності протиріч або відмінностей між українським і англійським текстами Угоди щодо відповідальності переважну силу має англійський текст. Всі повідомлення, призначення, рішення і специфікації, передбачені цією Угодою щодо відповідальності складаються англійською мовою.

Повнота Договору. Ця Угода щодо відповідальності є повним договором, що укладений сторонами відносно його предмету. Будь-які поправки до цієї Угоди щодо відповідальності мають силу, лише якщо вони укладені у письмовій формі і підписані обома сторонами.

Від ICANN,
Президент і Генеральний директор
Фаді Шехаде

Nov. 18, 2013

Від ОП «Український Мережевий Інформаційний Центр»,
Директор
Юрій Гончарук

**Статистичний аналіз практики Центру арбітражу та медіації ВОІВ щодо
доменів .UA та .COM.UA за даними станом на 29 травня 2021 року**

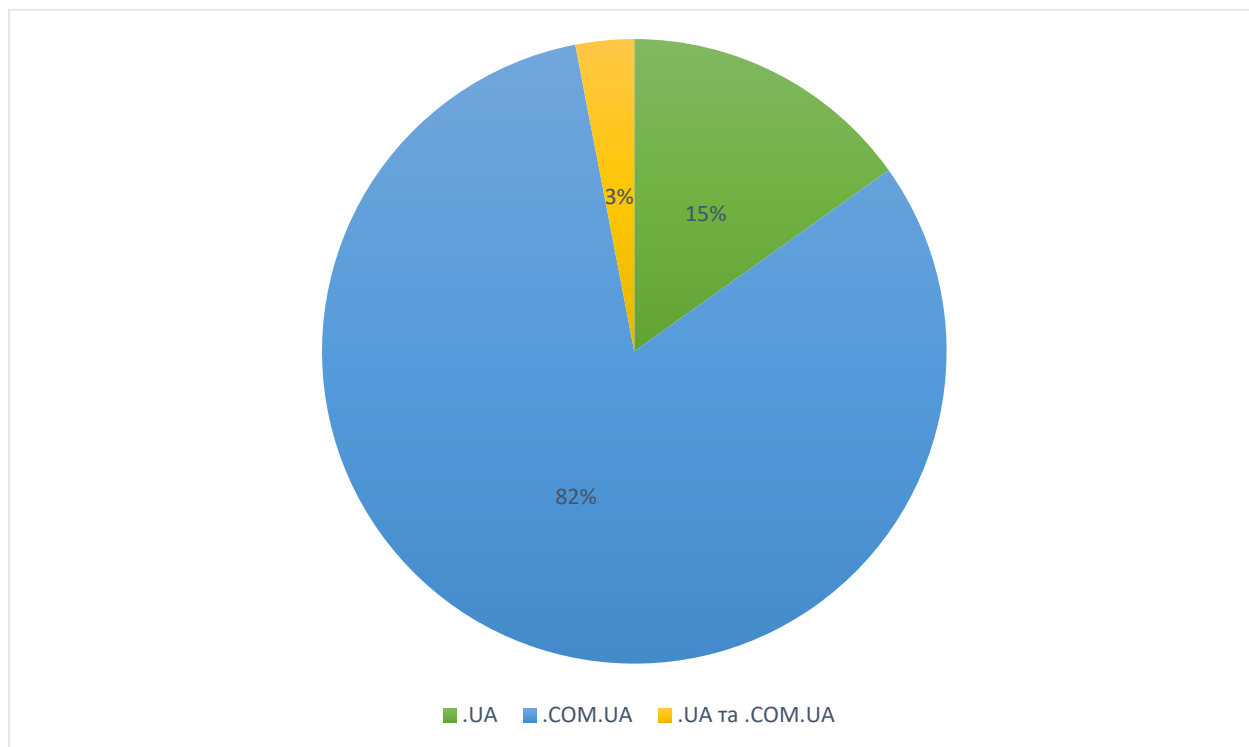
**Справи, що були розглянуті, та справи, провадження за якими
припинено**

Усього – 40

- ❖ Справи, що були розглянуті – 33
- ❖ Справи, провадження за якими припинено – 7

Розподіл розглянутих справ за доменами

Усього – 33

- ❖ .UA – 5
- ❖ .COM.UA – 27
- ❖ .UA та .COM.UA (одночасно) – 1

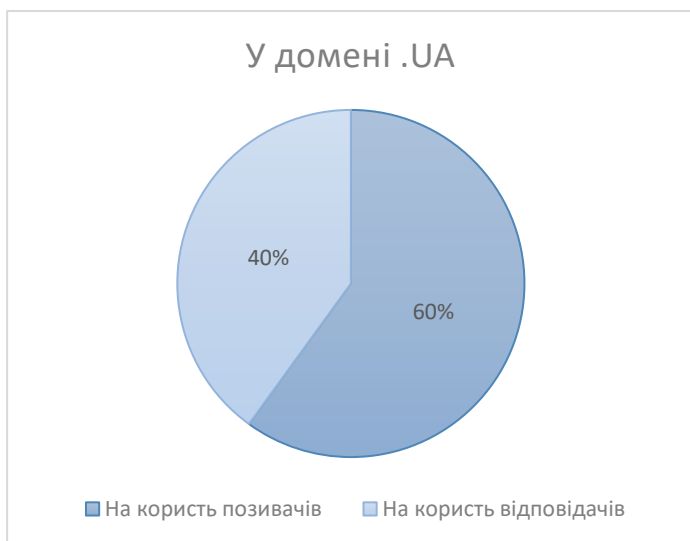
Розподіл розглянутих справ за прийнятими рішеннями

Загалом:

Усього – 33

- ❖ На користь позивачів – 31
- ❖ На користь відповідачів – 2

У домені .UA

Усього – 5

- ❖ На користь позивачів – 3
- ❖ На користь відповідачів – 2

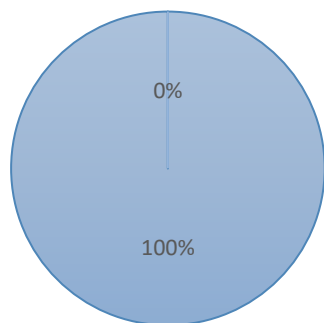

У домені .COM.UA

Усього – 27

- ❖ На користь позивачів – 27
- ❖ На користь відповідачів – 0

Справа, що стосується
одночасно доменів .UA та
.COM.UA

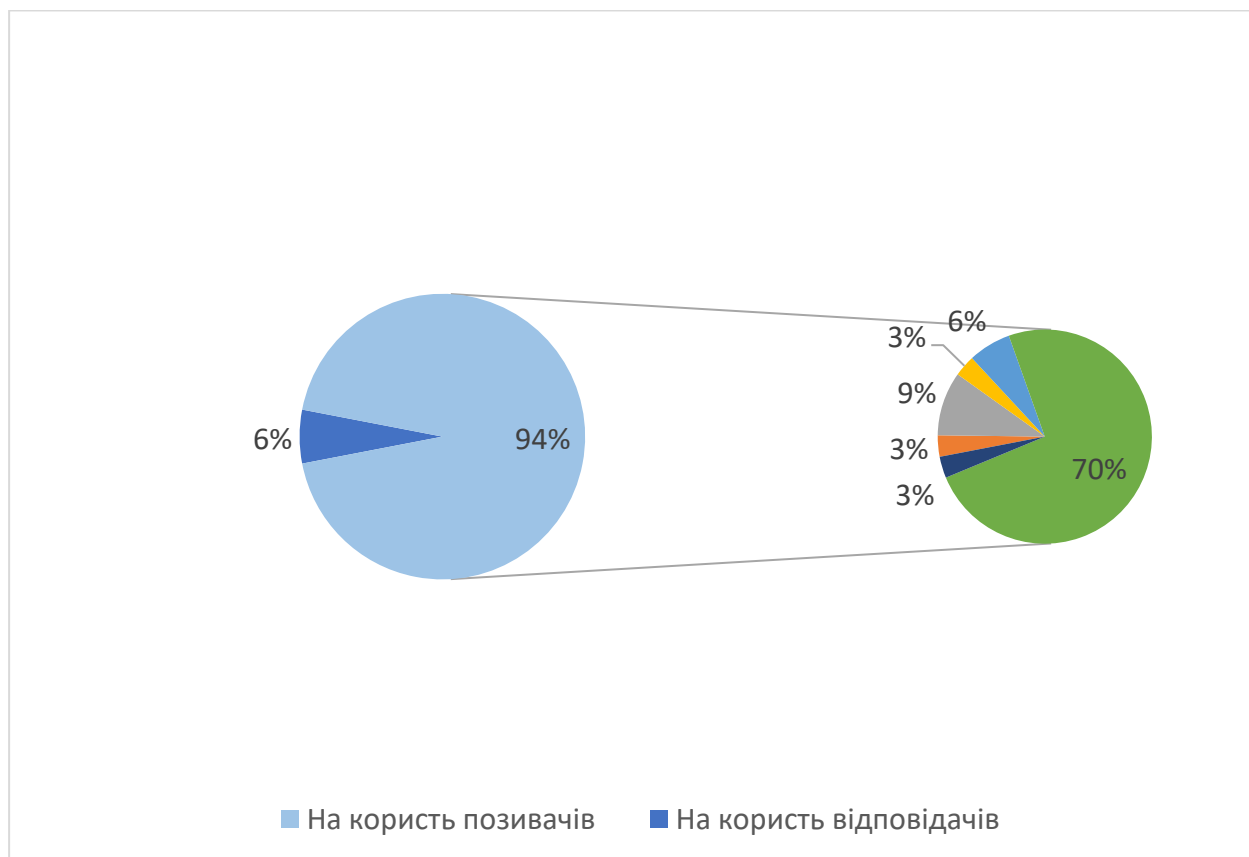
■ На користь позивачів ■ На користь відповідачів

Справа, що стосується
одночасно доменів .UA та
.COM.UA

Усього – 1

- ❖ На користь позивачів – 1
- ❖ На користь відповідачів – 0

**Розподіл розглянутих справ за застосовуваними нормами
(п. 4 (b), (c) UDRP)**

Загалом:

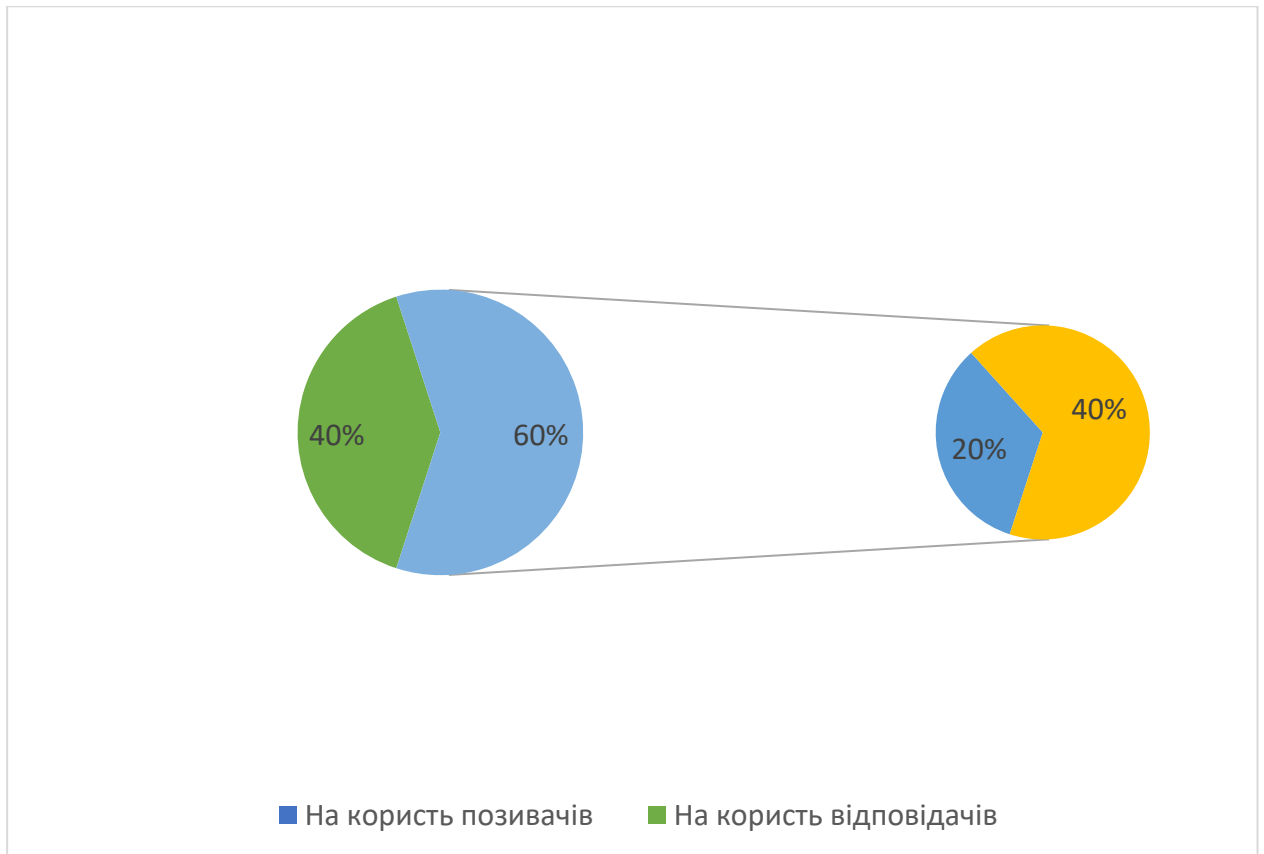
Усього – 33

На користь позивачів – 31

- ❖ 4(b)(i) та 4(b)(ii) – 1
- ❖ 4(b)(i) та 4(b)(iv) – 3
- ❖ 4(b)(ii) та 4(b)(iv) – 1
- ❖ 4(b)(iii) та 4(b)(iv) – 2
- ❖ 4(b)(iv) – 23
- ❖ Інше – 1

На користь відповідачів – 2

- ❖ Інше – 2

У домені .UA:

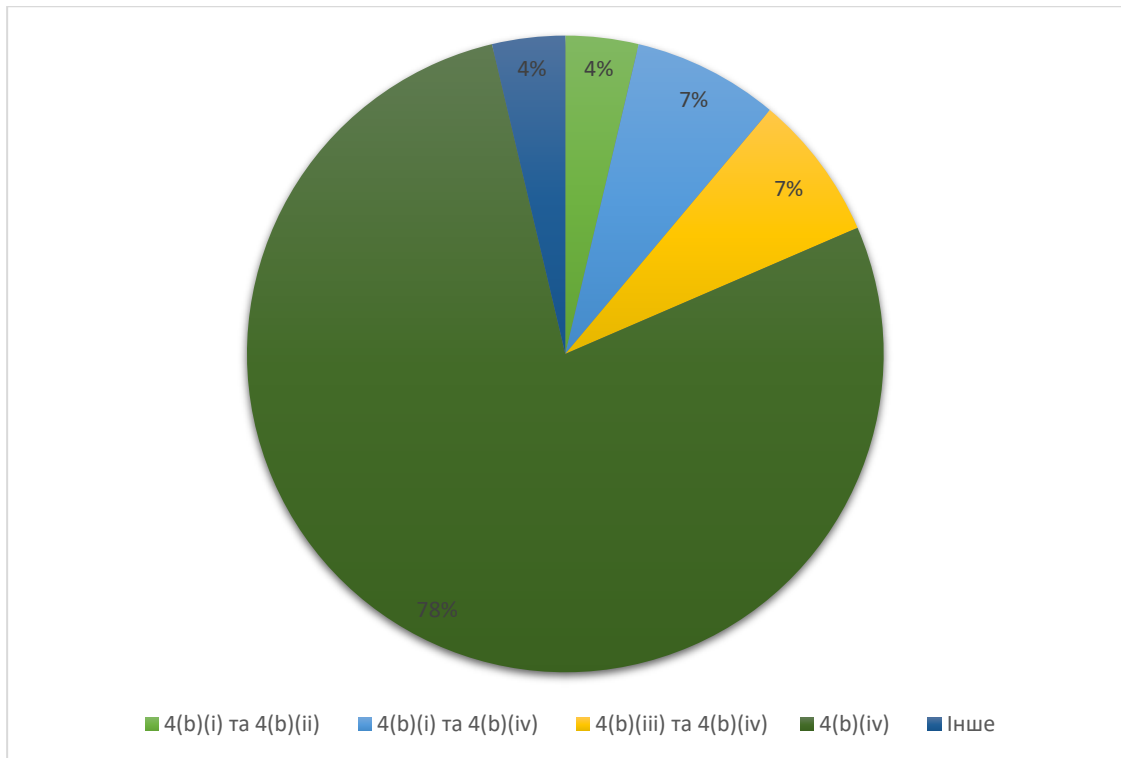
Усього – 5

На користь позивачів – 3

- ❖ 4(b)(i) та 4(b)(iv) – 1
- ❖ 4(b)(iv) – 2

На користь відповідачів – 2

- ❖ Інше – 2

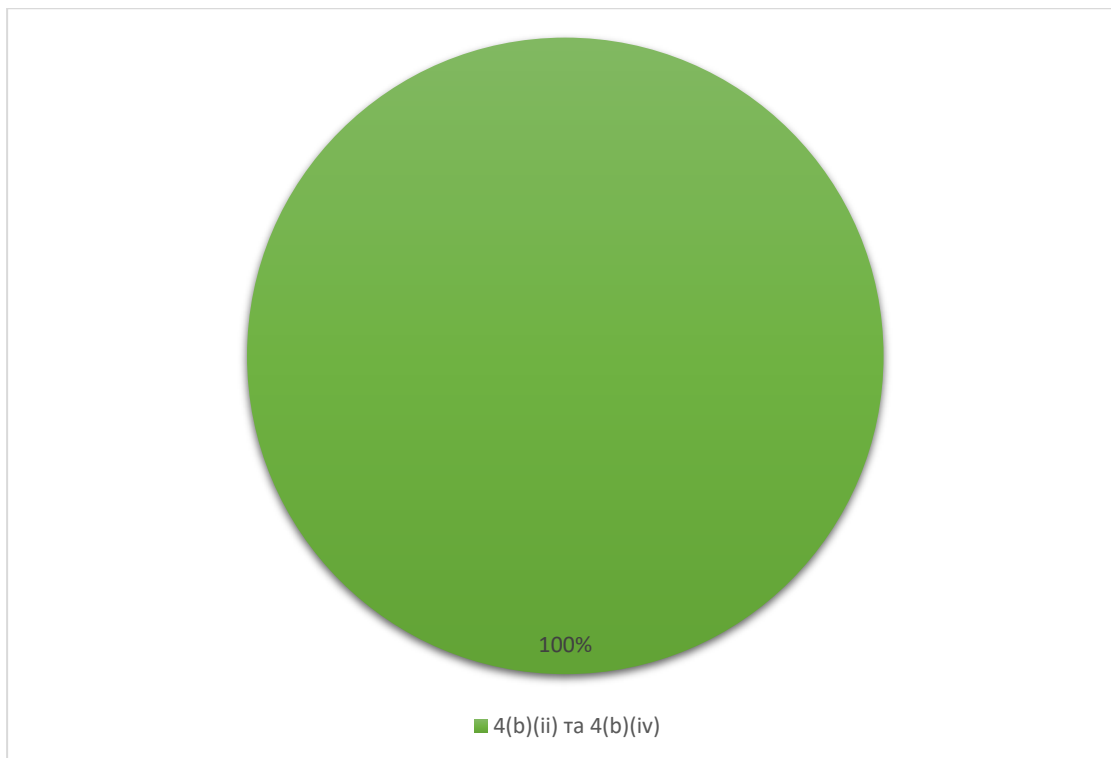
У домені .COM.UA:

Усього – 27

На користь позивачів – 27

- ❖ 4(b)(i) та 4(b)(ii) – 1
- ❖ 4(b)(i) та 4(b)(iv) – 2
- ❖ 4(b)(iii) та 4(b)(iv) – 2
- ❖ 4(b)(iv) – 21
- ❖ Інше – 1

На користь відповідачів – 0

Справа, що стосується одночасно доменів .UA та .COM.UA

Усього – 1

На користь позивачів – 1

❖ 4(b)(ii) та 4(b)(iv) – 1

На користь відповідачів – 0